

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Joca Zurc

**Kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo
kvantitativne in kvalitativne metodologije**

Doktorska disertacija

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Interdisciplinarni doktorski študijski program Statistika

Joca Zurc

Mentorica: red. prof. dr. Anuška Ferligoj

**Kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in
kvalitativne metodologije**

Doktorska disertacija

Ljubljana, 2017

»Deliberandum est saepe, statuendum est semel!«
[lat. Premisliti je treba večkrat, odločiti pa enkrat.]

Mojima staršema – mami Milanki in očetu Janezu.

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici, red. prof. dr. Anuški Ferligoj, za sprejeto mentorstvo, suvereno vodenje ter odlično sodelovanje pri raziskovanju in razvijanju kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.

Za dragocene in konstruktivne usmeritve, ki so pomembno prispevale h kakovosti doktorske disertacije, se iskreno zahvaljujem članoma komisije, rednemu profesorju dr. Valentinu Buciku in redni profesorici dr. Tini Kogovšek.

Posebna zahvala velja vsem ekspertom na področju metodologije integracije metod, ki so s svojim sodelovanjem v intervjujih na mednarodni znanstveni konferenci MMIRA (Mixed Methods International Research Association) v Bostonu omogočili izvedbo raziskave. Prav tako iskrena hvala študentom Turku University of Applied Sciences ter neodvisnim recenzentom, ki so sodelovali pri testiranju in razvoju novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.

Ob koncu velja dragocena zahvala moji družini – očetu Janezu in sestrama Jani in Jeleni, ki so mi stali ob strani, verjeli vame in me spodbujali od vpisa na študij statistike, usklajevanja študijskih in službenih obveznosti ter vse do uspešnega zaključka tretje doktorske poti.

IZJAVA O AVTORSTVU

doktorske disertacije

Podpisani/-a Joca Zurc, z vpisno številko 74090918, sem avtor/-ica doktorske disertacije z naslovom:
KRITERIJI OCENJEVANJA VELJAVNOSTI V RAZISKAVAH Z INTEGRACIJO
KVANTITATIVNE IN KVALITATIVNE METODOLOGIJE.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predložena doktorska disertacija izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel/-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel/-a, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil/-a vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal/-a v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah (UL RS, št. 16/07-UPB3, 68/08, 85/10 Skl. US; U-I-191/09-7, Up-916/09-16)), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za družbene vede v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za družbene vede;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko doktorske disertacije ter soglašam z objavo doktorske disertacije v zbirki »Dela FDV«.

V Ljubljani, dne 21. 6. 2017

Podpis avtorja/-ice: _____

Povzetek: Kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije

Doktorska disertacija se posveča proučevanju kakovosti raziskovanja in iskanju optimalnih kriterijev oz. standardov za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Raziskovanje z integracijo metod se je izredno razvilo v zadnjih 30 letih, saj ta metodologija izhaja iz samega raziskovalnega fenomena oz. paradigme pragmatizma in omogoča bolj celovit in holističen pogled na predmet raziskovanja ter s tem predstavlja novo dimenzijo raziskovanja (Teddlie in Tashakkori 2009; Koller in Sinitsa 2009). Danes je integracija metod poznana in priznana kot tretja metodološka skupina v znanosti (Johnson in Onwuegbuzie 2004). Dosedanja raziskovanja integracije metod so se ukvarjala z različnimi odprtimi vprašanji, kot so konceptualizacija metodologije in razvoj definicij, razvoj različnih tipologij raziskovalnih načrtov za izvedbo raziskave z integracijo metod ter njihova uspešnost pri raziskovanju današnjih kompleksnih raziskovalnih vprašanj v različnih znanstvenih disciplinah.

Metodološko področje, ki je izredno aktualno za metodološko raziskovanje zaradi kombiniranja dveh različnih paradigmatiskih nazorov, metodologij in tehnik raziskovanja, je področje kakovosti raziskovanja, in sicer zlasti veljavnosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Veljavnost je ob zanesljivosti ključna komponenta ocenjevanja kakovosti raziskav (Ferligoj in drugi 1995; Kogovšek 1998; Silverman 2005; Neuman 2011) in pomeni ugotavljanje resničnosti, verodostojnosti in prepričljivosti raziskave ter odgovor na vprašanje, ali so dobljene ugotovitve dovolj avtentične glede na resnično realnost, da jim lahko zaupamo pri posploševanju (Guba in Lincoln 2005; Neuman 2011).

Med obstoječimi teoretskimi modeli ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije se med avtorji kažejo razlikovanja v poudarkih različnim vidikom veljavnosti, neenotni terminologiji in majhni pozornosti kriterijem ocenjevanja veljavnosti (Sale in Brazil 2004; Bryman 2006a; Bryman 2008; Bryman in drugi 2008; O'Cathain 2010). Avtorji opozarjajo, da obstaja potreba po naboru in soglasju temeljnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki bodo dali smernice za izvedbo kakovostne raziskave, vzpostavili skupni metodološki jezik ter bodo v pomoč številnim interesnim skupinam, kot so raziskovalci, financerji, recenzenti, mentorji, tvorci

politik, udeleženci v raziskavi in drugi zainteresirani uporabniki rezultatov. Kompleksnost integracije metod in krajše obdobje uporabe te metodologije v primerjavi s tradicionalnim kvantitativnim in kvalitativnim pristopom pa proučevanje veljavnosti in njenih temeljnih kriterijev ter razvoj merskega instrumenta za samoocenjevanje postavljata v ospredje prioritetnih raziskovalnih vprašanj.

Izhajajoč iz navedenega, smo zasnovali empirično raziskavo, s katero smo želeli proučiti dosedanje poznane kriterije ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Nadalje nas je zanimalo, kateri so ključni kriteriji veljavnosti raziskave z integracijo metod, ki jih mora upoštevati vsaka raziskava. Cilj naše raziskave pa je bil tudi razviti merski instrument za samooceno veljavnosti, ki bo vključeval temeljne kriterije veljavnosti in bo uporaben pri načrtovanju, izvajanju ali evalviranju raziskave z integracijo metod za raziskovalce in druge interesne skupine ne glede na znanstveno vedo in metodološko predznanje.

Doktorska disertacija je bila izvedena v obliki treh zaporednih empiričnih raziskovalnih faz in z uporabo metodološkega modela IDCW – Instrument Development and Construct Validation (Onwuegbuzie in drugi 2010), ki prek 10 interaktivnih korakov z uporabo kvantitativne in kvalitativne metodologije usmerja raziskovalca pri razvoju novega merskega instrumenta. V prvi fazi je s kvalitativnim pristopom metasinteze potekal sistematični pregled literature z vidika obstoječih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, pri čemer smo se osredotočili na analizo z vidika pristopa treh stebrov – ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave, v kvalitativnem delu raziskave ter ocenjevanje postopka kombiniranja oz. integracije obeh delov. Namen te raziskovalne faze je bil ugotoviti, kateri kriteriji ocenjevanja veljavnosti so že razviti in se uporabljajo v raziskavah z integracijo metod ter kakšna je njihova povezava (podobnosti, različnosti) s kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah samo s kvantitativno oz. samo s kvalitativno metodologijo. Dobljeni rezultati prve raziskovalne faze so predstavljali temelj za razvoj druge raziskovalne faze, v kateri smo s kvalitativnimi polstrukturiranimi poglobljenimi intervjuji z eksperti proučevali mnenja svetovno uveljavljenih pionirjev metodologije integracije metod. Zanimali so nas njihovi pogledi o pomenu veljavnosti v raziskovanju, naboru temeljnih kriterijev in možnostih razvoja merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Druga raziskovalna faza je potekala na vzorcu devetih ekspertov, ki so se kot vabljeni gostje udeležili mednarodne ustanovne konference *zdrúženja Mixed Methods International Research Association* (2014), ki je potekala v Bostonu, ZDA. V tretji raziskovalni fazi pa smo

pozornost posvetili razvoju in testiranju merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti. Pri slednjem smo uporabili kvantitativno in kvalitativno metodologijo zbiranja in analize podatkov po modelu razvoja novega merskega instrumenta IDCv (Onwuegbuzie in drugi 2010). Pilotno različico merskega instrumenta smo trikrat testirali na vzorcu 56 dodiplomskih in podiplomskih študentov na Turku University of Applied Sciences na Finskem. Vsi vključeni študenti so bili pred testiranjem deležni izobraževanja s področja integracije metod. Na osnovi analize dobljenih ugotovitev treh testiranj pilotnega merskega instrumenta je bila izdelana izpopolnjena verzija merskega instrumenta. Revidirani merski instrument smo testirali na področju njegove širše uporabe, in sicer na vzorcu treh izkušenih recenzentov in 10 objavljenih raziskav z integracijo metod z različnih področij znanosti. Testiranje revidiranega merskega instrumenta je vključevalo kvantitativno testiranje kot tudi kvalitativni vidik izražanja mnenj recenzentov na treh usklajevalnih sestankih, na katerih so dosegli soglasje o temeljnih kriterijih ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Vse tri osrednje raziskovalne faze doktorske disertacije so bile izvedene v zaporedju, vsaka predhodna je bila pogoj za razvoj naslednje.

Analiza zbranih podatkov je potekala s kvalitativnimi in kvantitativnimi metodami. V prvi raziskovalni fazi je bila uporabljena metasinteza, pri kateri smo iskali tematske kategorije obstoječih poznanih pristopov k ocenjevanju veljavnosti. V drugi raziskovalni fazi je bila za analizo transkriptov intervjujev z eksperti uporabljena kvalitativna vsebinska analiza, ki je bila izvedena v programskem orodju NVivo, verzija 11.0. Podatki testiranja pilotnega in revidiranega merskega instrumenta za samoocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod so bili statistično analizirani (opisna statistika, Kruskal-Wallisov test, Spearmanov koeficient korelacije rangov). Soglasnost recenzentov je bila ugotavljana z indeksom soglasnosti (Splichal 1990) in analizo rangov. Vse kvantitativne obdelave podatkov so potekale v statističnem programu SPSS, verzija 20.0.

Rezultati prve raziskovalne faze na vzorcu 18 raziskav so pokazali tri osrednje značilnosti, in sicer: 1) spreminjanje koncepta veljavnosti in terminologije skozi čas, 2) različni pristopi in vrste k ocenjevanju veljavnosti v kvantitativnih raziskavah, kvalitativnih raziskavah in raziskavah z integracijo metod ter 3) potreba po razvoju novih specialnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Rezultati druge raziskovalne faze so izpostavili mnenje ekspertov o izrednem pomenu veljavnosti kot temeljnem konceptu kakovosti vsake raziskave ne glede na metodološko orientacijo. Najpomembnejše

problematike zagotavljanja veljavnosti, ki se pojavljajo v raziskavah z integracijo metod, so po mnenju ekspertov premajhna pozornost, ki je dana integraciji metod, nezadostna kakovost rezultatov, ki ni usklajena z metodologijo, in različni kriteriji veljavnosti. V nadaljevanju je kvalitativna vsebinska analiza izločila deset temeljnih kriterijev veljavnosti, ki bi jih morala upoštevati vsaka raziskava z integracijo metod. V svojih odgovorih pa so eksperti izrazili tudi pomisleke glede nabora oz. soglasja temeljnih kriterijev, ki ne morejo zaobjeti vseh možnih različic raziskav z integracijo metod, ki temeljijo na različnih definicijah, raziskovalnih načrtih in namenih raziskovanja. Kljub navedenemu pa so se strinjali, da je razvoj merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod možen, pri čemer je ključno presoditi o številu in vsebini vključenih kriterijev, njihovi prioritetnosti ter obliki merskega instrumenta, da bo širše dosegljiv za različne ocenjevalce in namene ocenjevanja.

Na osnovi rezultatov prve in druge raziskovalne faze je bil razvit pilotni merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Rezultati vseh treh testiranj pilotnega merskega instrumenta so pokazali, da so testiranci najvišje povprečne ocene dodelili primernosti ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave. Rezultati testiranja revidiranega instrumenta pa se izkazujejo z naborom 10 soglasno sprejetih temeljnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavi z integracijo metod, in sicer: 1) utemeljitev raziskovalnega vprašanja, 2) utemeljitev uporabe integracije metod, 3) raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod, 4) integracija, 5) utemeljitev metodologije, 6) pristop treh stebrov k ocenjevanju veljavnosti, 7) utemeljitev ugotovitev raziskave, 8) družbena občutljivost, 9) upoštevanje razlik, 10) prepričljivost. Testirani merski instrument za ocenjevanje veljavnosti raziskave z integracijo metod vključuje kriterije z opisi in tristopenjsko ocenjevalno lestvico: 1 – kriterij ni prisoten, 2 – kriterij je delno prisoten, 3 – kriterij je prisoten.

Potrebne so nadaljnje raziskave za izračun kvantitativne mere oz. izračun indeksa veljavnosti raziskave z integracijo metod, testiranjem na reprezentativnih vzorcih in upoštevanjem različnega doprinosa posameznih kriterijev. Dobljene ugotovitve dajejo dragocen doprinos na področju metodološke znanosti in razumevanja integracije metod. Raziskovalcem ponujajo praktično orodje za zasnovo kakovostne raziskave. Visokošolskemu izobraževanju pa dajejo izhodišča za razvoj metodoloških študijskih programov in predmetov ter posledično dvigujejo vsesplošno kakovost raziskovanja v različnih znanstvenih disciplinah.

Ključne besede: kakovost raziskovanja, veljavnost, eksperti, integracija metod, pragmatizem

Abstract: Validity assessment criteria for the mixed methods research

This doctoral dissertation is aimed at conceptualising research quality and establishing the optimal criteria or standards for validity assessment in mixed methods research. The mixed methods methodology has emerged and significantly developed over the past 30 years, deriving from the research phenomenon itself or the paradigm of pragmatism, and providing a comprehensive and holistic perspective on the research phenomenon, thus introducing a new scientific dimension (Teddlie and Tashakkori 2009; Koller and Sinitsa 2009). Mixed methods methodology has become the well-known and recognised third methodological group in science (Johnson and Onwuegbuzie 2004). Previous mixed methods studies have addressed different open questions such as mixed methods conceptualisation and coining of definitions, development of mixed methods research design typologies for implementation in research practice, and efficiency of mixed methods research when applied to current complex research questions across different scientific fields.

Research quality and, in particular, validity of mixed methods research constitutes an extremely important field for methodological research due to a combination of two different paradigmatic philosophical perspectives, methodologies and research methods. In addition to reliability, validity is a fundamental component of research quality assessment (Ferligoj et al. 1995; Kogovšek 1998; Silverman 2005; Neuman 2011). Validity determines the trustworthiness, credibility and believability of the study, and as such answers the question of whether the obtained findings are sufficiently authentic to reflect actual reality and whether they can be used for generalization (Guba and Lincoln 2005; Neuman 2011).

In existing theoretical frameworks of validity assessment in mixed methods research, authors tend to emphasize different aspects of validity, inconsistent terminology or insufficient attention to the validity assessment criteria (Sale and Brazil 2004; Bryman 2006a; Bryman 2008; Bryman et al. 2008; O'Cathain 2010). Mixed methods scholars emphasize the need for selecting and reaching a consensus on a set of core validity criteria in mixed methods research. These core validity assessment criteria will provide guidelines for implementing quality mixed methods research, contribute to a common methodological language, and be helpful for different stakeholders such as researchers, funders, reviewers, supervisors, policy makers, study participants, and those interested in study findings. The complexity of mixed

methods and its newness relative to the traditional quantitative and qualitative approaches mean that the issues of validity, core validity criteria and the development of a measurement instrument for self-assessing validity deserve priority among research questions.

Accordingly, an empirical study was designed with the purpose of analysing the existing validity assessment criteria in mixed methods research. Moreover, we wanted to determine the core mixed methods validity criteria which are mandatory for every mixed methods study. Finally, the aim of our study was to develop a measurement tool for self-assessment of validity which would include all core validity criteria and be useful in planning, implementing and evaluating mixed methods research both for researchers and other interested stakeholders, regardless of their scientific field or methodological background.

The doctoral dissertation was made in three sequential empirical research phases following the IDCV methodological framework—Instrument Development and Construct Validation (Onwuegbuzie et al. 2010). The IDCV framework includes 10 interactive steps with quantitative and qualitative methodology and guides the researcher through the optimization process for developing a new measurement tool. In the first research phase, a systematic literature review with qualitative meta-synthesis approach was implemented based on the existing validity assessment criteria in mixed methods research. The literature review was based on the three-column approach: validity assessment in the quantitative part, validity assessment in the qualitative part, and assessment of combining both parts—integration of quantitative and qualitative strands. The purpose of the first research phase was to identify which validity assessment criteria have previously been developed and are applied in mixed methods research. Further, we were interested in the relations (similarities, differences) between these criteria and those used in validity assessment of one-method studies such as quantitative or qualitative. The findings of the first research phase were used as the basis for developing the second research phase, namely using qualitative self-structured in-depth interviews with experts to obtain insight into opinions and perspectives of world-renowned pioneers in mixed methods methodology. We were interested in their perspectives on the importance of validity in mixed methods research, on the set of core validity criteria, and on the options for developing a measurement tool for validity assessment in mixed methods research. The second research phase was conducted on a sample of nine mixed methods experts who were invited as keynote speakers to the *Mixed Methods International Research Association Inaugural Conference* (2014) held in Boston, USA. In the third research phase,

the main focus was on developing and testing the measurement tool for validity assessment. The quantitative and qualitative methodology of data collection and analysis was used in this process based on the IDCV model of new instrument development (Onwuegbuzie et al. 2010). The initial instrument was three times pilot-tested on a sample of 56 undergraduate and postgraduate students at the Turku University of Applied Sciences in Finland. Prior to testing, all pilot study participants attended an educational workshop on the mixed methods. Taking into account the findings of three pilot tests, the revised instrument was created and field-tested on a sample of three experienced reviewers and ten published mixed methods studies from different scientific fields. For testing the revised instrument, a quantitative test and qualitative aspects of reviewers' opinions from three consensus meetings were included. During the meetings, consensus was achieved about the core validity assessment criteria for mixed methods research. All three main research phases of the doctoral dissertation were implemented in sequential order, where each preceding phase served as a precondition for the development of the next research phase.

Data analysis was carried out with quantitative and qualitative methods. In the first research phase, the meta-synthesis approach was used to identify thematic categories of existing and known approaches to validity assessment. In the second research phase, qualitative content analysis was conducted using NVivo (version 11.0) for analysing transcripts of experts' interviews. The tested data of pilot and revised instruments for validity self-assessment in mixed methods research were statistically analysed (descriptive statistics, Kruskal-Wallis test, Spearman's correlations). The consensus of reviewers was identified with the index of consent (Splichal 1990) and analysis of ranks. All quantitative data analysis was conducted with statistical programme SPSS (version 20.0).

The results of the first research phase, based on a sample of 18 studies, revealed three main features of validity, as follows: 1) concept and terminology of validity changed throughout time, 2) different approaches and types of validity assessment in quantitative research, qualitative research and mixed methods research, and 3) the need for developing new special validity assessment criteria in mixed methods research. The results of the second research phase highlighted the mixed methods experts' opinions on the great significance of validity as a core quality concept in every study, irrespective of its methodological orientation. According to the experts, the most important validity issues in mixed methods research include not enough attention on methodological integration in the study, insufficient quality of

findings which are inconsistent with the methodology, and different validity criteria. Next, qualitative content analysis yielded ten core validity criteria which should be followed in every mixed methods research. However, the experts also emphasized their concerns about reaching a consensus on the set of core validity criteria which are not able to embrace all possible mixed methods research variations using different definitions, research designs and research purposes. Nevertheless, the mixed methods experts agreed that a measurement instrument for validity assessment in mixed methods research could be developed. In doing so, the number and content of included validity criteria, their priority, and the form of the measurement instrument must be considered so that it would be widely accessible to different evaluators and for different evaluation purposes.

Based on the findings of the first and second research phases, a pilot measurement instrument for validity assessment in mixed methods research was developed. The results of all three pilot tests revealed that participants assigned the highest mean scores to the suitability of validity assessment in the quantitative part of mixed methods research. Testing of the revised instrument yielded a set of ten core validity assessment criteria for mixed methods research, accepted with consensus: 1) rationales for research question, 2) justification of mixing, 3) mixed methods research design, 4) integration, 5) warranted methodology, 6) three-column approach to validity assessment, 7) warranted findings, 8) society sensitivity, 9) engagement of difference, 10) believability. The developed measurement tool for validity assessment in mixed methods research includes all stated criteria with their detail descriptions and a 3-point assessment scale: 1 – criterion is not included, 2 – criterion is partially included, 3 – criterion is included.

Further studies are needed for the development of a quantitative measure or validity index calculation for mixed methods research. These studies should include the testing of validity assessment instrument on representative samples and with consideration of the various effects of individual core validity criteria. Obtained findings provide a valuable contribution to the science of methodology and understanding of mixed methods. They offer researchers a practical tool for designing a research with high-quality standards. Finally, they provide the higher education arena with a starting point for developing methodology programs and courses, and consequently raise the overall quality of research across different sciences.

Key words: research quality, validity, experts, mixed methods, pragmatism

Kazalo vsebine

1 Uvod	19
2 Opredelitev tretje raziskovalne paradigme v znanosti - integracija kvantitativne in kvalitativne raziskovalne metodologije	23
2.1 Definicija integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije	24
2.2 Razmejitve med kvantitativno in kvalitativno paradigmo ter razvoj integracije metod	25
2.3 Tipologije raziskovalnih načrtov z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije	32
3 Kakovost raziskovanja v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije	39
3.1 Veljavnost kot temeljna merska značilnost ocenjevanja kakovosti v raziskavah s kvantitativno metodologijo, kvalitativno metodologijo in v raziskavah z integracijo metod	42
3.2 Pristopi in metode k ocenjevanju veljavnosti v kvantitativnem in kvalitativnem raziskovanju in raziskovanju z integracijo metod	45
3.2.1 Kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah s kvantitativno metodologijo	50
3.2.2 Kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah s kvalitativno metodologijo	62
3.2.3 Kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije	71
4 Opis raziskovalnega problema, namen, cilji raziskovanja in raziskovalna vprašanja	79
4.1 Cilji raziskovanja	79
4.2 Raziskovalna vprašanja	79
5 Raziskovalna metodologija	81
5.1 Raziskovalni načrt	81
5.2 Postopek zbiranja podatkov in merski instrumenti	84
5.2.1 Prva raziskovalna faza – sistematični pregled literature	85
5.2.2 Druga raziskovalna faza – intervjuji z eksperti	85
5.2.3 Tretja raziskovalna faza – razvoj in testiranje merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije	86

5.3 Vzorec.....	91
5.3.1 Intervjuji z eksperti.....	91
5.3.2 Razvoj in testiranje merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.....	92
5.4 Metode analize podatkov	94
5.4.1 Prva raziskovalna faza – sistematični pregled literature	94
5.4.2 Druga raziskovalna faza – intervjuji z eksperti	94
5.4.3 Tretja raziskovalna faza – razvoj in testiranje merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije	95
5.5 Etični vidiki raziskovanja doktorske disertacije	98
6 Rezultati	100
6.1 Rezultati I. raziskovalne faze: Meta-sinteza kriterijev ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnih in kvalitativnih raziskavah in raziskavah z integracijo metod (dimenzioniranje).....	100
6.1.1 Prva tematska kategorija: koncepti veljavnosti	103
6.1.2 Druga tematska kategorija: pristopi in vrste ocenjevanja veljavnosti.....	105
6.1.3 Tretja tematska kategorija: razvoj novih specifičnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod	106
6.2 Rezultati II. raziskovalne faze: Mnenja ekspertov o kriterijih ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije	108
6.3 Rezultati III. raziskovalne faze: Razvoj novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod – testiranje pilotnega instrumenta	131
6.4 Rezultati III. raziskovalne faze: Razvoj novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod – testiranje revidiranega instrumenta	151
6.4.1 Analiza usklajevalnih sestankov recenzentov za doseganje soglasja glede temeljnih kriterijev veljavnosti v raziskavah z integracijo metod	152
6.4.2 Ocenjena veljavnost v izbranih raziskavah z integracijo metod z vidika treh neodvisnih recenzentov.....	171
6.4.3 Analiza soglasnosti recenzentov pri ocenjevanju veljavnosti v izbranih raziskavah z integracijo metod po temeljnih kriterijih veljavnosti.....	175
6.4.4 Evalvacija <i>Merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije</i>	180

6.5 Rezultati III. raziskovalne faze: Razvoj novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod – instrument s soglasjem....	183
7 Razprava – analiza rezultatov I., II. in III. raziskovalne faze.....	190
7.1 Odgovori na raziskovalna vprašanja in glavne ugotovitve analize	190
7.2 Izvirni doprinos doktorske disertacije k znanosti	204
7.3 Omejitve raziskave	206
7.4 Možnosti nadaljnjih raziskav	209
8 Zaključek.....	211
9 Literatura	214
10 Imensko in stvarno kazalo	226
11 Priloge.....	229
Priloga A: Pisni zavestni pristanek ekspertov integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije za sodelovanje v intervjujih o kriterijih veljavnosti in razvoju merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod	229
Priloga B: Pridobitev soglasja Faculty of Health and Well-being na Turku University of Applied Sciences za izvedbo tretje raziskovalne faze doktorske disertacije	232
Priloga C: Pisni zavestni pristanek študentov Faculty of Health and Well-being na Turku University of Applied Sciences za sodelovanje v doktorski raziskavi	234
Priloga Č: Merski instrument za samo-oceno veljavnosti raziskave z integracijo metod – prvo testiranje prvega pilotnega instrumenta na Turku University of Applied Sciences ...	236
Priloga D: Merski instrument za samo-oceno veljavnosti raziskave z integracijo metod – drugo testiranje prvega pilotnega instrumenta na Turku University of Applied Sciences.....	241
Priloga E: Merski instrument za samo-oceno veljavnosti raziskave z integracijo metod – tretje testiranje prvega pilotnega instrumenta na Turku University of Applied Sciences ...	248
Priloga F: Merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v raziskavi z integracijo metod – testiranje revidiranega instrumenta na vzorcu treh ekspertov in desetih raziskav.....	257

Kazalo tabel

Tabela 6.1: Predstavitev v analizo uvrščenih člankov.....	101
Tabela 6.2: Koncepti, pristopi in vrste ocenjevanja veljavnosti ter razvoj novih specifičnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskovanju z integracijo metod.....	102
Tabela 6.3: Pomen veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.....	109
Tabela 6.4: Temeljni kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.....	112
Tabela 6.5: Pomisleki ekspertov o razvoju standardiziranih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.....	126
Tabela 6.6: Razvoj merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.....	129
Tabela 6.7: Vključene raziskave v prvo, drugo in tretje testiranje pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod na vzorcu študentov.....	134
Tabela 6.8: Rezultati prvega testiranja pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod na vzorcu študentov.....	134
Tabela 6.9: Rezultati drugega testiranja pilotnega merskega instrumenta za oceno veljavnosti v raziskavah z integracijo metod na vzorcu študentov.....	138
Tabela 6.10: Rezultati tretjega testiranja pilotnega merskega instrumenta za oceno veljavnosti v raziskavah z integracijo metod na vzorcu študentov.....	142
Tabela 6.11: Mnenja udeležencev prvega, drugega in tretjega testiranja o pilotnem merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.....	147
Tabela 6.12: Odprti komentarji in mnenja udeležencev prvega, drugega in tretjega testiranja o ocenjevanih kriterijih veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.....	149
Tabela 6.13: Dogovori prvega usklajevalnega sestanka z dne 13. aprila 2017.....	152
Tabela 6.14: Dogovori drugega usklajevalnega sestanka z dne 3. maja 2017 in tretjega usklajevalnega sestanka z dne 8. maja 2017.....	157
Tabela 6.15: Ocenjevanje veljavnosti v izbranih raziskavah z integracijo metod z desetimi osrednjimi kriteriji ocenjevanja veljavnosti <i>Merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod</i> : prva analiza podatkov za 2. usklajevalni sestanek – 3. 5. 2017.....	162
Tabela 6.16: Ocenjevanje veljavnosti v izbranih raziskavah z integracijo metod z desetimi osrednjimi kriteriji ocenjevanja veljavnosti <i>Merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti</i>	

v raziskavah z integracijo metod: druga analiza podatkov za 3. usklajevalni sestanek – 8. 5. 2017.....	165
Tabela 6.17: Ocenjevanje veljavnosti v izbranih raziskavah z integracijo metod z desetimi osrednjimi kriteriji ocenjevanja veljavnosti <i>Merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod</i> : končna rešitev s soglasjem, dosežena na 3. usklajevalnem sestanku.....	167
Tabela 6.18: Predlogi recenzentov o novih kriterijih veljavnosti, za katere menijo, da manjkajo v merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti.....	169
Tabela 6.19: Opisna statistika ocenjenih kriterijev veljavnosti v 10 analiziranih prispevkih z integracijo metod z vidika treh neodvisnih recenzentov.....	174
Tabela 6.20: Indeks soglasnosti recenzentov, vsota ocen dosežene veljavnosti po recenzentih in rangi veljavnosti za ocenjevane kriterije veljavnosti v izbranih raziskavah.....	176
Tabela 6.21: Rangi veljavnosti v analiziranih raziskavah z integracijo metod glede na recenzenta.....	178
Tabela 6.22: Korelacije med rangi veljavnosti analiziranih raziskav in recenzenti.....	178
Tabela 6.23: Evalvacija razumljivosti, uporabnosti in potrebnosti kriterijev veljavnosti v merskem instrumentu z vidika treh neodvisnih recenzentov.....	180
Tabela 6.24: Združeni prikaz kvantitativnih in kvalitativnih rezultatov testiranja revidiranega <i>Merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod</i>	185

Kazalo slik

Slika 2.1: Model za raziskovanje – interakcija svetovnih nazorov, raziskovalnih načrtov in raziskovalnih metod (Creswell 2014, 5)	26
Slika 2.2: Zgodovinski razvoj nastanka metodologije integracije metod.....	31
Slika 5.1: Raziskovalni načrt razvijanja temeljnih kriterijev veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.....	81
Slika 6.1: Grafični profil rezultatov prvega testiranja pilotnega merskega instrumenta	136
Slika 6.2: Grafični profil rezultatov drugega testiranja pilotnega merskega instrumenta.....	140
Slika 6.3: Grafični profil rezultatov tretjega testiranja pilotnega merskega instrumenta.....	145
Slika 6.4: Ocenjevanje veljavnosti v izbranih raziskavah z integracijo metod po posameznih kriterijih veljavnosti z vidika treh neodvisnih recenzentov.....	171
Slika 6.5: Grafični prikaz rangov veljavnosti za analizirane prispevke glede na ocene recenzentov.....	179
Slika 6.6: Končni dogovor o temeljnih kriterijih za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki temelji na ugotovitvah zbranih kvalitativnih in kvantitativnih podatkov.....	188
Slika 7.1: Povezave med temeljnimi kriteriji veljavnosti v raziskavi z integracijo metod.....	192

1 Uvod

Integracija kvantitativne in kvalitativne metodologije [angl. mixed methods] kot tretja raziskovalna metodološka skupina v znanosti (Teddlie in Tashakkori 2009, 3–17), tretji metodološki moment (Tashakkori in Teddlie 2003a), tretja raziskovalna pot (Gorard in Taylor 2004) ali tretja raziskovalna paradigma (Johnson in Onwuegbuzie 2004; Creswell in Plano Clark 2007, 184) predstavlja novo dimenzijo v znanosti, ki jo je spodbudila dihotomija med kvalitativno in kvantitativno tradicijo (Teddlie in Tashakkori 2009, 4). Integracija metod se je kot tretje metodološko področje razvila kot možnost premirja med paradigmama postpozitivizma (kvantitativni pristop) in konstruktivizma (kvalitativni pristop). Navedeni paradigmi oz. svetovna nazora, ki predstavljata filozofske predpostavke, prepričanja in vrednote raziskovalcev, usmerjata njihovo proučevanje in nista vezani na določeno specifično disciplino ali akademsko skupnost, zagovarjata različne poglede na resnico v svetu ter posledično vodita v izbiro različnih metodoloških pristopov in raziskovalnih načrtov (Johnson and Onwuegbuzie 2004, 14).

Stroga tradicionalna dihotomija v raziskovanju je vodila v raziskovalno togost, ki je povečevala dominantno metodološko opcijo in ostro zavračala nasprotujočo (Sánchez-Algara in Anguera 2013). Pa vendarle sta za proučevanje kompleksnosti človekove narave in njegovih interakcij z drugimi in okoljem primerni tako kvantitativna kot tudi kvalitativna metodološka perspektiva, ki v mnogih pogledih dopolnjujeta druga drugo (Anguera in Izquierdo 2006). V raziskovalni praksi ni fenomena, dejavnikov, vedenj, akcij ali dogodkov, ki bi bili izključno samo kvantitativni ali samo kvalitativni (Sánchez-Algara in Anguera 2013), zato istočasna uporaba obeh metodologij zagotavlja komplementarnost in premostitev ideje o nasprotujočih si raziskovalnih pristopih. Kvantitativni in kvalitativni pogled sta med seboj recipročna, saj izgubita svoj pomen, če se ne gledata v luči drug drugega (Anguera in Izquierdo 2006). Integracija metod raziskovalcem omogoča opredeliti bolj holistično sliko problema, ki ga raziskujejo (Koller in Sinitsa 2009), in izhaja iz potrebe po boljšem razumevanju proučevanega raziskovalnega fenomena (Teddlie in Tashakkori 2009, 286). Sama kompleksnost raziskovalnih problemov kliče po odgovorih, ki so nad enostavnimi številkami v kvantitativnem smislu ali besedami v kvalitativnem smislu. Šele kombinacija obeh vrst podatkov zagotavlja najbolj popolno analizo izbranega raziskovalnega problema in

odgovarja na potrebo po pridobitvi sofisticiranih raziskovalnih dokazov (Creswell in Plano Clark 2011, 21–22).

Integracija metod je postala pomemben način razvoja znanosti. Creswell in Plano Clark (2011) navajata, da je ta metodologija v različnih disciplinah in na različnih področjih raziskovanja prisotna že več desetletij, pa vendarle je v zadnjih desetih letih opaziti izjemno zanimanje za ta raziskovalni pristop, ki se je bliskovito razširil na številna področja družbenih in humanističnih znanosti ter v številne države. Priljubljenost metodologije integracije metod dokazuje razširjenost znanstvenih člankov v revijah, prispevkov na konferencah in monografij ter ustanavljanje specializiranih združenj, katerih skupni interes je integracija metod. Integracija metod namreč najboljše ustreza mnogim današnjim kompleksnim raziskovalnim vprašanjem, ki zahtevajo hkrati razumevanje in posploševanje. Dosedanje raziskave so pokazale uporabnost integracije metod pri raziskovanju specifičnih subpopulacij (npr. podeželje, mladi odvisniki, žrtve zlorab, osebe s posebnimi potrebami, oboleli) (Bushy 2008; Hopson in Steiker 2008; Curtis in drugi 2009; Sverker in drugi 2009; Colarossi in drugi 2010), tematik s področja promocije zdravega življenjskega sloga in zdravja ter socialne politike (Andrew in Halcomb 2006; Collins in drugi 2007; Barnes in drugi 2008; Schaetti in drugi 2009; Östlund in drugi 2011; Palinkas in drugi 2011; Zurc 2013; Chiang-Hanisko in drugi 2016) in spletnega raziskovanja, ki spodbuja integracijo metod za povečanje števila udeležencev in zmanjšanje stroškov raziskovanja (Koller in Sinitsa 2009; Lobe in Vehovar 2009; Revilla 2010; Gigliotti 2011).

Uspešnost uporabe integracije metod v raziskavi je odvisna tudi od raziskovalčevega razumevanja in poznavanja različnih metodoloških strategij, ki spremljajo in definirajo ta raziskovalni pristop (Plano Clark in drugi 2008). Raziskovalec raziskave z integracijo metod mora znati povezati različna znanja, spretnosti in discipline (Bergman 2011, 275). Dobro mora biti seznanjen s klasično metodološko literaturo za kvantitativno in kvalitativno raziskovanje kot tudi z naraščajočimi deli na področju integracije metod (Teddle in Tashakkori 2009, 8). Creswell in Plano Clark (2011) opazata viden napredek v zadnjih letih tudi na tem področju, saj se je od začetne radovednosti, začudenja in dvomov raziskovalcev o legitimnosti novega razvijajočega se pristopa raziskovanja z integracijo metod pozornost preusmerila k postopkom raziskovanja, kako konkretno izvesti raziskavo z integracijo metod s številnimi novimi tehnikami in strategijami, ki spremljajo ta metodološki pristop. Če so v preteklih letih ključne besede v objavljenih člankih v indeksiranih revijah pogosto nakazovale

napačno razumevanje, terminološko poimenovanje in s tem zgrešeno enačenje integracije metod z drugimi metodološki pristopi, kot so večmetodni pristop [angl. multimethod] ali pa celo pristop različnega načina zbiranja podatkov [angl. mixed-mode] (Teddlie in Tashakkori 2009), pa so danes ta razlikovanja poznana. Specifika raziskovanja z integracijo metod je v tem, da sta kvantitativna in kvalitativna metodološka komponenta vedno vključeni in integrirani v en raziskovalni načrt znotraj iste raziskave, medtem ko je večmetodna raziskava sestavljena iz več posameznih kvantitativnih komponent ali iz več posameznih kvalitativnih komponent v eni raziskavi, pri čemer ni prisotna nobena integracija med kvantitativno in kvalitativno metodologijo (Bergman 2011, 272; Hesse-Biber in drugi 2015).

Kljub neverjetni priljubljenosti integracije metod v zadnjih letih pa temu ne sledijo podatki in dokazi empiričnih raziskav o uspešnosti uporabe, osrednjih raziskovalnih vprašanj, raziskovalnih načrtov in odprtih vprašanj integracije metod v raziskovalni praksi na posameznih področjih znanosti. Sistematična pregledna študija na vzorcu 25 raziskav z integracijo metod s področja zdravstvenih ved, ki so bile vključene v mednarodne baze podatkov WebSurvey Methodology, CINAHL, MEDLINE in PubMed, je pokazala, da se kažejo potrebe po prihodnjem raziskovanju metodologije integracije metod z vidika konceptualizacije integracije metod, pristopov integriranja kvantitativnih in kvalitativnih podatkov v različnih raziskovalnih fazah ter na področju razvoja kriterijev in standardov ocenjevanja ter vrednotenja kakovosti raziskav z integracijo metod (Zurc 2011, 2013).

Ocenjevanje kakovosti raziskav z integracijo metod je še posebej kompleksno, saj obe, kvantitativna in kvalitativna komponenta, v skupno raziskavo prinašata svoje problematike reprezentacije in legitimnosti (Onwuegbuzie in Johnson 2006, 48, 52). Zasnovo celovitega ogrodja za ocenjevanje kakovosti raziskav z integracijo metod še posebej narekujeta potreba po strukturiranem ocenjevanju kompleksne metodologije in potreba dati raziskovalcem smernice za izvedbo kakovostne raziskave z integracijo metod in s tem vzpostaviti skupen metodološki jezik (O'Cathain 2010, 532). Ključna komponenta kakovosti raziskav je veljavnost [angl. validity] in pomeni ocenjevanje funkcije povezave med teoretičnim konstruktom in izmerjeno realnostjo. Veljavnost odgovarja na vprašanje, ali so dobljene ugotovitve dovolj avtentične glede na resnično realnost, da jim lahko zaupamo pri posploševanju. Gre za ugotavljanje resničnosti, verodostojnosti in prepričljivosti ugotovitev raziskave (Ferligoj in drugi 1995; Kogovšek 1998; Groves in drugi 2004; Guba in Lincoln 2005; Silverman 2005; Neuman 2011).

Kriteriji veljavnosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije oz. standardi za prepoznavanje »dobre raziskave« z integracijo metod doslej niso bili deležni veliko pozornosti (Sale in Brazil 2004; Bryman 2006b; Bryman in drugi 2008; O'Cathain 2010; Creswell in Plano Clark 2011, 251). Bryman s sodelavci (2008, 261) meni, da bi razvoj in oblikovanje kriterijev veljavnosti, ki bi se lahko uporabljali za ocenjevanje raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije, prispevala k boljšemu spremljanju in ocenjevanju ugotovitev teh raziskav. Pomen bi imeli tudi za raziskovalce, ki bi raziskave z integracijo metod snovali in izvajali z upoštevanjem specifičnih kriterijev (Bryman in drugi 2008, 274). Poznavanje temeljnih standardov kakovostne raziskave z integracijo metod je nadalje pomembno za mentorje in člane komisij diplomskih, magistrskih in doktorskih del, urednike revij in ocenjevalce raziskovalnih projektov, ki jim bo s tem dan vpogled, na kaj je treba biti pozoren v raziskavi z integracijo metod in kakšni so primeri in modeli dobrih raziskav (Creswell in Plano Clark 2011, 251). S soglasjem sprejeti temeljni kriteriji ocenjevanja integracije metod bodo v pomoč tudi številnim drugim interesnim skupinam, kot so financerji, avtorji preglednih študij, uporabniki rezultatov (politiki, drugi strokovnjaki) in sodelujoči v raziskavi, ki želijo vsak za svoje potrebe oceniti kakovost posamezne raziskave z integracijo metod (O'Cathain 2010, 532–533). Posebno vrednost pa bo nabor temeljnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti imel za začetnike raziskovanja z integracijo metod pri zasnovi njihovih prvih raziskav s to metodologijo (Creswell in Plano Clark 2011, 270).

Predstavljena izhodišča kažejo potrebo po raziskovanju na področju razvoja novih pristopov in kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije, ki bodo ob obstoječih kriterijih veljavnosti kvantitativnega in kvalitativnega dela raziskave ocenjevali tudi način njunega združevanja oz. integracije v skupni raziskavi. Ravno integracija oz. komplementarnost med metodologijama je namreč danes še vedno oddaljena od idealne pozicije, in to kljub številnim metodološkim razpravam in preseženemu metodološkemu konfliktu dihotomije med paradigami, zato je na mestu proučevanje integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije kot integriranega raziskovanja (Sánchez-Algara in Anguera 2013). Nadalje dosedanja spoznanja izkazujejo potrebo po razvoju standardiziranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki bo raziskovalcem omogočal zasnovo in izvedbo kakovostnih raziskav, vsem deležnikom pa verodostojnejše presojanje uporabnosti in kakovosti dobljenih ugotovitev. Izhajajoč iz navedenega, je namen doktorske disertacije poiskati ključne kriterije ocenjevanja

veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije ter razviti standardiziran merski instrument, ki bo v pomoč raziskovalcem in drugim interesnim skupinam ne glede na znanstveno vedo ali metodološko predznanje pri načrtovanju, izvedbi in evalvaciji raziskave z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.

2 Opredelitev tretje raziskovalne paradigme v znanosti – integracija kvantitativne in kvalitativne raziskovalne metodologije

Kljub dejstvu, da je danes integracija metod po desetletjih burnih razprav dobila svoje mesto v metodologiji (Lobe 2006a) ter povečano prepoznavnost zlasti na področju družboslovnih in vedenjskih znanosti (Tashakkori in Teddlie 2008), pa še vedno obstaja cela vrsta poimenovanj in definicij tovrstnega metodološkega pristopa (Lobe 2006a, 56; Bryman 2008). Creswell in Plano Clark (2011, 22) navajata, da so avtorji v zadnjih 50 letih za opredelitev uporabe kvantitativnih in kvalitativnih podatkov v skupni raziskavi uporabljali zelo različna poimenovanja, kot so kvantitativne in kvalitativne metode, metodološka triangulacija, integrirana, kombinirana ali celo hibridna raziskava, ki so ovirala opredelitev specifičnega pristopa k raziskovanju, ki ga danes poznamo pod imenom integracija metod. Danes je najpogostejše uporabljen izraz raziskava z integracijo metod [angl. mixed methods research], ki ga nosi tudi osrednja mednarodna znanstvena revija s področja raziskav z integracijo metod, *Journal of Mixed Methods Research* (2017), ki jo izdaja ugledna mednarodna založba Sage. Creswell in Plano Clark (2011, 22) menita, da bo poenotena uporaba terminologije raziskav z integracijo metod spodbudila raziskovalce na različnih področjih znanosti, da bodo ta metodološki pristop razumeli kot samostojni model znanstvenega proučevanja.

Metodološki pristop integracije metod pa ima seveda tudi določene izzive glede časovne in finančne zahtevnosti ter usposobljenosti raziskovalcev. Pomembno vlogo imajo pri tem tudi multidisciplinarni raziskovalni timi, ki uporabljajo različne raziskovalne metode in tehnike zbiranja podatkov ter združujejo znanja z različnih področij, kar vodi v boljšo veljavnost raziskav z integracijo metod (Anguera in Izquierdo 2006). Različna stopnja metodološkega znanja raziskovalcev na področju kvantitativnega, kvalitativnega in integriranega raziskovanja je namreč povezana s stopnjo veljavnosti raziskave z integracijo metod. Guetterman (2017) je obravnaval problematiko, kako razlikovati med začetnikom in ekspertom na področju raziskovanja z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Na osnovi proučevanja

spretnosti izkušenih raziskovalcev z izvedbo osmih intervjujev, predmetnikov izobraževanj in strokovne literature na področju učenja integracije metod je oblikoval tipologijo usposobljenosti raziskovalcev za izvedbo raziskave z integracijo metod. Ugotovitve raziskave so pokazale tri ravni usposobljenosti raziskovalcev, in sicer začetniki, raziskovalci in metodologi. Navedene tri skupine se razlikujejo po spretnostih in znanju za izvedbo raziskave z integracijo metod, po raziskovalnih značilnostih in profesionalnih izkušnjah.

2.1 Definicija integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije

Johnson s sodelavci (2007, 123) je na osnovi analize 19 različnih definicij ekspertov na področju raziskav z integracijo metod oblikoval krovno definicijo metodologije integracije metod, v kateri je »raziskava z integracijo metod opredeljena kot vrsta raziskave, v kateri raziskovalec ali skupina raziskovalcev združuje elemente kvantitativnega in kvalitativnega raziskovalnega pristopa (npr. uporaba kvalitativnih in kvantitativnih stališč, zbiranj podatkov, analiz, načinov sklepanja), z namenom širjenja in poglobitve razumevanja ter podkrepitve raziskovalnih ugotovitev«.

Raziskava z integracijo metod je tako intelektualna in praktična sinteza kvantitativnega in kvalitativnega raziskovanja, ki prepozna pomen tradicionalne metodologije ter hkrati ponuja tretjo paradigmatsko opcijo za zagotavljanje kar najbolj izpopolnjenih, uravnoteženih, informativnih in uporabnih ugotovitev raziskave. Na ta način integracija metod spodbuja oblikovanje novih raziskovalnih vprašanj in hkrati zagotavlja poti za odgovore na ta vprašanja (Johnson in drugi 2007, 129). Raziskava z integracijo metod ni ultimativno zavezana nobeni obliki raziskovanja – niti samo kvantitativnemu raziskovanju niti samo kvalitativnemu – temveč vključuje več metod, katerih izbor izhaja iz namena posamezne raziskave (Lobe 2006b, 2008). Navedeno uvršča raziskavo z integracijo metod v dialektični pragmatizem, ki raziskovalcu omogoča zasnovati raziskavo, ki je neodvisna, participativna in nediskriminatorna (Onwuegbuzie in drugi 2011, 1268–1269).

Avtorica Niglas (2010) umešča integracijo metod na celostni multidimenzionalni kontinuum raziskovalne metodologije [angl. holistic multidimensional continuum of research methodology], kjer integracija metod pokriva široko področje točk na sredini med levo skrajno kvantitativnim pristopom in desno skrajno kvalitativnim. Po avtorici Niglas (2010) metodološki kontinuum pomeni premik iz dveh temeljnih dihotomnih paradig oz. svetovnih

nazorov ((post)pozitivistične in konstruktivistične) k fleksibilnemu paradigmskemu kontinuumu. Gre za celostni pristop k raziskovanju, ki poudarja hkrati ustvarjanje nove teorije in preverjanje obstoječe teorije kot skupen namen kvalitativnega in kvantitativnega raziskovanja.

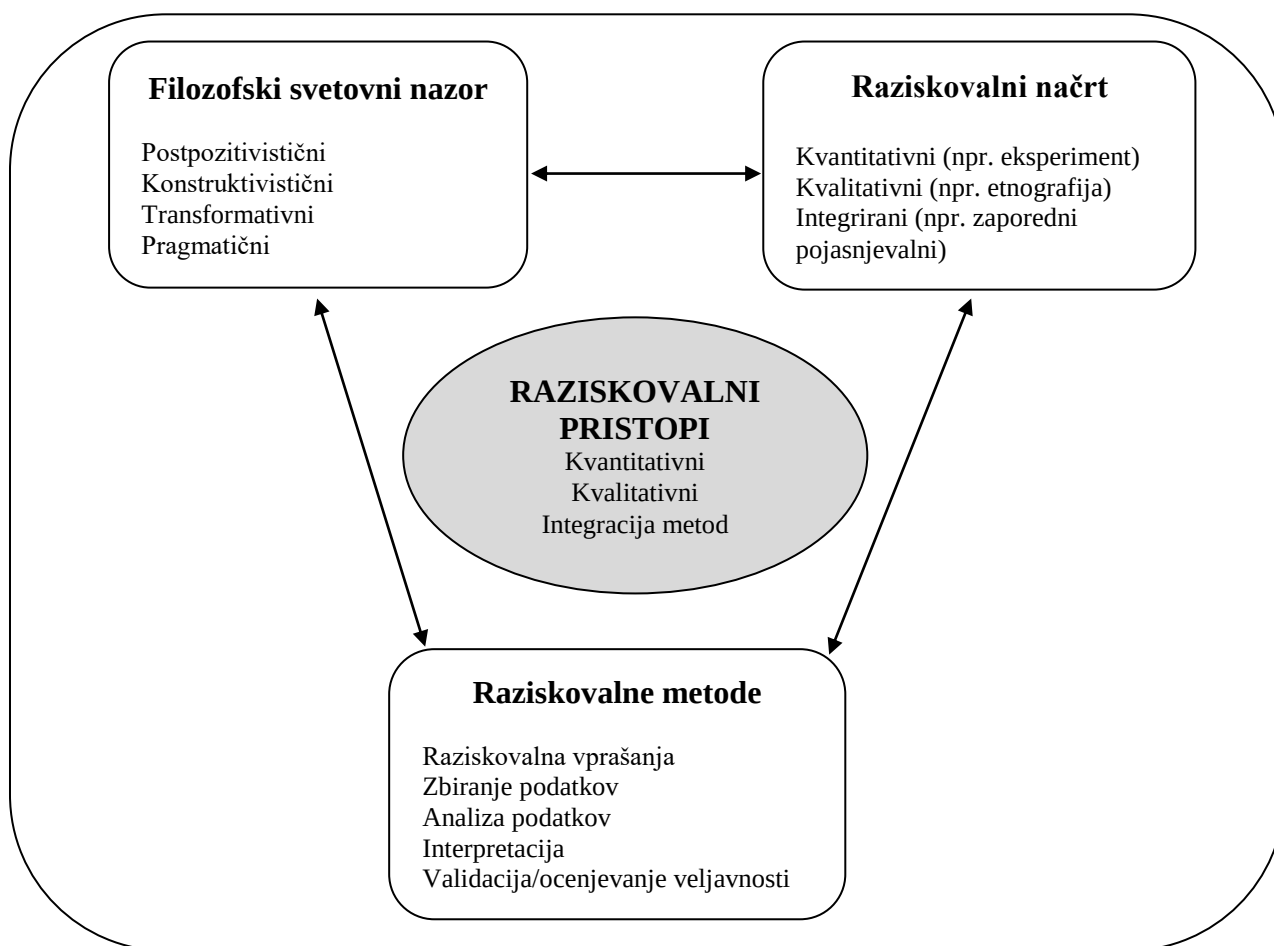
V razvoju integracije metod se je med raziskovalci dolgo pojavljal dvom, ali je raziskava z integracijo metod samo nadomestek obstoječemu kvantitativnemu in kvalitativnemu raziskovanju ali pa gre za metodološko usmeritev, ki lahko ponudi več kot samostojno kvantitativno in kvalitativno raziskovanje. Tehnica na stran unikatnosti raziskav z integracijo metod se je nagnila z vidika njihove spontanosti pri naslavljanju tako eksploratornih kot konfirmatornih raziskovalnih vprašanj, ki se kažejo kot metaugotovitve o fenomenu proučevanja, kar ne kvantitativna ne kvalitativna perspektiva ne moreta dati sami po sebi (Tashakkori in Teddlie 2008). Cilj integracije metod zato ni zamenjati kvantitativnega ali kvalitativnega pristopa, temveč okrepiti moči in zmanjšati šibkosti obeh v eni skupni raziskavi (Johnson in Onwuegbuzie 2004, 14–15).

2.2 Razmejitev med kvantitativno in kvalitativno paradigmo ter razvoj integracije metod

V pričujočem poglavju se bomo posvetili značilnostim in razmejitvam med kvantitativno metodologijo, kvalitativno metodologijo in metodologijo integracije metod ter zgodovinskemu razvoju slednje. Za razumevanje metodologije integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod kot tretje metodološke skupine v znanosti je v prvi vrsti ključno poznavanje različnih svetovnih nazorov, ki usmerjajo izbor metodologije raziskovanja v posamezni raziskavi ter s tem določajo njen raziskovalni načrt in nadaljnje raziskovalne metode v smislu oblikovanja raziskovalnih vprašanj, postopkov zbiranja in analize podatkov, interpretacije ugotovitev ter ocenjevanja veljavnosti. Creswell (2014) je opredelil teoretični okvir, v katerem je raziskovalni pristop (kvantitativni, kvalitativni ali integracija metod) izbran na osnovi interakcije med svetovnimi nazori, raziskovalnimi načrti oz. postopki proučevanja in specifičnimi raziskovalnimi metodami (Slika 2.1). Pri načrtovanju raziskave mora tako raziskovalec razmišljati o predpostavkah filozofskega svetovnega nazora, ki jih vključuje v raziskavo, o raziskovalnem načrtu, ki je povezan s tem svetovnim nazorom, in o specifičnih metodah ali postopkih raziskovanja, ki povezujejo metodološki pristop z raziskovalno prakso.

Creswell (2014, 3) kot tudi Teddlie in Tashakkori (2009, 4) ločujejo tri osrednje raziskovalne pristope: kvantitativni, kvalitativni in integrirani. Navedeni temeljijo na treh skupinah raziskovalcev v znanosti oz. metodoloških gibanjih, za katere so značilni pripadniki s podobnim izobraževanjem, metodološko usmeritvijo, raziskovalnimi idejami in praksami, in sicer:

- kvantitativno usmerjeni raziskovalci, ki primarno delajo s postpozitivistično/pozitivistično paradigmo in jih zanimajo predvsem numerični podatki in analize,
- kvalitativno usmerjeni raziskovalci, ki primarno delajo s konstruktivistično paradigmo in jih zanimajo predvsem kvalitativni podatki in analize,
- raziskovalci integracije metod, ki primarno delajo s paradigmo pragmatizma in jih zanimajo tako narativni oz. pripovedni kot tudi numerični podatki in njihove analize.

Slika 2.1: Model za raziskovanje – interakcija svetovnih nazorov, raziskovalnih načrtov in raziskovalnih metod (Creswell 2014, 5)

Med tremi metodološkimi skupinami obstajajo tudi kulturne razlike med raziskovalci, ki se kažejo v načinu njihovega usposabljanja, vrstah raziskovalnih programov in profesionalnih organizacij ter v specifičnih raziskovalnih interesih. Navedene kulturne razlike prispevajo k oblikovanju posebnega občutka za pripadnost posamezni skupini (Teddlie in Tashakkori 2009, 4). Kljub temu Creswell (2014, 3) opozarja, da se kvantitativni in kvalitativni pristop ne smeta obravnavati kot togi, ločeni kategoriji, ki sta si polarno nasprotujoči ali dihotomni. Temveč predstavljata samo različna zaključka kontinuuma, saj se vsako raziskovanje nagiba k temu, da je bolj kvantitativno ali pa obratno bolj kvalitativno.

Kvantitativna metodološka tradicija je bila dominantna in relativno nevprašljiva metodološka usmeritev v večini znanstvenih disciplin v 20. stoletju. Opredeljujejo jo raziskovalna vprašanja, ki zahtevajo odgovore v numerični obliki, in raziskovalne hipoteze, s katerimi raziskovalci preverjajo postavljene domneve. Kvantitativno raziskovanje obvezno vključuje tudi statistično analizo numeričnih podatkov, s katero se bodisi opišejo osnovne značilnosti proučevanega fenomena ali pa nadalje raziskujejo statistično značilne razlike med proučevanimi skupinami ali spremenljivkami. Za kvantitativnega raziskovalca so značilni deduktivni pristop k testiranju teorij s proučevanjem odnosov med spremenljivkami, poudarek na obravnavi in kontroliranju pristranskih meritev ter zmožnost posploševanja ugotovitev in ponovitve raziskave. Medtem kvalitativna metodološka tradicija, ki se je intenzivneje razmahnila v zadnjem četrtletju 20. stoletja, temelji na kritiki pozitivističnega pristopa in ponuja široko raznolikost alternativnih kvalitativnih metod. Kritika pozitivizma je tako pomagala vzpostaviti kvalitativno raziskovanje kot alternativni pristop kvantitativnemu raziskovanju. Za kvalitativno metodologijo je značilno, da temelji na zbiranju, analizi in interpretaciji narativnih podatkov. Kvalitativni podatki so analizirani s kvalitativno ali tematsko analizo, ki vključuje najrazličnejše induktivne in interaktivne tehnike, kot so strategije kategoriziranja in kontekstualiziranja. Dobljene ugotovitve se tipično prikazujejo v obliki tem. Kvalitativnega raziskovalca odlikujejo induktivni pogled na raziskovanje, osredotočenost na razumevanje posameznika in pomen upoštevanja kompleksnosti situacije (Teddlie in Tashakkori 2009, 5–7; Creswell 2014, 4).

Kvantitativna in kvalitativna metodologija se med seboj najbolj razvidno razlikujeta v terminologiji (npr. zaprta vprašanja pri testiranju hipotez ali odprta vprašanja v intervjujih), vrstah raziskovalnih strategij (npr. kvantitativni eksperiment ali kvalitativna študija primera)

in v njihovih specifičnih metodah za izvedbo (npr. kvantitativno zbiranje podatkov z instrumentom ali kvalitativno opazovanje) (Creswell 2014, 4). Pa vendarle kvantitativno raziskovanje lahko vsebuje tudi elemente kvalitativnega raziskovanja, velja pa tudi obratno – kvalitativna raziskava ima prav tako lahko doprinos s kvantitativnim delom. Kot primer lahko izpostavimo multivariatno faktorsko analizo (Ferligoj 2010a) – eno izmed najrepreszentativnejših kvantitativnih analiz podatkov, ki pa v postopku oblikovanja in poimenovanja dobljenih faktorjev vključuje identične procese in postopke kvalitativne tematske analize oz. kodiranja in kategoriziranja narativnih podatkov. Zelo podoben proces določevanja skupin oz. tipologij, njihovega poimenovanja in interpretacije značilnosti po posameznih skupinah poteka tudi pri metodi hierarhičnega razvrščanja v skupine (Ferligoj 1989, 2010b). Na drugi strani pa kvalitativna vsebinska analiza, pri kateri poteka oblikovanje osrednjih vsebinskih kategorij na osnovi kvalitativnih besedil oz. podatkov, praviloma vključuje tudi njihovo kvantitativno frekvenčno porazdelitev in se uporablja tako v kvalitativnem raziskovanju (npr. analiza demografskih in podobnih kratkih vprašanj v intervjuju) kot tudi kvantitativnem raziskovanju (npr. analiza krajših odgovorov na odprta vprašanja v strukturiranem anketnem vprašalniku). Podoben primer je tudi študija primera, ki je lahko izvedena s kvantitativnimi in/ali kvalitativnimi metodami. Z navedenega zornega kota je možno predpostavljati, da je razlikovanje in poudarjeno ločevanje med kvantitativno in kvalitativno metodologijo zgolj družbeni konstrukt, v svoji naravi pa sta si pristopa precej bližje in v marsikaterem primeru tudi do neprepoznavnosti prepletena in dopolnjujoča med seboj.

Postavlja se vprašanje, kakšne so značilnosti integracije metod kot tretje metodološke usmeritve v znanosti oz. kako se ta metodologija razlikuje od pričakovanega in naravnega povezovanja ter dopolnjevanja med kvantitativno in kvalitativno paradigmo. Ključna značilnost raziskovanja z integracijo metod je v tem, da vključuje načrtno zbiranje obeh vrst podatkov, tako kvantitativnih podatkov kot tudi kvalitativnih, pri čemer uporablja specifične raziskovalne načrte integracije metod (Creswell 2014, 4). Metodologijo integracije metod njeni zagovorniki umeščajo kot alternativo kvantitativni in kvalitativni metodološki tradiciji, ker temelji na uporabi kakršnih koli orodij ne glede na metodološko usmeritev, ki so potrebna za odgovor na zastavljeno raziskovalno vprašanje. Raziskavo z integracijo metod je možno prepoznati po zastopanih kvantitativnih in kvalitativnih vidikih, ki so razvidni že v samih raziskovalnih vprašanjih, načinih zbiranja podatkov, merskih instrumentih, postopkih analiz (npr. integracija statistične in tematske analize, transformacija ali pretvorba podatkov) in

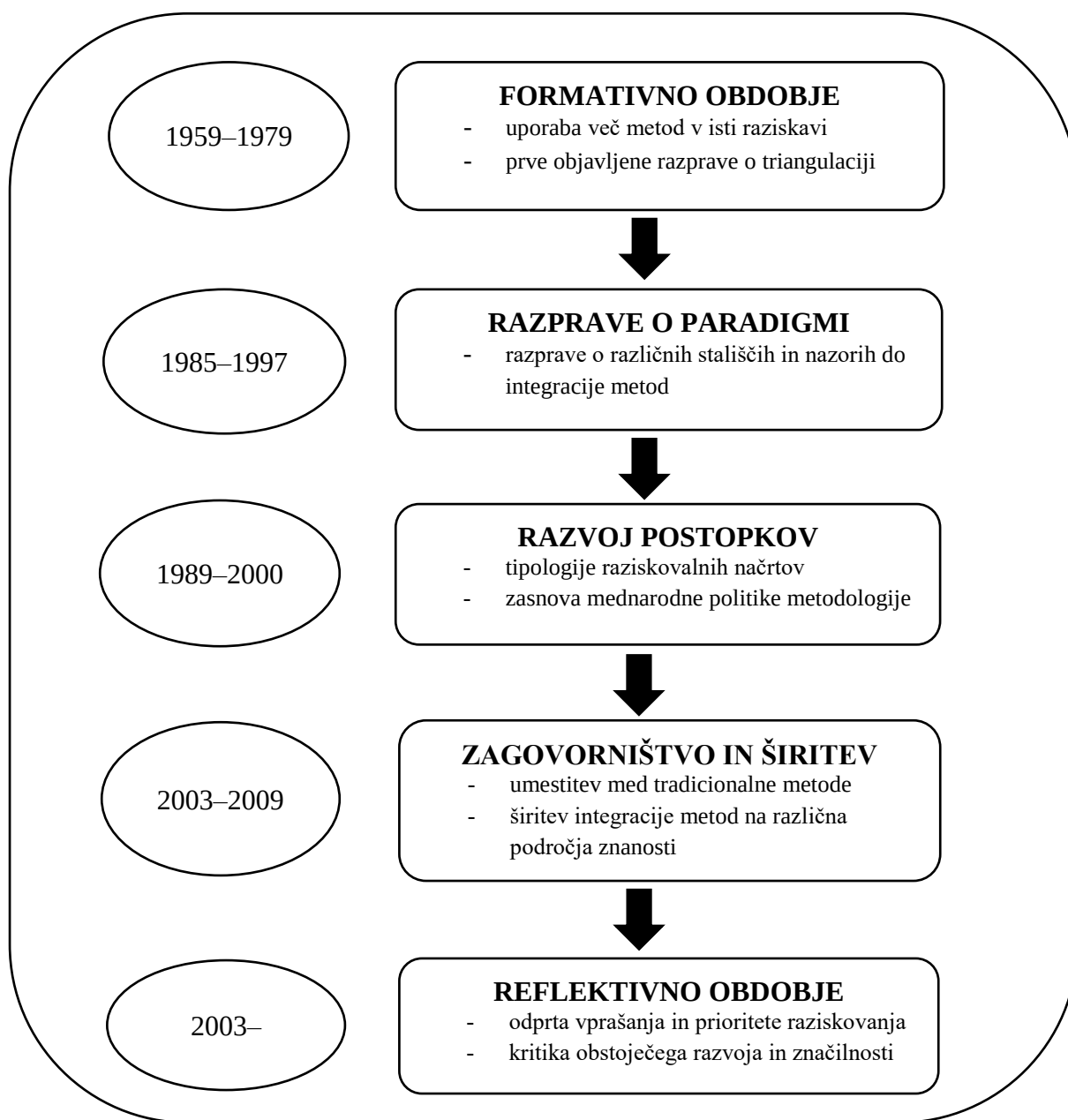
načinih sklepanja o dobljenih ugotovitvah, ki vsi na različnih stopnjah vključujejo integracijo obeh delov raziskave (Teddle in Tashakkori 2009, 6–8). Raziskovalci z integracijo metod so prepričani, da samo kombinacija kvantitativnih in kvalitativnih raziskovalnih pristopov zagotavlja celostno razumevanje raziskovalnega problema. Najpogosteje so zavezani paradigmi pragmatizma, ki temelji na konceptu resnice v povezavi z realnostjo oz. je resnica vse, kar deluje v odnosu na zastavljeno raziskovalno vprašanje oz. problem raziskovanja v izbranem času. Paradigma pragmatizma se tako osredotoča na raziskovalni problem in prakso v realnem svetu ter izhaja iz konkretnih situacij, aktivnosti in posledic. Pri izbiri metodologije niso v ospredju raziskovalne metode, temveč se raziskovalci osredotočajo na raziskovalni problem in uporabijo vse možne in poznane pristope (npr. različne pristope zbiranja podatkov, analize podatkov), ki pripomorejo k njegovemu razumevanju in pojasnjevanju. Pragmatizem tako ni zavezan nobenemu filozofskemu in realnemu sistemu, temveč raziskovanje svobodno usmerja v kvantitativne in kvalitativne predpostavke glede na njihovo pojavnost skozi proces raziskovanja, pri tem pa imajo raziskovalci svobodo do izbire metod, tehnik in postopkov raziskovanja, ki najbolj ustrezajo njihovim potrebam in namenom. Pomembno je, da raziskovalci utemeljijo namen integriranja kvantitativnih in kvalitativnih metod v svoji raziskavi. Nekateri raziskovalci z integracijo metod pa so bolj usmerjeni v transformativno paradigmo, kot je prikazano na Sliki 2.1. V središču transformativne paradigme so obravnava posameznikov na obrobju družbe oz. vprašanja njihove moči, družbene pravičnosti, neenakosti, diskriminacije, odtujenosti in zatiranja. Z enim od navedenih vprašanj kot osrednjim žariščem proučevanja se raziskava z integracijo metod običajno tudi začne. Transformativno usmerjeni raziskovalci integracije metod prav tako menijo, da mora biti raziskovanje neposredno povezano s politiko in sprejemanjem političnih sprememb, z namenom soočanja z zatiranjem v družbi, in to ne glede na to, na kateri ravni se pojavi. Raziskava z integracijo metod mora zato vključevati akcijski načrt reforme, ki lahko spremeni življenja udeležencev v raziskavi, njihovih institucij, v katerih živijo ali delajo, in tudi življenje samih raziskovalcev. Integracija metod daje glas udeležencem raziskave, spodbuja njihovo aktivno vključitev ter povečuje zavest in aktivnosti za spremembe v smeri izboljšanja njihovih življenj (Teddle in Tashakkori 2009; Creswell 2014).

Z namenom globljega vpogleda v značilnosti in posebnosti integracije metod kot tretje metodološke skupine v znanosti z vidika prepoznavanja njene unikatnosti in povezanosti s tradicionalnima pristopoma kvantitativne in kvalitativne metodologije je pomembno poznati njen zgodovinski razvoj. Creswell in Plano Clark (2011, 20–21) umeščata razvoj integracije

metod v čas ob koncu 80. let 20. stoletja, ko je več avtorjev z različnih področij znanosti in različnih delov sveta ob istem času objavilo več monografij, poglavij v monografijah in člankov, ki so se vsi osredotočili na opisovanje in opredelitev, kar danes poznamo pod imenom integracija kvantitativne in kvalitativne metodologije. Pionirji, ki so razvijali koncept integracije metod, so prihajali s področij, kot so sociologija, evalvacijske študije, management, zdravstvena nega in edukacija, ter večinoma iz držav zahodnega sveta, kot so ZDA, Kanada in Velika Britanija. Sklepamo lahko, da so bila navedena področja znanosti in države, kjer se je metodologija integracije metod pojavila in uveljavila najbolj zgodaj, kljub temu da so bili prvi zametki in ideje o integraciji metod, kot navajata Creswell in Plano Clark (2011, 20–21), prisotni pri vodilnih kvantitativnih kot tudi kvalitativnih metodologij že od 60. let 20. stoletja dalje. Za razliko od prehodnih avtorjev je bilo v delih pionirjev integracije metod prelomno to, da so se sistematično posvetili povezavam oz. načinom kombiniranja, mešanja ali integracije kvantitativnih in kvalitativnih metodologij, metod in tehnik zbiranja podatkov ter dobljenih ugotovitev. Poseben poudarek so posvetili tudi utemeljitvi oz. razlogom za uporabo integracije metod, pri čemer so izhajali iz kompleksne raziskovalne prakse, ki presega enometodno raziskovalno opredelitev in daje prostor integraciji metod kot tretjemu metodološkemu pristopu. Creswell in Plano Clark (2011, 22–30) sta razvoj integracije metod opredelila z vidika poteka petih osrednjih obdobij oz. stopenj razvoja.

Slika 2.2 prikazuje zgodovinski razvoj metodologije integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije, kot jo prepoznavamo danes pod angleškim izvirnim poimenovanjem »mixed methods«. Prvi zametki segajo v leto 1959, ko sta Campbell in Fiske (v Creswell in Plano Clark 2011, 21) razpravljala o vključitvi več virov kvantitativnih informacij pri validaciji psiholoških testiranj. Za navedeno t. i. formativno obdobje razvoja integracije metod, ki je trajalo vse do zaključka 70. let, so značilne razprave o uporabi kvantitativnih in kvalitativnih podatkov v isti raziskavi ter prve objave o triangulaciji. Sledilo je obdobje razprav o paradigmi (1985–1997), ki se je osredotočalo na različne razprave o paradigmah, vzpostavljanju povezav in usklajenosti med tradicionalnima kvantitativno in kvalitativno metodologijo ter predlogih za premik naprej, tj. nad paradigmske razprave. Eno izmed najbolj plodovitih obdobij, ki je dalo integraciji metod prepoznavnost med uveljavljenimi metodologijami, je obdobje razvoja postopkov (1989–2000), v katerem so metodologi integracije metod intenzivno razvijali sisteme klasifikacij oz. tipologij različnih vrst specifičnih raziskovalnih načrtov, ki so namenjeni izključno zasnovi in izvedbi raziskave z integracijo metod. Slednje je vodilo k utemeljitvi razlogov in potreb po raziskovanju z

integracijo metod ter dalo številne sistematične preglede o uporabljenih postopkih in načinih integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije v raziskovalni praksi.

Slika 2.2: Zgodovinski razvoj nastanka metodologije integracije metod

Obdobje razvoja postopkov je imelo odlično vlogo pri opredelitvi temeljnih metodoloških zakonitosti in prepoznavnosti metodologije integracije metod v mednarodnem raziskovalnem prostoru. Navedeno je omogočilo širitev integracije metod na različna znanstvena področja in vodilo v novo razvojno obdobje zagovorništva in širitve (2003–2009). V tem obdobju se je metodologija integracije metod umestila kot naravna dopolnitev tradicionalnemu

kvantitativnemu in kvalitativnemu raziskovanju. Poseben poudarek je bil namenjen tudi prvim sistematičnim in zgodovinskim pregledom razvoja integracije metod ter bolj poglobljenim analizam raziskovalnih načrtov z vidika dominantnosti posameznih delov raziskave (npr. Creswell in drugi 2008; Hammersley 2008). Zadnje, reflektivno obdobje, ki za svoj začetek šteje objavo avtorjev Tashakkori in Teddlie (2003b) o aktualnih raziskovalnih vprašanjih in prioritetah raziskovanja na področju integracije metod, poteka danes. Osredotoča se na samo evalvacijo integracije metod, zlasti na konstruktivno kritiko značilnosti in pojavnosti te metodologije. V ospredju je obravnava osrednjih aktualnih vprašanj, kot so opredelitev metodoloških področij in vključitev integracije metod kot neodvisne metodologije, sistematični pregledi dosedanjih raziskav na posameznih področjih znanosti, kritika omejevanja in obrobne vloge kvalitativnega dela oz. privilegiranja pozitivistične tradicije, kritika obstoječih definicij ter potreba po identificiranju in obravnavi aktualnih polemik metodologije integracije metod (Creswell in Plano Clark 2011, 22–30).

2.3 Tipologije raziskovalnih načrtov z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije

Z namenom klasificiranja raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije ter s tem nudenja pomoči raziskovalcem, kako naj v množici najrazličnejših možnosti načrtovanja raziskave z integracijo metod izberejo tiste, ki bodo najbolje odgovorile na zastavljene cilje njihove raziskave, so se razvile tipologije raziskovalnih načrtov integracije metod. Razvijale so se na osnovi preglednih sistematičnih študij vse od začetkov pojava integracije metod (Teddlie in Tashakkori 2009, 139). Danes obstaja veliko število različnih tipologij raziskovalnih načrtov, ki opredeljujejo postopke zbiranja, analiziranja, interpretacije in poročanja podatkov v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije (Creswell in Plano Clark 2007, 58–59). Tipologije omogočajo vzpostavitev terminologije, organizacijske strukture in legitimnosti s področja integracije metod. Uporabljajo pa se tudi kot pedagoško didaktično orodje za učenje načrtovanja raziskave z integracijo metod pri študentih (Teddlie in Tashakkori 2009, 139).

V literaturi je mogoče zaslediti več uveljavljenih tipologij raziskovalnih načrtov integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije. Med prvimi je bila tipologija Morgan (1998), ki temelji na modelu prioriteta-zaporedje in loči štiri osrednje vrste raziskav z integracijo metod,

pri katerih je v ospredju kvantitativni ali kvalitativni del, ki mu v komplementarni obliki sledi drugi, metodološko različen del, in sicer:

- predhodna kvalitativna metoda v kvantitativni raziskavi [angl. qualitative preliminary (qual-QUAN)],
- predhodna kvantitativna metoda v kvalitativni raziskavi [angl. quantitative preliminary (quan-QUAL)],
- nadaljevalna kvalitativna metoda v kvantitativni raziskavi [angl. qualitative follow-up (QUAN-qual)],
- nadaljevalna kvantitativna metoda v kvalitativni raziskavi [angl. quantitative follow-up (QUAL-quan)].

Naslednji pomembnejši v razvoju, ki sta nadgradili predhodne klasifikacije, sta tipologija Teddlie in Tashakkori (2009), ki raziskovalne načrte v raziskavah z integracijo metod ločuje glede na način izvedbe, in tipologija Greene s sodelavci (1989, 2007), ki se osredotoča na namen integriranja kvantitativnega in kvalitativnega raziskovalnega pristopa v isti raziskavi, ki izhaja iz raziskovalnega problema in raziskovalnih vprašanj posamezne raziskave z integracijo metod.

Teddlie in Tashakkori (2009) sta tako postavila pet skupin raziskovalnih načrtov integracije metod, in sicer sočasni raziskovalni načrt [angl. parallel mixed design], ki odgovarja na sorodne vidike krovnega raziskovalnega vprašanja, zaporedni raziskovalni načrt [angl. sequential mixed design], pri katerem zaključki prve faze usmerjajo izvedbo druge faze, pretvorni raziskovalni načrt [angl. conversion mixed design], pri katerem je ena vrsta podatkov pretvorjena v drugo vrsto podatkov (kvantificirana ali kvalitizirana), raziskovalni načrt z integracijo metod na več ravneh proučevanja [angl. multilevel mixed design] ter v celoti integrirani raziskovalni načrt [angl. fully integrated mixed design], pri katerem se kvalitativni in kvantitativni pristop združujeta v vseh fazah raziskave, v vsaki fazi en pristop vpliva na oblikovanje drugega in na implementacijo več načinov integracije. Tipologija Greene (1989, 2007) pa vključuje pet temeljnih namenov integracije metod: triangulacija [angl. triangulation], pri kateri so uporabljene različne metode, ki vse merijo isti pojav, komplementarnost [angl. complementarity], pri katerem rezultati ene metode služijo za povečanje, poglobitev in razširitev ugotovitev, pridobljenih z drugo metodo, razvoj [angl. development], pri katerem so rezultati ene metode uporabljeni za razvoj druge metode, iniciacija [angl. initiation], ki temelji na namenu vpeljevanja paradoksov, nasprotij in

razhajanj, ki vodijo v odpiranje novih pogledov, perspektiv in razumevanj, ter ekspanzija [angl. expansion], katere namen je razširitev proučevanja raziskovalnega problema na različne nize raziskovalnih žarišč.

Creswell in Plano Clark (2007, 59–79) sta na osnovi 12 različnih predhodnih tipologij raziskovalnih načrtov v raziskavah z integracijo metod, ki so se razvile in uveljavile v raziskovalni praksi socioloških, edukacijskih, zdravstvenih, vedenjskih in evalvacijskih študij, oblikovala funkcionalno tipologijo štirih osrednjih vrst raziskovalnih načrtov integracije metod, in sicer: triangulacija [angl. triangulation design], ugnezden raziskovalni načrt [angl. embedded design], pojasnjevalni raziskovalni načrt [angl. explanatory design] in eksploratorni raziskovalni načrt [angl. exploratory design]. Leta 2011 sta navedena avtorja svojo tipologijo še nadgradila in razvila šest t. i. temeljnih načrtov integracije metod, ki v sebi združujejo in predstavljajo vse predhodne tipologije:

- pretvorni sočasni raziskovalni načrt [angl. convergent parallel design],
- pojasnjevalni raziskovalni načrt,
- eksploratorni raziskovalni načrt,
- ugnezden raziskovalni načrt,
- transformativni raziskovalni načrt [angl. transformative design],
- večfazni raziskovalni načrt [angl. multiphase design].

Pretvorni sočasni raziskovalni načrt je namenjen sočasni izvedbi in enakovredni dominantnosti kvantitativnega in kvalitativnega dela raziskave med enakimi fazami raziskovalnega procesa. Kvantitativno in kvalitativno raziskovanje je pri tem pristopu obravnavano ločeno in neodvisno v postopku zbiranja in analize podatkov, vse do skupne interpretacije rezultatov, kjer nastopi integracija med njima (Creswell in Plano Clark 2011). Ta raziskovalni načrt je po načinu izvedbe primerljiv s sočasnim raziskovalnim načrtom po avtorjih Teddlie in Tashakkori (2009) ter z raziskovalnim načrtom triangulacije po avtorici Greene (2007) ter Creswell in Plano Clark (2007). Pretvorni sočasni raziskovalni načrt se lahko izvaja v treh različicah, in sicer najpogosteje v obliki sočasnega zbiranja podatkov, pri katerem sta kvantitativni in kvalitativni del raziskave izvedena neodvisno ter se združujeta v integraciji samo v fazi interpretacije dobljenih ugotovitev, praviloma v razpravi (Creswell in Plano Clark 2011). Pri različici transformiranja podatkov pa je ta raziskovalni načrt zelo podoben pretvornemu raziskovalnemu načrtu po avtorjih Teddlie in Tashakkori (2009). V tem primeru je večji poudarek na kvantitativnem delu raziskave in integraciji oz. združevanju

podatkov v postopku njihovega spreminjanja. Po začetnih ločenih analizah kvantitativnih in kvalitativnih podatkov se izvede kvantifikacija kvalitativnih podatkov, ki pomenijo izračun novih spremenljivk na osnovi kvalitativnih tem. Transformiranje podatkov omogoča neposredno primerjavo rezultatov kvalitativnega dela z rezultati kvantitativnega dela raziskave. Tretjo različico pretvornega sočasnega raziskovalnega načrta pa predstavlja validacija podatkov, pri kateri sta v vprašalnik vključena odprti in zaprti tip vprašanj. Odgovori na odprta vprašanja in dobljene analizirane teme so namenjeni potrditvi ali validaciji rezultatom zaprtega tipa vprašanj (Creswell in Plano Clark 2011).

Pojasnjevalni in eksploratorni raziskovalni načrt se izvajata v dveh ločenih in časovno zaporednih, a med seboj povezanih interaktivnih raziskovalnih fazah (Creswell in Plano Clark 2011). Pri pojasnjevalnem raziskovalnem načrtu se raziskovanje začne z zbiranjem in analizo kvantitativnih podatkov, ki imajo tudi dominanten značaj z vidika proučevanega raziskovalnega vprašanja. Prvi fazi sledita zaporedno zbiranje in analiza kvalitativnih podatkov, ki izhajajo iz potreb in ugotovitev prve faze ter omogočajo pojasnitev izhodiščnih kvantitativnih podatkov. Za razliko od pojasnjevalnega raziskovalnega načrta pa eksploratorni raziskovalni načrt daje dominantnost kvalitativni raziskovalni fazi, s katero se raziskovanje tudi začne. Na osnovi kvalitativnih ugotovitev raziskovalci pripravijo in izvedejo drugo, kvantitativno fazo raziskave, katere namen je testiranje ali posploševanje izhodiščnih kvalitativnih ugotovitev na večjem vzorcu. V interpretaciji je izpostavljena nadgradnja kvantitativnih ugotovitev na osnovi izhodiščne kvalitativne faze raziskovanja. Pojasnjevalni in eksploratorni raziskovalni načrt sta bila z enakim poimenovanjem uvrščena že v starejši različici tipologije raziskovalnih načrtov v raziskavah z integracijo metod po avtorjih Creswell in Plano Clark (2007) in sovpadata z zaporednim raziskovalnim načrtom po avtorjih Teddlie in Tashakkori (2009) ter komplementarnim in razvojnim raziskovalnim načrtom po avtorici Greene (2007), pri vseh pa ugotovitve prve faze usmerjajo izvedbo ter razvijajo, poglobljajo in razširjajo ugotovitve, pridobljene z drugo fazo. Podobnost je najti tudi v dveh vrstah raziskovalnih načrtov v raziskavah z integracijo metod po Morganu (1998), in sicer v obliki nadaljevalne kvalitativne metode v prioritetni kvantitativni raziskavi in v obliki nadaljevalne kvantitativne metode v prioritetni kvalitativni raziskavi.

Ugnezden raziskovalni načrt, ki sta ga Creswell in Plano Clark (2007) že predstavila v svojih zgodnejših tipologijah raziskovalnih načrtov v raziskavah z integracijo metod, je v tem naboru unikaten, saj ni primerljiv z nobeno različico od predstavljenih osrednjih tipologij

raziskovalnih načrtov v raziskavah z integracijo metod. Ugnezen raziskovalni načrt praviloma temelji na dominantni kvantitativni raziskavi, kot je na primer eksperimentalni raziskovalni načrt, ki mu je dodana kvalitativna raziskovalna faza. Možno pa je tudi, da je kvantitativna faza dodana raziskavi s kvalitativnim raziskovalnim načrtom, kot je na primer študija primera. Dodatna raziskovalna faza je lahko dodana na začetku, na sredini ali ob koncu izbranega tradicionalnega raziskovalnega načrta z namenom njegove okrepitve (Creswell in Plano Clark 2011). Delno primerjavo je možno narediti s predhodno kvalitativno metodo v prioritetni kvantitativni raziskavi in predhodno kvantitativno metodo v prioritetni kvalitativni raziskavi (Morgan 1998), ki v tradicionalni raziskovalni načrt vključujeta dodatno raziskovalno fazo na začetku.

Transformativni raziskovalni načrt (Creswell in Plano Clark 2011) je raziskovalni načrt z integracijo metod, ki temelji na transformativni teoriji. Pri tem pristopu so stopnja integracije, zaporedje in dominantnost raziskovalnega pristopa podrejeni transformativni teoriji. V ospredju je tako teoretična perspektiva, ki narekuje izbor raziskovalnih metod, ki ustrezajo transformativnemu svetovnemu nazoru in raziskovalnemu načrtu. Transformativni raziskovalni načrt identificira in postavlja pred izziv vprašanja družbene nepravčnosti, zlasti na področjih feminizma, telesnih in duševnih primanjkljajev ter družbenoekonomskih razredov. Navedeni raziskovalni načrt ima vsebinske vzporednice z raziskovalnim načrtom iniciacije po avtorici Geene (2007), saj je pri obeh prepoznati obravnavo paradoksov, nasprotij in razhajanj, ki s prepletanjem kvantitativne in kvalitativne metodologije vodijo v odpiranje novih pogledov, perspektiv in razumevanje družbeno občutljivih vprašanj.

Zadnji temeljni raziskovalni načrt v raziskavah z integracijo metod po avtorjih Creswell in Plano Clark (2011) je večfazni raziskovalni načrt, ki kombinira sočasni in zaporedni raziskovalni pristop skozi daljše obdobje, v katerem poteka izvedba celotne raziskave glede na obravnavani raziskovalni problem. Ta pristop se pogosto uporablja v evalvacijskih študijah in raziskavah za razvoj novih programov, kjer sta kvantitativni in kvalitativni del uporabljena v vseh raziskovalnih fazah z namenom razvoja, sprememb oz. prilagoditve ter evalvacije določenega programa. Pogoj za uporabo večfaznega raziskovalnega načrta je, da ima raziskava več raziskovalnih faz, ki so vse potrebne pri odgovoru na osrednje raziskovalno vprašanje. Raziskovalni namen proučevanega programa določa način in stopnjo integracije med kvantitativnim in kvalitativnim delom raziskave. Navedenemu pristopu je v celoti primerljiv integrirani raziskovalni načrt po avtorjih Teddlie in Tashakkori (2009), pri katerem

se kvalitativni in kvantitativni pristop podobno združujeta v vseh fazah raziskave skozi različne načine integracije.

Tipologija šestih temeljnih načrtov integracije metod po avtorjih Creswell in Plano Clark (2011), ki v sebi združuje najpomembnejše raziskovalne načrte predhodnih tipologij, pa vseeno ne vključuje popolnoma vseh vrst raziskovalnih načrtov raziskav z integracijo metod, ki so jih razvili drugi avtorji. Teddlie in Tashakkori (2009) na primer v svoji tipologiji raziskovalnih načrtov raziskav z integracijo metod navajata med drugim tudi raziskovalni načrt na več ravneh proučevanja. Za navedeni raziskovalni načrt je značilno, da integracija poteka na več različnih ravneh, na katerih so kvantitativni in kvalitativni podatki zbrani, analizirani in integrirani z namenom, da odgovorijo na različne vidike raziskovalnega vprašanja. Uporaba kvantitativnega in kvalitativnega metodološkega pristopa je v tem primeru povezana z različnimi ravni proučevanja, pri čemer je lahko njuna izvedba sočasna ali zaporedna. Vrste uporabljenih raziskovalnih metod se tako razlikujejo glede na različne ravni zbiranja podatkov. Primer raziskovalnega načrta na več ravneh je, da so na primer kvalitativni podatki zbrani na eni ravni analize (npr. otrok), kvantitativni podatki pa na drugi ravni analize (npr. družina). Dobljeni rezultati na obeh ravneh so analizirani in uporabljeni z namenom vpogleda v različne vrste ugotovitev, ki so nato integrirane v metaugotovitve.

Nadalje tipologija po avtorici Greene (2007) izpostavlja raziskovalni načrt ekspanzije, s katerim je možna razširitev proučevanega raziskovalnega problema na različne nize raziskovalnih žarišč. Morgan (1998) pa v svoji tipologiji navaja še dve vrsti temeljnih raziskovalnih načrtov v raziskavah z integracijo metod, ki jih tipologija po avtorjih Creswell in Plano Clark (2011) ne zajame, in sicer predhodno kvalitativno metodo v prioritetni kvantitativni raziskavi ter predhodno kvantitativno metodo v prioritetni kvalitativni raziskavi.

Avtorica Niglas (2009) je z meta-analizo proučila povezave med kvalitativnimi in kvantitativnimi elementi ter vrste uporabljenih raziskovalnih načrtov v raziskavah integracije metod na področju edukacijskih ved. Avtorica je pregledala 1156 raziskovalnih člankov v 15 revijah, med katerimi jih je 145 uporabljajo raziskovalni pristop integracije metod. Rezultati so pokazali, da je raziskovanje z integracijo metod najpogostješe v kvalitativnih raziskavah s kvantitativnimi elementi (33 %), sledijo eksperimenti s kvalitativno komponento (29 %) in kvantitativne anketne raziskave s kvalitativno komponento (28 %). S pomočjo metode razvrščanja v skupine je avtorica opredelila tri osrednje skupine raziskav z integracijo metod

glede na tipologije raziskovalnih načrtov, in sicer: 1) raziskave z integracijo metod s pretežno kvalitativnimi podatki, 2) kvalitativne raziskave z nekaj kvantitativnimi elementi oz. poročanjem numeričnih rezultatov, ter 3) raziskave z integracijo metod s pretežno kvantitativnimi podatki (anketne raziskave). Niglas (2009) je pri tem opozorila, da izbor raziskovalnega načrta lahko določa samo konkretni raziskovalni problem, njegova narava in kompleksnost, in ne filozofska ali metodološka orientacija raziskovalca. Znotraj posameznega raziskovalnega načrta je možno na različnih ravneh, kot so metodološka raven, tehnična raven in raven podatkov, uporabiti kvantitativni ali kvalitativni pristop ali pa hkrati oba. Izbrani metodološki pristop pa mora v vsakem primeru ustrezati namenu raziskave in pripeljati do odgovorov na zastavljena raziskovalna vprašanja.

Creswell in Plano Clark (2011) sta izpostavila, da različne tipologije raziskovalnih načrtov niso različne opcije receptov, temveč okvirne smernice, ki raziskovalcem kažejo različne možnosti načrtovanja raziskave z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Več kot imajo raziskovalci izkušenj z integracijo metod, bolj je dinamičen njihov pristop pri načrtovanju raziskave. Guest (2013) pa je opozoril, da obstoječi načini klasificiranja raziskovalnih načrtov integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije ustrezajo samo enostavnim in manj kompleksnim načinom raziskovanja z integracijo metod ter niso prilagojeni kompleksnosti in interaktivnosti večjih, bolj zapletenih raziskovalnih projektov. Podal je alternativni pristop h klasificiranju raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije z vidika časovne dimenzije in namena integracije.

Pristop inovativnega raziskovalnega načrta raziskave z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije je bil razvit tudi v slovenskem prostoru, in sicer je avtorica Lobe (2006b) v svoji doktorski disertaciji s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije razvila fleksibilni spletni raziskovalni načrt integracije metod, poimenovan FOMM [angl. flexible online mixed methods design] z mehanizmom povratne zanke, ki omogoča fleksibilno premikanje iz kvantitativne/kvalitativne raziskovalne faze v nasprotno fazo ter nazaj. Rezultati dveh eksperimentov so pokazali finančno in časovno ekonomičnost spletnega raziskovalnega načrta FOMM ter večjo razlagalno moč podatkov in kakovost ugotovitev raziskave z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije (Lobe 2006b, 2008).

3 Kakovost raziskovanja v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije

V tretjem poglavju nas je zanimalo, kakšni so obstoječi teoretični modeli in empirični pristopi za ocenjevanje kakovosti raziskovanja v raziskavah z integracijo kvalitativne in kvantitativne metodologije ter kakšno vlogo ima pri tem veljavnost merjenja.

Z vprašanjem ocenjevanja kakovosti raziskav so se na področju družboslovja med prvimi začeli ukvarjati psihologi v petdesetih letih 20. stoletja, v naslednjih desetletjih pa se je to metodološko področje zelo razmahnilo in razvilo (Kogovšek 1998). Vprašanje kakovosti raziskovanja v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije je bilo prvič sistematično izpostavljeno leta 2003, ko sta Tashakkori in Teddlie (2003b) na področje razvoja postopkov integracije metod uvrstila vprašanje sklepanja oz. zaključevanja ugotovitev raziskave z integracijo metod. Avtorja sta izpostavila nedorečena pravila za kakovost sklepanja ter pomanjkanje dogovorjenih standardov za evalvacijo in izboljšanje kakovosti v raziskavah z integracijo metod. Navedeno vprašanje se je pod različnimi poimenovanji in oblikami, kot so problematike integracije, veljavnosti, utemeljitve, občinstva in etike raziskave z integracijo metod, ohranilo kot odprto in aktualno metodološko vprašanje vse do danes (Creswell in Plano Clark 2011). Kot pravi Bucik (1993, 2), se koncepti lahko razvijajo desetletja ali pa celo več, preden vznikne soglasna teorija. Za splošne in celovite teorije je značilno, da se pojavijo na koncu znanstvenega raziskovanja in ne na začetku.

Kakovost v raziskavah z integracijo metod je eno izmed ključnih vprašanj v razpravah o vrednosti integracije metod kot posebne metodološke usmeritve (Tashakkori in Teddlie 2008). Uvršča se med enajst (Johnson in drugi 2007, 124–128) oziroma med osem (Creswell in Plano Clark 2007, 186–187) najbolj izpostavljenih področij, ki so potrebna nadaljnjega razmisleka in metodološkega razvoja. Miller (2003, 445) opozarja, da je kakovost ugotovitev raziskav z integracijo metod deležna še posebej velike pozornosti, ki jo narekuje sama uporaba integriranega metodološkega pristopa. Vključitev druge komponente, kvantitativne ali kvalitativne, praviloma prispeva k izboljšanju ugotovitev raziskave z bogatejšimi podatki in pomembnimi rezultati. Pa vendarle lahko obenem povzroči tudi nižjo veljavnost ugotovitev. Še večje tveganje in težavna obravnava sta prisotna, če je v raziskavo dodana pomanjkljiva kvantitativna ali kvalitativna metodološka komponenta. Zato je upoštevanje

tveganja za pristransko veljavnost v samem središču načrtovanja raziskav z integracijo metod (Öhlen 2011). Raziskava je namreč omejena z vidika veljavnosti svojih ugotovitev in interpretacij. Če ugotovitvam manjka veljavnost, potem ima raziskava majhno vrednost ali pa sploh nima nobene vrednosti oz. doprinosi ter lahko povzroči celo škodo glede na to, do katere razsežnosti so interpretacije ugotovitev zavajajoče. In ravno kriteriji veljavnosti lahko zaustavijo ta proces napačnega sklepanja (Benge in drugi 2012, 66). Morse in Niehaus (2009) izpostavljata, da doslej še nismo opredelili raziskovalnih vprašanj, ki so specifična za obravnavo z metodologijo integracije metod. Obstoječe klasifikacije integracije metod so pomanjkljive in s tem je povezano tudi pomanjkanje soglasja, kako izvesti kakovostno raziskavo z integracijo metod.

Različni avtorji dajejo poudarek različnim vidikom ocenjevanja kakovosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Medtem ko so prvi metodologi na tem področju, kot so Lincoln in Guba (1985), Hammersley (1992) in Maxwell (1992), množično pisali o veljavnosti, pa so kasnejši raziskovalci v ospredje postavili tudi alternativne termine, kot so zanesljivost oz. vrednost zaupanja v raziskavo [angl. trustworthiness], avtentičnost [angl. authenticity] in verodostojnost [angl. plausibility] (Creswell 2014). Tashakkori in Teddlie (2008) sta se opredelila za termin kakovost sklepanja [angl. inference quality], ki predstavlja krovni termin za evalvacijo kakovosti zaključkov, ki so bili izpeljani na osnovi ugotovitev raziskave z integracijo metod, in s katerim želita ločevati med kakovostjo podatkov in kakovostjo zaključkov. Kakovost podatkov je temeljni, a hkrati ne zadostni pogoj za kakovost zaključkov raziskave. Zato je pomembno ocenjevanje kakovosti podatkov obravnavati ločeno od ocenjevanja kakovosti ugotovitev. Podobno dihotomijo zasledimo tudi v delu avtorja Creswell (2014), ki za ocenjevanje kakovosti podatkov uporablja termin veljavnost in ga deli na ocenjevanje kvantitativne in kvalitativne veljavnosti. Za ocenjevanje kakovosti zaključkov pa je Creswell v soavtorstvu s Plano Clark (2011) uvedel tudi termin evalviranje oz. vrednotenje raziskave z integracijo metod [angl. evaluating mixed methods research]. Onwuegbuzie in Johnson (2006, 55) pa sta za ocenjevanje veljavnosti predlagala uporabo novega izraza »legitimnost« [angl. legitimation] kot posebljanje nomenklature med metodologijama. Izbor nove terminologije sta utemeljila s preteklim razvojem metodologije, in sicer je bil termin veljavnost zgodovinsko povezan predvsem s konceptom ocenjevanja resničnosti kvantitativnih raziskav, v kvalitativnih raziskavah pa ga je nadomestil termin zaupanja v raziskavo. Ker med metodološkima področjema ni prišlo do soglasja oz. skupnega poimenovanja za ocenjevanje kakovosti raziskave, sta avtorja za raziskave z integracijo metod

predlagala alternativni izraz »legitimnost«. Z novim poimenovanjem želita poenostaviti in poenotiti različno terminologijo za ocenjevanje, ali raziskava dejansko raziskuje, kar želi raziskovati, ter doseči soglasje tako dominantno kvantitativno kot tudi dominantno kvalitativno usmerjenih raziskovalcev integracije metod.

Na področju ocenjevanja kakovosti raziskav z integracijo metod avtorji zlasti izpostavljajo potrebo po razvoju kriterijev ocenjevanja veljavnosti (Onwuegbuzie in Johnson 2006, 48–63; Creswell in Plano Clark 2007, 184–192; Dellinger in Leech 2007, 329; Johnson in drugi 2007, 124–128; Tashakkori in Teddlie 2008, 105; Teddlie in Tashakkori 2009, 285–308; Creswell in Plano Clark 2011, 251). Kot navaja Patton (2015, 542), je vse odvisno od kriterijev, saj presoja kakovosti raziskovanja temelji na kriterijih, po katerih se ocenjuje. Pojavljajo se vprašanja, ali se kriteriji veljavnosti z integracijo metod spreminjajo glede na vrsto raziskovalnega načrta, ali obstaja krovna definicija veljavnosti raziskav z integracijo metod in kakšna je veljavnost v raziskavah z integracijo metod z vidika paradigme pragmatizma (Creswell in Plano Clark 2007, 187, 190; Creswell in drugi 2008). Veljavnost je povezana s standardi raziskovanja, kjer so odprta vprašanja, kateri vsi so ti standardi v raziskavah z integracijo metod (Johnson in drugi 2007, 126), kako jih rangirati po pomembnosti (Sale in Brazil 2004, 362), in kako določiti njihov izbor oziroma kombinacijo, ki se bo uporabljala v posamezni raziskavi (Johnson in drugi 2007, 126).

Potreba po razvoju kriterijev veljavnosti za ocenjevanje raziskav z integracijo metod pa izhaja tudi iz različnih interesnih skupin, ki potrebujejo določene skupne standarde za oceno kakovosti raziskave in njenih izsledkov. Na primer tvorci politik, ki financirajo raziskavo, želijo vedeti, ali so bila zastavljena raziskovalna vprašanja ustrezno odgovorjena, raziskovalci, ki so izvedli raziskavo z integracijo metod, želijo vedeti, ali lahko zaupajo dobljenim ugotovitvam, in jih nadalje predstavljajo, udeleženci raziskave želijo poznati svoj doprinos v raziskavi, učitelji raziskovanja pa potrebujejo standarde, po katerih bodo ocenjevali raziskovalno delo svojih študentov (Creswell in Plano Clark 2011, 267; O'Cathain 2010; Benge in drugi 2012).

Z izjemnim razmahom objavljenih raziskav z integracijo metod v različnih znanstvenih disciplinah narašča potreba po empiričnem proučevanju in validiranju njenih metodoloških postopkov (Covell in drugi 2012, 665). Razvoj celostnega koncepta ocenjevanja kakovosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije je potreben za uskladitev

terminologije, ki se uporablja za opredelitev vidikov veljavnosti v raziskavi z integracijo metod, izbor niza kriterijev, ki so ključni za ocenjevanje veljavnosti kvantitativnega in kvalitativnega dela raziskave, ter metainferenco o proučevanem raziskovalnem fenomenu, ki presega pojasnjevanje posameznega kvantitativnega ali kvalitativnega dela (Tashakkori in Teddlie 2008).

3.1 Veljavnost kot temeljna merska značilnost ocenjevanja kakovosti v raziskavah s kvantitativno metodologijo, kvalitativno metodologijo in v raziskavah z integracijo metod

Veljavnost je ob zanesljivosti [angl. reliability] ključna in najpomembnejša dimenzija kakovosti vsake raziskave, in to ne glede na metodološko usmeritev, ali gre za kvantitativno raziskavo, kvalitativno raziskavo ali raziskavo z integracijo metod (Ferligoj in drugi 1995; Kogovšek 1998; Silverman 2005; Neuman 2011; Bengé in drugi 2012). Veljavnost pomeni ocenjevanje odnosa med teoretičnim konstruktom in izmerjeno spremenljivko (Ferligoj in drugi 1995; Neuman 2011). Splichal (1990) kot veljavno raziskovanje opredeljuje tisto, v katerem dejansko raziskujemo, kar želimo, oz. ko je raziskovanje v skladu z opredeljenim ciljem in predmetom raziskovanja.

Veljavnost in zanesljivost raziskovanja sta ločena koncepta. Ocena zanesljivosti se osredotoča na doslednost ponovitev meritev, medtem ko ocenjevanje veljavnosti obravnava, kako dane meritve ustrezajo kriterijem, ki so predmet proučevanja, pri čemer se predvideva, da so bila merjenja zanesljiva. Zanesljivost se pogosto opredeljuje z vidika doslednosti merjenja oz. doslednosti dveh identičnih prizadevanj, da merita enako lastnost, nekateri tradicionalni psihometrični pristopi, pa ga opredeljujejo tudi na konceptualni ravni z vidika bližine korelacij med proučevanimi spremenljivkami. Koncept veljavnosti pa se nanaša na razsežnost, do katere mere posamezen odgovor obravnava proučevani teoretični konstrukt, oz. na razsežnost, do katere mere raziskovanje dosega namen, ki mu je namenjeno (Alwin 2010, 408–409). V konkretnem smislu se zanesljivost nanaša na ocenjevanje formalnih, postopkovnih oz. metodičnih značilnosti znanstvenega proučevanja oz. ugotavljanja dejstev, medtem ko veljavnost označuje dejanski obstoj določenega pojava, procesa, dogajanja, lastnosti ali odnosa, ki je predmet spoznavanja s pomočjo določenega instrumenta in/ali metode (Splichal 1990, 185). Zanesljivost tako zadeva moč vpliva različnih postavk na spremenljivke, veljavnost pa ocenjuje podvrženost spremenljivk kovarianci postavk (DeVellis

2003, 49). Kot sta navedla Campbell in Fiske (1959 v Alwin 2010, 409), je veljavnost dosežena, ko se ujemajo ugotovitve dveh maksimalno različnih metod pri merjenju enake lastnosti, ter zanesljivost dokazana, ko se ujemajo ugotovitve dveh maksimalno podobnih ali ponovitvenih meritev pri oceni enake lastnosti.

Med veljavnostjo in zanesljivostjo obstaja povezava, in sicer nobena izmerjena spremenljivka ne more biti veljavna, ne da bi bila hkrati tudi zanesljiva, medtem ko zanesljivo merjenje ni nujno tudi veljavno (Ferligoj in drugi 1995, 103; DeVellis 2003, 49). O veljavnosti merjenja tako ni mogoče sklepati samo na osnovi ocene zanesljivosti. Zanesljivost pomeni le natančnost merjenja, kar pa še ni zagotovilo, da merimo tisto, kar želimo oz. mislimo, da merimo (Bohrstedt 1977 v Ferligoj in drugi 1995, 103–104). Dejstva, ki jih ugotavljamo z merjenjem, so namreč podvržena napakam zaradi nepopolnosti merskih instrumentov in metod ter odvisna od subjektivnega miselno-čutnega dožemanja posameznega raziskovalca. Navedene subjektivne dejavnike je pri ugotavljanju dejstev nemogoče povsem izključiti ali pa ugotoviti njihov vpliv na ugotovljena dejstva (Splichal 1990, 185). Zanesljivost merjenja je potreben, ne pa tudi zadosten pogoj za veljavnost merjenja. Zato je ob merjenju zanesljivosti v raziskavi nujno treba vpeljati tudi neodvisno ocenjevanje njene veljavnosti (Ferligoj in drugi 1995, 104). Alwin (2010, 408–409) opozarja, da je pomembno ločevati med zanesljivostjo in veljavnostjo, še pomembneje pa je ločevati med njuno konceptualizacijo in pristopi k ocenjevanju, ker so koncepti in metode ocenjevanja pogostokrat nejasni. Pojmi, kot so vsebinska, razvidna ali zdravorazumska in konstruktna veljavnost, predstavljajo koncept veljavnosti na abstraktni ravni, medtem ko je veljavnost v posamezni empirični raziskavi lahko opredeljena samo z upoštevanjem določenih kriterijev, ki so povezani z namenom raziskovanja.

Preverjanje in ocenjevanje veljavnosti raziskave je postopek za ugotavljanje relevantnosti merjenega pojava (Ferligoj in drugi 1995) in pomeni ocenjevanje odnosa med teoretičnim konstruktom in izmerjeno spremenljivko (Ferligoj 1995). Veljavnost je tako funkcija povezave med odgovorom in pravo vrednostjo. Odsotnost veljavnosti pomeni sistematično odstopanje v odgovorih oziroma ugotovitvah od prave vrednosti (Groves in drugi 2004), pri čemer za sistematične napake štejemo tiste, ki so posledica pomanjkljivega oblikovanja načrta raziskovanja in se lahko pojavijo v vseh fazah raziskovanja (Splichal 1990). Veljavnost odgovarja na vprašanje, kako dobro se izmerjena realnost v raziskovanju ujema s konstrukti, ki jih raziskovalci uporabljajo za njeno razumevanje. Odsotnost veljavnosti se pojavi, ko gre

za šibko ujemanje med konstruktom pojava, kot ga opisujejo, teoretizirajo ali analizirajo raziskovalci, in med njegovo dejansko implementacijo v praksi (Neuman 2011). Kriteriji ocenjevanja veljavnosti so odvisni od značilnosti predmeta proučevanja in njegovega spreminjanja (Guba in Lincoln 2005).

Pri konceptu veljavnosti pa gre tudi za več različnih pomenov in interpretacij. Možno je govoriti o veljavnosti v širšem pomenu, ki opredeljuje veljavnost oz. kakovost celotne raziskave z vidika njene prepričljivosti. Creswell (2014, 160) pa na primer opredeljuje veljavnost v ožjem pomenu, in sicer kot zmožnost izpeljati pomembne in uporabne ugotovitve iz rezultatov na merskih instrumentih. Vzpostavljanje veljavnosti rezultatov na testih omogoča oceno, ali je merski instrument dober za uporabo v raziskavi. Splichal (1990) meni, da je veljavnost koncept, ki ga označujejo protislovne opredelitve. Kljub temu je v literaturi relativno malo poskusov izčrpnjše opredelitve veljavnosti, ki bi vključevala opredelitve reševanja problema ocenjevanja veljavnosti v konkretni raziskovalni praksi. Nadalje navaja, da tudi spremenjeno poimenovanje veljavnosti (npr. relevantnost) ne prispeva k razjasnitvi problema, kako lahko konkretno, tj. v raziskovalni praksi, preizkušamo oz. ocenjujemo veljavnost.

Neuman (2011) opozarja, da je brezhibno veljavnost raziskave teoretično nemogoče doseči, ker so raziskovalni konstrukti praviloma ambiciozni, razpršeni in niso neposredno opazovani. Slednje otežuje tudi dejstvo, da ima veljavnost različne pomene glede na posamezno metodološko usmeritev. Kvantitativni in kvalitativni raziskovalci si želijo veljavna merjenja, vendar ne dosegajo dogovorov o skupnih temeljnih konceptih, vsaka metodologija vidi veljavnost v raziskovalnem procesu na svoj unikaten način. Navedeno vodi v različne kriterije in postopke ocenjevanja veljavnosti v kvantitativni metodologiji, kvalitativni metodologiji in metodologiji integracije metod.

3.2 pristopi in metode k ocenjevanju veljavnosti v kvantitativnem in kvalitativnem raziskovanju in raziskovanju z integracijo metod

Konceptualizacija ocenjevanja veljavnosti raziskav je povezana z različnimi filozofskimi pogledi in njenimi predvidevanji, kaj je resnica (Greene 2007, 165). »Znotraj te velike in obsežne teme v sodobni znanosti, ki se ji reče »kakovost znanstvenega raziskovanja« ne obstaja ena sama Resnica, ampak bolj ali manj spretno povedane zgodbe« (Kogovšek 1998, 129). Podobno tudi Guba in Lincoln (2005) menita, da ni ene veljavne resnice, zato tudi ni ene dogovorjene raziskovalne paradigme z vzajemnim razumevanjem resnice. Navajata, da nobena metodologija ne more dati končne resnice realnosti, zato je pomemben način interpretacije ugotovitev. Pri tem pa je neizogibna razprava o omejitvah dobljenih ugotovitev in njihove interpretacije, kar se v primeru odsotnosti odraža v empiričnih poročilih, ki niso ustrezno ne veljavna ne transparentna (Benge in drugi 2012, 66). Zato je ključno, da raziskovalec vključi strategije za preverjanje veljavnosti že v predlog svoje raziskave (Creswell 2014, 201). Izhajajoč iz navedenega, obstaja več različnih načinov razmišljanja o evalvaciji raziskav z integracijo metod. Creswell in Plano Clark (2011, 266) izpostavljata, da sta pomembni prepričljivost in veljavnost raziskave z integracijo metod v obeh delih raziskave, kvantitativnem in kvalitativnem, kar je možno ocenjevati z že dostopnimi standardi za oba pristopa. Vsekakor pa bi tudi sama integracija metod morala biti predmet ocenjevanja standardov kakovosti. Podobno velja za ocenjevanje omejitev raziskave, kjer je pomembno vzeti pod drobnogled omejitve obeh raziskovalnih komponent, kvantitativne in kvalitativne, kot tudi ocenjevanje omejitev ugotovitev, ki izhajajo iz njunega kombiniranja oz. integracije (Benge in drugi 2012, 69–70).

Bucik (1999) je predstavil izbiro možnih kriterijev, ki so lahko v oporo pri preverjanju ustreznosti in kakovosti raziskave, in sicer na primeru evalvacije izvedbe kurikularnih rešitev in doseženega kurikulumu. Avtor je pri tem sledil 30 mednarodnim standardom (Joint Committee on Standards for Educational Evaluation 1994 v Bucik 1999, 17). Kriterije je razvrstil v štiri sklope, in sicer: 1) koristnost (določitev ciljnih skupin, verodostojnost evalvatorja, izbor in obseg informacij, določitev vrednosti, jasnost poročanja, pravočasnost poročanja in razširjanje izsledkov, vpliv evalvacije), 2) izvedljivost (smotrnost postopkov, družbena sprejemljivost, učinkovitost glede na stroške), 3) primernost (usmerjenost k uslužnosti, ureditev formalnih obveznosti, pravice udeležencev, interakcija v evalvaciji, popolno in pošteno ocenjevanje, razgrnitev izsledkov, navzkrižje interesov, finančna

odgovornost) ter 4) natančnost (dokumentacija o programu, analiza konkretnih kontekstov, opis namenov in postopkov, upravičljivost virov informacij, zanesljivost informacij, sistematičnost informacij, analiza kvantitativnih informacij, analiza kvalitativnih informacij, argumentiranost sklepov, nepristransko poročanje, metaevalvacija). Avtor je nadalje standarde razvrstil z vidika njihove uporabnosti v posameznih fazah evalvacije. Poudaril je smiselno uporabo predlaganih standardov pri izboru kombinacije kriterijev za ocenjevanje posamezne evalvacijske študije. Opozoril pa je tudi, da standardi sami kot taki ne jamčijo kakovosti evalvacije, prav tako niso vsi uporabni v vseh evalvacijskih študijah. »Temeljita in zanesljiva evalvacija torej zahteva predvsem natančen strokovni premislek in nato sodbo o tem, kako in koliko upoštevati in uporabiti predlagane standarde v določeni evalvacijski študiji, da bo ta čim bolj koristna, izvedljiva, primerna in natančna« (Bucik, 1999, 17).

Avtorica Benge s sodelavci (2012, 74) je izpostavila temeljne vidike ocenjevanja veljavnosti, ki veljajo za vsako raziskovanje ne glede na njegovo metodološko usmeritev. Proces ocenjevanja veljavnosti mora biti kontinuiran [angl. continuous] oz. mora neprekinjeno potekati skozi vse raziskovalne faze. Nadalje je pomembno, da je iterativen [angl. iterative] oz. ponavljajoče se rekurziven, pri katerem je lahko vsaka faza ocenjevanja veljavnosti – ali celo vse faze – ponovljena tolikokrat, kot je to potrebno. Proces ocenjevanja veljavnosti mora biti tudi holističen oz. celosten [angl. holistic] in sinergističen [angl. synergistic], kar pomeni, da med samimi raziskovalci, raziskovalci in udeleženci raziskave ter raziskovalci in drugimi pomembnimi deležniki, ki imajo vplivno vlogo v raziskovalnem procesu (npr. mentorji, konzultanti, predsedniki in člani ocenjevalnih komisij, recenzenti, varuhi meje oz. standardov kakovosti [angl. gatekeepers] in drugi deležniki). Ocenjevanje veljavnosti mora spodbujati raziskovanje, ki je upravičeno oz. utemeljeno [angl. warranted] ter transparentno oz. pregledno [angl. transparent].

Miller (2003) je navedel tri pristope k interpretaciji ugotovitev v raziskavah z integracijo metod, s čimer je celovito povzel obstoječe metodološke poglede in potrebe po razvoju različnih pristopov in metod za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod:

- ločene ugotovitve kvantitativnega in kvalitativnega dela kot posledica uporabe različnih metodoloških pristopov,
- ugotovitve enega metodološkega dela dominirajo, pri čemer veljavnost končnih ugotovitev temelji predvsem na zaključevanju rezultatov dominantnega metodološkega pristopa,

- nova struktura ugotovitev, ki unikatno označuje raziskave z integracijo metod ter je rezultat novih specifičnih raziskovalnih načrtov raziskav z integracijo metod. Temelji na predpostavki, da so kvalitativne ugotovitve v interakciji s kvantitativnimi ugotovitvami, kar je osnova za zaključevanje ugotovitev raziskave.

Navedena razdelitev treh vrst ugotovitev v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije se odraža v kriterijih ocenjevanja njihove veljavnosti, pri katerih avtorji izpostavljajo tri različne skupine kriterijev (Sale in Brazil 2004; Bryman 2006b; Onwuegbuzie in Johnson 2006; Creswell in Plano Clark 2007; Dellinger in Leech 2007; Bryman in drugi 2008; Tashakkori in Teddlie 2008; Teddlie in Tashakkori 2009; O'Cathain 2010; Creswell in Plano Clark 2011; Mertens 2011):

- konvergentni kriteriji: splošni kriteriji ocenjevanja veljavnosti, ki veljajo tako za kvantitativne kot tudi kvalitativne raziskave (tradicionalni kriteriji),
- ločeni kriteriji: individualni kriteriji ocenjevanja veljavnosti, ki veljajo bodisi samo za kvantitativne raziskave bodisi samo za kvalitativne raziskave,
- specifični kriteriji: kriteriji ocenjevanja veljavnosti, ki so posebni za raziskave z integracijo metod.

Bryman s sodelavci (2008, 275) je poudaril, da je potrebno, da se za presojanje kakovosti raziskav z integracijo metod ob uporabi kombinacije tradicionalnih kvantitativnih in kvalitativnih kriterijev razvijejo novi specializirani, alternativni kriteriji. Slednji naj vključujejo presojanje relevantnosti uporabe integracije metod glede na raziskovalna vprašanja, transparentnosti vsebine in postopkov izvedbe raziskave, potreb po integraciji ugotovitev ter navedbe utemeljitve po uporabi pristopa integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije v isti raziskavi. Creswell in Plano Clark (2011, 267) opozarjata, da mora biti raziskava z integracijo metod dovzetna za kvantitativne in kvalitativne kriterije veljavnosti. Ob njih pa se pričakuje še ločeni nabor kriterijev, ki je unikatni za raziskave z integracijo metod ter sega izven navedenih, ki so potrebni za kvantitativno oz. kvalitativno raziskovanje. Podobno O'Cathain (2010, 534) navaja, da raziskave z integracijo metod potrebujejo svoje kriterije ocenjevanja kakovosti. Med slednjimi izpostavlja specifične kriterije za ocenjevanje uspešnosti raziskave z integracijo metod z vidika odgovorov na raziskovalna vprašanja, ocenjevanje transparentnosti raziskovalnega načrta z vidika vzorčenja, zbiranja in analize podatkov, ocenjevanje integracije podatkov ter ocenjevanje veljavnosti ugotovitev z vidika uporabljenega raziskovalnega načrta integracije metod

(O'Cathain in drugi 2008, 93). Specifični kriteriji presegajo tradicionalne ločene kriterije ocenjevanja kakovosti glede na vrsto uporabljene metodologije (Bryman 2006b, 122–123). Na pomen uporabe kriterijev ocenjevanja kakovosti, ki so unikatni v okviru raziskav z integracijo metod, opozarjajo tudi Mertens (2011, 5) ter Sale in Brazil (2004). Creswell in Plano Clark (2007, 163, 165) menita, da bi morala biti integracija metod sama po sebi predmet standardov kakovosti oziroma bi morali biti uporabljeni ločeni specifični standardi, ki bi ocenjevali, ali gre za raziskavo z integracijo metod, ali je uporaba integracije metod v raziskavi dosledna in ali avtorji uporabljajo specifične raziskovalne načrte izvedbe raziskav z integracijo metod.

Ob teoretično utemeljenih potrebah po razvoju in uporabi temeljnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod pa raziskovalna praksa temu ne sledi, kar dokazujejo izvedene empirične raziskave. Benge s sodelavci (2012, 67–68) navaja, da večina avtorjev v svojih raziskavah ne obravnava in ne razpravlja o nobenem vidiku problematike veljavnosti, ki se pojavlja v njihovih raziskavah. Slednje pa je še toliko bolj problematično pri raziskovalcih začetnikih, zlasti ob pripravi doktorskih disertacij, kar je odraz pomanjkljivega znanja na tem področju tudi s strani njihovih mentorjev. Začarani krog odsotnosti razpravljanja o omejitvah ugotovitev raziskave v akademski skupnosti je tako sklenjen in najbolj učinkovit način za njegovo presekanje je vključitev dobrih standardov kakovosti raziskovanja na doktorskem študiju. V sistematičnem pregledu raziskav z integracijo metod, pretežno s področja zdravstvenih in družbenih znanosti, Sale in Brazil (2004) nista našla nobenega kriterija za ocenjevanje kakovosti raziskav z integracijo metod. V analiziranih raziskavah so bili kriteriji ločeni na ocenjevanje kvantitativnega in kvalitativnega dela raziskave, pri čemer se je pogosteje pojavljalo kvalitativno ocenjevanje resničnosti (notranje veljavnosti/kredibilnosti) in relevantnosti (zunanje veljavnosti/prenosljivosti). Nekateri kriteriji so se pojavljali hkrati v obeh delih raziskave, kjer pa niso bili enakovredno pomembni. Zato sta avtorja opozorila, da uporaba zgolj tradicionalnih kvantitativnih in kvalitativnih kriterijev veljavnosti ni zadostna za ocenjevanje raziskav z integracijo metod (Sale in Brazil 2004, 361).

Podobno poroča tudi Bryman (2006b, 122), da uporaba specifičnih kriterijev za ocenjevanje kakovosti v raziskavah z integracijo metod še ni postala splošna praksa za raziskovalce. V izvedenih 20 polstrukturiranih intervjujih pri raziskovalcih družboslovnih znanosti v Veliki Britaniji je samo en intervjuvanec omenil pomen specifičnih kriterijev za ocenjevanje

kakovosti raziskav z integracijo metod. Rezultati so pokazali, da raziskava z integracijo metod v primerjavi z enometodno raziskavo z vidika kakovosti ni superiorna. Kakovost raziskave z integracijo metod je lahko celo nižja zaradi pomanjkljivega znanja raziskovalcev in sledenja njeni priljubljenosti ali prepričanju, da bo v prednosti pri financerjih (Bryman 2006b, 119–121). Pri proučevanju integracije metod je zato ključno poznavanje raziskovalne prakse na tem področju. V nadaljnji raziskavi, na osnovi ankete (n = 251) in polstrukturiranih intervjujev (n = 28) na namenskem vzorcu raziskovalcev s področja socialne politike, je Bryman s sodelavci (2008, 263–274) ugotovil, da med najpomembnejša kvantitativna kriterija ocenjevanja kakovosti v raziskavah z integracijo metod raziskovalci uvrščajo veljavnost (90,0 %) in zanesljivost (85,7 %), med najpomembnejša kvalitativna kriterija pa kredibilnost (79,3 %) in preverljivost (64,9 %). Čeprav je 76,5 % vprašanih izbralo različne kriterije ocenjevanja kakovosti v kvantitativnem in kvalitativnem delu raziskave, so nadaljnji polstrukturirani intervjuji pokazali potrebo po razvoju nabora posebnih kriterijev, ki bi ocenjevali kakovost integriranja kvantitativnega in kvalitativnega dela v isti raziskavi.

Onwuegbuzie in Daniel (2005) sta na vzorcu 52 člankov, ki so bili v obdobju dveh let predloženi za objavo v reviji *Research in the Schools*, ugotovila, da samo tretjina oz. 35 % raziskovalcev razpravlja o omejitvah svojih ugotovitev oz. interpretacij rezultatov z vidika veljavnosti. Večina, tj. 65 % raziskav, ni vključevala nobene obravnave standardov veljavnosti. Do podobnih izsledkov je prišla O'Cathain s sodelavci (2007) na vzorcu 75 raziskav z integracijo metod, ki so bile objavljene v obdobju med letoma 1994 in 2004, in 20 intervjujev z raziskovalci v Angliji. Ugotovili so, da samo tretjina analiziranih raziskav navaja utemeljitev za uporabo integracije metod. V nadaljnji raziskavi (O'Cathain in drugi 2008) je bilo ugotovljeno pomanjkanje preglednosti opisa metodologij, kar se je še posebej pokazalo v kvalitativnem delu raziskave. Veljavnost je bila ocenjena v 30 % kvalitativnih delov raziskovalnih poročil in v 49 % kvantitativnih delov raziskovalnih poročil, samo v 21 % raziskovalnih poročil pa je bila ocenjena veljavnost integracije metod.

Do podobnih ugotovitev glede pomanjkljive jasnosti objavljenih rezultatov raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije je prišla tudi avtorica Östlund s sodelavci (2011) v pregledni raziskavi na vzorcu 168 raziskav z integracijo metod. Poudarili so, da je za izboljšanje transparentnosti in kakovosti raziskav z integracijo metod pomembno, da raziskovalci jasno opišejo uporabljen metodološki pristop in zaključke raziskave (Östlund in drugi 2011, 382). Hlebec in Mrzel (Adam in drugi 2012, 82–84) pa sta na primeru

metaanalize 31 objavljenih del z integracijo metod ugotovili, da je uporaba sekundarnih kvantitativnih podatkov v raziskovalnih načrtih z integracijo metod mogoča in priporočljiva, potrebno pa je dodatno preverjanje kakovosti podatkov z vidika daljšega časovnega razmika med kvantitativno in kvalitativno fazo, vzorčenja kot načina zagotavljanja povezanosti med kvantitativno in kvalitativno fazo ter načina združevanja, ki je možno šele v interpretativni fazi. Podrobnejši analizi zaporedja kvantitativnega in kvalitativnega zbiranja podatkov je pozornost posvetila avtorica Covell s sodelavci (2012). V ospredje so avtorji postavili vprašanje, kako zaporedje zbiranja podatkov različnih komponent v sočasnem raziskovalnem načrtu raziskave z integracijo metod vpliva na odgovore udeležencev in možne pristranskosti pri zaprtih in odprtih vprašanjih. Z empirično presečno raziskavo na vzorcu 50 diplomiranih medicinskih sester v večji zdravstveni ustanovi v Kanadi so prišli do ugotovitev, da zaporedje zbiranja kvantitativnih in kvalitativnih podatkov nima večjega vpliva na odgovore udeležencev pri zaprtih vprašanjih (postavke anketnega vprašalnika) kot tudi ne na odgovore pri odprtih vprašanjih (vprašanja v intervjuju).

Različne obstoječe teoretične klasifikacije kriterijev veljavnosti predstavljajo posamezne prve poskuse zasnove ključnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki jih velja natančneje analizirati, primerjati in sistematično urediti v skupni model. Pri tem pa je treba upoštevati pristop treh stebrov, ki temelji na upoštevanju tradicionalnih kriterijev veljavnosti, ki veljajo za kvantitativno in kvalitativno raziskovanje, in vključitvi specifičnih kriterijev, ki ocenjuje proces integracije obeh metodoloških komponent v isti raziskavi. V nadaljevanju predstavljamo najpomembnejše klasifikacije, pristope in metode k ocenjevanju veljavnosti v raziskavah s kvantitativno metodologijo, kvalitativno metodologijo in metodologijo integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod.

3.2.1 Kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah s kvantitativno metodologijo

Za dokazovanje veljavnosti v raziskavah s kvantitativno metodologijo se uporablja postopek validacije oz. dokazovanja veljavnosti, pri katerem gre za dokazovanje ustreznosti analitičnega postopka glede na njegovo skladnost s temeljnimi principi ali teorijami, ki so sprejeti neodvisno od postopka, katerega ustreznost se dokazuje. V strogem pomenu ni možno govoriti o ocenjevanju veljavnosti samega analitičnega postopka, temveč o ocenjevanju veljavnosti interpretacije izsledkov, do katerih smo prišli z uporabo specifičnih postopkov. Ocenjevanje veljavnosti je tako odvisno od predmeta in cilja raziskovanja (Splichal 1990).

Podlesek in Brenk (2009, 11–12) navajata, da potreba po merjenju veljavnosti izhaja iz želje, da pri uporabi določene kvantitativne metode v prvi vrsti vemo, kaj z njo merimo. Metoda je veljavna za merjenje nekega pojava, če ga z njo dejansko merimo in dobimo rezultate, na podlagi katerih lahko zaključujemo o proučevanem konstrukt. Avtorja poudarjata, da dobra metoda temelji na trdni teoretski podlagi in na predpostavkah, ki jih lahko empirično preverjamo. Zato je njena veljavnost vselej vezana na pojav, ki ga meri, določena metoda lahko dobro meri eno vrsto pojava, ni pa primerna za merjenje drugih vrst pojavov. Naloga raziskovalca je, da za določen problem izbere najbolj ustrezno in uporabno metodo, kar je možno samo na osnovi poznavanja obstoječih metod z vidika njihovih prednosti in pomanjkljivosti. Bucik (1999, 129) izpostavlja, da je validacija proces, ki se pri konstruiranju in razvoju merskega instrumenta nikoli ne zaključi. Z razvojem spoznanj o merskem instrumentu in njegovi primerjavi z drugimi podobnimi instrumenti ter o konstrukt, ki ga meri, se lahko veljavnost instrumenta zniža, lahko pa instrument tudi izpopolnimo in dosežemo njegovo večjo veljavnost.

Tashakkori in Teddlie (2008) navajata, da kakovostne ugotovitve v kvantitativni raziskavi vzpostavljajo povezave med spremenljivkami in zagotavljajo logično gotovost, da se takšne povezave niso zgodile po naključju. S tega vidika je ključna uporaba statističnih testov. Pa vendarle je veljavnost možno zelo redko izraziti v obliki koeficienta, največkrat le v obliki korelacije med posameznimi merami, za katere mislimo, da imajo podobne lastnosti, ali s korelacijami testnega rezultata z nekim netestnim obnašanjem, z zunanjim kriterijem (Bucik 1999, 129). Kakovostne ugotovitve raziskav so konsistentne s predstavljeno amplitudo/velikostjo povezav med spremenljivkami in/ali razlikami med skupinami. Dobre povezave so tudi brez sistematičnih napak v interpretaciji rezultatov (Tashakkori in Teddlie 2008). Creswell (2014, 160) izpostavlja, da različne vrste raziskovalnih načrtov kvantitativnega raziskovanja potrebujejo različne oblike preverjanja veljavnosti. Tako sta za eksperimentalno raziskovanje ključni notranja in zunanja veljavnost, za anketno raziskovanje pa vsebinska, napovedna, sočasna in konstruktna veljavnost.

Obstajajo različne klasifikacije pristopov k ocenjevanju veljavnosti v kvantitativnih raziskavah. Neuman (2011) na primer navaja štiri osrednje vrste ocenjevanja kvantitativne veljavnosti:

- razvidna (Bucik 1997) ali zdravorazumska veljavnost (Ferligoj in drugi 1995) [angl. face validity] – presojanje s strani drugih s hitrim površinskim pregledom,

- vsebinska veljavnost [angl. content validity] – zajema celoten pomen,
- kriterijska veljavnost [angl. criterion validity] – strinjanje z zunanjim virom, lahko je sočasna (strinjanje s predhodnim merjenjem) ali napovedna (strinjanje s prihodnjim vedenjem),
- veljavnost konstrukta [angl. construct validity] – številni indikatorji so konsistentni, lahko je: konvergentna (podobni so si med seboj podobni), diskriminativna (različni se med seboj razlikujejo).

Ferligoj s sodelavci (1995) je ocenjevanje veljavnosti v kvantitativni raziskavi prav tako razdelila na vsebinsko veljavnost, kriterijsko veljavnost, ki jo deli na napovedno in sočasno veljavnost, veljavnost konstrukta ter dodatno še na notranjo in zunanjo veljavnost. Podobno klasifikacijo kvantitativne veljavnosti so podali tudi DeVellis (2003), Bucik (1997) ter Podlesek in Brenk (2009). Splichal (1990) na osnovi priporočil ameriškega psihološkega združenja opredeljuje navedene osrednje vrste veljavnosti kvantitativnega raziskovanja:

- vsebinska veljavnost – opredeljena kot najpreprostejši koncept ocenjevanja veljavnosti, ali dejansko merimo tisto, kar želimo, tj. skladnost med že ustvarjenim znanjem in raziskovalnimi izsledki. Avtor meni, da gre za mero veljavnosti, ki se lahko uporablja samo v najbolj enostavnih opisnih raziskavah, ker tovrstni način ocenjevanja veljavnosti vodi v začarani krog krožnega dokazovanja. V izhodišču dokazovanja ostaja neproblematizirana veljavnost že znanega iz preteklih raziskovanj, kar lahko pripelje do usodnih zgodovinskih zmot v znanosti, ki lahko celo zavirajo njen razvoj.
- prognoistična ali napovedna veljavnost [angl. predictive validity] – opredeljena kot zmožnost oz. občutljivost raziskovalnega instrumentarija za napovedovanje dogodkov oz. dejstev, ki jih v času raziskovanja še ni mogoče neposredno ugotoviti ne glede na čas, ko se pojavi (preteklost, sedanjost, prihodnost),
- sočasna veljavnost [angl. concurrent validity] – temelji na primerjavi izsledkov raziskovanja z zunanjim kriterijem oz. z izsledki metodno neodvisnega raziskovanja, v katerem so za raziskovanje istega problema uporabljene drugačne metode raziskovanja. Skladnost izsledkov metodno neodvisnih raziskav naj bi bila dokaz veljavnosti raziskovanja. Tudi za to vrsto veljavnosti avtor opozarja, da je zlahka mogoče zaiti v krožno dokazovanje, če je veljavnost izsledkov kriterijskega raziskovanja postavljena vnaprej in ni teoretično dokazana oz. dokazana s tem, da po drugačni metodološki poti pridemo do enakih izsledkov,

- veljavnost konstrukta – ugotavlja, koliko je raziskovalni postopek logično izpeljan iz teorije, ključna predpostavka validacije izbranega konstrukta je teorija oz. umeščenost konstrukta (pojma) v teoretski okvir. Veljavnost izsledkov empiričnega raziskovanja v tem primeru ne more presegati veljavnosti teorije, ki je podlaga analitičnim postopkom merjenja. Ocenjevanje veljavnosti konstrukta temelji na soočenju izsledkov empiričnega raziskovanja s teoretičnim vedenjem, z njo tako ugotavljamo teoretično ustreznost (relevantnost) empiričnega raziskovanja.

Od navedenih se nekoliko razlikuje klasifikacija kvantitativne veljavnosti avtorjev Creswell in Plano Clark (2011, 266), ki sta se osredotočila na ocenjevanje veljavnosti v posameznih raziskovalnih fazah in kot najpomembnejše kriterije ocenjevanja veljavnosti kvantitativnega raziskovanja izpostavila:

- uporaba kvantitativnega raziskovalnega načrta, ki je usklajen z raziskovalnim vprašanjem,
- uporaba teorije, ki utemeljuje raziskavo,
- zbiranje podatkov, ki vodi do zanesljivih in veljavnih rezultatov,
- uporaba ustreznih in robustnih statističnih testov,
- ustrezna merjenja, ki so posplošljiva, veljavna, zanesljiva in ponovljiva.

Najpogostejši in z vidika številnih avtorjev tudi najpomembnejši kriterij ocenjevanja veljavnosti v raziskavah s kvantitativno metodologijo sta notranja in zunanja veljavnost, ki sta najbolj zastopana pristopa tudi v metodoloških izobraževanjih (Tashakkori in Teddlie 2008; Benge in drugi 2012; Caffrey in drugi 2008). Notranja veljavnost ocenjuje ustreznost razlage ugotovitev, uporabe statističnih testov, postopkov merjenja konstrukta, ki je predmet proučevanja, ter kakovost statističnega sklepanja. Zunanja veljavnost pa ocenjuje posploševanje ugotovitev raziskave na populacijo (Shadish in drugi 2002 v Tashakkori in Teddlie 2008, 107). Notranja in zunanja veljavnost tako pojasnujeta vzročne povezave v okviru posamezne kvantitativne raziskave (Ferligoj in drugi 1995, 95). Postopki merjenja, način obravnave in izkušnje udeležencev v kvantitativni raziskavi predstavljajo največja tveganja, pri katerih lahko pride do napačnega sklepanja iz zbranih podatkov in s tem do nizke notranje veljavnosti. Tveganja za nizko zunanjo veljavnost pa predstavljajo neustrezna posploševanja ugotovitev vzorca na druge populacije in kontekste, ki niso bili proučevani v raziskavi, in pretekle ali prihodnje dogodke (Creswell 2014, 174–176). Notranjo veljavnost zagotovimo z operacionalizacijo merjenih spremenljivk, ki morajo biti jasno definirane in

morajo zagotavljati ustrezno veljavnost proučevanega konstrukta. Pri ocenjevanju zunanje veljavnosti pa gre za oceno stopnje, do katere mere je ugotovitve raziskave mogoče posplošiti prek vzorca, konteksta in časa izvedbe posamezne raziskave. Notranja in zunanja veljavnost sta neposredno povezani z raziskovalnim načrtom raziskave. Z visoko zunanjo veljavnostjo se odlikujejo zlasti eksperimentalne in kvaziekspperimentalne raziskave (Ferligoj in drugi 1995, 95–98). Notranja in zunanja veljavnost med seboj nista soodvisni. Če ugotovitve predstavljajo visoko notranjo veljavnost, to ne pomeni nujno, da jih je mogoče posploševati izven proučevanega konteksta in jih s tem opredeliti tudi z visoko zunanjo veljavnostjo (Benge in drugi 2012, 68). Onwuegbuzie (2003) je zasnoval model ocenjevanja kvantitativne veljavnosti [angl. Quantitative Legitimation Model], v katerem je opredelil matriko 50 unikatnih dimenzij ocenjevanja notranje in zunanje veljavnosti z vidika njihovih možnih pristranskosti. Dimenzije in poddimenzije ocenjevanja veljavnosti se v modelu umeščajo v tri osrednje stopnje oz. značilne momente raziskovalnega procesa, in sicer: a) raziskovalni načrt oz. zbiranje podatkov, b) analiza podatkov in c) interpretacija podatkov.

Če sta notranja in zunanja veljavnost najpogostejši način evalvacije kvantitativnih raziskav, pa je vsebinska veljavnost najpreprostejši način ugotavljanja, ali raziskovalec dejansko meri željeno. Vsebinska veljavnost odgovarja na vprašanje, ali izbrane spremenljivke verodostojno merijo proučevane razsežnosti oz. teoretične spremenljivke konstrukta ter ali sta število merjenih spremenljivk in njihova raznolikost dovolj velika, da lahko ujamemo pomen vsake razsežnosti merjenega konstrukta. Za vsebinsko veljavnost je pomembno, da raziskovalec opredeli celoten obseg vsebine, ki je relevanten za proučevanje z vidika ciljev in namenov raziskave (Ferligoj in drugi 1995, 70–71). Creswell (2014, 160) opredeljuje vsebinsko veljavnost kot veljavnost, pri kateri indikatorji merijo vsebino, ki naj bi jo merili. Bucik (1993, 73) navaja, da vsebinska veljavnost predstavljata pristop za določanje, ali test predstavlja veljavno mero nekega atributa – torej gre za validnost v smislu merjenja. Vsebinska veljavnost se tako nanaša na ocenjevanje ustreznosti vzorčenja spremenljivk v raziskavi in meri razsežnost, do katere nabor specifičnih spremenljivk odraža vsebino proučevanega konstrukta. Določen merski instrument dosega vsebinsko veljavnost takrat, ko vključuje slučajen izbor postavk iz nabora vseh možnih ustreznih postavk (DeVellis 2003, 49–50).

Avtorji opozarjajo, da je stopnjo vsebinske veljavnosti praktično nemogoče določiti, saj ni mogoče opredeliti, za koliko določena operacionalizacija veljavno predstavlja proučevani

teoretični pojem oz. katere razsežnosti konstrukta niso vključene v operacionalizacijo. Slednje se še toliko bolj stopnjuje, kolikor bolj abstraktni so teoretični pojmi. V primerjavi z ostalimi vrstami veljavnosti, ki jih je mogoče statistično meriti, je preverjanje vsebinske veljavnosti podvrženo subjektivnemu presojanju, saj ne obstaja noben kriterij, po katerem bi bilo možno določiti stopnjo vsebinske veljavnosti v raziskavi (Ferligoj in drugi 1995, 71–72). Izbor ustreznega reprezentativnega vzorca spremenljivk postane še bolj subtilen in zahteven, ko gre za merjenje lastnosti, kot so prepričanja, stališča ali pogledi udeležencev, pri katerih je izredno zahtevno natančno opredeliti, kakšen je celoten seznam potencialnih in relevantnih lastnosti (DeVellis 2003, 50). Kljub navedenemu Ferligoj s sodelavci (1995, 73–74) za preverjanje vsebinske veljavnosti predlaga kar se da popoln pregled ustrezne literature, z namenom ugotoviti, kako so konstrukt obravnavali drugi raziskovalci, nadalje vključitev lastnega opazovanja in spoznanj o proučevanem pojavu, sledi dimenzioniranje vsebine konstrukta na razsežnosti in podrazsežnosti ter za vsako izmed teh določitev merjenih spremenljivk in njihovo testiranje na ustreznem vzorcu. Ena izmed metod preverjanja vsebinske veljavnosti je tudi multivariatna metoda razvrščanja v skupine, s katero ugotavljamo, ali se spremenljivke, ki merijo razsežnosti določenega konstrukta, razvrščajo skupaj ali pa so bližje razsežnostim drugih konstruktov. Namreč, tem bolj ko spremenljivke merijo razsežnosti istega konstrukta, tem višje so korelacije med njimi. DeVellis (2003, 50) pa za merjenje vsebinske veljavnosti predlaga vključitev ekspertov s področja raziskovanja, ki pregledajo operacionalizirane spremenljivke z vidika relevantnosti proučevanega konstrukta in prispevajo k povečanju njihove veljavnosti. Eksperti izhajajo iz akademske skupnosti raziskovalca in so seznanjeni z vsebino raziskave. Njihova naloga je, da pregledajo in recenzirajo izhodiščni seznam spremenljivk, ki jih želi raziskava proučevati, ter predlagajo vsebinska področja, ki so trenutno izpuščena, a je njihova zastopanost pomembna. Manjkajoče operacionalizirane spremenljivke raziskovalci vključijo v merski instrument.

Ferligoj in sodelavci (1995, 71) pod vsebinsko veljavnost uvrščajo tudi zdravorazumsko veljavnost in vzorčno veljavnost [angl. sampling validity]. DeVellis (2003, 57) pa nasprotno opozarja, da zdravorazumska ali razvidna veljavnost ni ustrezna iz več razlogov. DeVellis jo zato tudi ne uvršča med temeljne pristope k ocenjevanju veljavnosti kvantitativnega raziskovanja, čeprav priznava, da jo raziskovalci pogosto uporabljajo za opis nabora spremenljivk glede na to, kar naj bi bilo razvidno, evidentno, razumsko ali logično, da merijo. Lehman (1991 v Ferligoj in drugi 1995, 70) navaja, da pri tej veljavnosti na hitro ocenimo, ali je videti, kot da merski postopek meri, kar naj bi meril. Predpostavka, da razvidna ali

zdravorazumska veljavnost ocenjuje instrument oz. spremenljivke zgolj z vidika njihovega izgleda, lahko privede do napačnega zaključevanja, opozarja DeVellis (2003, 57). Tovrstna veljavnost namreč zapostavlja in izključuje primerjavo s širokim naborom še drugih možnih spremenljivk ter s tem ne daje zadostne variance za napovedovanje merjene spremenljivke, saj preprečuje neodvisno napovedovanje drugih možnih spremenljivk. Površinska in hitra ocena ene spremenljivke tako ne predstavlja veljavnega indikatorja določenega konstrukta, kot mogoče izgleda na prvi pogled. Osrednji problem razvidne ali zdravorazumske veljavnosti je v tem, navaja DeVellis (2003, 58), da ni jasno, komu naj bi bil merski instrument razviden, razumen, evidenten oz. logičen. V primeru, da je to udeleženec v raziskavi, razvidna ali zdravorazumska veljavnost temelji na njegovem znanju o tem, po čemer ga vprašanje v merskem instrumentu sprašuje. Če je to avtor merskega instrumenta, je težko verjetno, da zanj povezava med vsebino instrumenta in konstruktom proučevanja ni logična. V primeru, da je to širši znanstveni svet, ki naj bi prepoznal namen instrumenta glede na njegov izgled, pa so zelo verjetne nasprotujoče interpretacije. Določene spremenljivke bodo tako lahko nekateri eksperti ocenili, da merijo drugi konstrukt. Ocenjevanje razvidne ali zdravorazumske veljavnosti tako v prvi vrsti temelji na osebem razumevanju vsebine in oblike merskega instrumenta. Na osnovi navedenega DeVellis meni, da razvidna ali zdravorazumska veljavnost daje šibko in nezadostno podlago za zaključevanje o veljavnosti spremenljivk, merskega instrumenta in merjenja.

Pri kriterijski veljavnosti gre za ugotavljanje ocene veljavnosti merjene spremenljivke kot koeficienta korelacije med izmerjeno in teoretično spremenljivko, ki naj bi jo spremenljivka merila. Kriterijsko spremenljivko v tem primeru predstavlja neka druga spremenljivka, za katero vemo, da močno pozitivno korelira s proučevano teoretično spremenljivko. V nasprotju z vsebinsko veljavnostjo je tako kriterijsko veljavnost mogoče številčno izraziti s koeficientom veljavnosti, ki je enak koeficientu korelacije med merjeno in njej ustrezajočo kriterijsko spremenljivko. Uporabnost kriterijske veljavnosti je odvisna od zmožnosti merjenja kriterijske spremenljivke, za katero bi praviloma tudi morali zagotoviti dokaze o stopnji veljavnosti merjenja. Dostopnost relevantnih kriterijskih spremenljivk je osnova za uporabo kriterijske veljavnosti v določeni raziskavi (Ferligoj in drugi 1995, 74–76). DeVellis (2003, 50) kriterijsko spremenljivko imenuje tudi t. i. »zlati standard«. Ocenjevanje kriterijske veljavnosti pa avtor označuje kot vprašanje raziskovalne prakse in manj kot vprašanje znanosti, ker obravnava proces napovedovanja in ne razumevanja veljavnosti merjenja.

Ferligoj in sodelavci (1995) ter DeVellis (2003) ločijo dve vrsti kriterijske veljavnosti, in sicer napovedno veljavnost in sočasno veljavnost. Napovedna veljavnost ugotavlja prihodnje stanje oz. napovedovanje dogodkov na osnovi kriterijske spremenljivke, ki ga je možno predvideti na osnovi sedanjega stanja na merjeni spremenljivki. Pri sočasni veljavnosti pa gre prav tako za stopnjo povezanosti med merjeno proučevano spremenljivko s kriterijsko spremenljivko, s tem da je stopnjo veljavnosti mogoče določiti v isti časovni točki. Na napovedno veljavnost ima pomemben vpliv časovna razsežnost, ki z večjim časovnim razmikom praviloma vodi do manjše korelacije, ter teoretična utemeljitev raziskave, s katero narašča njena pojasnjevalna moč. Pri obeh vrstah kriterijske veljavnosti pa se koeficient veljavnosti spreminja glede na spreminjanje uporabljene kriterijske spremenljivke in zanesljivosti merjenja (Ferligoj in drugi 1995, 79). Napovedna in sočasna veljavnost preverjata veljavnost odločitev, ki temeljijo na rezultatih testa – test je veljaven, če ga lahko uporabimo za sprejemanje pravih ali natančnih odločitev (Bucik 1993, 73). V pregledni študiji na vzorcu 24 raziskav, ki so proučevale napovedno veljavnost inovativnih šolskih testov (dinamično ocenjevanje [angl. dynamic assessment]) v primerjavi s tradicionalnimi, sta dve tretjini analiziranih raziskav za oceno napovedne veljavnosti uporabili kvantitativni izračun Pearsonovega koeficienta korelacije, sledile so primerjava dveh oblik testov dinamičnega ocenjevanja, analiza testiranja na različnih populacijah in ob koncu še analiza kriterija uspešnosti na testih z vidika njegove napovedne vrednosti (Caffrey in drugi 2008).

Bucik (1993, 73) navaja, da je napovedna veljavnost najbolj natančna metoda za določanje veljavnosti kvantitativnega psihološkega testiranja in psihometričnih lastnosti, vendar je povezana z velikimi praktičnimi problemi, zato se pogosteje uporablja strategija določevanja sočasne veljavnosti. Napovedna in sočasna veljavnost obravnavata korelacijo med testnimi in kriterijskimi rezultati, ki je dobljena na neki čisti, preselekcioniirani populaciji. Razlika med navedenima pristopoma pa je v tem, da so koeficienti napovedne veljavnosti dobljeni na slučajnem reprezentativnem vzorcu iz populacije, na kateri bi morala biti sprejeta odločitev. Koeficiente sočasne veljavnosti je mogoče evalvirati na preselekcioniiranem vzorcu, ki je lahko sistematično različen od osnovne populacije, kar vodi v soočenje s statističnimi problemi pri vzorčenju. Bucik (1993) je na vzorcu 88 študentov psihologije 1. in 2. letnika v študijskem letu 1991/92, starih od 19 do 25 let, preverjal teorijo, ali je mentalna hitrost bistvena komponenta, ki vpliva na človekovo splošno intelektualno ravnanje, in da je zato neodvisna od časovne omejitve med testiranjem z nekaterimi klasičnimi testi splošne inteligentnosti. Ugotovitve so pokazale na zadovoljivo sočasno veljavnost vseh petih merjenih

paradigem, ki odražajo skupni konstrukt »mentalna hitrost«. Ta odnos je bil najizrazitejši v paradigmah reakcijskih časov in testov kodiranja. Študija je pokazala, da ima hitro in učinkovito procesiranje ključno vlogo pri intelektualnem delovanju.

Veljavnost konstrukta obravnava teoretično povezavo med spremenljivkami in predstavlja razsežnost, ki meri način obnašanja konstrukta glede na predvidevanje, kako naj bi se ta obnašal na osnovi postavljenih merjenj drugih konstruktov. Gre za ugotavljanje usklajenosti med empiričnimi meritvami in predvidenimi vzorci, ki pokaže, kako dobro se dejanska meritev obnaša glede na pričakovano merjenje spremenljivke (DeVellis 2003, 53). S tem veljavnost konstrukta razkriva, ali indikatorji merijo hipotetične konstrukte oz. koncepte (Creswell 2014, 160). Veljavnost konstrukta temelji na predpostavki, da spremenljivke, ki merijo isti konstrukt, med seboj visoko korelirajo, in da korelacija spremenljivk, ki merijo različne konstrukte, odraža korelacijo samih konstruktov. Preverjanje veljavnosti konstrukta je zlasti uporabno pri raziskovalnih problemih, ki pred tem niso bili deležni empiričnega raziskovanja, saj s tem pristopom ugotavljamo, koliko je konstrukt, ki je podvržen empiričnemu raziskovanju, logično izpeljan iz teorije oz. kakšna je njegova umeščenost v teoretični okvir. Gre za ugotavljanje teoretične ustreznosti empiričnega raziskovanja oz. do katere mere merski postopki dajejo rezultate, ki so usklajeni s teoretičnimi predpostavkami. Popolna veljavnost konstrukta pomeni, da izmerjene spremenljivke merijo samo en konstrukt, ki korelira z drugimi konstrukti v skladu s teoretičnimi predpostavkami. V primeru, da dve ali več spremenljivk, ki merijo različne konstrukte, korelirajo med seboj, pomeni to kovariranje med konstrukti samimi (Ferligoj in drugi 1995, 79–80). DeVellis (2003, 55) je pri tem opozoril, da je kovarianca med dvema spremenljivkama lahko tudi posledica merskih podobnosti med njima in ne pričakovanih konstruktnih podobnosti. Pri opredelitvi posameznega konstrukta je zato pomembna njegova teoretična in empirična smiselnost (Ferligoj in drugi 1995, 83–85), in sicer, ali je konstrukt jasen in nedvoumen z vidika uporabljene terminologije, neprotisloven, razviden in jasno definiran (teoretična smiselnost) ter kakšen je odnos med pomenom konstrukta in lastnostmi merjenih spremenljivk tega konstrukta oz. kako je izpeljana operacionalizacija konstrukta, ki omogoča njegovo empirično proučevanje (empirična smiselnost). Operacionalizacija konstrukta zahteva popoln enačaj med konstruktom in njegovo operacionalizacijo, pri čemer se vsebina in obseg konstruktov spreminjajo skozi čas, kar hkrati zahteva tudi spremembo operacionalizacije. Avtorica Ferligoj s sodelavci (1995) je poudarila, da veljavnost konstrukta predstavlja osnovno vprašanje veljavnosti, saj gre za vprašanje odnosa med pomenom konstrukta in lastnostmi

izmerjenih spremenljivk tega konstrukta oz. v širšem pomenu za vprašanje odnosa med teorijo in empiričnim raziskovanjem. Zato ima veljavnost konstrukta v primerjavi z vsebinsko in kriterijsko veljavnostjo večjo uporabno vrednost zlasti za raziskovanje v družboslovnih vedah.

Pod konstruktno veljavnost Ferligoj s sodelavci (1995) nadalje uvršča tudi zdravorazumsko ali razvidno veljavnost, vzporedno veljavnost, ki je lahko konvergentna ali diskriminantna, ter nomološko veljavnost, ki je povezana s sprejemanjem oz. zavračanjem raziskovalnih domnev na osnovi teorije proučevanega konstrukta, pri čemer je dana prednost domnevam, ki so bile večkrat preverjene in potrjene. Idejo vzporedne veljavnosti, pri kateri gre za raziskovanje izbranega problema z več različnimi metodami, sta Campbell in Fiske razvila že leta 1959 (1977 v Ferligoj in drugi 1995, 88). Vzporedno konvergentno veljavnost sta definirala kot stopnjo skladnosti dveh ali več poskusov merjenja istega konstrukta z različnimi merskimi postopki, kar ima zlasti pomembno vlogo pri razvoju novih merskih postopkov oz. instrumentov. Visoka konvergentna veljavnost potrjuje tudi dobro veljavnost konstrukta, zato je ocenjevanje vzporedne veljavnosti pogosto del ocenjevanja veljavnosti konstrukta. Konvergentna veljavnost pa ni zadostna, saj je poleg visoke korelacije med spremenljivkami, ki merijo isto teoretično spremenljivko, pomembna njihova čim nižja korelacija s spremenljivkami, ki merijo neko drugo teoretično spremenljivko. Pričakovano je, da spremenljivka, ki meri neko teoretično spremenljivko, ne more imeti visoke korelacije s spremenljivko, ki meri neko drugo teoretično spremenljivko. Navedeno stopnjo, do katere se določen teoretični pojem razlikuje od drugih teoretičnih pojmov, ocenjuje diskriminantna veljavnost. Do nizke diskriminantne veljavnosti lahko pride v primeru, ko merjene spremenljivke merijo isti teoretični konstrukt, zaradi premajhne občutljivosti za razločevanje med teoretičnimi spremenljivkami ali zaradi nejasno oz. preširoko opredeljenih teoretičnih konstruktov (Ferligoj in drugi 1995, 89). Tveganja za nizko konstruktno veljavnost predstavljajo tudi pomanjkljive definicije ter nezadostna merjenja spremenljivk (Creswell 2014, 177).

Za ocenjevanje vzporedne veljavnosti, in sicer tako konvergentne kot tudi diskriminantne veljavnosti, sta Campbell in Fiske že leta 1959 razvila pristop MTMM ali večrazsežnostno-večmetodni pristop [angl. multitrait-multimethod] (Ferligoj in drugi 1995, 88, 110; DeVellis 2003, 55; Alwin 2010, 410). Pri tem pristopu se analizirajo korelacije med dvema in več teoretičnimi spremenljivkami skupaj (Oluwatayo 2012, 393–394) oz. vključuje merjenje več kot enega konstrukta (DeVellis 2003, 55). Pogoj za uporabo pristopa MTMM je, da je vsaka

teoretična spremenljivka merjena z vsaj dvema različnima metodama, pri tem je zaželena uporaba karseda različnih pristopov zbiranja podatkov (Ferligoj in drugi 1995, 110–111; DeVellis 2003, 55; Alwin 2010, 410). Matrika MTMM koeficientov korelacije med vsemi proučevanimi spremenljivkami, ki so izmerjene z različnimi metodami in merijo različne teoretične konstrukte, predstavlja osnovo za ocenjevanje vzporedne veljavnosti. Iz navedene matrike lahko dobimo naslednje ocene (Batista-Foquet in Saris 1992 v Ferligoj in drugi 1995, 111): 1) ocene veljavnosti konstrukta, ki predstavljajo neposredni učinek teoretičnih spremenljivk na izmerjene spremenljivke; 2) ocene učinkov različnih metod, ki predstavljajo metodno specifično varianco na izmerjenih spremenljivkah; ter 3) rezidualno slučajno varianco, ki odraža razlike, nastale kot posledica drugih slučajnih vplivov. Za analizo je mogoče uporabiti različne statistične metode, kot so koeficienti korelacije, analiza variance, faktorska analiza ali pa model linearnih strukturnih enačb. Pričakovano je, da bodo enote, ki si delijo enake lastnosti in metode merjenja, imele tudi največjo korelacijo med merjenji in konstrukti. Takoj za njimi pa bo korelacija med enakimi lastnostmi in različnimi merjenji. Navedeno pomeni, da je konstruktna kovarianca večja v primerjavi z metodno kovarianco oz. da na merjenje v večji meri vpliva, kaj se meri in ne, kako se meri. Največja prednost pristopa MTMM je ravno v tem, da omogoča ločevanje med kovarianco, ki resnično odraža podobnosti konstrukta, od kovariance, ki je sredstvo za uporabo podobnih merskih postopkov in ni povezana z veljavnostjo konstrukta. Slednje razlikovanje namreč ni možno, ko gre za enostavno proučevanje samostojne korelacije med dvema meritvama (DeVellis 2003, 55, 57). V primeru, da pristop MTMM ne pokaže povezave med spremenljivkama, ki sta izmerjeni z dvema različnima metodama, a merita isto teoretično spremenljivko, pomeni, da raziskava nima ustrezne konvergentne in diskriminantne veljavnosti. Možne pristranskosti pa so tudi v tem, da izbrani metodi nista primerni za merjenje proučevane teoretične spremenljivke, da ena od metod meri drugo teoretično spremenljivko, ki ni predmet proučevanja, ali da se proučevana teoretična spremenljivka prekriva z drugimi teoretičnimi spremenljivkami. Pri ocenjevanju matrike MTMM je treba upoštevati tudi dejavnike, ki lahko vplivajo na velikost koeficientov korelacije, kot sta zanesljivost merjenih indikatorjev in velikost vzorca (Ferligoj in drugi 1995, 112, 116–117). Navedeni pristop pa je bil deležen tudi določenih kritik. Avtorica De Wit (1992 v Ferligoj in drugi 1995, 117) je izpostavila nepopolnost kriterijev, neupoštevanje možne nezanesljivosti merjenja ter oceno samo celotne matrike MTMM, ne pa tudi njenih posameznih delov. Ferligoj in sodelavci (1995, 117) menijo, da je slednje možno preseči z dopolnitvijo pristopa MTMM s konfirmatorno faktorsko analizo in programskim paketom LISREL. Pomembna pa je tudi uporaba metod, ki morajo biti med seboj dovolj

različne, da bi bili dokazi o veljavnosti dovolj prepričljivi. Pri tem se zastavlja vprašanje, na osnovi katerih kriterijev je mogoče vedeti in dokazati, da so uporabljene metode med seboj dovolj različne, da ne pride do zavajajoče visokih koeficientov veljavnosti (Ferligoj in drugi 1995, 125–126). Pristop MTMM nekateri avtorji danes uvrščajo tudi na področje ocenjevanja zanesljivosti raziskave, s katerim na osnovi kovariance med več indikatorji ocenjujejo zanesljivost posameznih postavk. Navedeni pristop pa ima tudi svoje pomanjkljivosti, saj različne postavke vključujejo specifične komponente variance, ki jih je težko ločiti od slučajne napake variance (Alwin 2010, 410, 415).

Ob predstavljenih osrednjih pristopih k ocenjevanju kvantitativne veljavnosti pa Splichal (1990) navaja še veljavnost vzorca, empirično smiselnost (odnos med teoretičnimi pojmi in njihovimi operacionalizacijami), teoretično smiselnost pojmov (ocenjevanje pojmovne jasnosti, nedvoumnosti, neprotislovnosti, razvidnosti) ter nomenološko veljavnost (smiselna urejenost delov in celote z logičnimi funkcijami, kot so konjukcija, disjunkcija, negacija, implikacija). Creswell (2014, 176–177) dodatno navaja kot pomembno še veljavnost statističnega sklepanja. Ta veljavnost temelji na ustreznem sklepanju oz. zaključevanju ugotovitev raziskave iz zbranih podatkov, ki upoštevajo ustrezne statistične predpostavke.

Splichal (1990) opozarja, da gre pri določenih vrstah veljavnosti tudi za pojmovno prekrivanje oz. različno poimenovanje iste razsežnosti, pri čemer ne gre za popolne substitute. Avtor meni, da bi v idealnem primeru morali testirati veljavnost empiričnih ali teoretičnih izsledkov v vseh dopustnih in potrebnih (problemu in postopku primernih) razsežnostih. Pri tem priznava, da je slednje izredno težko doseči v realnem raziskovanju. Alwin (2010, 410) poudarja, da je v kvantitativnem anketnem raziskovanju glede na psihometrično tradicijo koncept veljavnosti odvisen predvsem od uporabnosti merjenj za proučevanje določenega teoretičnega konstrukta. Zato je ocenjevanje veljavnosti zahtevno, saj so dobro opredeljeni kriteriji, ki predstavljajo teoretični konstrukt, redko dostopni. Pa vendarle avtor navaja tri uspešne pristope k ocenjevanju kvantitativne veljavnosti, pri katerih se ocenjuje usklajenost odgovorov merskega instrumenta z najboljšim razpoložljivim indikatorjem merjenega konstrukta. Prvi pristop predstavljajo evidenčne študije [angl. record check studies], pri katerih raziskovalec primerja ugotovitve svoje raziskave z naborom zbranih podatkov, ki že obstajajo za proučevane spremenljivke v dani populaciji. Primerjava z evidenčnimi študijami lahko razkrije napake anketnega zbiranja podatkov. Drugi pristop se nanaša na že predstavljeni pristop MTMM, ki je zlasti značilen za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah, v

katerih raziskovalci proučujejo stališča, prepričanja in osebne poglede udeležencev. Tretji pristop k ocenjevanju kvantitativne veljavnosti pa vključuje t. i. zlate standarde raziskovanja [angl. gold standard], pri katerem se zbrani podatki v raziskavi primerjajo s podatki, ki so bili zbrani z metodami, ki predstavljajo sprejeti oz. zlati standard merjenja določenega pojava. Uporabljen pristop je veljaven glede na obseg ujemanja dobljenih rezultatov z rezultati, ki so pridobljeni z metodo zlatega standarda.

3.2.2 Kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah s kvalitativno metodologijo

Avtorica Kogovšek (1998) je opredelila kvalitativno raziskovanje kot metodologijo, ki sledi dvema njej lastnima načeloma – fleksibilnosti in odvisnosti od konteksta. Bistvo kvalitativne metodologije je način kvalitativnega pristopa k empiričnemu raziskovanju. Pri tem avtorica opredeli razlike med kvantitativnim in kvalitativnim ocenjevanjem kakovosti, ki pri prvem izhaja iz postopkov merjenja oziroma kvantificiranja, pri drugem pa iz »procesov interpretacije dogajanja v kontekstu celotne življenjske situacije članov opazovane skupnosti« (Kogovšek 1998, 59). Osrednji namen kvalitativnega raziskovanja je namreč kar se da verodostojno predstaviti življenjski svet subjektov z njihovega stališča doživljanja, interpretiranja in razumevanja (Kogovšek, 1998). Lincoln in Guba (1985) sta v svojem delu z naslovom »Naturalistic Inquiry«, ki velja za temeljno delo metodologije kvalitativnega raziskovanja, celovito opredelila nepozitivistično raziskovanje, v katerem sta pod vprašaj postavila temeljne predpostavke kvantitativne metodološke tradicije v znanosti, ki narekuje empirične, preverljive in ponovljive raziskovalne pristope. V ospredje svoje razprave sta postavila znanstvena dejstva, ki jih (post)pozitivistična paradigma ne more razložiti, in na tej osnovi predlagala alternativni pristop, ki podpira uporabo naturalistične paradigme, imenovane tudi konstruktivistična ali interpretativna paradigma.

Znotraj kvalitativne metodologije obstajajo različne metode ali načini zbiranja podatkov, kot so opazovanje z udeležbo, poglobljeni intervjuji (strukturirani, polstrukturirani, skupinski), analiza dokumentov, vizualne metode ipd., pri čemer se v raziskovalni praksi različne kvalitativne metode zbiranja podatkov kombinirajo in uporabljajo hkrati (Kogovšek, 1998). Silverman (2003) deli kvalitativne metode v štiri osrednje skupine, ki se pogosto uporabljajo v kombiniranih izvedbah. To so opazovanje, analiza besedil in dokumentov, intervjuji ter analiza posnetkov. Avtor skozi primerjavo uporabe navedenih metod v kvalitativnih in kvantitativnih raziskavah poudari razlike v ocenjevanju kakovosti metod v kontekstu

paradigme. Tako je na primer opazovanje malo cenjena metoda raziskovanja v kvantitativnih raziskavah, saj ne omogoča zbiranja podatkov na večjih vzorcih in ni zanesljiva v smislu ocenjevanja z vidika zbiranja podatkov s strani več različnih opazovalcev. Zato jo kvantitativne raziskave uporabljajo zgolj v namene pilotnih študij ali dodatnega pojasnjevanja dobljenih raziskovalnih izsledkov. Nasprotno pa je metoda opazovanja ena izmed ključnih vrst raziskav v kvalitativnem raziskovanju, in sicer vse od prvih antropoloških in socioloških raziskav pred 2. svetovno vojno, kjer se najpogosteje uporablja za razumevanje druge kulture. Podobno tudi analiza besedil in dokumentov v kvantitativnih raziskavah temelji na vsebinski analizi, pri kateri raziskovalec določi niz kategorij in potem šteje pojavnost primerov, ki sodijo v posamezno kategorijo, kar pa ne omogoča pojava novih kod v tekstu. Slednje omogoča kvalitativno raziskovanje, katerega cilj je razumevanje ugotovljenih kategorij in njihove vloge v konkretnih aktivnostih in kontekstu ugotovitev. Silverman (2003) nadalje navaja, da so intervjuji lahko uporabljeni v kvantitativnem kot tudi v kvalitativnem raziskovanju. Kvantitativni intervjuji vključujejo zaprti tip vprašanj s ponujenimi odgovori, ki so zbrana na anketah, uporabljenih na slučajnostnih vzorcih populacije. Gre za t. i. anketne raziskave. Kvalitativni intervjuji pa temeljijo na odprtih vprašanjih, npr. na preprostem vprašanju »povej mi svojo zgodbo«, in so pogosto izvedeni na manjših vzorcih in v bolj prijateljskem kot pa znanstvenem odnosu vprašani – spraševalec.

Anguera in Izquierdo (2006) poudarjata, da je danes še vedno prevladujoča (post)pozitivistična empirična metodološka paradigma, ki vodi k dominantnemu kvantitativnemu raziskovanju. Kljub temu kvalitativni metodološki pristopi, kot so na primer opazovalne študije, vedno bolj prihajajo v ospredje. In ti pristopi zahtevajo svoje kriterije, pristope in metode k ocenjevanju veljavnosti. Podobno meni tudi Bleijenbergh s sodelavci (2011), da obstoječi kriteriji veljavnosti ne zadoščajo specifičnim potrebam posameznih raziskovalnih pristopov, kot je na primer tudi akcijsko oz. praktično usmerjeno raziskovanje, ki zahteva razvoj svojih kriterijev ocenjevanja veljavnosti. Brod s sodelavci (2009) poudarja, da kvalitativno raziskovanje zahteva istočasno upoštevanje znanosti in umetnosti, saj mora temeljiti na veljavno zbranih podatkih, katerih analiza in interpretacija pa zahtevata določeno empatijo in razumevanje pogledov udeležencev, ki se jih ni enostavno priučiti in niso poznani v kvantitativnem raziskovanju. Silverman (2003) pojasnjuje, da je veljavnost izvirna ideja kvantitativnih raziskav, vendar je primerna kot teoretska orientacija tudi za uporabo na kvalitativnih podatkih. Silverman hkrati izpostavlja, da za presojanje kredibilnosti kvalitativnih raziskav, ki zahtevajo resno obravnavo veljavnosti, niso primerni nekritična

uporaba standardnih pristopov ali konvencionalne metodologije kot tudi ne standardne prakse izključno kvantitativnih raziskav. Podobno Creswell (2014, 201) opozarja, da veljavnost nima enake konotacije v kvalitativnem raziskovanju, kot jo ima v kvantitativnem raziskovanju, prav tako ni spremljevalec zanesljivosti ali stabilnosti raziskave ter njene posplošljivosti [angl. generalizability] oz. zunanje veljavnosti prenosa rezultatov v nova okolja, udeležence ali vzorce.

Kvalitativna veljavnost se nanaša na raziskovalčevo preverjanje točnosti in kredibilnosti ugotovitev. Gre za ugotavljanje, ali so ugotovitve točne z vidika vseh vključenih deležnikov v raziskavi. Za ocenjevanje veljavnosti kvalitativne raziskave je pomembno izbrati in opredeliti več strategij, ki so na voljo za ocenjevanje točnosti ugotovitev, s čimer bo povečana zmožnost raziskovalca, da oceni natančnost ugotovitev, kot tudi prepriča bralca o tej natančnosti (Creswell 2014, 201). Kogovšek (1998) je opredelila preverjanje kakovosti kvalitativnega raziskovanja z veljavnostjo in zanesljivostjo, ki ocenjujeta, kako točno in konsistentno sliko objektivne stvarnosti dajo raziskovalni izsledki. Avtorica na osnovi pregleda literature deli kriterije ocenjevanja veljavnosti v kvalitativnih raziskavah na (Kogovšek 1998):

- pozitivistično paradigmo, ki uporablja enake kriterije kot kvantitativno raziskovanje in temelji na stališču, da za vse znanstvene discipline ne glede na metodološko orientacijo (kvantitativno, kvalitativno) obstajajo enaki kriteriji presoje znanstvenosti del: zanesljivost (notranja in zunanja konsistentnost), notranja in zunanja veljavnost, triangulacija in naturalistični indikatorji;
- postpozitivistično paradigmo, ki zastopa stališče, da kvalitativno raziskovanje predstavlja drugačno obliko raziskovanja in vsebuje drugo vrsto metodologije, ki zahteva specifične kriterije ocenjevanja kakovosti: induktivno izpeljana teorija, analitična indukcija, verodostojnost, subtilni realizem in veljavnost kot refleksivnost;
- postmodernistično paradigmo, ki ovrže možnosti določitve kakršnih koli kriterijev za presojo kakovosti kvalitativnega raziskovanja;
- poststrukturalistično paradigmo, ki konstruira nov sklop kriterijev, ki izvirajo iz samega kvalitativnega raziskovanja in poudarjajo dejavnike, kot so subjektivnost in čustva, ki tradicionalno ne spadajo na področje znanstvenoraziskovalnega dela.

Lincoln in Guba (1985 v Sale in Brazil 2004, 354; Kogovšek 1998; Silverman 2003) sta v svojem delu posebno pozornost posvetila teoretičnemu modelu ocenjevanja veljavnosti za kvalitativno raziskovanje, ki sta ga poimenovala ocenjevanje verodostojnosti oz. ali je

raziskava vredna zaupanja. Navedeni pristop sta postavila neposredno v primerjavo s temeljnimi kriteriji kvantitativne veljavnosti, ki sta jo poimenovala doslednost [angl. rigor]. Na ta način sta zasnovala teoretični model ocenjevanja veljavnosti, ki odraža tradicionalno pozitivistično oz. kvantitativno paradigmo nasproti konstruktivistični oz. kvalitativni paradigmi raziskovanja. Navajata naslednje štiri koncepte ocenjevanja verodostojnosti kvalitativnih raziskav v odnosu na kvantitativno raziskovanje (Lincoln in Guba 1985 v Sale in Brazil 2004, 354; Kogovšek 1998; Silverman 2003):

- dejanska verodostojnost [angl. true value]: notranja veljavnost [angl. internal validity] za kvantitativne metode nasproti kredibilnosti [angl. credibility] za kvalitativne metode, ki ocenjuje zaupanje v raziskovalne izsledke;
- posplošljivost [angl. applicability]: zunanja veljavnost [angl. external validity] za kvantitativne metode nasproti prenosljivosti [angl. transferability/ fittingness] za kvalitativne metode, ki ocenjuje posplošljivost raziskovalnih izsledkov na druge kontekste/udeležence;
- konsistentnost [angl. consistency]: zanesljivost [angl. reliability] za kvantitativne metode nasproti odvisnosti/zanesljivosti [angl. dependability] za kvalitativne metode, ki ocenjuje ponovljivost izsledkov raziskave na istih ali podobnih subjektih in v istih ali podobnih kontekstih;
- nevtralnost [angl. neutrality]: objektivnost [angl. objectivity] za kvantitativne metode nasproti preverljivosti [angl. confirmability] za kvalitativne metode, ki ocenjuje nevtralnost izsledkov raziskave z vidika odsotnosti specifičnih pristranskosti s strani udeležencev, konteksta raziskave, interesov oz. pristranskih pogledov raziskovalca ter možnost preverljivosti izsledkov raziskave s strani drugih raziskav.

Za vsako izmed navedenih štirih dimenzij preverjanja kakovosti kvalitativnega raziskovanja sta Lincoln in Guba (1985) nadalje podrobno razdelala širok nabor konkretnih postopkov, ki naj bi zagotovili čim večjo kakovost kvalitativnih podatkov.

Kogovšek (1998) navaja, da ima kvalitativno raziskovanje visoko stopnjo notranje veljavnosti, ki se nanaša na preverljivost zbranih podatkov in njihovo postavitev v pravi kontekst, ter majhno zunanjo veljavnost, ki se nanaša na posplošljivost raziskovalnih izsledkov le na tisto populacijo, na kateri je bila izvedena raziskava. Tashakkori in Teddlie (2008) notranjo veljavnost kvalitativne raziskave poimenujeta kredibilnost kot alternativo primerljivi notranji veljavnosti v kvantitativnem raziskovanju. Kredibilnost označita kot

stopnjo ujemanja med realnostjo udeležencev ter raziskovalčevim konstruktom in predstavitvijo te realnosti.

Bleijenbergh s sodelavci (2011) je razvil nove kriterije ocenjevanja notranje veljavnosti in uporabnosti, ki sledijo specifičnim značilnostim akcijskega oz. praktično usmerjenega raziskovanja. Na osnovi raziskovalnega pristopa Delfi z desetimi eksperti na področju raziskovalne metodologije na Radboud University Nijmegen na Nizozemskem je prišel do ključnih kriterijev veljavnosti, kot so preverljivost [angl. verifiability], razumljivost [angl. comprehensibility], sprejemljivost [angl. acceptance] in celovitost oz. holističen pristop [angl. holism]. Preverljivost se nanaša na možnost, ki jo imajo raziskovalec in udeleženci v raziskavi, in sicer da preverijo, kako je bila raziskava narejena in kako so bile pridobljene ugotovitve. Kriterij razumljivosti opredeljuje zahtevo, da morajo biti rezultati raziskave predstavljeni na takšen način, da bodo razumljivi udeležencem, ki bodo aktivno sodelovali v raziskavi. Prav tako naj bi udeleženci v ugotovitvah raziskavah prepoznali sebe in bili pripravljeni ugotovitve implementirati v svojo prakso, kar pomeni, da jih morajo sprejeti in zaznati kot veljavne. Kriterij celovitosti pa se nanaša na obravnavo celotnega fenomena proučevanja in ne na razumevanje samo njegovih posameznih vidikov. Ta kriterij veljavnosti poudarja, da je pomembno poznavanje posameznih delov raziskave, na katerih vidikih temeljijo ter kako so povezani sami med seboj in kako z raziskavo kot celoto (Bleijenbergh in drugi 2011, 150). Upoštevanje navedenih kriterijev prispeva k notranji veljavnosti praktično usmerjene raziskave in velja za ciljno populacijo oz. vzorec, ki je predmet proučevanja raziskovalnega vprašanja. Avtorji so na osnovi ugotovitev svoje raziskave predlagali, da se v prihodnjih raziskovanjih notranja veljavnost razdeli na ugotovljene podkriterije. Specifično opredeljene dimenzije notranje veljavnosti bodo namreč raziskovalcem omogočile natančnejšo opredelitev specifičnih raziskovalnih strategij, ki bodo usklajene z zahtevami raziskovanja (Bleijenbergh in drugi 2011, 154–155).

Zunanja veljavnost kvalitativne raziskave pa se nanaša na oceno preverljivosti in prenosljivosti njenih ugotovitev in zaključkov (Onwuegbuzie in Leech 2007, 235). Creswell (2014, 203–204) meni, da gre pri kvalitativnem raziskovanju za omejeno uporabo posplošljivosti, ker namen kvalitativnega proučevanja ni posploševanje ugotovitev na posameznike, okoliščine ali prostore izven teh, ki so predmet proučevanja v posamezni raziskavi. Vrednost kvalitativnega raziskovanja je namreč ravno v določenih opisih in temah, ki so bili razviti v kontekstu specifičnih okoliščin. Posebnost kvalitativne raziskave ima zato

prednost pred njeno posplošljivostjo. Pa vendar je posplošljivost možna, ko kvalitativni raziskovalec po zaključeni študiji primera obravnava dodatne primere in posplošuje ugotovitve na nove primere. Navedeno ima podobno logiko kot ponavljanje eksperimentalne raziskave. Posplošitev ugotovitev študije primera na študijo primera v novih okoliščinah zahteva zelo dobro dokumentiranje kvalitativnih postopkov raziskovanja, kot sta na primer podroben protokol zbiranja podatkov in razvoj baze podatkov študije primera.

Kot bolj primerne za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah s pretežno ali večinsko kvalitativnimi podatki je Silverman (2003) izpostavil še analitsko indukcijo [angl. *analytic induction*] (kvalitativno raziskovanje je lahko vedno samo eksploratorno ali opisno), primerjalno metodo (kvalitativni raziskovalec poišče primer, prek katerega testira začasno hipotezo), analizo odklonskih primerov (komparativna metoda implicira aktivno iskanje in naslavljanje izstopajočih oz. odklonilnih primerov), celovito obravnavo podatkov (zavedanje, da so podatki subjektivno zbrani in z omejitvami, kar vpliva na njihovo posploševanje) ter uporabo ustreznih tabelarnih prikazov (številčene kategorije so razvite iz teoretično opredeljenih konceptov oz. vključitev kvantitativnih podatkov v kvalitativno raziskavo). Avtor je poudaril, da je visoka verjetnost, da bo teorija, hipoteza ali izjava napačno dokazana, razlog za testiranje veljavnosti vsake posamezne raziskovalne ugotovitve in da zgolj tehnike ocenjevanja veljavnosti, ki izhajajo iz kvantitativnega raziskavanja, niso edini način zagotavljanja veljavnosti kvalitativnih raziskav (Silverman 2003).

Patton (2015, 542-551) je opredelil pet alternativnih naborov kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem raziskovanju, ki temeljijo na različnih paradigmatskih perspektivah in modelih. Nekateri izmed navedenih kriterijev so si bolj podobni med seboj, vendar tudi v teh primerih je zaznati občutne razlike v pomenih, po katerih se razlikujejo. Alternativni kriteriji za presojo kakovosti in kredibilnosti kvalitativnega raziskovanja so sledeči:

- tradicionalni znanstveno-raziskovalni kriteriji [angl. *traditional scientific research criteria*], ki vključujejo objektivnost poizvedovanja, katerega namen je zmanjšati pristranskosti, veljavnost podatkov, sistematično doslednost postopkov, triangulacijo, ki predstavlja konsistentnost ugotovitev glede na uporabljene metode in vire podatkov, zanesljivost kodiranja in vzorčnih analiz, usklajenost ugotovitev z realnostjo, posplošljivost oz. zunanjo veljavnost, trdnost dokazov, ki jih podpirajo vzročne hipoteze, ter doprinos k teoriji;

- družbena konstrukcija in konstruktivistični kriteriji [angl. social construction and constructivist criteria], ki se nanašajo na obravnavo subjektivnosti z upoštevanjem možnih pristranskosti, verodostojnost, avtentičnost, triangulacijo z namenom zaznavanja in spoštovanja različnih vidikov, reflektivnost [angl. reflexivity], prakso, posebnosti [angl. particularity] (npr. pravičnost pri vključitvi posebnih primerov), okrepljeno in poglobljeno razumevanje ter doprinos k dialogu;
- umetniški in evokativni kriteriji [angl. artistic and evocative criteria], ki vključujejo kreativnost, odprtost do sveta, estetsko kakovost, interpretativno veljavnost, izhajanje iz življenjskih izkušenj, spodbudo in provokativnost, povezanost z občinstvom, izraženost glasu ter občutke resničnosti, avtentičnosti oz. realnosti;
- kritični kriteriji sprememb [angl. critical change criteria], ki se nanašajo na kritično perspektivo ter povečujejo zavest o krivicah, prepoznavajo značilnosti in povode za neenakosti in nepravilnosti, zastopajo poglede tistih, ki so v podrejenem položaju, razkrivajo načine, s katerimi privilegirani pridobivajo in imajo koristi od privilegijev, spoštljivo in sodelujoče vključujejo manj privilegirane, vzpostavljajo proaktivne skupnosti, prepoznavajo potencialne strategije odločanja o spremembah, vključujejo prakso, jasen zgodovinski in vrednostni kontekst ter posledično veljavnost;
- evalvacijski standardi in principi [angl. evaluation standards and principles], ki se nanašajo na uporabnost [angl. utility], izvedljivost [angl. feasibility], primernost [angl. propriety], natančnost [angl. accuracy], sistematično poizvedovanje, kompetence evalvatorja, integriteto [angl. integrity] in poštenost [angl. honesty], spoštovanje do udeležencev ter odgovornost do blagostanja splošne javnosti z upoštevanjem različnosti interesov in vrednot posameznikov.

Onwuegbuzie in Leech (2007) sta zasnovala celostni model ocenjevanja kvalitativne veljavnosti [angl. Qualitative Legitimation Model], ki vključuje 29 elementov ocenjevanja veljavnosti skozi tri interaktivne stopnje raziskovalnega procesa, kot so: a) raziskovalni načrt oz. zbiranje podatkov, b) analiza podatkov in c) interpretacija podatkov. Interaktivnost in iterativnost oz. ponavljanje navedenih raziskovalnih faz je specifična modela, ki je bil razvit za ocenjevanje kvalitativnih raziskav, medtem ko model ocenjevanja kvantitativne veljavnosti vključuje tri ločene in večinoma linearno zaporedne enake faze raziskovalnega procesa.

Creswell in Plano Clark (2011, 267) navajata, da je ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave z integracijo metod odvisno od tega, kako raziskovalci umeščajo sebe v

raziskavo. Kvalitativni kriteriji ocenjevanja veljavnosti se razlikujejo, pri čemer avtorja pomembnost pripisujeta postopkovnim oz. metodološkim kriterijem, kot so zbiranje veljavnih podatkov, zasnova raziskave na osnovi filozofskih predpostavk kvalitativnega raziskovanja, uporaba kvalitativnega raziskovalnega pristopa, kot sta na primer etnografija ali študija primera, osredotočenost na fenomen raziskovanja, uporaba strategij veljavnosti z namenom potrditve ugotovitev raziskave, izvedba analize podatkov na več ravneh ter poročanje o raziskavi, ki je prepričljivo in bralca aktivira. K navedenemu velja dodati, da morajo raziskovalci znati razjasniti oz. reflektirati svojo vlogo in njen možni vpliv na interpretacijo oz. zaključke raziskave. Tashakkori in Teddlie (2008) pa menita, da so kakovostne ugotovitve kvalitativne raziskave v prvi vrsti tiste, pri katerih je mogoče ugotoviti pomen proučevanega raziskovalnega fenomena z vidika perspektive udeležencev v raziskavi.

Silverman (2003, 222) je ponudil niz desetih vprašanj kot vodnik h kriterijem veljavnosti raziskovalnih ugotovitev za evalvacijo kvalitativnih znanstvenih člankov, ob čemer poudarja, da so navedeni izbrani kriteriji enakovredno primerni za uporabo tudi v kvantitativnih raziskavah:

- ustreznost raziskovalnih metod glede na naravo raziskovalnega vprašanja,
- jasnost povezanosti z obstoječim znanjem ali teorijo,
- jasnost nabora kriterijev za izbor vzorca za raziskavo in zbiranje podatkov ter analizo podatkov,
- usklajenost med občutljivostjo metod in potrebami raziskovalnega vprašanja,
- sistematičnost zbiranja in arhiviranja podatkov,
- uporaba referenc za uporabo postopkov analize podatkov,
- sistematičnost analize podatkov,
- prisotnost zadostne razprave, kako so bile teme, koncepti in kategorije oblikovani iz podatkov,
- prisotnost zadostne razprave za in proti raziskovalčevim argumentom,
- jasnost povezave med podatki in njihovo interpretacijo.

Creswell (2014, 201–203) je nadalje predlagal osem temeljnih strategij za preverjanje veljavnosti oz. točnosti ugotovitev kvalitativnega raziskovanja, ki dajejo dodano vrednost raziskavi, pri čemer se raziskovalcem priporoča uporaba več pristopov hkrati:

- triangulacija: zbiranje različnih virov podatkov oz. pogledov udeležencev o predmetu proučevanja, in sicer z namenom skladne utemeljitve proučevane teme;

- preverjanje podatkov/ugotovitev s strani udeležencev v raziskavi [angl. member checking]: pristop, pri katerem se zaključno poročilo raziskave ali pa posamezni opisi tem (npr. glavne ugotovitve, študija primera, rezultati utemeljene teorije, opis kulturnih značilnosti) ponovno predstavijo udeležencem v raziskavi, ki jih ocenijo z vidika resničnosti. Običajno poteka v obliki nadaljnjih intervjujev [angl. follow-up interviews] z udeleženci v raziskavi, pri katerih jim je dana možnost, da podajo svoje mnenje na dobljene ugotovitve raziskave;
- obširna razlaga: vključuje natančen opis okoliščin, v katerih je bila izvedena raziskava, ali pa predstavitev več različnih pogledov o temi, kar daje ugotovitvam bolj realistično in izpovedno vrednost;
- opredelitev pomanjkljivosti raziskave: nanaša se na pojasnitev, kako so raziskovalni zaključki podvrženi vplivom značilnostim raziskovalca, kot so njegov spol, kultura, zgodovina in socialno-ekonomsko poreklo. Prek odprte in iskrene samorefleksije so pomanjkljivosti raziskave praviloma dobro sprejete pri bralcih, saj je refleksivnost temeljna značilnost kvalitativnega raziskovanja;
- izpostavitev negativnih ali nasprotujočih ugotovitev raziskave: odraža večjo resničnost življenja, ki ga sestavljajo različne in ne vedno usklajene perspektive. To je mogoče doseči z razpravo o dokazih, ki v večini prispevajo k oblikovanju osrednje teme, raziskovalci pa lahko predstavijo tudi podatke, ki nasprotujejo sprejeti perspektivi;
- podaljšan čas raziskovanja izbrane teme: raziskovalcem omogoča poglobljeno razumevanje proučevanega fenomena ter možnost opisa podrobnosti o situacijah in udeležencih, ki sodelujejo v raziskavi. Več izkušenj ima raziskovalec z udeleženci in njihovimi okoliščinami, tem bolj točne in veljavne bodo ugotovitve raziskave;
- kolegialni posvet [angl. peer debriefing]: določitev osebe, ki recenzira in postavlja vprašanja o raziskavi, in sicer z vidika preverjanja njene razumljivosti in interpretacije ugotovitev pri posameznikih, ki niso raziskovalci v tej raziskavi;
- zunanji recenzent, ki recenzira celotni raziskovalni projekt: za razliko od kolegialnega posveta zunanji recenzent ni seznanjen z raziskovalcem ali projektom ter lahko zagotovi objektivno ocenjevanje na podlagi postopka raziskovanja ali ugotovitev raziskave. Postopek vključuje neodvisnega raziskovalca, ki pregleda več vidikov projekta, kot so natančnost transkriptov, povezava med raziskovalnim vprašanjem in podatki in stopnja analize podatkov, vse do interpretacije.

3.2.3 Kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije

Razvoj specifičnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod odraža trende, ki so opazni že na področju kvalitativnega raziskovanja. V kvalitativnem raziskovanju je med različnimi vidiki evalvacije prisotna tudi osredotočenost na povezanost z metodološko usmeritvijo. V raziskavi z integracijo metod lahko to usmeritev daje metodolog, filozof ali teoretsko usmerjeni raziskovalec (Creswell in Plano Clark 2011). Obstaja več poizkusov oz. modelov teoretičnega klasificiranja kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki jih predstavljamo v nadaljevanju. Vsem predlaganim tipologijam je skupno, da naslavlja presojanje ustreznosti integriranega dela raziskave oz. opredeljujejo t. i. specifične kriterije, ki so unikatni za raziskave z integracijo metod. Pri tem avtorji prvih pionirskih modelov ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod dajejo poudarke različnim vidikom.

Bryman (2006b, 123) se na primer osredotoča na stopnjo integracije med kvantitativnim in kvalitativnim delom v raziskavi. Če gre v raziskavi za manjšo integracijo kvantitativnega in kvalitativnega dela ter so ugotovitve predstavljene v bolj samostojnih in nepovezanih delih, avtor svetuje uporabo ločenih kriterijev ocenjevanja kvantitativne oz. kvalitativne veljavnosti. Ko pa gre za pristno integracijo, ko so kvantitativne in kvalitativne ugotovitve sistematično povezane med seboj, pa meni, da so primernejši specifični kriteriji. Sale in Brazil (2004, 352) navajata, da je izbor kriterijev pogosto odvisen od dominantnega paradigmatičnega pogleda v raziskavi z integracijo metod. Z navedenim se strinjata tudi Creswell in Plano Clark (2007, 190), ki opozarjata, da morajo strategije ocenjevanja veljavnosti upoštevati tudi značilnosti specifičnega uporabljenega raziskovalnega načrta izvedbe raziskave z integracijo metod. Namreč, najbolj usklajeni in kontekstualizirani kriteriji ocenjevanja veljavnosti so znotraj specifičnih izvedb raziskav in upoštevajo ključne značilnosti njihovih raziskovalnih načrtov (Creswell in Plano Clark 2007, 270; Creswell in drugi 2008). Zato mora ustrezen model ocenjevanja veljavnosti vključevati oceno pristranskosti v različnih fazah raziskovalnega procesa, in sicer tako v fazi načrtovanja, konceptualizacije, izvedbe kot tudi pri interpretaciji ugotovitev kvantitativne, kvalitativne in integrirane komponente raziskave ter pri njihovi uporabi pri usmerjanju prihodnjih raziskovanj (Benge in drugi 2012, 65, 67). Bryman (2006b, 125) meni, da je izbor kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod treba podrediti značilnostim in ciljem raziskave. Dober raziskovalni projekt z integracijo

metod namreč vključuje epistemologijo in ontologijo, raziskovalna vprašanja in teoretično utemeljitev, načine vzorčenja in interpretacije, ki prispevajo tako h kvantitativni kot tudi kvalitativni metodologiji (Bergman 2011, 272–273). Teddlie in Tashakkori (2009, 292) pa presojo veljavnosti raziskave z integracijo metod v največji meri zagovarjata na osnovi dosežene stopnje integracije ter povezav med kvantitativnimi in kvalitativnimi ugotovitvami v raziskavi. Višja stopnja integracije je v obstoječih raziskavah z integracijo metod pogostejše zastopana pri predstavitvi rezultatov in ugotovitev ter manj pogosto v postopkih analize podatkov (Morse in Niehaus 2009).

Onwuegbuzie in Johnson (2006, 56–60) sta postavila tipologijo devetih vrst legitimnosti v raziskavah z integracijo metod, in sicer legitimnost integracije vzorca, notranje-zunanja legitimnost, legitimnost odpravljanja pomanjkljivosti, legitimnost zaporedja kvantitativne in kvalitativne faze, legitimnost konverzije podatkov (kvantificiranje, kvalitiziranje), legitimnost paradigmatične integracije, legitimnost merjenja na osnovi skupnih standardov (prehajanje in integracija med svetovnimi nazori), legitimnost večkratnega validiranja in politična legitimnost.

Creswell in Plano Clark (2007, 163–165, 267–271) sta v podobnem času na osnovi pregleda literature izpostavila šest standardov ocenjevanja kakovosti raziskav z integracijo metod:

- zbiranje, analiziranje in integriranje kvantitativnih in kvalitativnih pristopov, da dajejo boljše razumevanje raziskovalnega problema, kot če bi bili uporabljeni posamezno,
- utemeljitev potrebe po kvantitativnih in kvalitativnih podatkih in dosledna uporaba integracije metod skozi celotno raziskavo,
- dosledna uporaba uveljavljene terminologije integracije metod,
- upoštevanje filozofskih predpostavk in paradigatskega stališča pragmatizma,
- navedba in usklajenost raziskave z izbranim raziskovalnim načrtom integracije metod,
- občutljivost na pomanjkljivosti raziskovalnega načrta integracije metod.

Navedene standarde sta Creswell in Plano Clark (2011, 267–268) kasneje nadgradila in še bolj konkretizirala za uporabo v raziskovalni praksi:

- zbiranje obeh vrst podatkov – kvantitativnih in kvalitativnih,
- uporaba preprečljivih in veljavnih postopkov v metodah zbiranja podatkov in analize,

- integracija ali kombiniranje (združevanje, vključevanje ali povezovanje) dveh virov podatkov, in sicer tako, da njuna kombinirana uporaba omogoča boljše razumevanje raziskovalnega problema v primerjavi z enim virom podatkov,
- vključitev uporabe raziskovalnega načrta integracije metod in usklajena integracija vseh raziskovalnih faz glede na izbrani raziskovalni načrt,
- zasnova raziskave v skladu s filozofskim konceptom,
- prepričljivost raziskave z uporabo terminologije, ki je skladna z uveljavljeno in danes uporabljano na področju integracije metod.

Creswell in Plano Clark (2011, 268) sta zasnovane temeljne kriterije ocenjevanja veljavnosti v raziskavi z integracijo metod oblikovala tudi na aplikativni ravni za uporabo pri recenziranju prispevkov raziskav z integracijo metod. Poudarila sta, da so kriteriji namenjeni ocenjevanju samo raziskovalnega pristopa oz. uporabljenih metodoloških pristopov v raziskavi in ne evalvaciji vsebine ali proučevane teme raziskave. Recenzija članka se začne z branjem poglavja o opisu metodologije raziskave z integracijo metod, kjer se preveri, ali so avtorji pri odgovarjanju na raziskovalno vprašanje oz. testiranju hipotez uporabili obe vrsti podatkov – kvantitativne in kvalitativne. Preverijo se tipični kvalitativni in kvantitativni pristopi oz. tehnike zbiranja podatkov. Nejasnosti se lahko pokažejo pri virih, ki nimajo ostre razmejitve med kvantitativnimi in kvalitativnimi podatki. V drugem koraku se metodološko poglavje natančneje analizira v podrobnosti, pri čemer se posebej pogledajo uporabljene kvalitativne metode in posebej kvantitativne metode, ali so podrobno utemeljene in veljavne. Tretji korak je namenjen ocenjevanju rezultatov in razprave prispevka z vidika integracije. V ospredju tretjega koraka je ugotavljanje prisotnosti integracije dveh različnih metod, katerih podatki so bili v raziskavi zbrani in obravnavani ločeno. Navedeno ocenjevanje je lahko zahtevno, v pomembno pomoč pa je utemeljitev avtorjev, zakaj sta bili zbrani in analizirani dve vrsti podatkov in kakšen je odnos med njima. Utemeljitev uporabe kvantitativnega in kvalitativnega pristopa v isti raziskavi je lahko kjer koli v prispevku, teoretičnih izhodiščih, metodološkem delu ali zaključku. Dokazi integracije so tudi v tabelah in slikah, ki vključujejo rezultate obeh delov raziskave, in v razpravi, kjer avtorji eksplicitno povežejo ugotovitve dveh različnih nizov podatkov. V zadnjem koraku pa se oceni uporaba terminologije integracije metod. Prisotnost specifične terminologije integracije metod kaže na to, da se je avtor zavestno odločil uporabiti pristop integracije metod v svoji raziskavi, da je seznanjen z metodološko literaturo na področju integracije metod in želi, da se njegova raziskava razume in ocenjuje pri bralcih kot raziskava z integracijo metod. Terminologija integracije metod se

išče zlasti v naslovu prispevka, opisu metodologije in opredelitvi vrste raziskovalnega načrta z integracijo metod, utemeljitvi izbire raziskovalnega pristopa ter navedbi integracije metod v zaključkih prispevka.

Greene (2007, 169–174) utemeljuje štiri področja ocenjevanja kakovosti ugotovitev v raziskavah z integracijo metod, in sicer: 1) dostopnost in uporaba več različnih podatkov, na osnovi katerih poteka zaključevanje, 2) vključitev kriterijev in stališč različnih metodoloških tradicij, 3) utemeljeno zaključevanje na osnovi prepričljivih argumentov in doseženih kriterijev, 4) prisotnost pojasnitve boljšega razumevanja, ki je doseženo z uporabo raziskovalnega načrta integracije metod. Vsa štiri področja imajo skupno osnovo v utemeljitvi namena uporabe integracije metod z vidika ugotovitev raziskave, ki ne bi mogli biti doseženi samo z uporabo ene metodologije.

Avtorici Dellinger in Leech (2007, 323–329) sta predstavili validacijski model ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki temelji na ocenjevanju veljavnosti konstrukta oziroma na pomenu dobljenih podatkov. Kakovostna raziskava z integracijo metod je tista, v kateri raziskovalci želijo prikazati smiselne podatke in ugotovitve skozi pragmatičen pristop uporabe integracije metod. Validacijski model je sestavljen iz štirih delov:

- temeljni element: raziskovalčevo predhodno razumevanje konstrukta raziskovanja,
- konsistentnost ugotovitev: stopnja konsistentnosti ugotovitev raziskave z obstoječim znanjem in teorijami, raziskovalnim načrtom in rezultati ter stopnja konsistentnosti ugotovitev med seboj,
- element uporabe: stopnja prispevka ugotovitev k literaturi in razvoju politik,
- element učinkov: presoja družbene sprejemljivosti učinkov, ki so nastali na osnovi uporabe rezultatov, ukrepov in ugotovitev raziskave.

Avtorica O'Cathain s sodelavci (2008) je na osnovi ugotovitev svoje empirične raziskave o presojanju kakovosti v raziskavah z integracijo metod izpostavila, da je slednjo mogoče izboljšati s pristopom GRAMMS [angl. Good Reporting of A Mixed Methods Study], ki vključuje naslednji izbor kriterijev veljavnosti (O'Cathain in drugi 2008, 97):

- utemeljitev uporabe pristopa z vidika raziskovalnih vprašanj,
- opis raziskovalnega načrta z vidika namena integriranja, dominantnosti in zaporednosti raziskovalnih faz,
- opis posamezne metode z vidika vzorčenja, načina zbiranja in analize podatkov,

- opis načina integriranja podatkov,
- navedba omejitev posamezne metode,
- navedba novih ugotovitev kot rezultat integriranja kvantitativnega in kvalitativnega metodološkega pristopa.

Tashakkori in Teddlie (2008) sta razvila celostni model ocenjevanja kakovosti ugotovitev v raziskavah z integracijo metod, ki temelji na dveh temeljnih vidikih kakovosti, in sicer na kakovosti raziskovalnega načrta in na veljavnosti ugotovitev, ki predstavljajo interpretacijo odgovorov na raziskovalna vprašanja ter vključuje devet specifičnih kriterijev za ocenjevanje kakovosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Poudarila sta, da so kakovostne ugotovitve raziskave možne le, če ima raziskava ustrezen in kakovostno implementiran raziskovalni načrt. V taki raziskavi raziskovalna vprašanja določajo raziskovalni načrt in postopke, ki so potrebni za pridobitev odgovorov na raziskovalna vprašanja.

Teddlie in Tashakkori (2009, 287) sta izpostavila pomen ocenjevanja kakovosti raziskav z integracijo metod z vidika ocenjevanja kakovosti ugotovitev, ki odgovarjajo na raziskovalna vprašanja raziskave in vključujejo tako kvantitativne pogoje, kot sta notranja veljavnost in statistično sklepanje, kot tudi kvalitativne pogoje, kot sta kredibilnost in verodostojnost. Z namenom zmanjšanja vrzeli med sklopoma kvantitativnih in kvalitativnih kriterijev kakovosti v raziskavah z integracijo metod sta razvila integrativni model ocenjevanja kakovosti ugotovitev, ki vključuje oba metodološka pristopa in temelji na dveh vidikih (Teddlie in Tashakkori 2009, 300–305):

- kakovost raziskovalnega načrta, ki se nanaša na oceno izbora in izvedbe najbolj primernih raziskovalnih postopkov z vidika odgovorov na raziskovalna vprašanja,
- interpretativna doslednost, ki se nanaša na oceno kredibilnosti interpretacije zbranih teoretičnih in empiričnih podatkov.

Kasneje je Leech s sodelavci (2010) prikazala aplikacijo validacijskega modela v raziskovalni praksi na primeru treh različnih raziskav z integracijo metod s področja izobraževanja, zdravstvene nege in svetovanja. Rezultati so pokazali povečanje kakovosti ocenjevanja raziskav z integracijo metod.

Avtorici Morse in Niehaus (2009) sta predpostavili kriterije veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki izhajajo iz teoretičnih izhodišč posamezne raziskave:

- teoretično ozadje posameznega proučevanega fenomena predstavlja vsesplošno konceptualno usmeritev veljavnosti uporabljene metodologije, kar mora biti razvidno tudi iz raziskovalnih vprašanj,
- temeljni in dopolnilni deli raziskave morajo biti sinhronizirani oz. usklajeni ter izvedeni bodisi istočasno ali zaporedno, pri čemer se usklajenost med komponentami začne že v teoretičnih izhodiščih in mora biti načrtovana,
- z namenom doseganja integracije morata biti kvantitativna in kvalitativna komponenta raziskave med seboj kombinirani oz. se morata srečati pri izvedbi raziskave, kar predstavlja specifični vidik zaključevanja ugotovitev raziskave z integracijo metod.

Eno izmed zadnjih in najbolj celostnih klasifikacij kriterijev ocenjevanja kakovosti raziskave z integracijo metod je objavila avtorica O'Cathain (2010), ki je razvila t. i. celostni model na osnovi kritičnega pregleda literature s področja znanstvenih disciplin, ki so doslej uporabile integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije v svojih raziskavah. Na osnovi dobljenih rezultatov je opozorila na številna poimenovanja koncepta kakovosti v raziskavah z integracijo metod, ki se kažejo skozi termine, kot so veljavnost, kakovost sklepanja, legitimnost, doslednost in kakovost. Avtorica je kriterije razdelila v osem domen: kakovost načrtovanja raziskave, kakovost raziskovalnega načrta, kakovost podatkov, doslednost interpretacije, prenosljivost ugotovitev, kakovost poročanja, sistematičnost in uporabnost.

Onwuegbuzie s sodelavci (2011, 1253–1271) je na osnovi združitve štirih področij ocenjevanja kakovosti v raziskavah z integracijo metod avtorice Greene (2007) s tipologijo devetih vrst legitimnosti v raziskavah z integracijo metod (Onwuegbuzie in Johnson 2006) razvil model za ocenjevanje legitimnosti v raziskavah z integracijo metod, ki predstavlja kontinuiran, večdimenzionalen, ponavljajoč, interaktiven in dinamičen proces. Model predstavljajo štiri metodološke domene (Onwuegbuzie in drugi 2011, 1257–1266):

- prva domena: filozofske predpostavke in stališča, ki vključujejo notranjo-zunanjo legitimnost, legitimnost paradigmatične integracije in legitimnost merjenja na osnovi skupnih standardov,
- druga domena: logike raziskovanja, ki vključujejo legitimnost odpravljanja pomanjkljivosti, legitimnost zaporedja kvantitativne in kvalitativne faze, legitimnost

konverzije podatkov, legitimnost integracije vzorca in legitimnost večkratnega validiranja,

- tretja domena: usmeritve za raziskovalno prakso, ki vključujejo legitimnost zaporedja kvantitativne in kvalitativne faze, legitimnost konverzije podatkov, legitimnost integracije vzorca in legitimnost večkratnega validiranja,
- četrta domena: družbenopolitične zaveze, ki vključujejo politično legitimnost.

Avtorica Niglas (2011) je poudarila, da mora biti ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod hkrati informirano in ustvarjalno. Pomembno je, da je raziskovalec pri izvedbi raziskave z integracijo metod odprt in ustvarjalen, obenem pa tudi sistematičen in organiziran. Na kakovost raziskave ključno vplivajo znanje raziskovalca, izbran teoretični metodološki model, na osnovi katerega poteka izvedba raziskave, ter občinstvo oz. ciljna skupina, ki so ji namenjene ugotovitve. Avtorica je izpostavila pristop GIGO, ki vključuje šest temeljnih interaktivnih področij ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod:

- kakovost konceptualizacije raziskovalnega problema,
- kakovost raziskovalnega načrta,
- kakovost podatkov,
- kakovost ugotovitev,
- kakovost izvedene raziskave,
- kakovost raziskovalnega poročila.

Avtorica Benge s sodelavci (2012) je razvila celostni model za prepoznavanje in obravnavo pristranskosti veljavnosti – in sicer v fazi načrtovanja raziskave kot tudi v fazi interpretacije dobljenih ugotovitev – ki je namenjen zlasti raziskovalcem začetnikom pri pripravi doktorskih disertacij. Model poudarja pomen poglobljenega razmisleka in obsežne razprave v fazi načrtovanja raziskave oz. zasnove doktorske disertacije pred kakršno koli pridobitvijo potrebnih soglasij za izvedbo oz. samim začetkom raziskave. Poglobljena analiza pred začetkom raziskovanja omogoča prilagoditve raziskovalnega načrta z namenom upoštevanja kar največ možnih in prepoznanih omejitev raziskave. V zadnjem poglavju doktorske disertacije – razpravi, ki sledi analizi dobljenih rezultatov, pa je prav tako pomembna obsežna razprava o dejanskih omejitvah, ki so se manifestirale skozi doktorsko disertacijo. Pri slednjem je pomembno predstaviti korake oz. pristope, ki so bili uporabljeni za zmanjšanje vpliva vsake pristranskosti ter s tem za dvig veljavnosti, kredibilnosti in legitimnosti raziskave. Benge in sodelavci (2012, 74–75) predlaga kolegialni posvet, pri katerem gre za

povečanje veljavnosti na način intervjuvanja raziskovalca skozi vse raziskovalne faze s strani drugega raziskovalca, ki pozna proces raziskovanja, ima razvite spretnosti za izvedbo intervjuja ter razume raziskovalno temo. Pri mlajših raziskovalcih, npr. ob pripravi doktorskih disertacij, so kolegijski svetovalci praviloma mentorji, predsedniki oz. člani ocenjevalnih komisij ter metodologi in statistiki, ki študentu pomagajo pri refleksiji o vprašanih veljavnosti, ki se porajajo skozi več faz izvedbe raziskave.

Avtorji predstavljenih prvih poizkusov identificiranja kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod poudarjajo, da so navedeni pilotni modeli samo prvi korak k celovitemu modelu nabora kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije in ne njegov končni izbor (Sale in Brazil 2004; O'Cathain 2010; Onwuegbuzie in drugi 2011). Izpostavljajo dilemo, da je kriterijev mogoče preveč in da je cilj razviti nabor minimalnega števila ključnih kriterijev, ki jih trenutno še ni (Sale in Brazil 2004; Creswell in Plano Clark 2007; O'Cathain 2010; Creswell in Plano Clark 2011). Treba je opredeliti najpomembnejše kriterije oz. jih rangirati po pomembnosti (O'Cathain 2010, 552). Širša skupnost raziskovalcev, zlasti raziskovalcev začetnikov, tvorcev raziskovalne politike in urednikov na področju integracije metod, potrebuje splošen in številčno omejen nabor kriterijev, ki ni vezan na kontekstualne značilnosti posameznih raziskovalnih načrtov (Creswell in Plano Clark 2011, 270). O'Cathain s sodelavci (2008, 92) je predlagala razvoj merskega instrumenta v obliki strukturiranega vprašalnika za raziskovalce, ki bo vključeval temeljne kriterije veljavnosti in tako omogočal poenoteno presojanje kakovosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.

4 Opis raziskovalnega problema, namen, cilji raziskovanja in raziskovalna vprašanja

Na osnovi predstavljenih teoretičnih izhodišč je bil temeljni namen doktorske disertacije poiskati optimalne kriterije oz. standarde ocenjevanja veljavnosti raziskovanja v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije ter s tem doprinesi k razvoju raziskovalne metodologije tovrstnih raziskav. Na tem področju so se v dosednji literaturi in raziskovalni praksi pokazali primanjkljaj znanj in analiz obstoječih teoretičnih modelov kriterijev ocenjevanja veljavnosti in njihova sistematična ureditev pa tudi primanjkljaj konkretnega standardiziranega merskega instrumenta, ki bi ga lahko uporabili raziskovalci in druge interesne skupine (financerji, tvorci politik, uredniki, učitelji, udeleženci v raziskavi ipd.) za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.

4.1 Cilji raziskovanja

- S sistematično metasintezo proučiti dosedanje kriterije ocenjevanja veljavnosti ter povezave in razlike med njimi v raziskavah s kvantitativno metodologijo, kvalitativno metodologijo in v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.
- Razviti merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije, ki bo uporaben za samoocenjevanje ne glede na znanstveno vedo in metodološko predznanje raziskovalca s področja integracije metod.

4.2 Raziskovalna vprašanja

- Kako se meri kakovost raziskovanja v raziskavah z integracijo kvalitativne in kvantitativne metodologije ter kakšno vlogo ima pri tem veljavnost merjenja?
- Kateri kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije so že razviti in kakšna je njihova povezava (podobnosti, različnosti) s kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah s samo kvantitativno oz. samo kvalitativno metodologijo?
- Katere optimalne kriterije ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije mora vključevati standardizirani merski instrument, da bi

zadostil zahtevam ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnem delu, ocenjevanja veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave in ocenjevanja veljavnosti integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije v isti raziskavi?

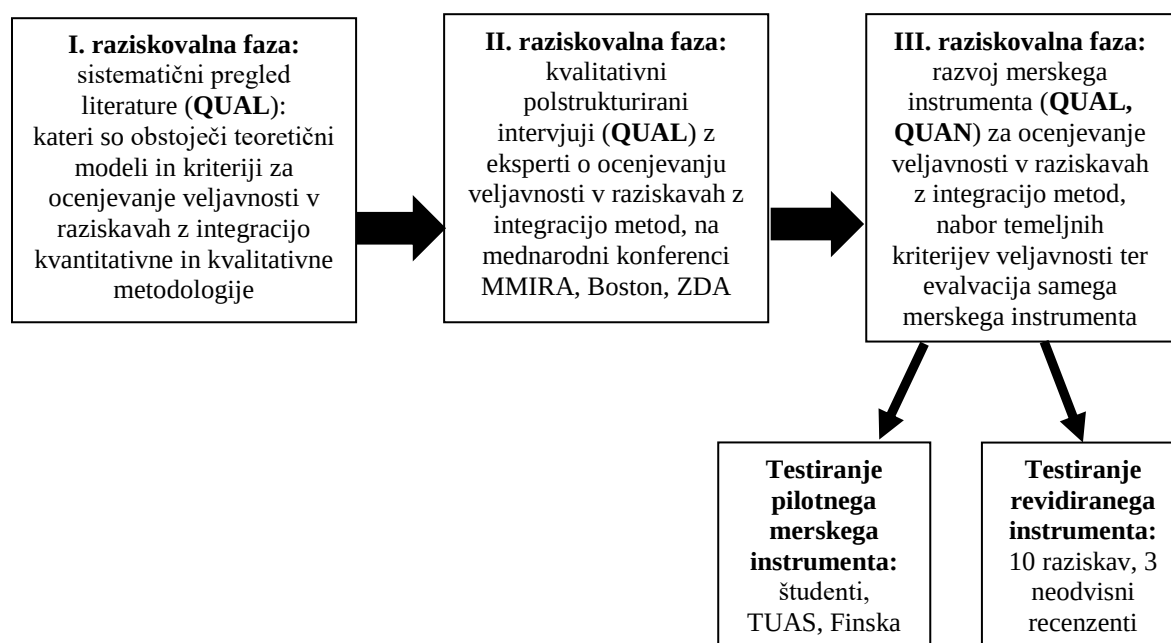
- Kakšna mora biti vsebinska in didaktična zasnova merskega instrumenta, da bo zadostil potrebam samoocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod pri različnih skupinah uporabnikov ne glede na temo raziskovanja in metodološko predznanje?

5 Raziskovalna metodologija

5.1 Raziskovalni načrt

Raziskava za doktorsko disertacijo je temeljila na večmetodnem raziskovalnem pristopu. Raziskovalni načrt smo zasnovali na teoretičnem modelu razvoja novega merskega instrumenta, kot jih je opredelil Onwuegbuzie s sodelavci (2010, 60–68). Model temelji na 10 interaktivnih fazah in vključuje tako kvantitativno kot tudi kvalitativno metodologijo:

- konceptualizacija konstrukta proučevanja (pregled literature),
- identifikacija in opis vedenj v praksi, na katerih temelji konstrukt (intervjuji z eksperti),
- razvoj pilotnega merskega instrumenta (na osnovi pregleda literature in intervjujev z eksperti),
- testiranje pilotnega merskega instrumenta (na vzorcu študentov – raziskovalcev začetnikov),
- zasnova in testiranje izpopolnjenega (revidiranega) merskega instrumenta (3 recenzenti),
- analiza kvantitativnih podatkov revidiranega instrumenta,
- analiza kvalitativnih podatkov revidiranega instrumenta,
- presečna analiza revidiranega instrumenta, integracija z dominantnim kvalitativnim delom,
- presečna analiza revidiranega instrumenta, integracija z dominantnim kvantitativnim delom,
- evalvacija postopka razvoja merskega instrumenta.

Slika 5.1: Raziskovalni načrt razvijanja temeljnih kriterijev veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije

Navedenih 10 interaktivnih faz razvoja novega merskega instrumenta po avtorjih Onwuegbuzie s sodelavci (2010) je bilo vključenih in izvedenih skozi tri osrednje zaporedne raziskovalne faze doktorske disertacije, kot je razvidno na Sliki 5.1. Prva in druga raziskovalna faza sta temeljili na kvalitativni metodologiji, tretja raziskovalna faza pa je vključevala integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije ter je bila razdeljena na dve podfazi z vidika testiranja pilotnega in revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.

V prvi raziskovalni fazi smo s kvalitativnim pristopom metasinteze naredili sistematični pregled dosedanjih ugotovitev o kriterijih ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnih raziskavah, kvalitativnih raziskavah in raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije (konceptualizacije konstrukta proučevanja). S pregledom rezultatov dosedanjih empiričnih raziskav o uporabi kriterijev ocenjevanja veljavnosti pri raziskovalcih z integracijo metod smo identificirali prisotna vedenja v raziskovalni praksi. Namen te raziskovalne faze je bil ugotoviti, kateri kriteriji ocenjevanja veljavnosti so že razviti in se uporabljajo v raziskavah z integracijo metod ter kakšna je njihova povezava (podobnosti, različnosti) s kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah s kvantitativno oz. kvalitativno metodologijo.

Dobljeni rezultati prve raziskovalne faze so predstavljali temelj za razvoj druge raziskovalne faze, v kateri so bili izvedeni polstrukturirani poglobljeni intervjuji z vrhunskimi eksperti na področju integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije o njihovem pogledu na kriterije ocenjevanja veljavnosti v raziskavah s tovrstno metodologijo. Druga raziskovalna faza je potekala na osnovi empiričnega kvalitativnega interpretativnega raziskovanja. Polstrukturirane poglobljene intervjuje smo izvedli na vzorcu devetih ekspertov, ki so se udeležili mednarodne ustanovne konference združenja *Mixed Methods International Research Association* (MMIRA) v mesecu juniju, leta 2014, v Bostonu, Massachusetts, ZDA.

Tretja raziskovalna faza pa je bila namenjena razvoju in testiranju novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod pri raziskovalcih, ki začenjajo s to metodologijo. Ta raziskovalna faza je potekala na osnovi raziskovalnega načrta triangulacije z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije (Creswell in Plano Clark 2011). Najprej je bilo izvedeno testiranje pilotne različice merskega instrumenta – strukturiranega vprašalnika za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod na

izbrani eksperimentalni skupini študentov oz. potencialnih uporabnikov merskega instrumenta (dodiplomski in podiplomski študenti zdravstvenih ved). Testiranje je potekalo na Turku University of Applied Sciences, Faculty of Health and Well-being, Turku, Finska. Pri testiranju pilotnega merskega instrumenta so bile uporabljene že izvedene raziskave, objavljene v obliki izvirnih znanstvenih člankov. Vsak udeleženec je individualno ali v paru analiziral eno raziskavo s področja zdravstva, pri čemer so bile za testiranje uporabljene tri različne objavljene raziskave. Zbiranje podatkov je potekalo na vseh testirancih z enakim merskim instrumentom v kvantitativni obliki (5-stopenjska ocenjevalna lestvica o pomembnosti in uporabnosti posameznega vključenega vprašanja/kriterija ocenjevanja veljavnosti) in kvalitativni obliki (prosti komentarji ob vsakem vprašanju/kriteriju ocenjevanja veljavnosti z opisom njegovega razumevanja). Možnost navedbe odprtih komentarjev oz. kvalitativnih opažanj uporabnikov merskega instrumenta ob njegovem pilotnem testiranju je pokazala na vključitev pomembnih spremenljivk, ki so bile pri sestavljanju spregledane, dala več podatkov, kot jih omogočajo zgolj kvantitativni rezultati evalvacije merskega instrumenta, ter omogočila razlago rezultatov strukturiranih spremenljivk (O'Cathain in Thomas 2004, 26). Na osnovi analize in posodobitev merskega instrumenta se je testiranje pilotne različice ponovilo še dvakrat s posodobljenim vprašalnikom, na drugi skupini testirancev oz. študentov in z enakimi analiziranimi objavljenimi raziskavami.

Na osnovi kvantitativne in kvalitativne analize dobljenih ugotovitev treh testiranj pilotnega merskega instrumenta je bila narejena revidirana verzija merskega instrumenta. Izpopolnjen strukturirani vprašalnik za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod je bil testiran in analiziran na vzorcu potencialnih uporabnikov oz. izkušenih raziskovalcev. Pri testiranju so sodelovali trije izkušeni raziskovalci oz. recenzenti, ki so analizirali 10 objavljenih raziskav z integracijo metod z različnih področij znanosti. Vsi recenzenti so analizirali enake raziskave in z enakim merskim instrumentom. Enako kot pri pilotnem testiranju so bili tudi pri testiranju revidiranega merskega instrumenta ob kvantitativnih ocenah zbrani in analizirani tudi kvalitativni komentarji uporabnikov na posamezne spremenljivke oz. kriterije ocenjevanja veljavnosti v merskem instrumentu. Ob navedenem testiranju merskega instrumenta so potekali trije usklajevalni sestanki vključenih raziskovalcev oz. recenzentov, pri katerih so bili zbrani dodatni kvalitativni podatki evalvacije zasnovanih kriterijev ocenjevanja veljavnosti in samega merskega instrumenta. Analiza zbranih podatkov testiranja revidiranega merskega instrumenta je vključevala tudi kvantifikacijo kvalitativnih ocen veljavnosti posameznih kriterijev v analiziranih desetih

raziskavah s strani treh neodvisnih recenzentov in njihovo nadaljnjo kvantitativno analizo v obliki mer srednjih vrednosti in razpršenosti podatkov, vsot ocen po recenzentih, rangov, indeksov in korelacij.

Na osnovi združenega prikaza dobljenih ključnih kvantitativnih in kvalitativnih rezultatov testiranja revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod so bile izpeljane skupne ugotovitve ter končni dogovor in model temeljnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Ob koncu je bila narejena še evalvacija samega metodološkega procesa razvoja novega merskega instrumenta po avtorjih Onwuegbuzie s sodelavci (2010).

V svoji raziskavi smo tako uporabili integracijo kvantitativnega in kvalitativnega raziskovalnega pristopa z različnimi kvantitativnimi in kvalitativnimi metodami zbiranja in analize podatkov. Z vidika tipologij raziskovalnih načrtov integracije metod naša raziskava predstavlja raziskovalni načrt razvoja po avtorici Greene s sodelavci (1989, 2007), pri katerem so bili kvalitativne ugotovitve sistematičnega pregleda literature ter intervjujev z eksperti uporabljene za razvoj in testiranje merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti. Glede na način izvedbe kvantitativnega in kvalitativnega dela raziskave po avtorjih Teddlie in Tashakkori (2009) je bila doktorska disertacija izvedena kot zaporedni raziskovalni načrt, pri čemer so bili podatki predhodne kvalitativne faze (sistematični pregled literature in intervjuji z eksperti) pogoj in osnova za razvoj naslednje kvantitativne faze (testiranje merskega instrumenta). V tretji raziskovalni fazi pa smo pri testiranju merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod uporabili tudi pristop sočasnega kvantitativnega in kvalitativnega proučevanja pilotnega in revidiranega merskega instrumenta oz. pristop triangulacije (Greene in drugi 1989; Greene 2007; Creswell in Plano Clark 2007).

5.2 Postopek zbiranja podatkov in merski instrumenti

Vse podatke za doktorsko disertacijo je avtorica doktorske disertacije zbirala sama, pri čemer sta se čas in kraj zbiranja podatkov prilagodila željam ekspertov in študentov, ki so pristopili k sodelovanju, kot tudi zahtevam in posebnostim elektronskih baz podatkov, v katerih je potekalo iskanje dosedanjih raziskav (prva raziskovalna faza), programu ustanovne konference *Mixed Methods International Research Association* (2014) v Bostonu, zvezna država Massachusetts, ZDA (druga raziskovalna faza) ter zahtevam visokošolskih institucij

Faculty of Health and Well-being, Turku University of Applied Sciences, Turku, Finska in Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani (tretja raziskovalna faza).

5.2.1 Prva raziskovalna faza – sistematični pregled literature

Sistematična pregledna študija [angl. systematic review] je temeljila na kvalitativnem pristopu metasinteze. Pregled literature je potekal v indeksiranih specializiranih metodoloških revijah Journal of Mixed Methods Research, International Journal of Social Research Methodology, Quality & Quantity in International Journal of Multiple Research Approaches ter v mednarodnih bazah podatkov Google Scholar, Web of Science, WebSurvey Methodology, PsycINFO in PsycARTICLES. Uporabljene so bile ključne iskalne besede: quantitative research, qualitative research, mixed methods, validity, internal validity, external validity, construct validity, content validity, criterion-related validity, descriptive validity, interpretive validity, theoretical validity, evaluative validity, credibility, transferability, generalizability, validity criteria, validity measurement tool.

V analizo so bili vključeni članki, ki so izpolnjevali naslednje vključitvene kriterije:

- izvirni ali pregledni znanstveni članek [angl. journal article, research, review],
- objava raziskave v zadnjih desetih letih (september 2003–september 2013),
- revija z recenzijo,
- dostopno polno besedilo članka v angleškem jeziku,
- razvidnost iz opisa ciljev, metod dela, rezultatov ali razprave, da je raziskava vključevala proučevanje pristopov k ocenjevanju veljavnosti.

Glede na vključitvene kriterije se je v sistematično analizo uvrstilo 18 raziskav (Tabela 6.1).

5.2.2 Druga raziskovalna faza – intervjuji z eksperti

Devet intervjujev z eksperti je bilo izvedenih na ustanovni konferenci mednarodnega združenja MMIRA (2014) v Bostonu, Massachusetts, ZDA, od 27. do 29. julija 2014. Skupni čas vseh izvedenih intervjujev je bil 3 ure, 42 minut in 8 sekund. Najkrajši intervju je trajal 12 minut in 26 sekund ter najdaljši 36 minut in 41 sekund. Povprečni čas posameznega intervjuja z eksperti je tako trajal 25 minut in 7 sekund.

Intervjuji so potekali v polstrukturirani obliki, pri čemer so bila uporabljena naslednja osrednja vprašanja oz. teme, ki so usmerjale pogovor z ekspertom na področju integracije metod¹:

1. pomen veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije v primerjavi z raziskavami drugih metodoloških pristopov (kvantitativni, kvalitativni);
2. najprimernejša terminologija za opis koncepta veljavnosti/kakovosti/legitimnosti ipd. v raziskavah z integracijo metod;
3. opis in utemeljitev, kaj pomeni dobra raziskava z integracijo metod, kako se razlikuje od drugih tovrstnih raziskav z nižjo kakovostjo in slabšo objavljenostjo;
4. temeljni kriteriji veljavnosti, ki jim mora slediti vsaka raziskava z integracijo metod;
5. pristop treh stebrov pri ocenjevanju veljavnosti v raziskavah z integracijo metod – uporaba kvantitativnih kriterijev, kvalitativnih kriterijev in specifičnih kriterijev za ocenjevanje procesa kombiniranja kvantitativnih in kvalitativnih metod;
6. seznanjenost s kakršnimi koli dosedanjimi empiričnimi testirani obstoječih teoretičnih modelov in okvirjev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod;
7. usmeritve doktorskega študentu, ki ima velik entuziazem in navdušenje za zasnovo svoje doktorske raziskave na metodologiji integracije metod, vendar je v njej neizkušen in je ne pozna;
8. najpomembnejše raziskovalne spretnosti in znanje, ki so potrebni za načrtovanje, izvajanje in diseminacijo ugotovitev raziskave z integracijo metod;
9. mnenje o razvoju standardiziranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki bi ga lahko uporabljali raziskovalci, zlasti začetniki, financerji, recenzenti, učitelji, udeleženci v raziskavi in druge interesne skupine pri načrtovanju in evalviranju tovrstnih raziskav;
10. druga mnenja in stališča o ocenjevanju veljavnosti raziskav z integracijo metod.

5.2.3 Tretja raziskovalna faza – razvoj in testiranje merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije

Tretja raziskovalna faza doktorske disertacije, ki je bila zasnova na osnovi analize in ugotovitev prve (sistematični pregled literature) in druge raziskovalne faze (intervjuji z eksperti) ter je bila namenjena razvoju novega merskega instrumenta za ocenjevanje

¹ Opis namena raziskave in metodologije izvedbe intervjujev ter obrazec pisnega zavestnega pristanka, ki so bili podani ekspertom integracije metod pred začetkom sodelovanja v raziskavi, so predstavljeni v Prilogi A.

veljavnosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije, je potekala v obliki zasnove in testiranja pilotnega in revidiranega merskega instrumenta. Pilotni merski instrument je bil razvit in testiran s tremi zaporednimi ponovitvami na vzorcu študentov Faculty of Health and Well-being, Turku University of Applied Sciences (TUAS), Turku, Finska². Revidirani merski instrument pa je bil razvit na osnovi analize in ugotovitev pilotnega merskega instrumenta in testiranja na vzorcu 10 objavljenih raziskav s strani treh neodvisnih recenzentov, ki so imeli podiplomsko izobrazbo s področja raziskovalne metodologije in izkušnje z lastnim raziskovanjem kot tudi recenziranjem drugih raziskav.

Testiranje pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti je potekalo od 17. oktobra do 9. novembra 2016 v obliki treh zaporednih testiranj³, ki so bila izvedena na treh različnih skupinah finskih študentov, ki so študirali na dodiplomskih in magistrskih študijskih programih s področja zdravstva. Pilotna različica merskega instrumenta je bila namensko testirana na študentih, ki so raziskovalci začetniki, saj je razvoj merskega instrumenta posvečen ravno tej skupini raziskovalcev, ki se prvič srečajo z integracijo metod, da bodo znali zasnovati in ovrednotiti kakovost svoje lastne raziskave kot tudi drugih izvedenih raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Namensko so bili izbrani tudi študenti, vpisani na študijske programe s področij promocije zdravja, zdravstvene nege in drugih zdravstvenih ved, v katerih imajo raziskave z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije močno tradicijo in razširjeno uporabo med raziskovalci. Pri vsakem izmed treh testiranj so bile analizirane tri enake objavljene raziskave na posodobljeni različici merskega instrumenta glede na ugotovitve predhodnega testiranja oz. raziskovalnih faz. Pred izvedbo testiranja so bili v raziskavo vključeni študenti deležni predavanja o značilnostih metodologije raziskovanja z integracijo metod, kjer so bile predstavljene tematike, kot so umestitev integracije metod v metodološko tradicijo in paradigme, definicije, namen, uporaba in razvoj raziskav z integracijo metod, tipologije raziskovalnih načrtov raziskav z integracijo metod (Zurc 2016a, 2016b, 2016c) ter rezultati sistematične pregledne študije o uporabi in značilnostih raziskav z integracijo metod na področju zdravstvenih ved (Zurc 2013).

Vsa tri testiranja pilotnega merskega instrumenta so potekala v okviru seminarskih vaj po izvedenih predavanjih o značilnosti metodologije integracije metod v okviru rednih študijskih

² Opis namena raziskave in metodologije testiranja pilotnega merskega instrumenta, ki so bili predstavljeni v vlogi za pridobitev soglasja ustanove ter pisnega zavestnega pristanka udeležencev v treh zaporednih testiranjih pilotnega merskega instrumenta, so objavljeni v Prilogah B in C.

³ Vse tri različice pilotnega merskega instrumenta so v celoti predstavljene v Prilogah Č, D in E.

obveznosti na predmetih, ki so avtorici doktorske disertacije omogočili gostovanje in izvedbo raziskave. Vsa predavanja in vaje je kandidatka izvedla samostojno. Nosilci in izvajalci predmeta so bili prisotni v predavalnici samo v uvodnem, predstavitvenem delu, nato pa so se posvetili svojemu drugemu delu v kabinetih. V raziskavi so sodelovale naslednje skupine študentov TUAS pri posameznih predmetih v okviru rednega študijskega urnika fakultete:

- prvo testiranje: magistrski študenti študijskega programa “promocija zdravja” pri predmetu “raziskovalne in razvojne metode”, 17. oktober 2016, od 10.00 do 11.30 (nosilca predmeta: dr. Sini Eloranta, Kari Salonen) (Zurc 2016a);
- drugo testiranje: dodiplomski študenti zadnjega, 3. letnika študija iz različnih študijskih programov zdravstvenih ved pri izbirnem predmetu “Development, Leadership, Management and Entrepreneurship”, ki se izvaja v angleškem jeziku, 8. november 2016, od 9.00 do 11.40 (skupina B) (nosilka predmeta: dr. Camilla Laaksonen) (Zurc 2016b);
- tretje testiranje: dodiplomski študenti zadnjega, 3. letnika študija iz različnih študijskih programov zdravstvenih ved pri izbirnem predmetu “Development, Leadership, Management and Entrepreneurship”, ki se izvaja v angleškem jeziku, 9. november 2016, od 9.00 do 11.40 (skupina A) (nosilka predmeta: dr. Camilla Laaksonen) (Zurc 2016c).

Pri testiranju pilotnega merskega instrumenta so bile uporabljene raziskave, ki so bile že objavljene v indeksiranih revijah z recenzijo. Glede na ciljno populacijo so bile tematike prispevkov izbrane v skladu s smerjo študijskih programov vključenih skupin študentov (promocija zdravja, zdravstvena nega). Pri vseh treh testiranjih pilotnega merskega instrumenta so bili tako vključeni naslednji trije prispevki:

- The new clinical leadership role of senior charge nurses: A mixed methods study of their views and experience (Stoddart in drugi 2014);
- Coaching interprofessional health care improvement teams: The coachee, the coach and the leader perspectives (Godfrey in drugi 2014);
- Exploring new graduate nurse confidence in interprofessional collaboration: A mixed methods study (Pfaff in drugi 2014).

Vsi trije analizirani prispevki so bili s področja zdravstvenih ved in zdravstvene nege, saj je večina sodelujočih študentov pri testiranju prvega pilotnega merskega instrumenta prihajala s

te študijske smeri. Vse tri objavljene raziskave so temeljile na integraciji kvantitativne in kvalitativne metodologije, kar je bilo prepoznavno tudi iz naslova in izvlečka prispevka.

Testiranje revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti pa je temeljilo na 10 objavljenih raziskavah, ki so bile vse izvedene z integracijo metod. Raziskave so bile izbrane z različnih področij družboslovnih in zdravstvenih ved, ki imajo uveljavljeno tradicijo raziskovanja z integracijo metod, ter izvedene z različnimi raziskovalnimi načrti kvantitativnega, kvalitativnega in integriranega dela raziskave. Izbrane prispevke so neodvisno recenzirali trije izkušeni recenzenti, ki so za vsak članek natančno izpolnili vprašalnik o oceni veljavnosti. Slednji je vključeval 10 temeljnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki so bili opredeljeni s tristopenjsko ocenjevalno lestvico "1 – ne, kriterij ni prisoten, 2 – kriterij je delno prisoten, 3 – da, kriterij je prisoten v celoti" ter z možnostjo navedbe tudi odprtih oz. opisnih odgovorov s strani recenzenta. V zadnjem delu vprašalnika pa so bila vprašanja, namenjena evalvaciji samega vprašalnika oz. druge verzije merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Zaključni del je tako recenzenta pri evalvaciji vsakega posameznega članka spraševal po njegovih/njenih mnenjih o posameznih ocenjevanjih kriterijih veljavnosti z vidika njihovega razumevanja, uporabe in potrebe za vključitev v merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod⁴. Udeležba recenzentov v raziskavi je bila prostovoljna, anonimna in volonterska ter z možnostjo odstopa od sodelovanja v raziskavi kadar koli med njenim potekom in brez kakršnih koli posledic.

Objavljeni prispevki, ki so jih individualno analizirali trije neodvisni recenzenti z revidiranim merskim instrumentom za ocenjevanje veljavnosti, so bili naslednji:

- Differential experiences of Mexican policing by people who inject drugs residing in Tijuana and San Diego (Wood in drugi 2017);
- Exploring new graduate nurse confidence in interprofessional collaboration: A mixed methods study (Pfaff in drugi 2014);
- Perceptions and experiences of a gender gap at a Canadian research institute and potential strategies to mitigate this gap: a sequential mixed-methods study (Mascarenhas in drugi 2017);

⁴ Revidirani merski instrument za ocenjevanje veljavnosti je v celoti predstavljen v Prilogi F.

- Feasibility of peer assessment and clinical audit to self-regulate the quality of physiotherapy services: A mixed methods study (Maas in drugi 2017);
- Public attitudes towards alcohol control policies in Scotland and England: Results from a mixed-methods study (Li in drugi 2017);
- A mixed-method study of the efficacy of physical activity consultation as an adjunct to standard smoking cessation treatment among male smokers in Malaysia (Lee in drugi 2016);
- Patient satisfaction with doctor-patient interactions: A mixed methods study among diabetes mellitus patients in Pakistan (Jalil in drugi 2017);
- Mixed methods research for health policy development in Africa: The case of identifying very poor households for health insurance premium exemptions in Ghana (Alatinga in Williams 2016);
- Social relationships among adolescents as described in an electronic diary: A mixed methods study (Anttila in drugi 2017);
- Factors associated with low fitness in adolescents: A mixed methods study (Charlton in drugi 2014).

Vseh deset objavljenih raziskav je temeljilo na metodologiji integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod, kar je bilo prepoznavno iz naslova in izvlečka prispevka. Devet prispevkov je bilo prvič uporabljenih v navedeni analizi, en prispevek (Pfaff in drugi 2014) pa je bil uporabljen iz predhodnega testiranja pilotnega merskega instrumenta na študentih.

Z namenom razvoja standardiziranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije so bili v okviru testiranja revidiranega merskega instrumenta izvedeni trije usklajevalni sestanki, ki so potekali v prostorih Fakultete za družbene vede na Univerzi v Ljubljani. Recenzenti so začeli z analizo prispevkov 24. marca 2017 po skupnem sestanku z avtorico in mentorico te doktorske disertacije. Na uvodnem sestanku so recenzenti prejeli navodila za delo, predstavljene pa so jim bile tudi temeljne značilnosti metodologije raziskovanja z integracijo metod z vidika umestitve te metodologije v metodološko tradicijo, njenih definicij, namenov uporabe in razvoja ter tipologije njihovih najbolj razširjenih raziskovalnih načrtov (Zurc 2016d). Prvo analizo vseh 10 prispevkov so vsi trije recenzenti pripravili do 7. aprila 2017. Prvi usklajevalni sestanek recenzentov je potekal 13. aprila 2017 in je trajal 2 uri in 30 minut. Po prvem usklajevalnem sestanku je sledila ponovna analiza nekaterih prispevkov, pri katerih so

bila prisotna razhajanja med ocenami recenzentov. Druga analiza prispevkov je bila narejena s strani istih recenzentov do 3. maja, ko je potekal drugi usklajevalni sestanek, ki je trajal 2 uri. Po drugem usklajevalnem sestanku je sledila ponovna analiza določenih prispevkov, pri katerih so bila še vedno prisotna večja razhajanja med ocenami recenzentov, ter tretji usklajevalni sestanek dne 8. maja 2017, na katerem so recenzenti v 3 urah dosegli konsenz v ocenjevanju veljavnosti v analiziranih prispevkih kot tudi konsenz nabora 10 temeljnih kriterijev veljavnosti v merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.

5.3 Vzorec

Vzorec udeležencev v doktorski disertaciji je bil izbran v drugi raziskovalni fazi, ko so bili izvedeni polstrukturirani intervjuji z eksperti na področju integracije metod ($n = 9$), in v tretji raziskovalni fazi, ko je potekalo testiranje merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Testiranje merskega instrumenta je potekalo v skupini potencialnih uporabnikov oz. raziskovalcev začetnikov, ki so jih predstavljali dodiplomski študenti zadnjega letnika študija in podiplomski študenti v fazi priprave zaključnih raziskovalnih del ($n = 56$), ter v skupini izkušenih raziskovalcev – recenzentov ($n = 3$). Vsa vzorčenja udeležencev so bila izvedena neslučajnostno namensko. Pri tem sta bili upoštevani dve osrednji načeli namenskega vzorčenja, in sicer zagotoviti vključenost vseh posameznikov, ki so ključni za relevantnost namena raziskovanja, ter zagotoviti določeno raznolikost vzorca, ki omogoča analizo obravnavanih značilnosti raziskovalnega problema (Ritchie in Lewis 2006).

5.3.1 Intervjuji z eksperti

Intervjuji z eksperti v drugi raziskovalni fazi doktorske disertacije so bili izvedeni z devetimi plenarnimi predavatelji in nosilci izobraževalnih delavnic na *Mixed Methods International Research Association Inaugural Conference* (2014) v Bostonu, Massachusetts, ZDA.

Vsi vključeni eksperti so bili izjemno cenjeni in priznani znanstveniki ter visokošolski profesorji na področju integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije po vsem svetu. Vsi so izhajali iz t. i. skupine pionirjev razvoja paradigme pragmatizma in metodologije

integracije metod kot tretje raziskovalne skupine v znanosti. Večina vključenih ekspertov v raziskavo je prihajala iz ZDA:

- John W. Creswell, University of Nebraska-Lincoln, ZDA,
- Jennifer C. Greene, University of Illinois, ZDA,
- Nataliya V. Ivankova, University of Alabama at Birmingham, ZDA,
- Burke Johnson, University of South Alabama, ZDA,
- Donna M. Mertens, Journal of Mixed Methods Research, ZDA,
- David L. Morgan, Portland State University, ZDA,
- Katrin Niglas, Tallinn University, Estonia, EU,
- Anthony J. Onwuegbuzie, Sam Houston State University, ZDA,
- Thomas S. Weisner, University of California, ZDA.

5.3.2 Razvoj in testiranje merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije

Testiranje prvega pilotnega merskega instrumenta ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod je potekalo na namenskem vzorcu dodiplomskih študentov zadnjega, 3. letnika študija in podiplomskih magistrskih študentov, ki so bili v fazi priprave zaključnih raziskovalnih diplomskih/magistrskih del. Pri treh zaporednih testiranjih je sodelovalo skupaj 56 študentov, ki so bili v zimskem semestru študijskega leta 2016/2017 vpisani na Faculty of Health and Well-being v okviru Turku University of Applied Sciences na Finskem. Študenti so v raziskavi sodelovali v treh ločenih skupinah v okviru rednih študijskih obveznosti, od tega 17 študentov pri prvem testiranju, 17 študentov pri drugem testiranju in 22 študentov pri tretjem testiranju. Vsak študent je sodeloval le v eni skupini in tako samo enkrat pristopil k testiranju merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.

Prvo testiranje je potekalo na magistrskih študentih, ki imajo največ metodološkega predznanja v izbranem proučevanem vzorcu raziskovalcev začetnikov. Magistrski študenti so vsi obiskovali 1. letnik študijskega programa "promocija zdravja". Večina je bila študentk (94,1 %) s povprečno starostjo 36,35 let in standardnim odklonom 6,03 let, pri čemer je bil najmlajši udeleženec star 27 let in najstarejši 47 let. Glede na kraj bivanja je glavnina udeleženih študentov prihajala iz mesta Turku (82,4 %), 11,8 % ali dva udeleženca pa sta prihajala iz sosednjih vasi.

Drugo in tretje testiranje pa je potekalo na skupini dodiplomskih študentov 3. letnika študija pri izbirnem predmetu, pri čemer so prevladovali študenti študijskega programa "zdravstvena nega". Pri drugem testiranju je sodelovala skupina B oz. druga polovica študentov pri predmetu, pri tretjem testiranju pa skupina A oz. prva polovica študentov pri predmetu v skladu s pedagoškim urnikom na fakulteti. Starost študentov na drugem testiranju je bila od 20 do 39 let, povprečno 27,06 let s standardnim odklonom 6,31 let, po spolu so skupino sestavljale pretežno ženske (82,4 %), glede na kraj bivanja pa prebivalci mesta Turku (88,2 %). Pri drugem testiranju so sodelovali tudi trije moški in 11,8 % ali dva študenta iz vasi. Študenti tretjega testiranja so bili v primerjavi s sošolci v skupini B iz drugega testiranja v povprečni starosti mlajši za dve leti, in sicer 25,10 let, a z večjim starostnim razponom med 20. in 50. letom starosti (standardni odklon 7,16 let). Tudi pri tretjem testiranju so po spolu prevladovale ženske (90,5 %). Glede na kraj bivanja je polovica udeležencev stanovala v mestu (55 %), druga polovica pa v predmestju (45 %). Pri tretjem testiranju sta bila vključena tudi dva študenta nižjih letnikov študija.

Realizacija vključenega vzorca je bila pri prvem in drugem testiranju 100-odstotna, kar pomeni, da so se vsi povabljeni študenti odzvali povabilu k sodelovanju in podali pisni zavestni pristanek. Pri tretjem testiranju prve različice pilotnega merskega instrumenta pa en študent ni podal pisnega soglasja za sodelovanje v raziskavi (95,7-odstotna realizacija vzorca), a se je kljub temu udeležil gostujočega predavanja in aktivno sodeloval na izvedenih vajah, zato so bili njegovi podatki in izpolnjen merski instrument iz baze podatkov ter nadaljnjih analiz umaknjeni.

Pri testiranju revidiranega merskega instrumenta – strukturiranega vprašalnika za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod so sodelovali trije slučajno izbrani recenzenti, ki so imeli metodološko predznanje, znanstvenoraziskovalne izkušnje in so bili vključeni v doktorski študij statistike. Vsi recenzenti so imeli zaključeno najmanj II. stopnjo visokošolske izobrazbe. Eden od recenzentov je deloval na področju raziskav v družboslovni informatiki, drugi na področju metodologije v sociologiji in tretji na področju metodologije zdravstvenih ved. Dva recenzenta sta bila 100-odstotno zaposlena kot raziskovalca in en recenzent 50-odstotno kot raziskovalec in 50-odstotno kot visokošolski učitelj. Dva recenzenta sta bila iz Slovenije in eden iz tujine. Povprečna starost recenzentov je bila 31,7 leta, pri čemer je bil najmlajši star 27 let in najstarejši 39 let.

5.4 Metode analize podatkov

5.4.1 Prva raziskovalna faza – sistematični pregled literature

Zbrani podatki sistematične pregledne študije so bili analizirani z metodo metasinteze, ki predstavlja vsebinski in konceptualni povzetek rezultatov več primerljivih študij določenega raziskovalnega problema, ki so bile predhodno sistematično zbrane, in omogoča objektivnejšo in natančnejšo oceno učinka nekega pojava (Locatelli 2010). Najprej so bile določene tematske kategorije, katere metode ocenjevanja veljavnosti se pojavljajo v raziskavah s kvantitativno metodologijo, raziskavah s kvalitativno metodologijo in raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.

Analizirani članki so bili v nadaljevanju vsebinsko obdelani s kvalitativno sintezo, pri kateri smo iskali tematske kategorije pristopov k ocenjevanju veljavnosti v raziskavah s kvantitativno metodologijo, kvalitativno metodologijo in v raziskavah z integracijo metod.

5.4.2 Druga raziskovalna faza – intervjuji z eksperti

Vsi intervjuji so bili posneti na digitalno obliko zapisa MP3. Zvočne zapise smo v nadaljevanju dobesedno prepisali (transkribirali) v pisno obliko – transkripte ter jezikovno in tematsko uredili. Za analizo transkriptov zbranih intervjujev smo uporabili pristop kvalitativne vsebinske analize s sistematičnimi koraki kodiranja in kategoriziranja, s katerimi smo iskali osrednje teme v zbranih kvalitativnih podatkih izjav intervjuvancev (Creswell 2014). Analizo smo začeli s procesom odprtega kodiranja (določanje pomena posameznim segmentom besedila), sledilo je združevanje sorodnih pojmov (kod) v kategorije ter v tretjem koraku oblikovanje sodb oz. pojasnjevanje splošenih odnosov med določeno kategorijo in njenimi pojmi (osno kodiranje) ter med različnimi kategorijami (odnosno ali selektivno kodiranje) (Adam in drugi 2012, 130–157). Kvalitativno vsebinsko analizo smo zaključili z oblikovanjem teoretične formulacije ali t. i. utemeljene teorije o ocenjevanju veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije z vidika pogledov ekspertov, ki so sodelovali v raziskavi.

Kvalitativna analiza podatkov intervjujev z eksperti je potekala s programskim orodjem za kvalitativno analizo podatkov NVivo, verzija 11.0 Starter (NVivo 2017). Prvo preliminarno

analizo intervjujev smo naredili ročno in na njeni osnovi sestavili pilotno verzijo merskega instrumenta. Po ponovnem trikratnem preverjanju zvočnih zapisov vseh intervjujev in dopolnitvah transkriptov pa je poglobljena in celovita kvalitativna vsebinska analiza intervjujev potekala s programskim orodjem NVivo, ki je omogočil globlji vpogled v proces analiziranja besedila in sistematičnega urejanja dobljenih kod, kategorij, tem in neposrednih citatov intervjuvancev.

5.4.3 Tretja raziskovalna faza – razvoj in testiranje merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije

Podatki testiranja pilotnega in revidiranega merskega instrumenta – strukturiranega vprašalnika za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije so bili analizirani na kvantitativni način z opisno statistiko in bivariatno analizo statistično značilnih razlik (Kruskal-Wallisov test) ter statistično značilnih povezav (Spearmanov koeficient korelacije rangov). Soglasnost recenzentov je bila analizirana z indeksom soglasnosti (Splichal 1990; Popping 1984) in analizo rangov. Pri analizi revidiranega merskega instrumenta je bila uporabljena tudi presečna analiza dobljenih kvantitativnih in kvalitativnih podatkov. Pri presečni kvalitativni analizi je bil uporabljen združeni prikaz kvantitativnih in kvalitativnih rezultatov testiranja revidiranega merskega instrumenta, konsolidacija in integracija dobljenih kvantitativnih in kvalitativnih ugotovitev, ki je dala zasnovo desetih temeljnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Pri presečni kvantitativni analizi pa je bil izveden uvoz podatkov oz. kvantificiranje kvalitativnih podatkov ocen recenzentov v kvantitativne mere rangov in indeksov, ki so bili v nadaljevanju statistično analizirani s Spearmanovim koeficientom korelacije rangov. Vse kvantitativne analize podatkov so bile narejene v statističnem programu SPSS, verzija 20.0. Za statistično značilne smo upoštevali vrednosti $p \leq 0,05$. Grafični prikazi so bili narejeni v programu Microsoft Excel in Word.

Vsebinska veljavnost pilotnega in revidiranega merskega instrumenta je bila ugotavljana z metodo vsebinske analize, ki je bila izvedena na vzporedno zbranih kvalitativnih komentarjih udeležencev na odprta vprašanja merskega instrumenta kot tudi drugih zbranih povratnih informacijah in sugestijah udeležencev ob izvedbi testiranja pilotnega in revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Navedene vsebinske analize bile narejene s kvalitativno vsebinsko analizo na klasičen oz. ročni način.

Pri testiranju pilotnega in revidiranega merskega instrumenta je bila uporabljena tudi razvidna ali zdravorazumska veljavnost, pri kateri so udeleženci (študenti, recenzenti) ocenili posamezen proučevani kriterij veljavnosti z vidika njegove razumljivosti, uporabnosti, objektivnosti, pomembnosti, relevantnosti, nujnosti in primernosti v posamezni analizirani raziskavi z integracijo metod ter s tem podali oceno, ali so predlagani kriteriji razvidni v analiziranih raziskavah ter v smiselni povezavi z namenom merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Vsebinska in razvidna ali zdravorazumska veljavnost so bile vključene tudi v analizo vseh treh usklajevalnih sestankov recenzentov pri testiranju revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti.

Soglasnost analitikov je eden izmed pomembnih indikatorjev zanesljivega merjenja, na katerega rezultate zanemarljivo vplivajo slučajne napake (Splichal 1990, 155). V tretji raziskovalni fazi smo za ugotavljanje stopnje soglasnosti recenzentov pri testiranju revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod izračunali dva različna indeksa soglasnosti po Splichalu (1990, 157). Pri prvem izračunu smo ugotavljali delež empirično ugotovljene stopnje soglasnosti glede na možno maksimalno stopnjo soglasnosti po naslednji formuli:

$$I = O / M.$$

Pri čemer pomeni: I – indeks soglasnosti, O – empirično ugotovljena stopnja soglasnosti ter M – maksimalna stopnja soglasnosti.

Kot najprimernejši način izračunavanja soglasnosti pa je Splichal (1990, 157) predstavil naslednji izračun, pri katerem dobimo vrednosti indeksa v območju med –1 in +1:

$$I = (O - \frac{1}{2} M) / (\frac{1}{2} M)$$

Slednji izračun smo uporabili pri ocenjevanju soglasnosti treh neodvisnih recenzentov:

- po posameznih analiziranih raziskavah na osnovi ocenjevanja vseh kriterijev veljavnosti,
- po posameznih kriterijih veljavnosti na osnovi ocenjevanja vseh analiziranih raziskav.

Vrednost indeksa soglasnosti +1 pomeni popolno soglasnost recenzentov in vrednost 0 pomeni, da je ugotovljena soglasnost enaka slučajni soglasnosti recenzentov. Vrednosti od 0

do +1 odražajo soglasnost recenzentov. Negativne vrednosti indeksa pod 0 označujejo soglasnosti, ki so na osnovi verjetnosti manjše od pričakovanih (Splichal 1990, 157). Določanje zadostne stopnje soglasnosti temelji na tem, koliko dejanska stopnja soglasnosti odstopa od popolne soglasnosti. S tem lahko sklepamo, ali so napake merjenja znotraj dopustnih meja zanesljivosti. Določitev zadostne stopnje soglasnosti mora temeljiti na preizkusu, koliko nezanesljivost podatkov kot posledica nesoglasnosti analitikov vpliva na izsledke analize (Splichal 1990, 179). V nadaljevanju Splichal navedeni indeks soglasnosti ni natančneje razdelal z vidika vrednosti indeksa med 0 ter +1, ki ustreza stopnji soglasnosti. Popping (1984, 4-5), na osnovi katerega dela temelji navedeni izračun, pa je poudaril, da število ocenjevalcev kot tudi število ocenjevanih kategorij (npr. v našem primeru so to kriteriji veljavnosti in analizirane raziskave) nima vpliva na velikost indeksa, saj je ocenjena vrednost indeksa neodvisna od števila opazovanj kot tudi od števila ocenjevalcev. Vrednost indeksa je simetrična v odnosu do vključenih ocenjevalcev in to na tak način, da vrednost indeksa ni povezana s številom vključenih ocenjevalcev.

Splichal (1990, 155) je poudaril, da ugotovljena majhna soglasnost ne pomeni nujno, da so rezultati napačni. Povsem mogoče je, da so rezultati analize pravilni kljub nižji soglasnosti med ocenjevalci. Pri analizi soglasnosti gre tako za vprašanje dejanskih različnih oz. dopustnih možnosti analize podatkov z vidika različnega znanja ocenjevalcev, njihovega razumevanja in sposobnosti interpretacije zaznanih značilnosti besedil. Nikdar zato ne more biti v celoti izpolnjen pogoj t.i. »identičnih predpostavk raziskovanja« za vse vključene ocenjevalce, ker bi to pomenilo negacijo človeške subjektivnosti. Zato je nerealno pričakovati, da bodo vsi ocenjevalci enako dekodirali (interpretirali) določeno besedilo. Razlike v interpretacijah in kodiranju tako niso *a priori* napake, poudarja Splichal (1990, 155), temveč so lahko tudi dejanske možnosti, določene s posameznikovo individualno kognitivno strukturo.

Z namenom izločitve subjektivnih napak ocenjevalca in njegovih osebnih potez ocenjevanja smo v tretji raziskovalni fazi na osnovi rezultatov testiranja revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod izračunali range veljavnosti analiziranih prispevkov za vsakega izmed treh vključenih neodvisnih recenzentov. Rang veljavnosti za posamezen analizirani prispevek smo izračunali s seštevkom vseh ocen kriterijev veljavnosti (12 ocen) s strani posameznega recenzenta, pri čemer smo upoštevali ordinalno lestvico z vrednostmi: 1 – kriterij ni prisoten, 2 – kriterij je delno prisoten in 3 –

kriterij je prisoten v celoti. Pri seštevku je tako vsak prispevek lahko prejel največ 36 točk in najmanj 0 točk. Glede na vsoto točk smo analiziranim prispevkom določili rang zaporedja pri vsakem od treh vključenih recenzentov. V primeru dveh ali več prispevkov z enakim seštevkom točk so vsi prejeli enak rang, naslednji prispevek po seštevku točk pa je prejel rang $\geq +1$. Na ta način smo ugotovili, kako so recenzenti razvrstili analizirane članke po veljavnosti raziskovanja ne glede na njihovo individualno mero ocenjevanja in možne subjektivne napake ocenjevanja, kot so na primer strogi, blagi ali nevtralni ocenjevalec.

Pri analizi podatkov revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod so bila narejena tudi določena prekodiranja ocenjevalne lestvice v vprašalniku. Prva analiza dobljenih ocen analiziranih prispevkov s strani treh neodvisnih recenzentov je vključevala zaporedno številčenje spremenljivk, kot so bile zapisne v merskem instrumentu v postopku zbiranja podatkov, in sicer: 1 – prisotnost kriterija, 2 – odsotnost kriterija, 3 – delna prisotnost kriterija (Priloga F). Dobljeni rezultati so bili pregledani na drugem usklajevalnem sestanku, na katerem je bil sprejet dogovor, da se navedene vrednosti v postopku analize podatkov prekodirajo v ordinalno lestvico, pri čemer višja vrednost pomeni večje upoštevanje kriterija veljavnosti v raziskavi, kot sledi: 1 – odsotnost kriterija, 2 – delna prisotnost kriterija, 3 – prisotnost kriterija. Pri opisanem prekodiranju smo izhajali tudi iz metodoloških smernic raziskave Anttila s sodelavci (2017). Prekodirana ocenjevalna lestvica je bila uporabljena pri vseh analizah podatkov v poglavju 6.4.

5.5 Etični vidiki raziskovanja doktorske disertacije

Zbiranje podatkov druge in tretje raziskovalne faze je temeljilo na upoštevanju etičnih vidikov raziskovanja, ki vključujejo raziskave na ljudeh, v skladu z načeli Helsinško-tokijske deklaracije. Postopek zbiranja in varovanja osebnih podatkov je bil izveden v skladu z zahtevami Zakona o varstvu osebnih podatkov (2007). Vključitev udeležencev je bila prostovoljna, z možnostjo prekinitve sodelovanja brez posledic, in anonimna, kar pomeni, da bodo vsi elektronski vnosi, obdelave in predstavitve označeni s šiframi udeležencev.

Vsi eksperti, ki so sodelovali v intervjujih, so podali pisni zavestni pristanek za sodelovanje v raziskavi⁵. Pristanke je podalo vseh devet intervjuvancev, ki so bili povabljeni k raziskavi in so sodelovali v intervjujih. Raziskava je pred začetkom pridobila soglasje TUAS⁶, kjer je potekalo zbiranje podatkov pri podiplomskih študentih. Vsak udeleženec je pred začetkom izvedbe raziskave podpisal zavestno privolitev za sodelovanje v raziskavi⁷.

Vse izjave in vprašalniki udeležencev so bili kodirani, kot sledi:

- »MM-E-5/1« pomeni: MM-E – mixed methods ekspert, 5/ – zaporedni udeleženec v intervjuju, /1 – zaporedna številka strani transkripta besedila intervjuja;
- »S-T1-1« pomeni: S – študent, T1 – prvo testiranje zasnovanega merskega instrumenta (oz. T2 – drugo testiranje), 1/ – zaporedna številka testiranega instrumenta oz. zaporedni udeleženec v testiranju.

Raziskava je bila odobrena s strani komisije za doktorski študij na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani, programskega sveta Interdisciplinarnega doktorskega študijskega programa statistika ter komisije za doktorski študij na Univerzi v Ljubljani.

⁵ Obrazec pisnega zavestnega pristanka ekspertov za sodelovanje v raziskavi je objavljen v Prilogi A.

⁶ Vloga za pridobitev soglasja TUAS za testiranje pilotnega merskega instrumenta je objavljena v Prilogi B.

⁷ Obrazec pisnega zavestnega pristanka študentov TUAS za sodelovanje v raziskavi je objavljen v Prilogi C.

6 Rezultati

Predstavljeni rezultati prikazujejo ugotovitve treh raziskovalnih faz doktorske disertacije. S sistematičnim pregledom literature smo najprej proučili dosedanje kriterije ocenjevanja veljavnosti ter povezave in razlike med njimi v raziskavah s kvantitativno metodologijo, kvalitativno metodologijo in raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije (poglavje 6.1). Dobljenega ugotovitve sistematičnega pregleda literature so bile izhodišče za razvoj pol-strukturiranih intervjujev, s katerimi smo na vzorcu svetovno uveljavljenih ekspertov in pionirjev metodologije integracije metod iskali odgovor na vprašanje, kateri kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije so ključni in jih mora vsebovati vsaka raziskava ne glede na znanstveno disciplino (poglavje 6.2). V zadnji raziskovalni fazi pa smo na osnovi ugotovitev intervjujev z eksperti in sistematičnega pregleda literature zasnovali in testirali merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod (poglavji 6.3 in 6.4).

6.1 Rezultati I. raziskovalne faze: Metasinteza kriterijev ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnih in kvalitativnih raziskavah in raziskavah z integracijo metod (dimenzioniranje)

V pregledno sistematično študijo se je uvrstilo 18 člankov, ki so bili objavljeni v obdobju od leta 2003 do leta 2013. Tabela 6.1 prikazuje temeljne značilnosti v analizo uvrščenih člankov z vidika avtorjev, leta izida in vrste članka (izvirni ali pregledni znanstveni članek), raziskovalnega namena ter obravnavane metodologije (kvantitativna, kvalitativna ali integracija metod).

Največ analiziranih člankov ($n = 5$) je bilo objavljenih leta 2006. V dobri polovici primerov so bili izbrani članki pregledni znanstveni, v osmih primerih (44,4 %) pa so bili izbrani izvirni znanstveni članki. Deset člankov je obravnavalo veljavnost v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije, osem člankov samo v kvantitativnih raziskavah ter šest člankov samo v kvalitativnih raziskavah. Od tega je 77,8 % člankov obravnavalo veljavnost enega metodološkega pristopa, po dva članka pa sta obravnavala veljavnost dveh (kvantitativni in kvalitativni) oz. vseh treh proučevanih metodoloških pristopov.

Tabela 6.1: Predstavitev v analizo uvrščenih člankov

Članek	Vrsta članka (pregledni/izvirni)	Namen raziskave	Obravnavana metodologija
Lakshmi in Mohideen 2013	pregledni	razprava o vprašanih veljavnosti in zanesljivosti z vidika razumevanja konceptov, vplivnih dejavnikov in pristopov k ocenjevanju	kvantitativna
Zohrabi 2013	pregledni	povečanje veljavnosti in zanesljivosti podatkov (vprašalnik, intervju, opazovanje) v raziskavi z integracijo metod	kvantitativna, integracija metod
Benge in drugi 2012	pregledni	predstavitev modela identifikacije in obravnave legitimnosti (veljavnosti) v fazi načrtovanja in interpretacije doktorske disertacije	kvantitativna, kvalitativna, integracija metod
Hlebec in drugi 2012	izvirni	ocenjevanje kakovosti merjenja (veljavnost, zanesljivost) treh metod za ocenjevanje sestave omrežij socialne podpore s pristopom MTMM	kvantitativna
Oluwatayo 2012	pregledni	razprava o vprašanih veljavnosti in zanesljivosti v pedagoških raziskavah z vidika konceptov, vrst in načinov merjenja skozi celotno raziskavo	kvantitativna kvalitativna
Drost 2011	pregledni	predstavitev problema zanesljivosti in veljavnosti v družboslovnih raziskavah in seznanitev z metodami njihovega ocenjevanja	kvantitativna
Ihantola in Kihn 2011	pregledni	obravnavo standardov kakovosti (veljavnost, zanesljivost) v finančnih raziskavah, ki temeljijo na raziskovalnem načrtu kombiniranih metod	kvantitativna, integracija metod
O'Cathain 2010	izvirni	opis novega koncepta veljavnosti v kombiniranih raziskavah in razvoj celostnega modela za njegovo ocenjevanje	integracija metod
Bryman in drugi 2008	izvirni	ugotavljanje primernih kriterijev za ocenjevanje kakovosti v vseh treh vrstah raziskav glede na stališča raziskovalcev socialne politike v Veliki Britaniji	kvantitativna, kvalitativna, integracija metod
O'Cathain in drugi 2008	izvirni	ocenjevanje kakovosti 118 predlogov in zaključnih poročil kombiniranih raziskav s področja zdravstvenega varstva	integracija metod
Johnson in drugi 2007	pregledni	koncept raziskave s kombiniranimi metodami in navedba odprtih metodoloških vprašanj za prihodnja raziskovanja	integracija metod
Bryman 2006b	izvirni	uporaba kriterijev kakovosti v raziskavah s kombiniranimi metodami pri raziskovalcih socialne politike v Veliki Britaniji	integracija metod
Onwuegbuzie in Johnson 2006	izvirni	predstavitev novega 9-vrstnega modela ocenjevanja legitimnosti (veljavnosti) kombiniranih raziskav	integracija metod
Onwuegbuzie in Leech 2007	izvirni	predstavitev modela s 24 različnimi pristopi k ocenjevanju legitimnosti (veljavnosti) kvalitativnih raziskav	kvalitativna
Roberts in drugi 2006	pregledni	pristopi k ocenjevanju veljavnosti in zanesljivosti v kvantitativnih in kvalitativnih raziskavah, z namenom zmanjševanja napak	kvantitativna, kvalitativna
Rolfe 2006	pregledni	presojanje kakovosti v kvalitativnih raziskavah	kvalitativna
Sale in Brazil 2004	izvirni	ugotavljanje kriterijev, ki se uporabljajo za ocenjevanje kakovosti v raziskavah s kombiniranimi metodami na področju zdravstva	integracija metod
Beran 2003	pregledni	vloga in ocenjevanje različnih vrst veljavnosti pri psiholoških testiranjih v šolski psihologiji	kvantitativna

Tabela 6.1 kaže, da se je sedem ali 38,9 % raziskav posvetilo hkratni obravnavi veljavnosti in zanesljivosti, glavnina pa je obravnavala veljavnost, ki jo nekatere študije bodisi poimenujejo in uvrščajo v širši koncept ocenjevanja kakovosti raziskav [angl. quality criteria/quality standard/quality of research studies] bodisi poimenujejo z novim, alternativnim izrazom, kot je legitimost, ki poudarja razvoj novih kriterijev in pristopov k ocenjevanju veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.

Koncepti, pristopi in vrste ocenjevanja veljavnosti v analiziranih raziskavah pa so prikazani v Tabeli 6.2. Posebej je izpostavljena tudi omemba razvoja novih specifičnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti, ki bi jih bilo treba posebej razviti za presojanje kakovosti raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.

Tabela 6.2: Koncepti, pristopi in vrste ocenjevanja veljavnosti ter razvoj novih specifičnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskovanju z integracijo metod

Članek	Koncept veljavnosti	Pristopi in vrste ocenjevanja veljavnosti	Razvoj novih specifičnih kriterijev
Lakshmi in Mohideen 2013	/	notranja, zunanja, vsebinska, posledična veljavnost [angl. consequential validity]	/
Zohrabi 2013	enak ne glede na metodološko usmeritev raziskave	vsebinska, notranja, kriterij uporabnosti, zunanja veljavnost	da
Benge in drugi 2012	vključuje fazo načrtovanja kot tudi fazo razlaganja ugotovitev	/	da
Hlebec in drugi 2012	veljavnosti v raziskavah socialnih omrežij	MTMM	/
Oluwatayo 2012	spreminjanje z vidika predmeta ocenjevanja	razvidna ali zdravorazumska, vsebinska, veljavnost konstrukta, kriterijska	/
Drost 2011	veljavnost v družboslovnih raziskavah	notranja, veljavnost statističnega sklepanja [angl. statistical conclusion validity], veljavnost konstrukta, zunanja	/
Ihantola in Kihn 2011	veljavnost v finančnih raziskavah	notranja (vsebinska), zunanja (posplošljivost in prenosljivost)	da
O'Cathain 2010	različna terminološka poimenovanja	/	da
Bryman in drugi 2008	/	kredibilnost, prenosljivost, preverljivost	da
O'Cathain in drugi 2008	/	/	da
Johnson in drugi 2007	/	/	da
Bryman 2006b	/	/	da

Članek	Koncept veljavnosti	Pristopi in vrste ocenjevanja veljavnosti	Razvoj novih specifičnih kriterijev
Onwuegbuzie in Johnson 2006	legitimnost raziskav s kombiniranimi metodami	notranja, zunanja, veljavnost statističnega zaključevanja, veljavnost konstrukta, opisna veljavnost [angl. descriptive validity], interpretativna veljavnost [angl. interpretative validity], teoretična veljavnost [angl. theoretical validity], evalvacijska veljavnost [angl. evaluative validity], posplošljivost	da
Onwuegbuzie in Leech 2007	/	model 24 metod ocenjevanja legitimnosti kvalitativnih raziskav	/
Roberts in drugi 2006	/	zunanja, notranja, vsebinska, kriterijska, veljavnost konstrukta, triangulacija	/
Rolfe 2006	/	različni kriteriji glede na metodološko usmeritev, potreba po razvoju kriterijev v kvalitativnih r.	/
Sale in Brazil 2004	/	notranja, zunanja	da
Beran 2003	zgodovinski razvoj koncepta veljavnosti	kriterijska, vsebinska, veljavnost konstrukta, MTMM, koeficienti veljavnosti, modeli strukturnih enačb	/

Metasinteza analiziranih raziskav, ki temelji na ugotovitvah v Tabeli 6.2, je pokazala tri osrednje teme, ki se pojavljajo, in sicer: 1) spreminjanje koncepta veljavnosti ne glede na vrsto metodologije, 2) različni pristopi in vrste k ocenjevanju veljavnosti v kvantitativnih in kvalitativnih raziskavah ter 3) razvoj novih specifičnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Polovica (n = 9) analiziranih raziskav je obravnavala spreminjanje koncepta veljavnosti, tretjina (n = 6) raziskav se je posvetila razvoju novih specifičnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod ter 8 raziskav je analiziralo pristope in vrste k ocenjevanju veljavnosti, od tega sta dve raziskavi pozornost posvetili pristopom ocenjevanja kvalitativne veljavnosti ter šest raziskav pristopom ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnem raziskovanju.

6.1.1 Prva tematska kategorija: koncepti veljavnosti

Analizirane raziskave kažejo na dve temeljni značilnosti, in sicer na spreminjanje koncepta veljavnosti in na različno terminologijo, ki se uporablja za opredelitev veljavnosti v raziskavah s kvantitativno metodologijo, kvalitativno metodologijo in v raziskavah z integracijo metod.

Oluwatayo (2012, 391) opisuje spreminjanje koncepta veljavnosti z vidika spreminjanja predmeta ocenjevanja veljavnosti, ki je zgodovinsko gledano sprva temeljil na merskem instrumentu, nato na rezultatih in v zadnjem obdobju na ugotovitvah raziskave. Beran (2003, 224–225) v zgodovinskem pregledu razvoja koncepta veljavnosti poudarja vlogo razvoja psiholoških testiranj otrok z uporabo merskih lestvic, ki so z razvojem računalniške tehnologije postale širše dostopne za uporabo in obdelavo podatkov ter so s tem značilno prispevale na razvoj psiholoških testiranj v izobraževalnem sistemu in predvsem na opredelitev koncepta veljavnosti. Zohrabi (2013, 258) poudarja, da je danes temeljni koncept veljavnosti v kvantitativnem in kvalitativnem raziskovanju enak. V obeh metodologijah gre za koncept veljavnosti, ki pomeni ocenjevanje verodostojnosti, uporabnosti in odvisnosti raziskave. Veljavnost ne glede na metodološko usmeritev raziskave ocenjuje, koliko je raziskava resnična in ji lahko verjamemo ter v kakšni meri raziskuje to, kar naj bi raziskovala. Pri tem je pomembno, opozarja Bengé s sodelavci (2012, 65–66), da koncept veljavnosti, ki je najpomembnejši korak v raziskovalnem procesu, vključuje presojo tako faze načrtovanja kot tudi faze razlaganja dobljenih ugotovitev kvantitativne raziskave, kvalitativne raziskave ali kombinirane raziskave.

Na področju terminologije oz. poimenovanja veljavnosti se največ različnih terminoloških izrazov pojavlja v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Avtorica O'Cathain (2010) opozarja na številna poimenovanja koncepta veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki se kažejo skozi termine, kot so veljavnost, kakovost sklepanja, doslednost in kakovost [angl. quality]. Da bi presegla različna poimenovanja, se izognila kvantitativni tradiciji termina veljavnost in poudarila prisotnost specifičnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah integracijo metod, sta Onwuegbuzie in Johnson (2006, 55) za ocenjevanje veljavnosti predlagala uporabo alternativnega izraza »legitimnost«.

Med analiziranimi raziskavami je zaslediti tudi razvoj in aplikacijo koncepta veljavnosti na posamezna znanstvenoraziskovalna, metodološka in strokovna področja. Na primer Beran (2003) v svojem prispevku predstavlja pristope k ocenjevanju veljavnosti na področju psiholoških testiranj v osnovni šoli, Ihantola in Kihn (2011) na področju finančnih raziskav, Drost (2011) na področju družboslovnih raziskav, Oluwatayo (2012) na področju pedagoških raziskav in Hlebec s sodelavci (2012) na področju merjenja socialnih omrežij.

6.1.2 Druga tematska kategorija: pristopi in vrste ocenjevanja veljavnosti

Rolfe (2006) navaja, da na področju ocenjevanja veljavnosti kvalitativnih raziskav obstajajo tri osrednje usmeritve: uporaba kriterijev ocenjevanja kvantitativnih raziskav, ocenjevanje s specifičnimi kriteriji kvalitativnih raziskav in odsotnost kakršnih koli kriterijev ocenjevanja veljavnosti. Največ razprav, teoretičnih okvirjev in usmeritev je dala druga usmeritev – ocenjevanje veljavnosti kvalitativnih raziskav s specifičnimi kriteriji. Dober primer te usmeritve je Qualitative Legitimation Model, ki sta ga z namenom integracije različnih vrst ocenjevanja veljavnosti kvalitativne raziskave zasnovala Onwuegbuzie in Leech (2007). Model vključuje 24 metod za ocenjevanje veljavnosti kvalitativne raziskave. Avtorja navajata, da bi vsaka kvalitativna raziskava morala ocenjevati resnično vrednost, prenosljivost, uporabnost, konsistentnost, nevtralnost, odvisnost, kredibilnost, preverljivost in posplošljivost.

Med vrstami veljavnosti kvantitativnih raziskav avtorji analiziranih prispevkov najpogosteje izpostavljajo notranjo veljavnost, zunanjo veljavnost ali posplošljivost, vsebinsko veljavnost, kriterijsko veljavnost in veljavnost konstrukta (Beran 2003, 225–233; Drost 2011, 114–121; Ihantola in Kihn 2011, 41–43; Oluwatayo 2012, 392–395; Lakshimi in Mohideen 2013, 2752–2756; Zohrabi 2013, 258–259). Vsebinska veljavnost ocenjuje stopnjo reprezentativnosti vzorca izbranih indikatorjev po njihovi vsebinski širini in globini v odnosu na tematiko proučevanja (Oluwatayo 2012, 392–393). Kriterijska veljavnost se deli na napovedno in sočasno ter ocenjuje stopnjo ujemanja med merjeno spremenljivko in njej podobno kriterijsko spremenljivko (Lakshimi in Mohideen 2013, 2756). Kriterijsko veljavnost je možno statistično analizirati na osnovi izračuna koeficienta veljavnosti v odnosu s kriterijsko spremenljivko, pri čemer se lahko uporabi korelacijska, regresijska ali diskriminantna analiza (Beran 2003, 233–236). Notranja veljavnost ugotavlja stopnjo ujemanja raziskovalnih ugotovitev z realnostjo (Zohrabi 2013, 258–259) in je ena izmed temeljnih oblik veljavnosti, ki vključuje ocenjevanje veljavnosti vseh stopenj izvedbe raziskovalnega načrta kot so na primer način zbiranja podatkov, metode analize podatkov, način interpretacije dobljenih ugotovitev ipd. (Ihantola in Kihn 2011, 41–42). Zunanja veljavnost ocenjuje stopnjo posplošljivosti ugotovitev na druge kontekste in proučevane populacije (Zohrabi 2013, 259) ter s tem odgovarja na vprašanja, ali je možno izpeljati verodostojne zaključke na osnovi uporabljenega raziskovalnega načrta in zbranih podatkov ter

ali je možno dobljene rezultate posplošiti na druge vzorce, časovna obdobja in družbena okolja (Ihantola in Kihn 2011, 42–43).

Nekateri avtorji kot krovno vrsto veljavnosti, ki so ji vse ostale vrste veljavnosti podrejene in jo sestavljajo, izpostavljajo veljavnost konstrukta (Drost 2011, 116). Veljavnost konstrukta temelji na povezavah med merjenimi spremenljivkami in kaže na stopnjo ujemanja med operacionalizirano spremenljivko v empirični raziskavi s teoretičnim konstruktom, na katerem temelji operacionalizacija (Oluwatayo 2012, 393–394). Na ta način veljavnost konstrukta odgovarja na vprašanje, do katere stopnje so meritve usklajene s konstruktom, ki naj bi ga merile glede na druga merjenja in konstrukte (Lakshimi in Mohideen 2013, 2756). Na področju veljavnosti konstrukta je med najstarejšimi, a hkrati najbolj pogosto uporabljen pristop MTMM ali večrazsežnostno-večmetodni pristop (Campell in Fiske 1959 v Beran 2003, 231–233). Med novejšimi pristopi se za ocenjevanje veljavnosti konstrukta pogosto omenjajo še modeli strukturnih enačb, ki proučujejo povezave med konstrukti (Bollen 1989 v Beran 2003, 231–233).

6.1.3 Tretja tematska kategorija: razvoj novih specifičnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod

Onwuegbuzie in Johnson (2006, 54) navajata, da se v vsaki raziskavi z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije pojavljajo vprašanja o reprezentativnosti, legitimnosti in integraciji, vendar so razprave o vidikih veljavnosti, ki naslavljajo ta vprašanja, še vedno v povojih. Bryman s sodelavci (2008, 275) je navedel, da raziskave z integracijo metod potrebujejo za presojanje veljavnosti nove specializirane pristope, ki bodo ocenjevali relevantnost raziskovalnih vprašanj, transparentnost vsebine in postopkov raziskave, integracijo ugotovitev ter utemeljitev uporabe kvantitativne in kvalitativne metodologije v isti raziskavi. Podobno O'Cathain s sodelavci (2008, 93) izpostavlja potrebo po specifičnih kriterijih za ocenjevanje veljavnosti raziskave z integracijo metod z vidika presojanja kompleksnih raziskovalnih vprašanj, raziskovalnega načrta in integracije ugotovitev.

Ob navedenih teoretično utemeljenih potrebah po razvoju specifičnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod pa je njihova uporaba v empiričnem raziskovanju zelo majhna. V sistematičnem pregledu raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije Sale in Brazil (2004) nista našla posebnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti.

V analiziranih raziskavah je največ kriterijev ocenjevalo resničnost (notranjo veljavnost /kredibilnost) in posplošljivost (zunanjo veljavnost/prenosljivost) kvalitativnega dela raziskave. Do podobnih ugotovitev je prišel tudi Bryman (2006b, 122) na vzorcu 20 raziskovalcev na področju družboslovnih znanosti, kjer so bili specifični kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod omenjeni samo v enem primeru. V nadaljnji raziskavi z raziskovalci socialne politike, je Bryman s sodelavci (2008, 263–274) ugotovil, da med najpomembnejša kvantitativna kriterija ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod raziskovalci uvrščajo veljavnost in zanesljivost, med najpomembnejša kvalitativna kriterija pa kredibilnost in preverljivost. Raziskava O'Cathain s sodelavci (2008) je na vzorcu 75 raziskav in 20 intervjujev z raziskovalci ugotovila, da največ oz. polovica raziskav z integracijo metod poroča o ocenjevanju veljavnosti kvantitativnega dela raziskave, tretjina raziskav predstavlja rezultate ocenjevanja veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave ter samo 21 % raziskav z integracijo metod pozornost posveča evalvaciji procesa integracije kvantitativne in kvalitativne komponente v skupni raziskavi.

Avtorji prvih poizkusov opredelitve temeljnih specifičnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod izpostavljajo, da je cilj razviti nabor minimalnega števila ključnih kriterijev (Sale in Brazil 2004, 362; O'Cathain in drugi 2008) in znati določiti njihov izbor za uporabo v posamezni raziskavi (Johnson in drugi 2007, 126).

6.2 Rezultati II. raziskovalne faze: Mnenja ekspertov o kriterijih ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije

Namen druge raziskovalne faze je bil ugotoviti mnenja devetih mednarodno priznanih in uglednih ekspertov in pionirjev na področju integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije o ocenjevanju veljavnosti v raziskavah z integracijo metod z vidika njene pomembnosti, temeljnih kriterijev in načinov ocenjevanja. Temeljni cilj te raziskovalne faze je bil ugotoviti, kateri so ključni kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki bi morali biti vključeni v vsak evalvacijski merski instrument ne glede na področje raziskovanja ali specifičen raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod. Pol-strukturirana vprašanja, na katerih je temeljila izvedba intervjujev z eksperti, so bila razvita iz ugotovitev sistematičnega pregleda literature v I. raziskovalni fazi doktorske disertacije.

Rezultate II. raziskovalne faze predstavljajo štiri osrednje tabele. Tabela 6.3 prikazuje mnenje ekspertov, kakšen je sam pomen veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. V Tabeli 6.4 so v nadaljevanju predstavljeni temeljni kriteriji ocenjevanja veljavnosti, ki jih je pokazala kvalitativna vsebinska analiza intervjujev z eksperti. Pri slednjem so nekateri eksperti izrazili tudi določene pomisleke o naboru standardiziranih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti, ki jih prikazuje Tabela 6.5. Tabela 6.6 pa prikazuje mnenja ekspertov o razvoju merskega instrumenta, s katerim bi lahko ocenjevali veljavnost v raziskavah z integracijo metod.

Dobljeni rezultati temeljijo na kvalitativni vsebinski analizi, pri kateri je bilo pri vseh predstavljenih temah narejeno večnivojsko kodiranje, tudi do pet nivojev. Zaradi preglednosti dobljenih ugotovitev in izpostavitve najpomembnejših spoznanj II. raziskovalne faze so tabele v tem poglavju zasnovane s predstavitvijo rezultatov do treh analiziranih nivojev, in sicer osrednje teme prvega nivoja, združene kategorije drugega nivoja in kode tretjega nivoja.

Eksperti so pomen veljavnosti v raziskavah z integracijo metod opredelili z vidika enakovredne pomembnosti in celo večje kompleksnosti v primerjavi z drugimi metodološkimi pristopi, ter z vidika raznolikih problematik in terminoloških opredelitev, ki spremljajo ta metodološki pristop (Tabela 6.3).

Tabela 6.3: Pomen veljavnosti v raziskavah z integracijo metod

Teme – temeljni kriteriji (št. citatov)	Kategorije (št. citatov)	Kode
večja kompleksnost veljavnosti v raziskavah z integracijo metod (5)	veljavnost ima v raziskavah z integracijo metod dodatno vrednost (3)	zahteven koncept, bolj kompleksen, pomen zaključkov integracije metod, bolj pomembna kot terminologija
enakovredna pomembnost veljavnosti ne glede na metodologijo raziskave (11)	brez veljavnosti je (2) problematična vsaka raziskava	pomen veljavnosti, veljavnost je zelo pomembna
različne problematike veljavnosti (18)	ustreznost rezultatov (3)	temelji na metodologiji, komuniciranje raziskave z občinstvom
	različne prioritete kriterijev veljavnosti v raziskavah z integracijo metod (6)	temeljijo na definiciji veljavnosti
	zapostavljanje integracije metod (6)	pomanjkanje raziskav na področju veljavnosti, etični vidiki
različna terminologija (82)	veljavnost v raziskavah z integracijo metod (70)	legitimnost, kakovost, kakovost sklepanja, upravičenost/ utemeljenost, utemeljenost navedbe [angl. warranted assertion], kakovost integracije metod, zagotavljanje kakovosti, merska veljavnost, veljavnost integracije metod
	ni možno imeti enega skupnega poimenovanja (6)	odvisno od občinstva, terminologija akademske skupnosti integracije metod
	podcenjevanje kvalitativne paradigme (22)	kredibilnost, prepričljivost [angl. believability], zanesljivost, razumljivost, objektivnost

Intervjuvani eksperti so se strinjali, da je veljavnost kot splošni koncept izredno pomembna v vsaki raziskavi ne glede na njeno metodološko orientacijo (Tabela 6.3). *»Veljavnost je zelo pomembna in jo je potrebno resno obravnavati v vsaki metodologiji. Hm, seveda integracija metod je ..., ni možno dati enega odgovora, ker je bistvo v tem, da uporabljamo kvantitativne metode, uporabljamo statistično sklepanje, uporabljamo kvalitativne intervjuje, uporabljamo etnografijo, ki imajo vsi različne kriterije za veljavnost«* (MM-E-1/1). Nekateri eksperti so zato v intervjujih poudarili, da je veljavnost v raziskavah z integracijo metod še toliko bolj zahteven in vsestranski koncept, saj se nanaša na vsebinsko in metodološko kompleksne raziskave, katerih vrednost zaključkov in ugotovitev temelji ravno na njenem uresničevanju.

»Izpostavila bi veljavnost v raziskavi z integracijo metod, ki je, hm, verjetno dvakrat ali trikrat bolj pomembna kot v običajnih raziskavah. Tukaj se je potrebno soočiti z drugačno veljavnostjo in s problematikami zagotavljanja kakovosti glede na ločene metodologije, ki jih uporabljamo, kot so kvantitativne in kvalitativne, in imajo težave s kakovostjo, ki so povezane z integracijo metod ... Vzpostavitev kakovosti v raziskavi z integracijo metod je zelo, zelo pomembna. In raziskava z

integracijo metod ima verjetno večjo odgovornost, da to upošteva v primerjavi z enometodno raziskavo» (MM-E-3/1).

Zato, menijo intervjuvani eksperti, je veljavnost eden izmed najpomembnejših konceptov in odprtih vprašanj integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije.

»In če se spomnite učbenika iz leta 2009, avtorjev Tashakkori and Teddlie, 2. izdaja učbenika, sta pravzaprav umestila veljavnost ali kakovost raziskave z integracijo metod na seznam prioritetenih vprašanj. In če pogledate nazaj, v 1. izdajo navedenega učbenika, ki je bila objavljena v letu 2003, so bili kriteriji veljavnosti prav tako navedeni v vprašanjih, ki jih je potrebno obravnavati. Torej, gledamo na področje v obdobju sedmih let in kakovost še vedno ostaja odprto vprašanje. Tukaj nas čaka še veliko dela« (MM-E-3/4).

Najpomembnejše problematike zagotavljanja veljavnosti, ki se pojavljajo v raziskavah z integracijo metod, so po mnenju ekspertov premajhna pozornost, ki je dana integraciji metod, nezadostna kakovost rezultatov, ki ni usklajena z metodologijo in sprejeta pri občinstvu, ter različni kriteriji veljavnosti. Eksperti so izpostavili, da je potrebna dodatna pozornost tudi pri uporabi terminologije integracije metod, ki se je razvijala v različnih akademskih sredinah in na različnih znanstvenih področjih. Med poimenovanji veljavnosti v raziskavi z integracijo metod zasledimo različne termine – od tradicionalnih, kot so merska veljavnost, kakovost in veljavnost integracije metod, pa do novejših, posebej razvitih za poimenovanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, kot so legitimnost, kakovost sklepanja in utemeljenost.

»Hm, termin veljavnost zelo rade uporabljajo kvantitativne raziskave, a mnogi kvalitativni raziskovalci ob tem terminu negativno reagirajo, ker menijo, da gre za kvantitativni koncept. Torej, jaz zagovarjam, da se mogoče uporablja termin legitimnost, ki ga podpira več kvalitativcev, vendar tudi kvantitativci vsaj vedo, o čem govorimo. Rekli bodo, da poskušamo, a ne, legitimizirati naše ugotovitve ali podatke ali ... Khm. Hm, termin kakovost je tudi eden izmed boljših« (MM-E-8/2).

Kvalitativna analiza je pokazala, da je izredno zahtevno doseči dogovor o skupnem terminu poimenovanja veljavnosti v raziskavi z integracijo metod. Občinstvo oz. deležniki raziskave, akademska skupnost in način integracije metod omogočajo in določajo raznolikost, fleksibilnost in razvoj, ki ne omogoča poenotenja in standardizacije tudi pri terminoloških opredelitvah. *»To je vprašanje veljavnosti. Vendar veljavnost, kot je razumljena z vidika različnih metodoloških tradicij in različnih vrednostnih opredelitev« (MM-E-2/3).* *»Hm, lepo bi bilo, da bi vsi uporabljali isti termin za kakovost v kvalitativni, kvantitativni ali*

kombinirani raziskavi. Ampak to se ne bo zgodilo» (MM-E-8/2). Na ta način eksperti tudi prek terminologije izražajo različnosti in nasprotja med metodološkimi pristopi ter njihovimi zagovorniki. Razvidna je želja, da integracija metod odigra vlogo povezovalnega člena med kvantitativno in kvalitativno metodološko tradicijo, a istočasno je tudi zaznati pomisleke o tej moči integracije metod.

Kvalitativna tematska analiza intervjujev z eksperti je pokazala 10 osrednjih tem oz. kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod (Tabela 6.4). Navedeni kriteriji so se pokazali skozi analizo odgovorov intervjuvancev na različna tematska vprašanja intervjuja, kot so bili opisi in utemeljitve ekspertov, kaj pomeni dobra raziskava z integracijo metod, kako se razlikuje od ostalih raziskav s to metodologijo, kateri so temeljni kriteriji veljavnosti, ki jim mora slediti vsaka raziskava z integracijo metod, uporabnost pristopa treh stebrov pri ocenjevanju veljavnosti – kvantitativni kriteriji, kvalitativni kriteriji in specifični kriteriji za ocenjevanje procesa kombiniranja kvantitativnih in kvalitativnih metod ter seznanjenost s kakršnimi koli dosedanjimi empiričnimi testiranjimi obstoječih teoretičnih modelov in kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.

Dobljeni kriteriji veljavnosti so bili zasnovani prek procesa kodiranja transkriptov intervjujev z eksperti, nato prek združevanja sorodnih kod v kategorije (značilnosti kriterijev veljavnosti) ter kategorij v osrednje teme (kriterije veljavnosti), predstavljajo temeljne standarde za zasnovo, izvedbo in evalvacijo kakovostne raziskave z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.

Kot prvi kriterij so eksperti izpostavili **utemeljitev namena raziskovanja oz. raziskovalnih vprašanj raziskave z integracijo metod**. Dobra raziskava z integracijo metod mora imeti raziskovalno vprašanje, ki zahteva to metodologijo oz. nanj ni možno odgovoriti bodisi s samostojnim kvantitativnim metodološkim pristopom bodisi samo s kvalitativnim. Izbrana metodologija mora biti tako v skladu z namenom raziskave.

»Torej, ponovno bom poudaril, pomembno je, kateremu namenu raziskave služi ta metoda in kako bo v nadaljevanju uporabljena, da bo služila namenu raziskave. In potem lahko ovrednotim ujemanje med njima, hm, uporabo metode in raziskovalni namen, ki mu služi ... Lahko rečem, da je znotraj konteksta raziskovalnega projekta pomembno, kaj naj bi določena metoda doprinesla, ali imajo raziskovalci jasen cilj in namen raziskovanja ... In če ga imajo, ali so resnično uporabili izbrano metodo na način, hm, da je v skladu s ciljem. Potem so me prepričali« (MM-E-4/3-4).

Tabela 6.4: Temeljni kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod

Teme – temeljni kriteriji (št. citatov)	Kategorije (št. citatov)	Kode
1. utemeljitev namena raziskovanja/raziskovalnih vprašanj raziskave z integracijo metod (69)	usklajenost z namenom raziskovanja (20)	jasen cilj, kompleksen namen v raziskavi z integracijo metod, povezan z raziskovalnim načrtom, soglasje med paradigmami
	konsistentnost (14)	rdeča nit, integriteta, usklajenost med strateškim in tehničnim nivojem, zasnova jasnega teoretičnega okvirja
	citiranje literature s področja integracije metod (1)	opredeljena definicija integracije metod, različna terminologija
	raziskovalno vprašanje, ki zahteva integracijo metod (1)	izhodišče za metodologijo
2. utemeljitev integracije metod (27)	namen integracije (12)	namen posameznih delov raziskave, pomen za celotno raziskavo, utemeljitev doprinosa integracije
	utemeljitev integracije v različnih raziskovalnih fazah (3)	utemeljitev rezultatov, utemeljitev izbrane metodologije
3. raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod (89)	načrtovanje raziskave z integracijo metod (11)	razmišljanje o raziskavi, realistični glede virov, pojasnjene predpostavke, obravnava možnih težav/pristranskosti, diagram/shema raziskovalnega načrta integracije metod
	specifični raziskovalni načrt za integracijo metod (45)	triangulacija, zaporedni pojasnjevalni načrt [angl. sequential explanatory design], ugnezden načrt [angl. nested design]), povezan z namenom, povezan s kombiniranjem, povezan z metodami, povezan s postopkom zbiranja podatkov, soglasje med paradigmami, teoretski okvir
	temelji na metodološki tradiciji (2)	že obstoječi preizkušeni raziskovalni načrti (npr. anketna raziskava, narativna študija, akcijska raziskava)
4. integracija (95)	kakovost postopka kombiniranja (27)	kako je bila narejena integracija, združiti kvantitativne in kvalitativne podatke, pod vplivom ločenih (kvantitativni in kvalitativni) delov, subjektivna presoja
	utemeljitev integracije (19)	bistvenega pomena za integracijo metod, osvetljuje siva področja med kvantitativno in kvalitativno metodologijo, integracija ugotovitev, integracija analize, integracija v razpravi
	nivoji integracije (7)	odvisni od raziskovalnega vprašanja, povezani z raziskovalnim načrtom, integracija skozi celotno raziskavo
	doprinos integracije metod v vsaki raziskavi (6)	prinese nekaj novega, pomen podfaz, kvalitativni prispevek h kvantitativni študiji
5. utemeljitev metodologije (95)	utemeljen postopek zbiranja podatkov (27)	kvantitativno in kvalitativno zbiranje podatkov (npr. več nizov zbirk podatkov), natančen opis (občutljivost), zastopanje glasu udeleženca, razumevanje notranje perspektive udeležencev, ponavljanje določene prakse, strategije vzorčenja (npr. reprezentativni vzorec, zmanjšanje osipa udeležencev), kakovost merskih instrumentov, kakovost analize podatkov, etični standardi
	zunanj dejavniki (52)	baza znanja (npr. poznavanje konceptov integracije metod, terminologije, raziskovalnih načrtov, integracije, ocenjevanja veljavnosti), razpoložljiv čas, financiranje, stroškovna učinkovitost, umaknjeni zunanji vplivi, razpoložljivi udeleženci raziskave, sodelavci v raziskavi (npr. interdisciplinarna skupina avtorjev), dejavniki objavljanja
	ni zadosten pogoj (4)	utemeljitev vsake metodologije posebej, strukturiran pristop, predstavlja samo tehnično raven raziskave

Teme – temeljni kriteriji (št. citatov)	Kategorije (št. citatov)	Kode
6. pristop treh stebrov pri ocenjevanju veljavnosti (319)	veljavnost integracije metod (88)	specifični kriteriji veljavnosti za integracijo metod, legitimnost (npr. multipla veljavnost [angl. multiple-validity], zaporedna veljavnost, sorazmernost [angl. commensurability], paradigmatičnost, notranje-zunanja, družbenopolitična, legitimnost vzorčenja, veljavnost integracije), multipla veljavnost (vključuje vse veljavnosti, omogoča fleksibilnost), kakovost sklepanja, celostni model kakovosti, teoretični modeli ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, kriterijev še niso našli
	kvalitativna veljavnost (65)	kredibilnost, zanesljivost, konsistentnost, skladnost [angl. coherence], poglobljenost razumevanja [angl. depth of understanding], širina razumevanja [angl. breadth of understanding], veljavnost konstrukta, interpretativna veljavnost, opisna veljavnost, teoretična veljavnost, triangulacija, notranja veljavnost, zunanja veljavnost, logična veljavnost [angl. logical validity], raznolikost vzorca [angl. sample diversity], protokol izvedbe intervjuja, preverjanje podatkov/ugotovitev s strani udeležencev v raziskavi, zasičenost [angl. saturation], navajanje primerov, radikalnost [angl. radicality], celovitost oz. holističen pristop, kontekstualnost, vključenost [angl. engagement], prepričljivost [angl. persuasiveness], uporabnost, recenzentski pregled [angl. peer review]
	kvantitativna veljavnost (50)	razvidna ali zdravorazumska veljavnost, notranja veljavnost (vzročnost), zunanja veljavnost, veljavnost statističnega sklepanja (kakovost sklepanja), veljavnost konstrukta, merska veljavnost, stopnja odgovora [angl. responds rate], veljavnost merskega instrumenta, zanesljivost, objektivnost
	spoštovanje metodološke tradicije (86)	ločeno ocenjevanje veljavnosti za kvantitativni in kvalitativni del raziskave, uporaba metod iz kvantitativne in kvalitativne tradicije, enakovrednost kvantitativnega in kvalitativnega ocenjevanja veljavnosti, vključitev samo veljavnosti integracije metod nezadostna, nivojski pristop (metode, metodologije, paradigme), preverjanje kakovosti podatkov
7. družbena občutljivost (47)	doprinos za družbo (17)	korist za ljudi (npr. ima smisel, vpliv ugotovitev), korist za znanost, korist za raziskovalca
	socialna pravičnost (10)	kulturna občutljivost, kompleksnost konteksta, ni brez vrednosti
	mogoče objaviti (20)	predstavitev raziskave, vpliv urednika, vpliv recenzentov
8. upoštevanje razlik (31)	spoštovanje različnih vrednot (17)	različna stališča, različni pogledi, različni načini razmišljanja, odprtost duha [angl. open-mindedness]
	spoštovanje različnih ugotovitev (3)	različen vpliv na ugotovitve, različna razumevanja
	spoštovanje različnega konteksta (2)	različne interesne skupine/deležniki, različne kulture
9. prepričljivost (59)	prepriča akademsko skupnost (27)	kriteriji, ki varujejo mejo [angl. gatekeeper criteria] (meje v znanosti, temeljijo na metodološki paradigmi, tabu tema, uporabljajo recenzenti in uredniki revij), udeleženci na konferencah, kolegi, mentor
	prepriča splošno javnost (10)	družbeni varuh meje [angl. social gatekeeper], prepričati oblikovalce politik
	prepričati sebe (9)	prepričanje v raziskovalne dokaze, raziskovalec nikoli ne verjame
10. utemeljitev ugotovitev raziskave (49)	pomen ugotovitev (17)	legitimnost pomena, ujemanje s proučevanim pojavom, ujemanje z zbranimi podatki, integracija rezultatov (npr. primerjava), dragocene ugotovitve, boljše razumevanje ključnih konstrukтов, zaupanje v zaključke, reprezentativnost
	ustvarja nov pogled (13)	učenje nečesa novega, povzroči različne načine razmišljanja, prikaže nepričakovano, pojasnitev kompleksnosti, celovita zgodba, najpomembnejši kriterij

Pri utemeljitvi namena raziskovanja z integracijo metod je zelo pomembno citiranje relevantne in aktualne literature s področja te metodologije (Tabela 6.4), in sicer ravno zaradi njenih različnih definicij in terminoloških opredelitev kot kažejo tudi rezultati v Tabeli 6.3. *»Torej, najprej bom vprašala, ali je ta integracija metod po moji definiciji, kar razumem kot integracijo metod. Najprej to. In če je temu tako, potem bom vprašala, ali se strinjam kot bralec in kot recenzent, da obstaja dober razlog za uporabo integracije metod za tovrstni namen raziskovanja«* (MM-E-6/4).

S prvim kriterijem se povezuje drugi kriterij **utemeljitev integracije metod**, ki pa predstavlja samostojno komponento ocenjevanja veljavnosti raziskave z integracijo metod. Utemeljitev integracije je lahko prisotna v različnih fazah raziskave, kot so metodologija, rezultati in razprava. Predvsem pa je ključno, da raziskovalci utemeljijo namen kvantitativnega dela kot tudi kvalitativnega dela raziskave ter doprinos integracije obeh delov za celotno raziskavo. Ena izmed intervjuvank je drugi kriterij opisala takole: *»Torej, jaz mislim, da moramo začeti dobro raziskavo z integracijo metod enako kot katero koli drugo raziskavo, ki ima utemeljene in kakovostne metode, ki so hkrati relevantne in ustrezne v skladu z metodološko tradicijo, iz katere izhajajo«* (MM-E-2/2). V nadaljevanju je poudarila, da je treba utemeljiti izbrane metode raziskovanja, zlasti način integracije, kako je bila narejena in zakaj. Navedeno posledično vodi do utemeljitve dobljenih rezultatov in s tem veljavnosti raziskave. *»In potem je potrebno spregovoriti o tem, katera metodologija ali pristop v raziskavi je najbolj smiseln. Tako, hm, in potem dobimo izhodiščni motiv za izvedbo raziskave z integracijo metod, ker imamo za to razlog. 'Želim izvesti raziskavo z integracijo metod, ker mi bo to omogočilo novo znanje o tem vprašanju, ki je predmet mojega velikega zanimanja'«* (MM-E-2/5). Druga intervjuvanka opisuje kriterij utemeljitve integracije metod z iskanjem povezanosti med integracijo metod ter metodološko tradicijo kvantitativnega in kvalitativnega raziskovanja.

»Kot avtor moraš utemeljiti, zakaj rušiš tradicionalna pravila, kakšen bo doprinos in kako vidiš, da v tvojem pristopu ne bo pristranskosti zaradi te izbire. Pristranskosti in doprinosi, ki jih pričakuješ. Pomembno je biti odprt in jasen o tem. To je za mene vedno ključno. Vedno pravim, da je potrebno pokazati, da poznaš tradicionalne kriterije, in potem na tej osnovi postaviti argumente, zakaj je določen tradicionalni model preozek za raziskovalni namen tvoje raziskave. Hm, kako ga boš naredil širšega in bolj odprtega ter potem od tukaj naprej, kaj doprinaša, hm, katere nove prednosti, kaj bo potrebno žrtvovati in kaj postaviti v ospredje« (MM-E-6/3).

Ocenjevanje kakovosti **raziskovalnega načrta raziskave z integracijo metod**, ki se je glede na število uvrščenih citatov intervjuvancev ($n = 89$) izkazal kot četrti najpomembnejši kriterij, je pokazal, da je treba načrtovati izvedbo raziskave z integracijo metod. V procesu načrtovanja raziskave z integracijo metod je pomembna izdelava vizualnega diagrama poteka vseh raziskovalnih faz in odnosov med njimi. Pri tem je pomembno, da raziskovalni načrt izhaja iz uveljavljenih raziskovalnih načrtov kvantitativne (npr. anketna raziskava) in kvalitativne (npr. etnografska, fenomenološka študija) metodološke tradicije kot tudi iz specifičnih raziskovalnih načrtov za integracijo metod (npr. triangulacija, komplementarnost, ugnezden načrt). Ena izmed intervjuvank navaja, da ni težko prepoznati dobrega raziskovalnega načrta v skladu z metodološko tradicijo: *»Rada imam to razlikovanje, ki določa dobro anketno raziskavo kot dobro anketno raziskavo. Mislim po teh kriterijih, po katerih ocenjujemo anketno raziskavo. Dobra narativna raziskava, pripovedno raziskovanje je kakovostno glede na kriterije, ki jih ima ta tradicija«* (MM-E-2/2). Zato je pri zagotavljanju veljavnosti raziskovalnega načrta ključnega pomena, da služi namenu raziskave.

»Pogledal bi vsak del raziskave, kvantitativni in kvalitativni, in se vprašal, katerim namenom raziskave naj bi služili, kako dobro služijo tem namenom in ali so dovolj dobro načrtovani, da uresničujejo cilje, zaradi katerih so postavljeni ...« (MM-E-4/3). *»Pomembno je poudariti, da raziskovalni načrti služijo različnim raziskovalnim namenom. Torej, potrebno je razmisliti, kaj je namen raziskave, in potem videti, do katere stopnje se z njim ujema raziskovalni načrt. In, mislim, da obstaja paradigmatško soglasje o tem, kateri so najbolj pogosto uporabljeni raziskovalni načrti in kateri so najbolj potrebni, hm, pogosti nameni raziskovanja«* (MM-E-4/5).

Pri uporabi specifičnih raziskovalnih načrtov za integracijo metod so eksperti opozorili na neustrezno uporabo priljubljenih raziskovalnih načrtov, ki pa lahko nimajo prav veliko skupnega z namenom posamezne raziskave.

»Mislim, da raziskovalci z metodologijo integracije metod pogostokrat izberejo raziskovalni načrt brez premisleka. Na primer, zaporedni pojasnjevalni raziskovalni načrt ali kateri drugi raziskovalni načrt. Brez da bi se vprašali: 'OK, kaj so moja raziskovalna vprašanja?' Hm. Torej, kaj želim vedeti, in potem, kakšna vrsta raziskave bo najbolje odgovorila na ta vprašanja ... In če je odgovor raziskava z integracijo metod, potem se velja vprašati, zakaj želimo kombinirati, kakšen je namen integracije. Od tu naprej pridemo do raziskovalnega načrta. Kakšen raziskovalni načrt bo omogočil uresničevanje postavljenega namena raziskovanja. Če želimo triangulacijo, je to drugačen raziskovalni načrt, kot če želimo razvojni raziskovalni načrt [angl. development]« (MM-E-2/3-4).

Z ocenjevanjem veljavnosti raziskave z integracijo metod je neposredno povezan izbor raziskovalnega načrta.

»In način, kako jaz razmišljam o tem, je, da imaš raziskovalni načrt z integracijo metod, kot je zaporedni pojasnjevalni raziskovalni načrt ali pretvorni raziskovalni načrt, vsak od njih ima svoje problematike veljavnosti integracije metod. Z drugimi besedami, potrebno je uporabiti raziskovalni načrt, ki bo pripeljal do najbolj natančnih zaključevanj, najboljših zaključkov ... Raziskovalni načrt je pomemben ključ v razumevanju veljavnosti raziskave, ker vsak postavlja v ospredje nekoliko drugačna vprašanja veljavnosti ... Če na primer delamo eksperimentalni preizkus in v njega vključimo kvalitativno raziskavo, s tem vpeljemo potencialne pristranskosti kvantitativnih meritev. Pojavi se vprašanje izpeljave pomanjkljivih ugotovitev iz zaključkov, da so bili udeleženci pristranski. To je primer problematike veljavnosti, ki je povezana z raziskovalnim načrtom« (MM-E-5/1-2).

Integracija se pojavlja kot četrti kriterij ocenjevanja veljavnosti raziskav z integracijo metod, ki je specifičen samo za to metodološko skupino raziskav ter jim daje unikatno prepoznavnost in samostojnost znanosti in posameznih disciplinah. Zato ne preseneča, da eksperti izpostavljajo visoka pričakovanja po uresničevanju tega kriterija v raziskavi z integracijo metod.

»In rezultati morajo biti integrirani. Če niso integrirani, potem to ni raziskava z integracijo metod. Če predstaviš ločeno kvalitativne rezultate in kvantitativne rezultate, to še ni raziskava z integracijo metod, dokončati moraš svoje delo. Raziskava si ti – raziskovalec mora narediti to integracijo. Hm, in integrirani rezultati pomenijo veljavnost ... Možno je integrirati med raziskavo ali pa na koncu ob zaključevanju ugotovitev. Različna raziskovalna vprašanja in raziskovalni načrti zahtevajo različne nivoje integracije. Vendar vedno moraš integrirati in priti do integriranih ugotovitev« (MM-E-2/3).

Integracija kvantitativnih in kvalitativnih metod doprinaša h kakovosti vsake raziskave, saj ima lahko vsaka raziskava korist pri ustvarjanju novega znanja z vključitvijo različnih metod.

»Po mojem mnenju, hm, hm, veliko projektov, ki vključuje obsežne ocenjevalne lestvice, kvantitativne raziskave, lahko imajo manjši ugnezden kvalitativni podvzorec in ... Recimo, da imamo financiranje v obsegu, hm, 10.000 dolarjev, ameriških dolarjev, da izvedemo raziskavo. Hm, od celotnega financiranja lahko vzamemo 10 to 20 % in investiramo v podvzorec. Dodana vrednost bo zelo velika« (MM-E-1/3).

»... hm, skoraj vsaka raziskava je lahko raziskava z integracijo metod, in ima lahko korist od nje. Ker, kot vidim integracijo metod kot pomoč pri boljšem razumevanju ključnih konstrukтов naše raziskave. Gre za integracijo konstrukтов, integracijo intervjujev, anket, z namenom boljšega razumevanja ...

Torej, s tega zornega kota ima lahko skoraj vsaka raziskava korist od vsaj nekaj integracije, ker lahko, lahko pogledamo določen zapleten in pomemben pojav bolj celostno (MM-E-2/5).

Nivoji oz. stopnje integriranja so lahko različni glede na raziskovalno vprašanje in raziskovalni načrt ter se pojavljajo v različnih fazah skozi celotno raziskavo. Ne glede na stopnjo integriranja pa je zelo pomembna sama utemeljitev integracije, zakaj jo raziskava vključuje. Kot pravi eden od ekspertov, je namen integracije izpostaviti in poudariti siva področja, ki obstajajo v stičišču med kvantitativno in kvalitativno metodologijo. *»To je realnost. Pri poglobljenem reflektiranju in koraku nazaj lahko vidimo, da ni vse kvantitativno in kvalitativno, ampak je veliko sivih področij. In ta siva področja se morajo podpreti«* (MM-E-8/7). Zato bi morala imeti integracija metod svoje kriterije ocenjevanja veljavnosti. *»Da, morali bi biti kriteriji za integracijo, in en izmed kriterijev bi moral biti za načrtovanje analize podatkov. Ali si analiziral podatke, da niso samo vzporedno kvantitativni predstavljeni na enem mestu ter ločeni kvalitativni na drugem mestu. Imeti moraš načrt analize, ki na primer eksplicitno vzame rezultate vprašalnikov in jih poveže s tem, kaj so udeleženci povedali v intervjujih. To je ena izmed možnosti analize, ki jo lahko narediš«* (MM-E-1/3).

Za kriterij integracije je zelo pomemben opis samega postopka kombiniranja kvantitativnih in kvalitativnih metod oz. kako je bila narejena integracija, kako so bili združeni kvantitativni in kvalitativni podatki, ugotovitve in zaključki. *»Moje mnenje je, da obstaja odgovornost kot del raziskovalca, da zelo jasno razloži, kako sta bila kvantitativni in kvalitativni del združena in kako so rezultati oz. boljše njihove predstavitve bodisi podprte z obema vrstama podatkov bodisi predstavljajo raznolikosti v ugotovitvah«* (MM-E-9/1). Pri opisu postopka integracije lahko pride tudi do razhajanj med teoretičnimi modeli in njihovo implementacijo v raziskovalni praksi, kot pravi ena izmed intervjuvank: *»Na primer, če je navedeno, da je bil uporabljen Creswellov, hm, pojasnjevalni raziskovalni načrt v Creswellovem pomenu, in če to berem in ocenim, da gre mogoče za lepo študijo, vendar to po mojem razumevanju ni to, kar je menil Creswell. Torej, iz mojega pogleda, hm, je to problem«* (MM-E-6/2).

Peti kriterij **utemeljitev metodologije** sodi v naši raziskavi med najpomembnejše kriterije ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Pod ta kriterija se je namreč uvrstilo kar 95 citatov intervjuvancev, kar je enako kot pri kriteriju ocenjevanja integracije in več kot pri ostalih kriterijih, razen pri pristopu treh stebrov ocenjevanja veljavnosti. Navedeni kriterij

opredeljujejo tri kategorije, in sicer utemeljitev postopka zbiranja podatkov, zunanji dejavniki in značilnost, da navedeni kriterij ni samozadosten pogoj za veljavnost celotne raziskave. Ena izmed intervjuvank opozarja, da navedeni kriterij ocenjuje predvsem tehnični oz. postopkovni nivo raziskave in so zato potrebni še drugi vidiki ocenjevanja. *»... možno je narediti zelo strukturirano raziskavo z integracijo metod, vendar to še ne bo, a ne, posebej na ravni zaporednih raziskovalnih načrtov je možno prekrivanje. Raziskovalne faze so lahko narejene na način, ki je priporočen in ustrezen, vendar, to, to je samo en nivo, zgolj metodološki, postopkovni nivo«* (MM-E-3/3).

Pri ocenjevanju postopka zbiranja podatkov so analize intervjujev pokazale širok nabor značilnosti, ki jih vključuje dobra raziskava z integracijo metod, in sicer je v prvi vrsti ključno tako kvantitativno kot tudi kvalitativno zbiranje podatkov, brez katerih ni možno govoriti o raziskavi z integracijo metod. Nadalje dobro raziskavo z integracijo metod odlikujejo podroben opis njene metodologije, upoštevanje glasu udeleženca in razumevanje njegove notranje perspektive. Kakovost postopka zbiranja podatkov se odraža tudi v opažanju ponavljanja določene prakse, strategiji vzorčenja (npr. reprezentativni vzorec, zmanjšanje osipa udeležencev med potekom raziskave), kakovosti uporabljenih merskih instrumentov, kakovosti analize podatkov ter v upoštevanju ustreznih etičnih standardov pri izvedbi raziskave. Eden od ekspertov je takole opisal možen način kakovostnega postopka zbiranja podatkov: *»Kriteriji za veljavnost so nadalje, hm, so ... En izmed standardov je ta, če vidiš določeno dejanje, ki se redno ponovi, šestkrat zaporedoma in vsakič se nekaj zgodi, se zgodi na enak način, vedno znova in znova. Potem si lahko povsem prepričan, da je to scenarij prakse, če ne opaziš veliko sprememb ali majhen delež sprememb«* (MM-E-1/2).

Med zunanjimi dejavniki, ki vplivajo na kakovost raziskave z integracijo metod, so eksperti izpostavili v prvi vrsti pomen znanja raziskovalca oz. poznavanje metodologije integracije metod z vidika njenih konceptov, terminologije, raziskovalnih načrtov, načinov integracije in ocenjevanja veljavnosti. Ugotavljajo, da je integracija metod področje v metodološki znanosti, ki se zelo hitro razvija in vedno bolj povečuje obseg znanja. *»Tudi če si ekspert, je področje v tako intenzivnem razvoju, da je vedno nešteto avtorjev. Zato moraš izbrati določen obseg znanja ali določene avtorje na področju in, in potem delati s tem«* (MM-E-6/2-3). Za izvedbo raziskave z integracijo metod je tako pomembno sodelovanje interdisciplinarne skupine raziskovalcev. *»Danes so v nekaterih vedah raziskovalci zelo ločeni in znajo tudi reči ne: 'Jaz*

delam kvantitativno, ne bom delal kvalitativno'. Kar je potrebno narediti, potrebujemo ekipo s spretnostmi» (MM-E-9/3).

Med zunanjimi dejavniki raziskave z integracijo metod so pomembni še razpoložljiv čas, ki je na voljo za izvedbo raziskave, obseg financiranja raziskave, stroškovna učinkovitost, razpoložljivi udeleženci, dejavniki objavljanja in obvladovanje vpliva navedenih zunanjih dejavnikov. Ena od intervjuvank takole izpostavlja sovplivanje zunanjih dejavnikov na veljavnost raziskave z integracijo metod: *»Viri, mislim tudi, mogoče niti ni najbolj pomemben denar, ampak čas in znanje, ter čas in znanje v kombinaciji« (MM-E-6/6).*

Kriterij pristop treh stebrov za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod pa združuje poglede ekspertov, kako naj bi se ocenjevala, merila in evalvirala veljavnost v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Ker je ocenjevanje veljavnosti osrednja tema obravnave naše doktorske disertacije ter je bila tudi najpomembnejša tema intervjujev z eksperti, ne preseneča, da ta kriterij predstavlja daleč največje število izjav intervjuvancev ($n = 319$). Dobljene kategorije kriterija kažejo na spoštovanje metodološke tradicije in pomen ocenjevanja veljavnosti v vseh treh delih raziskave z integracijo metod: kvantitativnem, kvalitativnem in kombiniranem. *»Torej, metodologija integracije metod, hm, hm, si izposoja kriterije veljavnosti iz vsake metode, ki je vključena. Izposoja si jih iz vzorčenja, statistike, kvalitativnega dela, iz terenskih raziskav in jih integrira skupaj« (MM-E-1/1).* S strani ekspertov je razvidno veliko spoštovanje dosedanje metodološke tradicije in zagovarjanje ločenega ocenjevanja veljavnosti za kvantitativni in kvalitativni del raziskave, ki naj temeljita na metodah in postopkih, značilnih in uveljavljenih v posamezni metodologiji. Eksperti zagovarjajo enakovrednost kvantitativnega in kvalitativnega ocenjevanja veljavnosti v raziskavi z integracijo metod. Pomembna je vključitev tudi ocenjevanja integracije oz. postopka kombiniranja kvantitativne in kvalitativne metodologije, vendar je kot samostojna nezadostna. Raziskava z integracijo metod mora vključevati tudi ocenjevanje veljavnosti po posameznih raziskovalnih fazah. *»... preverjanje samo kombiniranja NI dovolj. Uporaba samo veljavnosti integracije metod je nezadostna. Za raziskavo je pomembno poznati tudi kvantitativne in kvalitativne veljavnosti« (MM-E-7/3).* Nadalje navedeni ekspert utemeljuje, da dobra raziskava z integracijo metod vedno temelji na kakovostni kvantitativni in kakovostni kvalitativni fazi raziskovanja.

»In tako, raziskava z integracijo metod je lastna cona, vendar hkrati tudi uporablja kvalitativno in kvantitativno raziskovanje: metode, metodologije in paradigme. ... na določeni točki vedno potrebujemo kvantitativno veljavnost, ne moremo jo preprosto ignorirati. Ne moremo govoriti o raziskavi z integracijo metod in reči, da nam ni mar za kvantitativno veljavnost. To bi bilo neumno. In prav tako ne moremo pri raziskovanju z integracijo metod reči, da nam ni mar za pristope kvalitativne veljavnosti. To bi bilo narobe in mislim, da se ne bi izkazovalo v dobri raziskavi. Torej, če želimo imeti kakovostno raziskavo z integracijo metod, moramo imeti dober kvalitativni del in dober kvantitativni del« (MM-E-7/1-2/1-2).

Devet intervjuvanih ekspertov na področju integracije metod je v intervjujih navedlo številne različne pristope in metode k ocenjevanju veljavnosti v kvantitativnem in kvalitativnem delu raziskave z integracijo metod, ki so predstavljene v Tabeli 6.4. Ob tradicionalnih pristopih ocenjevanja kvantitativne veljavnosti, kot so razvidna notranja in zunanja veljavnost ter veljavnost konstrukta, so izpostavili še veljavnost statističnega sklepanja, stopnjo odgovora in veljavnost merskega instrumenta (skupaj 50 citatov). Na področju ocenjevanja kvalitativne veljavnosti pa je bil njihov nabor še bolj pester (65 citatov), in sicer so ob uveljavljenih kredibilnosti, zanesljivosti, konsistentnosti in skladnosti izpostavili še ocenjevanje širine in poglobljenosti razumevanja, raznolikosti vzorca, protokola izvedbe intervjuja, preverjanja podatkov/ugotovitev s strani udeležencev v raziskavi, zasičenosti, navajanja primerov, radikalnosti, celovitosti oz. holističnega pristopa, kontekstualnosti, vključenosti, uporabnosti in prepričljivosti. Ob tradicionalnih kvalitativnih veljavnostih, kot so konstruktna, interpretativna, notranja, zunanja, opisna in teoretična veljavnost, so navedli še triangulacijo, logično veljavnost in recenzentski pregled kot vse možne pristope k ocenjevanju veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave z integracijo metod.

Eksperti so se strinjali, da obstaja pomanjkanje specifičnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti procesa kombiniranja kvantitativne in kvalitativne metodologije v raziskavah z integracijo metod, kljub temu da so se na tem področju v zadnjem času že razvili nekateri teoretični modeli. Med najnovejšimi specifičnimi kriteriji ocenjevanja veljavnosti v kombiniranem delu raziskave z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije je bila v intervjujih omenjena t. i. multipla veljavnost [angl. multiple validity]. En izmed intervjuvanih ekspertov navaja: *»Menim, da je najbolj pomembna vrsta veljavnosti tako imenovana multipla veljavnost, ki predstavlja razsežnost, v kateri so vse pripadajoče veljavnosti, kvantitativne, kvalitativne ali kombinirane, uspešno obravnavane in izražene«* (MM-E-7/1). V nadaljevanju isti intervjuvanec natančneje opredeli multiplo veljavnost raziskave z integracijo metod.

»In multipla veljavnost pravi, da združimo skupaj paket veljavnosti in kriterijev kvantitativnih, kvalitativnih in kombiniranih metodoloških pristopov, ki ustrezajo naši raziskavi. Torej, naše raziskovalno vprašanje je izhodišče, kjer začnemo, in potem naše raziskovalne metode, paket raziskovalnih metod in paket veljavnosti, ki izhaja iz raziskovalnega vprašanja in, in metod in raziskovalnega načrta. To je določen vrstni red. Vprašanje, metode, načrt in s tem povezane veljavnosti, ki so pomembne. Tako dobim sestavljen paket veljavnosti za vsako raziskavo« (MM-E-7/2).

Drugi ekspert pritrjuje pomembnosti in univerzalnosti multiple veljavnosti za raziskavo z integracijo metod, in sicer navaja: *»Rad imam Burkovo multiplo veljavnost. Strinjam se z njo. Ja, zato ker na nek način pokriva celoten spekter. Mislim, a ne, vsaka komponenta raziskave bi morala biti podvržena pregledu, bralčevemu pregledu, hm, legitimnosti« (MM-E-8/4).*

Med specifičnimi kriteriji veljavnosti metod so eksperti v intervjujih izpostavili še legitimnost, kakovost sklepanja in celostni model kakovosti. Za legitimnost navaja njegov avtor, ki je bil tudi intervjuvanec v naši raziskavi, da je predvsem etični pojem: *»Ampak, hm. Rad bi povedal, to sem že začel omenjati, hm, nekateri menijo, veliko jih meni, da je veljavnost legitimnosti predvsem koncept metod ali metodološki koncept. Da, do določene stopnje je to res, vendar ga sam v prvi vrsti vidim kot etično vprašanje. Menim, da je legitimnost ena izmed etik« (MM-E-8/1).* Druga intervjuvanka pa je v ospredje specifičnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod izpostavila teoretični model ocenjevanja kakovosti sklepanja: *»Rada imam model za ocenjevanje kakovosti sklepanja, ki sta ga predlagala Teddlie in Tashakkori v svoji knjigi iz leta 2009. Zato, ker imam resnično rada njuno razlago z vidika specifičnih komponent modela. Hm, kako potrebe teh komponent izražajo kakovost in kako morajo biti uresničene, da resnično dosežemo kakovost v raziskavi« (MM-E-3/2).* V nadaljevanju ista intervjuvanka izpostavlja še celostni model ocenjevanja kakovosti, ki ga je na osnovi sinteze več predhodnih teoretskih modelov predlagala avtorica Alicia O'Cathain (2010). *»Vrnili se bom nazaj k Alici O'Cathain. Zato, hm, ne verjamem, da lahko 100-odstotno soglašamo s katerim koli od obstoječih pristopov. Vendar menim, da smo na primer z njenim modelom bližje cilju, ki ga želimo doseči, ker je pregledala, povzela vse te različne modele v njen model kakovosti ter v ospredje postavila tudi različne nivoje, hm, raziskovalni načrt, implementacija in poročanje« (MM-E-3/3-4).*

Sedmi kriterij ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki ga je pokazala naša raziskava, je kriterij **družbena občutljivost** raziskave. Ta kriterij se izkazuje skozi doprinos

izsledkov raziskave za družbo kot celoto, njene posameznike kot tudi za znanosti in samega raziskovalca. *»Tako, da obstaja neposredna korist za ljudi, ki so udeleženi v naši raziskavi. In to bi bil kriterij, ki bi ga uporabila in mu tudi dala prioriteto pred ostalimi«* (MM-E-9/2). Druga intervjuvanka pa kriterij družbene občutljivosti primerja z uresničevanjem zunanje veljavnosti raziskave: *»Torej, rezultat, kaj je rezultat, ki ga daje raziskava z integracijo metod, lahko je na področju razvoja določene metodologije ali podobno ... Ker, ponovno, če objaviš in najdeš svoje bralce, če so rezultati prenosljivi, potem so to nekakšni zunanji kriteriji, ki so značilni za kakovost integracije metod«* (MM-E-3/3).

Družbeno občutljivost nadalje predstavlja značilnost socialne pravičnosti, ki vključuje kulturno občutljivost in spoštovanje kompleksnosti raziskovalnega pojava. *»Na primer, lahko postavim vprašanje: 'Ali so se študenti učili, kako preprečiti okužbo s HIV?' Vprašanje je, ali je to vprašanje sploh ustrezno, ker ne poznam kulturnega konteksta, mogoče sploh ni problem v znanju, ki bi ga morali obravnavati ...«* (MM-E-9/2). *»Hm, uporabiti moraš meritve, ki so v skladu s populacijo, ki jo proučuješ, da so kulturno primerne ali relevantne«* (MM-E-1/2).

Kriterij družbene občutljivosti pa se izkazuje tudi skozi objavljenost ugotovitev raziskave. *»... in ugotovitve, ki so odkrito pomembne za tebe, za tvojo lastno kariero in publiciranje. Seveda, običajno o tem ne govorimo, ker je neprijetno in o tem naj ne bi razmišljati. Vendar je resnica, vsi si želimo pridobiti diplomo in dobiti službo in, in objavljati ter biti uspešni«* (MM-E-1/2).

Osmi kriterij ocenjevanja veljavnosti, **upoštevanje razlik**, je bil ob kriteriju utemeljitev integracije metod z 31 uvrščenimi citati na osnovi mnenj intervjuvanih ekspertov najšibkeje zastopani kriterij veljavnosti, ki ga je pokazala kvalitativna analiza. Kriterij upoštevanje razlik so eksperti opisali kot spoštovanje najrazličnejših vrst razlik v raziskavi z integracijo metod. Poudarili so, da izhodiščna filozofija in vrednote integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod, ki združujejo dve različni metodologiji, pomenijo od vsega začetka spoštovanje različnosti na vseh nivojih. Gre za spoštovanje različnih vrednot, stališč, pogledov, načinov razmišljanja udeležencev in interesnih skupin.

»Hm, moja največja vizija je, da dobra raziskava z integracijo metod, hm, ponuja priložnosti in prostor za vključenost različnih vrednot, različnih perspektiv in različnih razumevanj. To je spoštovanje različnosti in vključenost različnosti. To je moja največja vizija. ... in ta spoštljiv prostor za zavzemanje

različnosti ... Različni načini razmišljanja, različne vrednote, različna stališča v družbi. Obstaja veliko različnih načinov, kakšne so lahko različnosti. Hm, torej, omenila sem vrednote, ampak lahko so tudi različni deležniki v evalvacijski raziskavi ... Lahko so različne kulture, če so v kontekstu raziskovanja, lahko so tudi različna stališča do raziskovalnega problema» (MM-E-2/2).

Kriterij upoštevanje razlik nadalje vključuje spoštovanje različnih dobljenih ugotovitev raziskave. *»Točno tako in, in do mere, da strokovnjak resnično razume, hm, nekakšne bolj specifične kriterije oziroma ima, hm, širši smisel, ki jih povzročajo razlike, če delaš na tak način ali na drugačen način. Ali pa nasprotno avtorji ignorirajo dejstvo, da če narediš na tak način, boš ustvaril te vrste razlik, in to je velik vpliv na raziskavo, ki ga niso prepoznali«* (MM-E-4/5).

Ključno za kriterij upoštevanje različnosti je tudi spoštovanje različnega kulturnega konteksta, v katerem se izvaja raziskava oz. se ga dotika proučevani fenomen raziskovanja. V tej kategoriji se osmi kriterij upoštevanja razlik tesno povezuje s sedmim kriterijem družbene občutljivosti. *»Torej, za mene se veljavnost pojavi na poti, kjer prihaja v interakcijo z ovirami konsistentnosti v raziskavi in se nanaša na zmožnost vključevanja posameznikov, ki so na manj močnih ali privilegiranih položajih. In ko to naredimo na tak način, da lahko dobimo natančen odraz, kakšne so njihove izkušnje«* (MM-E-9/1).

Za uresničevanje kriterija upoštevanja razlik je zelo pomembna raziskovalčeva osebna značilnost, ki je t. i. odprtost duha.

»Mislim ..., rekla bi, da je najbolj ... Ne vem, če je spretnost ali, ali, ali bolj kot ... niti ne kot znanje. Pravzaprav, kar želim izpostaviti, da to, da ta značilnost, mogoče je malo dana, ampak se jo dati razviti, je odprtost duha. Torej, odprt pogled, hm ..., biti reflektiven in biti analitičen, hm, hm, in strukturiran za sebe. Ustvarjam ta okvir v tem času in ta okvir vključuje teoretske, metodološke ali katere koli elemente. Biti sposoben iz bogastva idej, ki so na voljo, sestaviti jasen okvir za sebe za ta čas, in če se razvijaš, boš mogoče spremenil ta okvir za naslednjič... Torej, biti odprt, odprt in kreativen, ampak sistematičen, strukturiran in analitičen pristop, hm, bo zagotovo v pomoč pri raziskavi z integracijo metod (MM-E-6/7).

Prepričljivost kot deveti kriterij ocenjevanja veljavnosti se nanaša na verjetje raziskavi kot celoti – od zasnove raziskovalnega vprašanja prek njene metodološke izvedbe pa vse do predstavljenih rezultatov in dobljenih ugotovitev ter sklepov. Zato kot tak v sebi združuje vse ostale kriterije in ga eksperti primerjajo tudi s kakovostjo celotne raziskave: *»... za mene*

prepričljivost vključuje v sebi vse, je enako kot kakovost. Hm, pove, kako vem, kaj je dobra kakovost ali kako naj se odločim, ko bi moral verjeti v raziskavo in njene rezultate» (MM-E-4/2).

Kriterij prepričljivosti je v prvi vrsti povezan s prepričanjem akademske skupnosti, da verjame ugotovitvam raziskave in omogoči njihovo priznavanje, objavljanje, citiranje in financiranje. Kriterij prepričljivosti eksperti imenujejo tudi družbeni varuh meje: *»Varuh meje je zelo pomemben. O takšnih stvareh, hm, tc, ne bi smel, niso skrivnost, vendar se o njih ne govori. Običajno, hm, hm, se razpravlja o veljavnosti in metodah v smislu objektivnih kriterijev, a ne, metodološki veljavnosti in vzorčenju, a ne, o takšnih stvareh. Ampak za njimi, za njimi pa je druga stvar, kot je varovanje meja in prepričljivost, kar se resnično zgodi, ko ljudje poskušajo objaviti svoje delo ali pridobiti financiranje, štipendijo« (MM-E-1/5).*

Kriterij prepričljivosti raziskave po mnenju ekspertov ponuja tudi možnost upoštevanja različnih kriterijev veljavnosti, katerih izbor je odvisen od deležnikov, ki jih raziskava poskuša prepričati. Če raziskava želi prepričati določenega financerja, bo tako lahko izbrala različne kriterije veljavnosti, kot če želi prepričati splošno javnost ali tvorce politik. Prepričljivost predstavlja tako končni kriterij, s katerim raziskava želi prepričati o svoj uporabnosti in pomenu določene družbene skupine, ki pa imajo vse svoje kriterije veljavnosti, na osnovi katerih raziskavi z integracijo metod verjamejo ali pa ne verjamejo. *»Torej, če je tvoje občinstvo oblikovalec politike, boš morda vključil eno vrsto kriterijev. Če je tvoje občinstvo revija, ki ima zelo strogo vzorčenje, potem boš morda izbral druge kriterije. Če je, če so tvoje občinstvo ljudje, revni ljudje, potem boš morda imel zopet drugačne vrste kriterijev« (MM-E-1/4).*

Zadnji kriterij veljavnosti, ki ga je pokazala kvalitativna analiza devetih intervjujev z eksperti, pa je kriterij **utemeljitve ugotovitev raziskave** z integracijo metod. V deseti kriterij se je uvrstilo 49 citatov intervjuvancev, ki so prek analize kodiranja pokazali dve osrednji vsebinski kategoriji oz. značilnosti kriterija, in sicer pomen ugotovitev raziskave ter ustvarjanje novega pogleda z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Pomen ugotovitev raziskave opredeljuje ujemanje ugotovitev s proučevanim pojavom in zbranimi podatki, integracija rezultatov, dragocene ugotovitve raziskave, ki prispevajo k boljšemu razumevanju proučevanega fenomena, reprezentativnost dobljenih ugotovitev ter zaupanje v

zaključke. Eden od ekspertov je pomen ugotovitev raziskave z integracijo metod zaobjel takole:

»Ja, težko je reči, kateri kriterij je bolj pomemben od drugih, vendar na koncu gre resnično za pomen, raziskovanje za pomen. To velja za kvantitativno, kvalitativno ali kombinirano raziskavo. Torej, ali si prišel do pomena raziskave ter ali je pomen reprezentativen za proučevani fenomen, za podatke, ki si jih zbral. In to je najbolj pomembno. Torej, khm, hm, če ob koncu katerega koli modela, ki ga uporabljaš, lahko dobiš smisel oz. pomen ugotovitev, je ta pomen veljaven. To je potem tisto, kar šteje« (MM-E-8/5-6).

Kakovostna raziskava z integracijo metod skozi različne načine kvantitativnega in kvalitativnega razmišljanja ustvarja nov pogled in znanje, prikaže nepričakovano in pojasnjuje kompleksnost raziskovalnih fenomenov. *»... v resnično dobri raziskavi z integracijo metod se bomo naučili nekaj, kar prej nismo poznali ... Ta kombinacija različnih načinov razmišljanja in znanja bo ustvarila nekaj novega, na kar nismo niti pomislili. Torej, dobimo dejansko novost, novo učenje ali nov pogled na proučevani fenomen« (MM-E-2/2).* Dobra raziskava z integracijo metod se odlikuje po predstavitvi celovite zgodbe, ki prikazuje naučeno oz. novo znanje.

V odgovorih na vprašanje o možnih kriterijih ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod so eksperti izrazili tudi pomisleke glede nabora oz. soglasja temeljnih kriterijev, kar se je pokazalo kot samostojna tema (Tabela 6.5). Intervjuvanci so se strinjali, da bi bili standardizirani kriteriji koristni za raziskovalce začetnike in različne deležnike, da bi lažje presojali kakovost raziskave z integracijo metod, vendar bi ga bilo izredno težko razviti.

Glavni pomisleki ekspertov glede soglasja za en nabor temeljnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod izhajajo iz stališča, da metodologija integracije metod vključuje številne različne metode in oblike izvedbe ter je odvisna od konteksta raziskave. Menijo, da en nabor kriterijev ne bi mogel zaobjeti vseh možnih izvedbenih različic raziskav z integracijo metod, ki temeljijo na različnih definicijah in razumevanju konceptov integracije metod, različnih raziskovalnih načrtih in namenih raziskovanja. Zanimariti pa ne velja niti t. i. železnega zidu med kvantitativno in kvalitativno metodologijo, ki je sicer prisoten v manjši obliki kot v preteklosti, vendar obstaja še danes. Problematično naj bi bilo tudi pomanjkanje kriterijev veljavnosti za kvalitativni del raziskave.

Tabela 6.5: Pomisleki ekspertov o razvoju standardiziranih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod

Teme (št. citatov)	Kategorije (št. citatov)	Kode
ni možno razviti enega nabora/niza/sklopa kriterijev (45)	zaradi raznolikosti raziskav z integracijo metod (21)	en nabor kriterijev ni primeren za vsako raziskavo z integracijo metod, različne definicije integracije metod, različni nivoji kakovosti, različno razumevanje konceptov, različni raziskovalni načrti, različni nameni raziskovanja
	železni zid med metodologijami (12)	različno znanje tehnik integracije metod, pomanjkanje ocenjevalnih kriterijev za kvalitativni del raziskave
	več naborov kriterijev (6)	ni enega odgovora, več načinov utemeljitve ugotovitev, več resnic
možni so samo splošni kriteriji (17)	možno izpostaviti samo pomembne vidike (9)	biti pomemben, etični vidiki, samo teoretični modeli
	poiskati kriterije, kdaj ne delati raziskave z integracijo metod (1)	temeljni kriteriji za neizvedljivost raziskave z integracijo metod
pomanjkljivosti raziskovanja z integracijo metod (130)	pomanjkanje znanja (36)	premalo znanja o raziskovalnih načrtih, tehnikah in konceptih, kopiranje modelov drugih avtorjev, nepoznavanje statistike, nepoznavanje kvalitativne metodologije, pomanjkljivo poznavanje kriterijev veljavnosti, »sezonski« raziskovalci
	zanikanje integracije metod kot tretje raziskovalne poti v znanosti (25)	eksperti proti integraciji metod (varnost, filozofski pogled, izobrazba), zahtevnost objavljavanja in pridobitve financiranja, metodološka politika
	kompleksnost (35)	kompleksnost znanja integracije metod, kriterijev veljavnosti (ni seznam, preveč kriterijev), raziskovalnega pojava, zapleteni raziskovalni načrti, ni enotne definicije, siva področja, časovno zahtevna raziskava, finančno zahtevno ocenjevanje veljavnosti
	pomanjkljiva kakovost posameznih delov raziskave (kvantitativni, kvalitativni) (12)	vzporednice med kvantitativnim in kvalitativnim delom, skromno opredeljeni kriteriji veljavnosti, zanemarjanje kvantitativne in kvalitativne tradicije
	ostajanje na metodološkem nivoju (12)	pomanjkanje refleksije, pomanjkanje inovativnosti, pomanjkanje integracije, pomanjkljiva osredotočenost na raziskovalno vprašanje
	pomanjkanje empiričnih raziskav (10)	empirično testiranje tradicionalnih kvantitativnih in kvalitativnih kriterijev veljavnosti

Intervjuvanci pa so izpostavili, da je možnih več različnih naborov kriterijev veljavnosti integracije metod (Tabela 6.5). Nekateri eksperti menijo, da bi kriteriji morali biti čim bolj splošni in bi tako izpostavljali samo pomembne vidike.

»Če me vprašate, kateri obstajajo, potem lahko povem, da ni skupnega odgovora. Lahko samo rečem, da obstajajo pomembni vidiki, ki jih je potrebno pogledati. Hm, v tem smislu obstajajo določeni kriteriji, ki so, hm, pomembni za pregled, ampak, ampak, ali je njihov nivo dober ali slab ali nezadovoljiv, tukaj kot rečeno mislim, da ni enega odgovora ... Nabor zelo splošnih kriterijev predstavlja precej visoko stopnjo, abstraktno stopnjo kriterijev, hm, ki so skupni. Potemtakem ne želim razmišljati z vidika kvantitativnih kriterijev, kvalitativnih kriterijev in kriterijev integracije« (MM-E-6/2-3).

Drugi eksperti pa so zagovarjali stališče, da je vsaka raziskava lahko raziskava z integracijo metod in ima lahko pomemben doprinos dodatne raziskovalne faze iz druge metodologije. Zato je bolj relevantno vprašanje, kakšni so temeljni kriteriji, ki določajo, kdaj raziskava z integracijo metod ni ustrezna in bi bila boljša enometodna študija ali večmetodna študija iste metodološke usmeritve.

Nadalje so intervjuvani eksperti izpostavili tudi pomanjkljivosti raziskovanja z integracijo metod. Pri tem so na prvem mestu opozorili na pomanjkanje znanja oz. slabo poznavanje metodologije integracije metod, njenih specifičnih raziskovalnih načrtov, tehnik in konceptov. Posledica slednjega je, da raziskovalci kopirajo modele drugih avtorjev in jih slepo prenašajo na proučevanje svojega raziskovalnega problema, ki pa privzetim pristopom ne ustreza. Težave povzroča tudi slabo poznavanje posameznih raziskovalnih faz, npr. statističnih analiz ali načel kvalitativnega raziskovanja. Raziskovalci prav tako slabo poznajo teoretske modele kriterijev veljavnosti, po katerih bi lahko načrtovali in ocenjevali kakovost svoje raziskave z integracijo metod. *»Zato ker je, a ne, je resnično težko ... Ko delam s, a ne, sezonskimi raziskovalci, hm, ki se prijavljajo za financiranje raziskave, zlasti klinične, mislim, na področju kliničnih znanosti. Zato, hm, ker ni dovolj časa, da bi se učili. Torej morajo nekako priti notri in samo vedo, da želijo ta način oz. občutijo, da morajo uporabiti oba, kvantitativni in kvalitativni pristop« (MM-E-3/6).*

Ob pomanjkanju znanja na področju integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije pa raziskovalcem težave povzročata tudi kompleksnost te metodologije in nepriznavanje tretje metodološke poti v znanosti. *»Obstajajo posamezniki, ki so samo absolutno ... zaprto misleči v odnosu do integracije metod. Ja. Ja. In če imamo resnično dobro raziskovalno vprašanje, so popolnoma proti ... In če, če so, hm, a ne, in je videti, da bo tak problem, se je včasih bolje odločiti za kvantitativno ali za kvalitativno raziskavo. Vsaj na tej stopnji študija, ko diplomiraš pa imaš na razpolago še vse življenje, da raziskuješ z integracijo metod« (MM-E-*

8/). Kompleksnost znanja integracije metod in kompleksnost raziskovalnih pojavov, ki jih proučujejo, vodijo v časovno in finančno zahtevno raziskovanje. Slednje se lahko rezultira v pomanjkljivi kakovosti celotne raziskave z integracijo metod ali njenih posameznih delov (kvantitativni oz. kvalitativni), ostajanju na metodološkem oz. tehničnem nivoju raziskave brez ustrezne integracije, odgovora na raziskovalno vprašanje ter inovativnosti.

»Na primer, hm, mislim, v mnogih člankih sem videl poglavja z naslovom “kvantitativni rezultati”, in potem ločeno poglavje “kvalitativni rezultati”. In potem imajo razpravo, ki pravzaprav resnično ne pove, hm, nič novega, kar je bilo že v rezultatih. Z drugimi besedami, ničesar ni, kar bi obrazložilo: “OK, kje bomo to združili ali kako bomo pojasnili, kako ima en del, hm, pomen za drugi del”, in tako je to zelo nizka stopnja integracije, če samo primerjaš eno raziskavo in poročilo z drugo« (MM-E-4/2-3).

Področje integracije se metod se nadalje sooča s pomanjkanjem empiričnih raziskav, ki bi testirale zasnovane teoretične modele ekspertov, in sicer zlasti na področju ocenjevanja veljavnosti in temeljnih kriterijev veljavnosti raziskave z integracijo metod. *»To so moji lastni standardi, ki sem jih razvil. Ja, ja. Hm ..., mislim, da bi se številni strinjali z njimi, hm. Vendar na primer nisem seznanjen o empiričnem testiranju moje kontrolne liste« (MM-E-5/3).*

Zadnje vprašanje v intervjujih z eksperti pa je bilo vprašanje o možnem razvoju merskega instrumenta za raziskovalce začetnike in druge interesne skupine ne glede na znanstveno vedo ali metodološko predznanje, s katerim bi lahko na enostaven način ocenili veljavnost svoje ali druge raziskave z integracijo metod (Tabela 6.6).

Eksperti so se strinjali, da je razvoj merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti možen, pri tem pa je pomembno presoditi o številu in vsebini vključenih kriterijev, ki naj jih ne bo več kot 10, morebitni prioritnosti kriterijev ter obliki in uporabi merskega instrumenta, da bo širše dosegljiv za različne ocenjevalce in namene ocenjevanja.

»Vendar realnost je, da nimamo dovolj časa ali denarja ali možnosti usposabljanja. Torej, izbrati moraš samo nekatere kriterije, a ne. Zelo malo raziskav lahko vključi vsa posamezna ocenjevanja vseh vrst veljavnosti v svoj članek« ... Tc, hm, torej, razviti moraš kriterije, ki jih boš lahko izbral, ki so najbolj pomembni kriteriji veljavnosti. In to je odvisno od tvojega raziskovalnega vprašanja, od tega, koliko denarja imaš, koliko časa, kje želiš objaviti ugotovitve, tvojega izobraževanja, tudi tvojih sodelavcev mogoče. In tako potrebuješ mero za izbor, katere kriterije boš uporabil (MM-E-1/4).

Tabela 6.6: Razvoj merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod

Teme (št. citatov)	Kategorije (št. citatov)	Kode
merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave (28)	tehnike točkovanja (10)	metaanaliza, bralni kriteriji
	ni več v uporabi (10)	kritike, pomanjkljiva utemeljitev, kompleksno kodiranje in točkovanje, nizka zanesljivost, majhen interes za uporabo med raziskovalci
	ni izvedljivo (3)	človek ne more biti instrument
merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave (4)	izvedljiv (1)	ocenjevanje veljavnosti možno samo v kvantitativnem delu raziskave z integracijo metod
število kriterijev veljavnosti v merskem instrumentu (25)	ne preveč kriterijev (11)	10 kriterijev, obvladljiv seznam
	način izbora kriterijev (14)	razpoložljiv čas, raziskovalna vprašanja, mera za izbor, usposobljenost raziskovalca, zunanji dejavniki
prioritetnost kriterijev v merskem instrumentu (30)	prioritetnost ni pomembna (5)	več kriterijev tem bolje, osebni pristop
	večdimenzionalni paket kriterijev (13)	ni seznama, teoretični modeli kot usmeritve, upoštevati raziskovalni načrt
razvoj novega merskega instrumenta (19)	oblika merskega instrumenta (10)	kontrolna lista, razumljiv za uporabnike, merjenje korak za korakom, programsko orodje
	pomisliki (3)	nazadovanje v razvoju integracije metod
	uporaba (3)	urejanje in recenziranje znanstvenih revij

Eksperti so pri tem vprašanju navajali tudi ločene merske instrumente za ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem in kvalitativnem delu raziskave posebej (Tabela 6.6). Zlasti na področju kvalitativnega ocenjevanja veljavnosti so se odprle bogate razprave, v katerih so eksperti opozorili na tehnike točkovanja, ki so bile priljubljene določeno obdobje v preteklosti, a zaradi kritike in pomanjkljive utemeljitve, ki so je bile deležne, danes ne obstajajo več. Očitani so jim nizko zanesljivost, kompleksno kodiranje in točkovanje ter majhen interes za uporabo med raziskovalci.

»... zato, zato sem rekel, da je moj pogled malo kontroverzen. Ker razmišljam, hm, z vidika standardiziranih kriterijev, ki jih ocenjujem kot velik neuspeh na področju kvalitativnega raziskovanja. Torej, pred petimi do desetimi leti, hm, je večje število avtorjev predlagalo različne, hm, tehnike točkovanja za kvalitativno raziskovanje, pri katerih si dobil toliko točk za to in toliko točk za to. In, hm, skoraj vsi od teh so izginili. Hm, in razlog za to je bil, hm, mislim, da sta bila dva razloga. Enostavnejši je bil ta, hm, da so bila točkovanja zelo, hm, kompleksna za kodiranje in računanje ter so dosegla zelo

nizko notranjo zanesljivost. Drugi razlog pa je bil ta, da je nekdo vprašal, zakaj to počnete, in niso našli dobrega odgovora (MM-E-4/4).

Marsikateri izmed intervjuvancev je zavzel stališče, da je ocenjevanje veljavnosti možno samo za kvantitativni del raziskave z integracijo metod. Pojavili pa so se tudi pomisleki, da razvoj standardiziranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti pomeni tudi določeno nazadovanje v razvoju integracije metod. *»Vendar me skrbi, če bomo šli v drugo smer in bomo imeli preveč, hm, fiksnih instrumentov za integracijo metod in raziskovalnih načrtov, potem se zna področje upočasniti in se ne bo več toliko razvijalo«* (MM-E-4/).

6.3 Rezultati III. raziskovalne faze: Razvoj novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod – testiranje pilotnega instrumenta

Tretja raziskovalna faza doktorske disertacije ali razvoj novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod je bila zasnovana na osnovi rezultatov I. in II. raziskovalne faze ter je potekala v dveh zaporednih raziskovalnih korakih. V prvem koraku je bil na osnovi rezultatov predhodnih raziskovalnih faz izdelan predlog začetnega oz. pilotnega merskega instrumenta, ki je bil testiran na treh različnih skupinah študentov in vsakokrat z izpopolnjeno različico. Pilotno testiranje je potekalo na osnovi treh izbranih objavljenih raziskav z integracijo metod, pri čemer je vsak testiranec s pomočjo merskega instrumenta ocenil eno raziskavo. Na osnovi zbranih kvantitativnih in kvalitativnih ugotovitev pilotnega testiranja ter ponovne poglobljene analize intervjujev z eksperti integracije metod iz II. raziskovalne faze, je bila razvita dopolnjena oz. revidirana različica merskega instrumenta, ki je bil testiran na vzorcu treh izkušenih recenzentov.

Drugo testiranje revidiranega merskega instrumenta je v primerjavi s prvim testiranjem potekalo na večjem vzorcu 10 objavljenih raziskav z integracijo metod, ki so bile izbrane z različnih področij znanosti. Vsak izmed treh vključenih recenzentov je z vidika veljavnosti analiziral vseh 10 raziskav z enako različico revidiranega merskega instrumenta. Rezultate pilotnega testiranja merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod prikazujemo v tem poglavju, medtem ko so rezultati razvoja in testiranja revidiranega merskega instrumenta predstavljeni v poglavju 6.4.

Pilotni merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod je bil razvit na osnovi ugotovitev sistematičnega pregleda literature o obstoječih kriterijih ocenjevanja veljavnosti v raziskavah s kvantitativno, kvalitativno in integrirano metodologijo ter na osnovi prve kvalitativne vsebinske analize transkriptov intervjujev z eksperti integracije metod. Prva kvalitativna analiza intervjujev je bila narejena na ročni način, in sicer na podlagi pripravljenih prvih verzij transkriptov iz zvočnih zapisov intervjujev. Pri razvoju revidiranega merskega instrumenta pa so bile narejene ponovne preverbe in izboljšave transkriptov intervjujev, ki jim je sledila ponovna poglobljena kvalitativna vsebinska analiza, ki je bila narejena s programom za kvalitativno analizo podatkov NVivo (2017).

Dobljene ugotovitve predhodnih raziskovalnih faz so dale izhodišča za postavitev temeljnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v pilotnem merskem instrumentu, ki v največji meri temeljijo na ugotovljenih standardih za zasnovo, izvedbo in evalvacijo kakovostne raziskave z integracijo metod po mnenju ekspertov te metodologije (tabela 6.4). Sistematični pregled dosedanjih raziskav (tabela 6.2) in intervjuji z eksperti (tabela 6.6) pa so dali tudi izhodišča za oblikovno zasnovo pilotnega merskega instrumenta, izbrane merske lestvice za ocenjevanje analiziranih kriterijev veljavnosti ter zasnovo evalvacije vprašalnika. Evalvacijo pilotnega merskega instrumenta je pri vseh treh testiranjih sestavljalo sedem merskih značilnosti, ki so ocenjevale vključitev analiziranih kriterijev veljavnosti v merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod z vidika njihove razumljivosti, uporabnosti, objektivnosti, pomembnosti, relevantnosti, nujnosti in primernosti. Na osnovi ugotovitev evalvacije merskega instrumenta pri pilotnem testiranju je bila ta kasneje v revidiranem merskem instrumentu skrajšana na tri ključne merske značilnosti analiziranih kriterijev veljavnosti z vidika njihove razumljivosti, uporabnosti in pomembnosti.

Prva verzija pilotnega merskega instrumenta je bila testirana 17. 10. 2016 na skupini magistrskih študentov na Turku University of Applied Sciences na Finskem in je bila sestavljena iz demografskih vprašanj (spol, starost, kraj bivanja, študijski program, letnik študija udeleženca) in 25 vsebinskih vprašanj, ki so vodila testiranja pri ocenjevanju veljavnosti izbranega prispevka raziskave z integracijo metod.

Vsebinska vprašanja so bila razdeljena v 11 tematskih sklopov. Za vsak tematski sklop so bili testiranci naprošeni, da ocenijo ustreznost vključenih vprašanj v merski instrument za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo metod. Evalvacija vprašanj je potekala z vidika sedmih spremenljivk (razumljivost, uporabnost, objektivnost, pomembnost, relevantnost, nujnost in primernost), ki so jih testiranci vsako posebej ocenjevali na 5-stopenjski Likertovi lestvici stališč (1 – sploh se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – neodločen, 4 – se strinjam, 5 – zelo se strinjam). Omogočen pa je bil tudi prostor, v katerega so lahko navedli komentarje in povratne informacije o ustreznosti vključenih vprašanj za vsak tematski sklop.

Druga različica pilotnega merskega instrumenta je bila razvita na osnovi kvantitativnih in kvalitativnih ugotovitev prve različice ter je bila testirana 8. 11. 2016 na skupini dodiplomskih študentov 3. letnika študija na Turku University of Applied Sciences na Finskem. Vključevala je 19 vprašanj in prav toliko tudi tematskih sklopov, ki so jih testiranci ocenjevali z vidika

njihove ustreznosti vključitve v merskih instrumentih za ocenjevanje veljavnosti raziskave z integracijo metod. Sklop demografskih vprašanj kot tudi sedem evalvacijskih spremenljivk s 5-stopenjsko ocenjevalno lestvico ter možnost navedbe prostih komentarjev in mnenj udeležencev so bili enaki kot pri prvi testirani različici pilotnega merskega instrumenta.

Tretja različica pilotnega merskega instrumenta, ki je bila razvita iz analize dobljenih ugotovitev druge različice, je vključevala 22 vprašanj ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod ter enako število tematskih sklopov evalviranja merskega instrumenta. Vsako vprašanje je bilo evalvirano na enak način kot v prvi in drugi testni verziji pilotnega merskega instrumenta, in sicer s 5-stopenjsko ocenjevalno lestvico v sedmih evalvacijskih spremenljivkah in možnostjo navedbe prostih komentarjev pri vsakem vprašanju. Tudi pri tretjem testiranju so bile merjene enake demografske značilnosti testirancev kot v predhodnih dveh različicah pilotnega merskega instrumenta.

Vse tri pilotne različice merskega instrumenta pa so v zaključnem delu vključevale tudi odprto vprašanje o mnenju udeležencev glede kakršnih koli dopolnitev ali sprememb k testiranemu merskemu instrumentu ocenjevanja veljavnosti, ki v predhodnih vprašanjih niso bile vključene. Dobljene kvantitativne in kvalitativne rezultate treh testiranj pilotne verzije merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti predstavljamo v nadaljevanju.

Pri treh testiranjih pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti so bile uporabljene tri zaključene raziskave z integracijo metod, objavljene v obliki izvirnih znanstvenih člankov v mednarodnih revijah s področja zdravstva in zdravstvene nege. Vsak študent je ocenjeval samo en prispevek. Tabela 6.7 prikazuje, da je bil največkrat ($n = 17$) analiziran prispevek avtorice Stoddart in sodelavcev (2014), vendar razlike niso velike. Pri prvem ($n = 3$) in tretjem ($n = 8$) testiranju nekateri študenti na vprašalniku niso označili, kateri članek so analizirali. Največ študentov je sodelovalo pri evalvaciji tretje različice pilotnega instrumenta ($n = 22$), medtem ko sta si bili skupini prvega in drugega testiranja številčno izenačeni ($n = 17$).

Tabela 6.7: Vključene raziskave v prvo, drugo in tretje testiranje pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod na vzorcu študentov

Analizirani prispevek	Prvo testiranje 17. 10. 2016 n (%)	Drugo testiranje 8. 11. 2016 n (%)	Tretje testiranje 9. 11. 2016 n (%)
Stoddart in drugi 2014: The new clinical leadership role of senior charge nurses	6 (35,3)	4 (23,5)	7 (31,8)
Godfrey in drugi 2014: Coaching interprofessional health care improvement teams	4 (23,5)	7 (41,2)	3 (13,6)
Pfaff in drugi 2014: Exploring new graduate nurse confidence	4 (23,5)	6 (35,3)	4 (18,2)
Manjkajoči podatki	3 (17,6)	0 (0)	8 (36,4)
Skupaj	17 (100)	17 (100)	22 (100)

Legenda: n – število odgovorov; % – odstotek

Tabela 6.8: Rezultati prvega testiranja pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod na vzorcu študentov⁸

Kriterij veljavnosti	Razumljivost		Uporabnost		Objektivnost		Pomembnost		Relevantnost		Nujnost*		Primernost*	
	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)
kvantitativni del	17	3,29 (1,16)	15	3,60 (0,99)	15	3,53 (0,74)	15	3,40 (0,83)	15	3,40 (0,74)	15	3,47 (1,06)	13	4,23 (0,93)
kvalitativni del	15	3,40 (1,24)	15	3,40 (1,24)	15	3,33 (0,90)	15	3,27 (0,96)	15	3,13 (0,92)	14	3,57 (1,02)	14	4,07 (0,92)
kombinirani del	15	3,33 (1,18)	14	3,14 (1,03)	14	3,14 (0,86)	14	3,14 (1,10)	14	3,07 (1,07)	13	3,23 (0,93)	13	3,77 (0,93)
utemeljitev integracije	15	1,87 (0,92)	14	2,50 (1,02)	14	2,86 (0,66)	14	3,00 (0,78)	14	2,79 (0,80)	13	3,31 (0,63)	12	3,50 (0,80)
integracija rezultatov	15	2,87 (1,06)	14	3,14 (0,86)	14	3,29 (0,83)	14	3,07 (0,83)	14	2,93 (0,83)	13	3,23 (0,83)	13	3,77 (1,01)
prinaša novo znanje	16	2,69 (1,20)	15	2,73 (1,16)	15	2,73 (1,03)	15	2,93 (1,10)	15	2,87 (1,13)	14	3,50 (0,94)	14	3,79 (0,98)
ocenjevanje veljavnosti	16	2,69 (1,20)	15	2,73 (0,88)	15	2,60 (0,91)	15	2,87 (0,83)	15	2,60 (0,99)	14	3,50 (0,86)	14	3,71 (0,73)
raziskovalni načrt	15	2,27 (1,34)	14	2,71 (0,91)	14	2,79 (0,89)	14	2,79 (0,98)	14	2,64 (0,84)	13	3,31 (0,75)	13	3,62 (0,96)
prepričljivost	16	3,06 (1,34)	15	3,00 (1,07)	15	3,07 (0,96)	15	2,73 (1,16)	14	2,79 (1,25)	14	3,36 (1,01)	14	3,86 (0,95)
spoštovanje različnosti	16	2,13 (1,20)	14	2,71 (0,83)	14	2,64 (0,84)	14	2,79 (0,89)	14	2,57 (0,85)	13	3,31 (0,75)	13	3,69 (0,75)
kulturna občutljivost	16	2,38 (1,36)	14	2,79 (1,12)	14	2,64 (1,08)	14	2,79 (1,05)	14	2,64 (0,93)	13	3,69 (0,95)	13	4,08 (0,86)

Legenda: n – število odgovorov; PV – povprečna vrednost; SO – standardni odklon; pri ocenjevanju je bila uporabljena 5-stopenjska lestvica: 1 – sploh se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – neodločen, 4 – se strinjam, 5 – zelo se strinjam; * – spremenljivki ocenjevanja nujnosti in primernosti kriterija sta bili v merskem instrumentu zastavljeni v obratni smeri kot ostale (višja ocena pomeni manjše strinjanje), a za analizo sta bili obrnjeni in poenoteni.

⁸ Pilotni merski instrument (prva različica) je v celoti predstavljen v Prilogi Č.

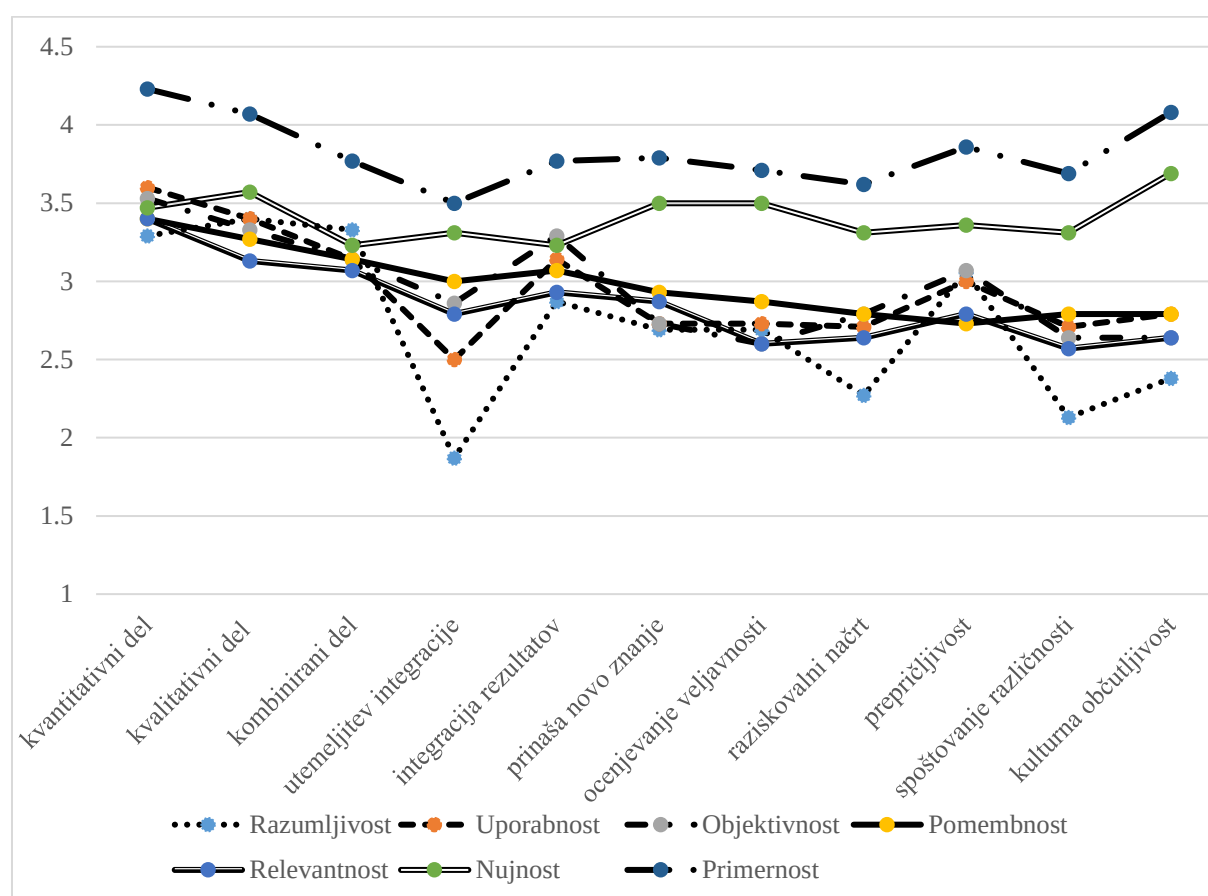
Rezultati prvega testiranja pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod (Tabela 6.8) kažejo, da so testiranci izbirali večinoma sredinske ocene, in to pri vseh evalviranih spremenljivkah merskega instrumenta (razumljivost, uporabnost, objektivnost, pomembnost, relevantnost, nujnost, primernost) ter v vseh ocenjevanih kriterijih veljavnosti. Najvišjo povprečno oceno so tako dodelili primernosti ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave ($PV = 4,23$). Ta kriterij ocenjevanja veljavnosti je bil tudi v ostalih evalviranih spremenljivkah najbolj ocenjeni kriterij merskega instrumenta, pri katerem je bila najnižja poprečna ocena 3,29.

Strinjanje s kriteriji veljavnosti ($PV > 3$) so udeleženci izrazili tudi pri ocenjevanju veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave in v delu raziskave s kombiniranjem oz. integracijo kvantitativnega in kvalitativnega raziskovanja. Najnižjo povprečno oceno ($PV = 1,87$) pa so študenti dodelili razumljivosti kriterija za ocenjevanje utemeljitve integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod. Ta kriterij je bil najnižje ocenjen tudi z vidika uporabnosti ($PV = 2,50$). Manjše strinjanje testirancev oz. povprečne ocene evalvacije pod oceno 3 so v večini evalviranih spremenljivk prejeli še kriteriji, kot so doprinos novega znanja, preverjanje veljavnosti v sami raziskavi, usklajenost med ocenjevanjem veljavnosti in raziskovalnim načrtom raziskave, spoštovanje različnosti in kulturna občutljivost. Pri navedenih kriterijih je bila najnižje ocenjena njihova razumljivost, razen pri kriteriju preverjanje veljavnosti v sami raziskavi, kjer po mnenju testirancev izstopa nižja objektivnost in relevantnost ($PV = 2,60$).

V Tabeli 6.8 velja izpostaviti tudi nekoliko višje povprečne ocene pri evalvaciji nujnosti in zlasti primernosti posameznih kriterijev. Pri tem velja opozoriti, da sta bili spremenljivki evalvacije nujnosti in primernosti kriterija zastavljeni na merskem instrumentu v negativni obliki (kriterij ni nujen oz. ni pomemben), z namenom kontrolnega vprašanja in preverjanja zanesljivosti merskega instrumenta. Navedeno pomeni, da je bila 5-stopenjska ocenjevalna lestvica pri navedenih spremenljivkah obrnjena v nasprotni smeri v primerjavi z ostalimi. Možno je, da so testiranci ob slabšem znanju angleškega jezika in manjši pozornosti slednje tudi spregledali, kar se lahko posledično odraža tudi v višjih povprečnih ocenah. Vsi kriteriji ocenjevanja veljavnosti so bili z vidika nujnosti in primernosti ovrednoteni s strinjanjem oz. $PV > 3$.

Rezultati povprečnih ocen testirancev po posameznih evalviranih spremenljivkah pa kažejo najboljše razumevanje ($PV = 3,40$) in nujnost ($PV = 3,57$) ocenjevanja veljavnosti v

kvalitativnem delu raziskave ter največjo uporabnost (PV = 3,60), objektivnost (PV = 3,53), pomembnost (PV = 3,40), relevantnost (PV = 3,40) in primernost (PV = 4,23) ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave. Ob kriteriju ocenjevanja utemeljitve integracije metod, ki dosega najnižjo razumljivost in uporabnost, pa kriterij preverjanja veljavnosti v sami raziskavi dosega najnižjo objektivnost (PV = 2,60), kriterij prepričljivost raziskave najnižjo pomembnost (PV = 2,73) in spoštovanje različnosti najnižjo relevantnost (PV = 2,57) (Tabela 6.8).

Slika 6.1: Grafični profil rezultatov prvega testiranja pilotnega merskega instrumenta

Dobljene kvantitativne ugotovitve prvega testiranja pilotnega merskega instrumenta potrjuje Slika 6.1, ki kaže najbolj enotna in najvišja ocenjevanja testirancev po sedmih evalviranih spremenljivkah pri kriteriju ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave z integracijo metod. Navedenemu kriteriju po ocenah testirancev sledi kriterij veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave in nato kriterij veljavnosti integriranega dela raziskave. Najnižje ocene kot tudi največjo razpršenost med ocenjevanimi evalviranimi spremenljivkami pa je

zaslediti pri kriteriju utemeljitve integracije, pri katerem so testiranci izrazili zlasti nizko razumevanje. Večje razpršenosti v ocenah intervjuvancev so razvidne tudi pri kriterijih, kot so ocenjevanje raziskovalnega načrta, doprinos novega znanja, ocenjevanje veljavnosti v sami raziskavi s strani avtorjev, spoštovanje različnosti in kulturna občutljivost.

Grafični profil rezultatov sedmih evalviranih spremenljivk kaže najnižje ocene razumljivosti ($PV = 1,87-3,40$) in izstopajoče visoke ocene primernosti ($PV \geq 3,50$) in nujnosti ($PV \geq 3,23$) za vključene in ocenjevane kriterije veljavnosti v pilotnem merskem instrumentu. Pri slednjih se potrjuje ugotovitev, da je obrnjena ocenjevalna lestvica prispevala k dobljenim višjim povprečnim ocenam presojanih kriterijev v primerjavi z ostalimi merjenimi značilnostmi. Glede na dobljene ugotovitve so bili udeleženci drugega in tretjega testiranja pilotnega merskega instrumenta ob podajanju navodil pred začetkom testiranja posebej opozorjeni na razlike v ocenjevalni lestvici pri presoji nujnosti in primernosti ocenjevanih kriterijev veljavnosti v analiziranih raziskavah. Spremembe se kažejo v grafičnih prikazih dobljenih rezultatov drugega (Slika 6.2) in tretjega (Slika 6.3) testiranja pilotnega merskega instrumenta.

Na osnovi dobljenih kvantitativnih rezultatov prve testirane različice pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod (Tabela 6.8, Slika 6.1) kot tudi v nadaljevanju predstavljenih kvalitativnih predlogov izboljšav udeležencev (Tabeli 6.11 in 6.12) je bila izpopolnjena druga testna različica pilotnega merskega instrumenta. Kot prvo večjo spremembo velja izpostaviti, da so se evalvirani tematski sklopi vprašanj v merskem instrumentu (npr. evalvacija kvantitativnega dela, evalvacija kvalitativnega dela in evalvacija kombiniranega dela) razdelili na evalvacijo vsakega vprašanja posebej v posameznem tematskem sklopu. Navedeno je povečalo število ocenjevanih kriterijev z 11 v prvi različici pilotnega merskega instrumenta na 19 v drugi različici. Pet posameznih vprašanj s štirimi podvprašanji je bilo pri drugem testiranju umaknjenih, od tega celoten sklop vprašanj za ocenjevanje kriterija, da integracija metod prinaša novo znanje. V drugi testni različici pilotnega merskega instrumenta so bile narejene tudi spremembe pri oblikovanju samih vprašanj (npr. sprememba vprašalnic, krajšanje), ki so jih predlagali udeleženci ob prvem testiranju.

Tabela 6.9: Rezultati drugega testiranja pilotnega merskega instrumenta za oceno veljavnosti v raziskavah z integracijo metod na vzorcu študentov⁹

Kriterij veljavnosti	Razumljivost		Uporabnost		Objektivnost		Pomembnost		Relevantnost		Nujnost*		Primernost*	
	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)
kvantitativni del – vključen	16	3,56 (0,81)	16	3,81 (0,83)	16	3,44 (0,73)	16	3,69 (0,79)	16	3,63 (0,96)	15	3,73 (0,70)	16	3,63 (0,72)
kvantitativni del – namen	15	3,27 (1,03)	15	3,40 (0,83)	15	3,47 (0,64)	15	3,53 (0,83)	15	3,27 (0,80)	15	3,53 (0,83)	15	3,73 (0,70)
kvantitativni del – raz. načrt	13	3,69 (0,86)	13	3,92 (0,86)	13	3,69 (0,75)	13	3,85 (0,80)	13	3,54 (0,66)	13	3,62 (0,77)	13	3,85 (0,90)
kvantitativni del – metode	11	4,09 (0,94)	11	4,09 (0,83)	11	3,73 (0,79)	11	3,91 (0,83)	11	3,64 (0,67)	11	3,45 (0,93)	11	3,45 (0,93)
kvalitativni del – vključen	14	4,07 (0,92)	14	4,00 (0,68)	13	3,62 (0,77)	15	3,67 (0,72)	14	3,57 (0,65)	14	3,64 (1,01)	14	3,79 (0,89)
kvalitativni del – namen	12	3,17 (1,27)	12	3,75 (0,87)	11	3,18 (0,87)	11	3,64 (0,81)	11	3,45 (0,82)	11	3,64 (0,81)	11	3,73 (0,91)
kvalitativni del – raz. načrt	12	2,83 (1,19)	11	3,45 (0,82)	11	3,09 (0,94)	10	3,20 (0,92)	11	2,91 (1,04)	11	3,45 (0,93)	11	3,45 (0,93)
kvalitativni del – metode	14	3,79 (0,89)	14	3,79 (0,80)	14	3,50 (0,86)	14	3,36 (0,84)	14	3,57 (0,76)	14	3,50 (0,76)	14	3,57 (0,94)
kombinirani del – vključen	14	3,29 (1,14)	14	3,43 (1,02)	14	3,43 (1,02)	14	3,43 (1,02)	14	3,29 (0,91)	14	3,21 (0,80)	14	3,43 (0,85)
kombinirani del – raz. načrt	13	3,08 (1,26)	13	3,23 (1,17)	13	3,31 (1,03)	13	3,00 (1,23)	13	3,23 (1,01)	13	3,38 (0,96)	13	3,31 (0,86)
utemeljitev integracije	12	3,17 (1,27)	12	3,17 (1,12)	12	3,08 (0,90)	12	3,00 (1,04)	12	2,92 (1,17)	12	3,33 (1,07)	12	3,25 (0,87)
integracija rezultatov	12	2,92 (1,31)	12	3,08 (1,08)	12	2,83 (0,84)	12	3,33 (0,99)	12	2,75 (1,06)	12	3,50 (0,67)	12	3,17 (0,94)
integracija – postopek	13	2,85 (1,35)	13	3,00 (1,08)	13	3,00 (1,08)	13	3,23 (1,09)	13	2,92 (1,19)	13	3,31 (0,86)	13	3,38 (0,77)
ocenjevanje veljavnosti	11	2,36 (1,29)	10	2,30 (1,25)	9	2,67 (1,32)	9	2,67 (1,41)	9	2,67 (1,32)	9	3,44 (1,33)	9	3,44 (1,33)
veljavnost in raz. načrt	9	2,89 (1,36)	8	3,00 (1,07)	8	3,25 (1,04)	8	3,25 (1,28)	8	3,00 (1,31)	8	3,50 (0,93)	8	3,13 (1,13)
prepričljivost	10	3,20 (1,23)	11	3,45 (1,13)	10	3,30 (0,95)	10	3,50 (1,08)	10	3,20 (1,03)	10	3,30 (0,95)	10	3,20 (0,92)
doprinos za družbo	9	3,56 (1,24)	10	3,60 (0,97)	9	3,44 (1,01)	9	3,33 (1,32)	9	3,67 (0,87)	9	3,33 (1,12)	9	3,44 (1,01)
spoštovanje različnosti	10	3,20 (0,92)	9	3,67 (1,00)	9	3,11 (0,93)	9	3,33 (1,23)	9	3,22 (0,83)	9	3,56 (0,73)	9	3,56 (0,73)
kulturna občutljivost	9	3,33 (1,41)	10	3,20 (1,40)	9	3,33 (1,41)	9	3,33 (1,50)	9	3,22 (1,39)	9	3,56 (1,24)	9	3,56 (1,24)

Legenda: n – število odgovorov; PV – povprečna vrednost; SO – standardni odklon; pri ocenjevanju je bila uporabljena 5-stopenjska lestvica: 1 – sploh se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – neodločen, 4 – se strinjam, 5 – zelo se strinjam; * – spremenljivki ocenjevanja nujnosti in primernosti kriterija sta bili v merskem instrumentu zastavljeni v obratni smeri kot ostale (višja ocena pomeni manjše strinjanje), a za analizo sta bili obrnjeni in poenoteni.

Rezultati drugega testiranja pilotnega merskega instrumenta (Tabela 6.9) kažejo, da so testiranci podobno kot pri prvem testiranju pri vseh ocenjevanih kriterijih veljavnosti izbirali

⁹ Pilotni merski instrument (druga različica) je v celoti predstavljen v Prilogi D.

večinoma sredinske ocene, vendar so večkrat posegli po ocenah > 3 in odgovoru, da se strinjajo z razumljivostjo, uporabnostjo, objektivnostjo, pomembnostjo, relevantnostjo, nujnostjo in primernostjo posameznega kriterija za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Slednje potrjuje tudi ugotovitev, da nobena povprečna ocena ni nižja od ocene 2.

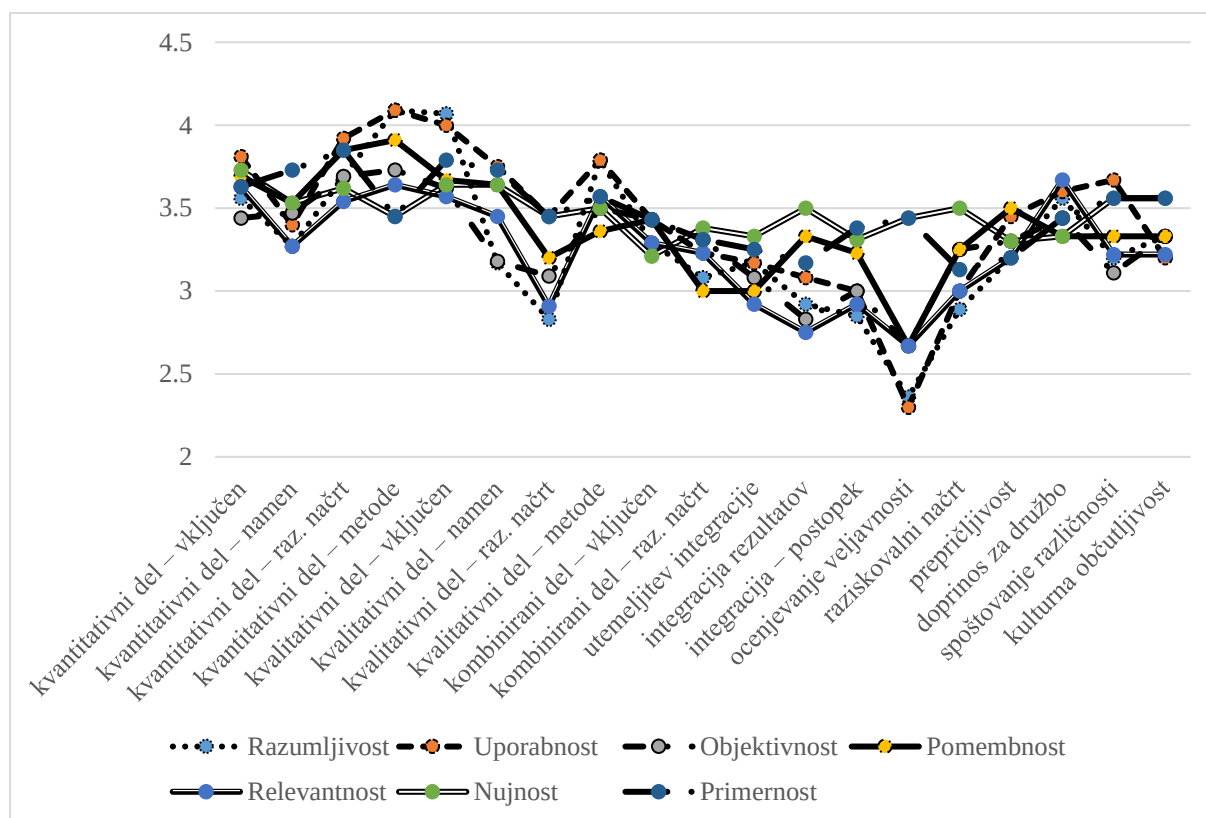
Tabela 6.9 kaže, da sta pri drugem testiranju pilotnega merskega instrumenta dosegla največjo razumljivost kriterija ocenjevanje metod zbiranja podatkov v kvantitativnem delu raziskave ($PV = 4,09$) in prepoznavanje vključenosti kvalitativnega dela raziskave ($PV = 4,07$). Navedena kriterija sta bila tudi najbolj ocenjena z vidika uporabnosti oz. prepoznavnosti v analiziranih prispevkih ($PV_{\text{metode v kvantitativnem delu}} = 4,09$, $PV_{\text{vključenost kvalitativnega dela}} = 4,00$). Ocenjevanje metod zbiranja podatkov v kvantitativnem delu raziskave je bilo med vsemi kriteriji ocenjeno tudi z najvišjo objektivnostjo ($PV = 3,73$) in pomembnostjo ($PV = 3,91$). Kot najbolj nujen kriterij v merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod so testiranci prepoznali vključenost kvantitativnega dela raziskave ($PV = 3,73$) in kot najbolj primeren kriterij ocenjevanje ustreznosti raziskovalnega načrta kvantitativnega dela raziskave ($PV = 3,85$). Z največjo relevantnostjo je bil označen kriterij doprinosa raziskave z integracijo metod za družbo.

V Tabeli 6.9 so testiranci z najnižjimi povprečnimi ocenami ocenili uporabnost ($PV = 2,30$) in razumljivost ($PV = 2,36$) kriterija preverjanje veljavnosti v sami raziskavi s strani avtorjev. Ta kriterij je med vsemi prejel najnižje ocene tudi z vidika objektivnosti, pomembnosti in relevantnosti ($PV = 2,67$). Povprečne ocene < 3 so prejeli tudi kriteriji ocenjevanja integracije v raziskavi, in sicer zlasti integracije rezultatov, opisa postopka integracije in utemeljitve integracije, ki so jih testiranci opredelili kot manj razumljive in relevantne za ocenjevanje veljavnosti v analiziranih prispevkih raziskav s področja integracije metod.

Opozoriti velja še na število manjkajočih odgovorov, ki so tudi pomemben pokazatelj kakovosti merskega instrumenta. V nasprotju s testiranjem prve različice, kjer so se manjkajoče vrednosti pojavljale v manjšem obsegu, tj. med enim in dvema manjkajočima odgovoroma pri posameznih vprašanjih, se je pri drugem testiranju pojavilo večje število manjkajočih odgovorov, in sicer tudi do osem. 36,8 % ocenjevanih kriterijev je imelo > 5 manjkajočih odgovorov (Tabela 6.9). Največ manjkajočih odgovorov je bilo v drugem delu pilotnega merskega instrumenta, zlasti pri ocenjevanju doprinosa ugotovitev raziskave za

družbo (n = 8), kulturne občutljivosti (n = 8), usklajenosti med metodami ocenjevanja veljavnosti in raziskovalnim načrtom raziskave (n = 8), prepričljivosti raziskave in njenih izsledkov (n = 7), spoštovanja različnosti (n = 7), preverjanja veljavnosti v sami raziskavi s strani avtorjev (n = 6) in metod zbiranja kvantitativnih podatkov (n = 6). Navedene kvantitativne ugotovitve velja povezati s kvalitativnimi odgovori testirancev v nadaljevanju (Tabeli 6.11 in 6.12), ki kažejo, da je bilo pomanjkanje časa za branje analiziranega prispevka in izpolnjevanje vprašalnika pomemben dejavnik, ki je prispeval k pomanjkljivim in manjkajočim odgovorom v merskem instrumentu.

Dobljene ugotovitve drugega testiranja pilotnega merskega instrumenta potrjuje tudi njihov grafični profil rezultatov na Sliki 6.2. Prvi pogled razkriva večjo številčnost ocenjevanih kriterijev veljavnosti, ki je posledica večje razdelanosti njihovih konceptov, ter hkrati večjo poenotenost v ocenah testirancev z vidika sedmih merjenih značilnosti v primerjavi z grafičnim prikazom rezultatov prvega testiranja pilotnega merskega instrumenta (Slika 6.1). Navedeno vodi do sklepanja, da je bila druga različica pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod v primerjavi s prvo različico izboljšana in ustrezno nadgrajena.

Slika 6.2: Grafični profil rezultatov drugega testiranja pilotnega merskega instrumenta

Grafični prikaz rezultatov drugega testiranja pilotnega merskega instrumenta (Slika 6.2) ne prikazuje več odstopanja v višjih ocenah nujnosti in primernosti analiziranih kriterijev v primerjavi z ostalimi merjenimi značilnostmi, kot je bilo to ugotovljeno pri prvem testiranju pilotnega instrumenta. Merjeni spremenljivki nujnosti in primernosti kriterija sta bili tudi pri drugem testiranju ocenjevani z ocenjevalno lestvico v obratni smeri v primerjavi z ostalimi spremenljivkami, na kar pa so bili testiranci pred začetkom izpolnjevanja vprašalnika opozorjeni. Nadalje so pri vseh ocenjevanih kriterijih veljavnosti v primerjavi s prvim testiranjem opazne višje povprečne ocene. Ponovno so testiranci najboljše ocenili prvi del merskega instrumenta, ki je vključeval ocenjevanje kvantitativnega in kvalitativnega dela raziskave z integracijo metod, in sicer zlasti z vidika prepoznavanja njune vključenosti in metod zbiranja podatkov. Visoke in poenotene ocene z vidika sedmih evalviranih značilnosti pa sta prejela tudi kriterija prepričljivost raziskave z integracijo metod in njen doprinos za družbo. Kriteriji veljavnosti so bili s strani udeležencev drugega pilotnega testiranja najboljše ocenjeni z vidika uporabnosti in nujnosti pri ocenjevanju raziskave z integracijo metod.

Grafični profil rezultatov drugega testiranja kaže izstopajočo razpršenost in najnižje ocene v merjenih značilnostih zlasti pri kriteriju ocenjevanja veljavnosti v sami raziskavi s strani njenih avtorjev. Vprašanje o prisotnosti navedenega kriterija se je v merskem instrumentu nanašalo na uporabo specifičnih kriterijev ali metod za oceno kakovosti raziskave z integracijo metod po obstoječih teoretičnih modelih, kot sta na primer preverjanje legitimnosti (Onwuegbuzie in Johnson 2006) ali ocenjevanje kakovosti sklepanja (Teddlie in Tashakkori 2009). Nizke in razpršene merske značilnosti so testiranci pripisali tudi kriterijem ocenjevanja same integracije, in sicer zlasti integracije rezultatov, opisa postopka, kako je bila integracija izvedena, ter utemeljitve uporabe integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije.

Kriteriji veljavnosti, ki vrednotijo pomen in doprinos raziskave z integracijo metod za družbo, njeno kulturno občutljivost in spoštovanje različnosti ter epistemološko vprašanje prepričljivost raziskave kot celote, so bili pri drugem testiranju višje ocenjeni v primerjavi s prvim testiranjem pilotnega merskega instrumenta. Najvišje in najbolj enotne ocene merjenih značilnosti je med njimi prejel kriterij doprinos ugotovitev raziskave z integracijo metod za družbo, ki mu sledi kriterij prepričljivosti raziskave. Večjo razpršenost v merjenih značilnostih pa je pri drugem testiranju pokazal zlasti kriterij spoštovanje različnosti, ki ga s strani testirancev označuje slabša objektivnost, relevantnost in razumljivost.

Tabela 6.10: Rezultati tretjega testiranja pilotnega merskega instrumenta za oceno veljavnosti v raziskavah z integracijo metod na vzorcu študentov¹⁰

Kriterij veljavnosti	Razumljivost		Uporabnost		Objektivnost		Pomembnost		Relevantnost		Nujnost*		Primernost*	
	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)	n	PV (SO)
kvantitativni del – vključen	22	3,68 (1,09)	22	3,55 (0,96)	22	3,23 (1,02)	22	3,59 (0,96)	22	3,36 (0,85)	22	3,59 (0,91)	22	3,73 (0,99)
kvantitativni del – namen	20	3,45 (1,05)	20	3,40 (0,94)	20	3,20 (1,15)	20	3,70 (1,03)	19	3,26 (1,10)	19	3,32 (1,00)	18	3,50 (0,92)
kvantitativni del – raz. načrt	20	3,45 (0,69)	20	3,25 (0,72)	20	3,30 (0,92)	20	3,20 (0,70)	20	3,30 (0,80)	20	3,50 (0,69)	20	3,75 (0,85)
kvantitativni del – metode	19	3,42 (1,22)	19	3,37 (0,76)	19	3,21 (0,92)	19	3,32 (0,82)	19	3,26 (0,73)	19	3,58 (0,90)	19	3,68 (0,89)
kvalitativni del – vključen	20	3,55 (1,23)	20	3,70 (1,03)	20	3,50 (1,05)	20	3,55 (1,05)	20	3,45 (0,95)	20	3,65 (1,04)	20	3,90 (0,97)
kvalitativni del – namen	17	3,59 (1,33)	17	3,41 (1,23)	17	3,18 (0,95)	17	3,18 (1,24)	17	3,29 (0,92)	17	3,76 (0,90)	17	3,94 (0,97)
kvalitativni del – raz. načrt	17	3,18 (1,24)	17	2,94 (1,03)	17	3,29 (1,05)	17	3,06 (0,97)	17	3,18 (0,88)	17	3,53 (0,80)	17	3,41 (1,00)
kvalitativni del – metode	18	3,83 (1,10)	18	3,56 (0,92)	18	3,33 (1,09)	18	3,61 (1,04)	18	3,44 (1,20)	18	3,67 (0,91)	18	3,83 (1,04)
kombinirani del – vključen	18	3,61 (1,29)	18	3,56 (0,98)	18	3,50 (0,79)	18	3,44 (0,86)	18	3,22 (0,88)	18	3,33 (1,03)	18	3,50 (1,10)
kombinirani del – raz. faza	19	3,16 (1,12)	19	3,26 (0,93)	19	3,16 (0,90)	19	3,16 (1,02)	19	3,11 (0,99)	19	3,37 (1,12)	19	3,63 (1,07)
kombinirani del – raz. načrt	19	3,32 (1,00)	19	3,37 (0,90)	19	3,53 (0,91)	19	3,26 (1,05)	19	3,32 (0,82)	19	3,47 (0,96)	19	3,58 (0,96)
dominantna metodologija	19	3,63 (1,12)	19	3,63 (0,90)	19	3,42 (0,96)	19	3,37 (0,90)	19	3,37 (0,96)	19	3,53 (1,02)	19	3,74 (0,93)
utemeljitev integracije	19	3,53 (0,96)	19	3,37 (0,60)	19	3,21 (0,86)	19	3,16 (0,77)	19	3,16 (0,60)	19	3,42 (0,84)	19	3,68 (0,89)
način utemeljitve	17	3,47 (1,13)	17	3,65 (0,79)	17	3,59 (0,94)	17	3,59 (0,80)	16	3,25 (0,93)	17	3,59 (0,87)	17	3,76 (0,90)
integracija rezultatov	19	3,32 (1,20)	19	3,16 (1,07)	19	3,21 (1,08)	19	3,11 (1,05)	19	3,00 (1,00)	19	3,58 (1,02)	19	3,58 (1,12)
integracija – analiza	18	3,22 (1,06)	18	3,06 (1,06)	18	3,17 (1,15)	18	3,06 (1,06)	18	2,83 (0,99)	18	3,61 (0,92)	18	3,78 (1,00)
integracija – postopek	14	2,50 (1,16)	14	2,71 (1,14)	14	3,14 (1,35)	14	2,79 (1,12)	14	3,00 (1,24)	14	3,71 (1,20)	14	3,64 (1,15)
ocenjevanje veljavnosti	14	3,14 (1,23)	13	3,31 (1,03)	13	3,46 (1,20)	13	3,23 (1,09)	13	3,15 (0,80)	13	3,69 (0,95)	13	3,69 (1,03)
prepričljivost	16	3,69 (1,30)	15	3,40 (0,74)	15	3,53 (0,99)	15	3,40 (0,83)	15	3,47 (0,74)	15	3,27 (1,03)	15	3,27 (1,03)
doprinos za družbo	13	3,46 (1,27)	13	3,38 (0,87)	13	3,38 (1,04)	13	3,38 (0,77)	13	3,46 (0,66)	13	3,38 (1,19)	13	3,46 (1,27)
spoštovanje različnosti	14	3,36 (1,34)	14	3,29 (1,07)	14	3,21 (1,12)	12	3,00 (1,13)	14	3,21 (1,05)	14	3,79 (0,89)	14	3,64 (1,01)
kulturna občutljivost	13	3,08 (0,95)	13	3,00 (0,71)	13	3,31 (0,75)	13	3,31 (0,95)	13	3,23 (0,93)	13	3,69 (0,95)	13	3,69 (1,03)

Legenda: n – število odgovorov; PV – povprečna vrednost; SO – standardni odklon; pri ocenjevanju je bila uporabljena 5-stopenjska lestvica: 1 – sploh se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – neodločen, 4 – se strinjam, 5 – zelo se strinjam; * – spremenljivki ocenjevanja nujnosti in primernosti kriterija sta bili v merskem instrumentu zastavljeni v obratni smeri kot ostale (višja ocena pomeni manjše strinjanje), a za analizo sta bili obrnjeni in poenoteni.

¹⁰ Pilotni merski instrument (tretja različica) je v celoti predstavljen v Prilogi E.

Tretja različica pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki je bila dopolnjena in spremenjena na osnovi kvantitativnih ugotovitev v Tabeli 6.9, in v nadaljevanju predstavljenih kvalitativnih ugotovitev (Tabeli 6.11 in 6.12) drugega testiranja je vključevala štiri nove samostojne kriterije ocenjevanja veljavnosti, ki so bili razviti iz podvprašanj predhodno predstavljene druge različice merskega instrumenta (Tabela 6.9). Pri drugem testiranju so se za kriterij ocenjevanja veljavnosti v sami raziskavi s strani avtorjev te raziskave (Tabela 6.9) pokazale zlasti nizka razumljivost, uporabnost, objektivnost, pomembnost in relevantnost, zato je bilo to vprašanje v tretji različici pilotnega merskega instrumenta dopolnjeno s tremi podvprašanji o preverjanju veljavnosti posebej v kvantitativnem delu raziskave, kvalitativnem delu raziskave in v postopku kombiniranja kvantitativnega in kvalitativnega dela raziskave (Tabela 6.10). Pri tretjem testiranju so bila umaknjena tudi tri vprašanja iz druge različice pilotnega merskega instrumenta, od tega celoten kriterij usklajenosti med ocenjevanjem veljavnosti in raziskovalnim načrtom raziskave, ki je pokazal nizko verodostojnost tako pri prvem testiranju kot tudi pri drugem. Navedene spremembe so povečale število ocenjevanih kriterijev z 19 v drugi različici na 22 v tretji različici pilotnega merskega instrumenta. V tretji testni različici pilotnega merskega instrumenta so bile podobno kot v predhodni narejene slogovne in terminološke izboljšave pri oblikovanju in vsebini vprašanj (npr. oblikovne izboljšave prostorov za odgovarjanje, spremembe vprašalnic, krajšanja, pojasnitve, uvedbe ustrežnejših terminov).

Rezultati tretjega testiranja pilotnega merskega instrumenta (Tabela 6.10) kažejo, da so testiranci podobno kot pri prvem in drugem testiranju tudi tukaj pri vseh ocenjevanih kriterijih veljavnosti izbirali večinoma sredinske ocene. Nobena od povprečnih ocen tretjega testiranja ne pade pod oceno 2,50, prav tako pa se tudi nobena povprečna ocena ne dvigne nad oceno 3,94.

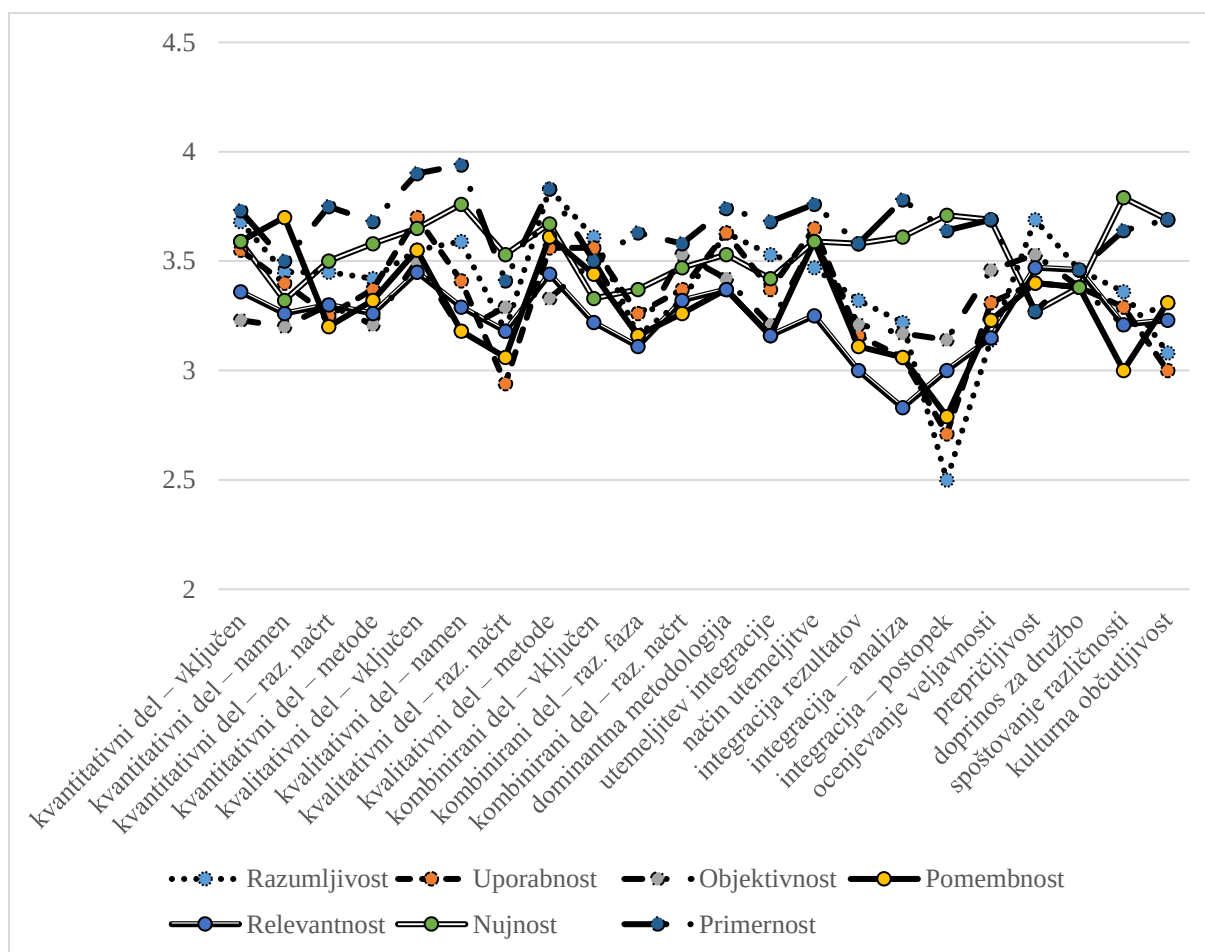
Pri tretji različici pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod sta največjo primernost dosegla kriterija vključenost (PV = 3,90) in namen (PV = 3,94) kvalitativnega dela raziskave z integracijo metod. Vključenost kvalitativnega dela raziskave je bila visoko ocenjena tudi z vidika uporabnosti (PV = 3,70), objektivnosti (PV = 3,50) in relevantnosti (PV = 3,45). Ocenjevanje namena kvalitativnega dela raziskave (PV = 3,76) pa je bilo ob kriteriju spoštovanja različnosti (PV = 3,79) in opisu postopka integracije metod (PV = 3,71) ovrednoteno s strani testirancev kot nujen kriterij v merskem

instrumentu za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo metod. Na tretjem testiranju se je kot najbolj razumljiv izkazal kriterij ocenjevanja metod za zbiranje kvalitativnih podatkov (PV = 3,83). Kot najbolj objektivni so bili ovrednoteni kriteriji način utemeljitve uporabe integracije metod v raziskavi (PV = 3,59), prepričljivost raziskave in njenih izsledkov (PV = 3,53) ter uporaba specifičnega raziskovalnega načrta integracije metod (PV = 3,53). Kriterija prepričljivost raziskave (PV = 3,47) in doprinos za družbo (PV = 3,46) pa sta po mnenju testiranih študentov najbolj relevantna za vključitev v merski instrument za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo metod.

V Tabeli 6.10 so testiranci z najnižjimi povprečnimi ocenami ocenili opis postopka integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije, in sicer z vidika njegove razumljivosti (PV = 2,50), uporabnosti (PV = 2,71) in pomembnosti (PV = 2,79) za vključitev v merski instrument za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo metod. Poudariti pa velja, da so standardni odkloni povprečnih vrednosti pri tem kriteriju v vseh merjenih parametrih $> 1,10$, kar kaže na večjo razpršenost v mnenjih testirancev. Na osnovi analiziranih prispevkov so testirani študenti ocenili tudi nižjo uporabnost ocenjevanja raziskovalnega načrta kvalitativnega dela raziskave (PV = 2,94) in relevantnost analize podatkov, ki je bila uporabljena za integriranje kvantitativnih in kvalitativnih rezultatov raziskave (PV = 2,83).

Število manjkajočih odgovorov se je v tretji testni različici v primerjavi s testiranjem druge različice pilotnega merskega instrumenta zmanjšalo, in sicer je pri tretjem testiranju 27,3 % ocenjevanih kriterijev doseglo > 5 manjkajočih odgovorov. Tudi tokrat je bilo največ manjkajočih odgovorov v drugem delu merskega instrumenta, zlasti pri ocenjevanju doprinosu ugotovitev raziskave za družbo ($n = 9$) in kulturne občutljivosti ($n = 9$), ki jim sledijo kriteriji spoštovanje različnosti ($n = 8$), preverjanje veljavnosti v sami raziskavi s strani avtorjev ($n = 8$), postopek integracije metod ($n = 8$) ter prepričljivosti raziskave in njenih izsledkov ($n = 6$). Navedeni kriteriji veljavnosti so se udeležnim študentom zdeli najbolj zahtevni z vidika izpolnjevanja nalog na pilotnem merskem instrumentu.

Grafični profil na Sliki 6.3 potrjuje dobljene izsledke tretjega testiranja pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Analizirani kriteriji veljavnosti so bili s strani udeležencev tretjega testiranja najboljše ocenjeni z vidika primernosti pri ocenjevanju raziskave z integracijo metod.

Slika 6.3: Grafični profil rezultatov tretjega testiranja pilotnega merskega instrumenta

Večja enotnost in višje ocene kriterijev veljavnosti na osnovi analiziranih merskih značilnosti so tudi pri tretjem testiranju pilotnega merskega instrumenta (Slika 6.3) podobno kot pri njegovih predhodnih dveh testiranjih razvidne v prvem delu vprašalnika, ki je vključeval ocenjevanje kriterijev veljavnosti v posameznih delih raziskave z integracijo metod – kvantitativnem, kvalitativnem in kombiniranem. Med ocenjevanimi kriteriji v navedenih treh ločenih komponentah so prisotne tudi razlike. Večja razpršenost je razvidna pri kriteriju ocenjevanja raziskovalnega načrta kvalitativnega dela raziskave z integracijo metod, ki je bil ocenjen z najnižjo uporabnostjo in pomembnostjo med vsemi kriteriji ocenjevanja veljavnosti v treh ločenih komponentah raziskave z integracijo metod.

Slika 6.3 razvidno prikazuje največjo in izrazito razpršenost v merskih značilnostih kriterijev veljavnosti, ki so povezani z ocenjevanjem same integracije v raziskavi z integracijo metod. Kriteriji ocenjevanja integracije so bili tudi najnižje ocenjeni kriteriji pri tretjem testiranju pilotnega merskega instrumenta, pri čemer je bil z vidika razumljivosti, uporabnosti in

pomembnosti zlasti slabo ocenjen kriterij opisa postopka integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod. Po razpršenosti in slabši relevantnosti sledijo kriteriji, ki se nanašajo na ocenjevanje opisa načina analize podatkov, ki je bila narejena za integracijo kvantitativnih in kvalitativnih rezultatov raziskave, na ocenjevanje integracije rezultatov raziskave ter na prisotnost same utemeljitve in njenega načina za uporabo metodologije integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod v isti raziskavi.

Podobno kot pri prvem in drugem testiranju pilotnega merskega instrumenta grafični profil tretjega testiranja kaže večjo razpršenost tudi pri kriterijih, ki so povezani z epistemološkimi vprašanji metodologije integracije metod in so se nahajali v zadnjem delu testiranega pilotnega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti. Med slednjimi zlasti izstopata kriterij spoštovanje različnosti, ki so ga testiranci evalvirali kot manj pomembnega ($PV = 3,00$), ter kriterij ocenjevanja kulturne občutljivosti, ki je bil med testiranci slabše razumljen ($PV = 3,08$) in uporaben ($PV = 3,00$) v analiziranih raziskavah z integracijo metod. Najvišje in najbolj enotne ocene v merjenih značilnosti pa je podobno kot pri drugem testiranju prejel kriterij ocenjevanja doprinosu ugotovitev raziskave z integracijo metod za družbo.

Izpostaviti velja, da je pri tretjem testiranju pilotnega merskega instrumenta v primerjavi z drugim testiranjem prišlo do izboljšanih ocen pri kriteriju preverjanja veljavnosti v sami raziskavi s strani njenih avtorjev, katerega merske značilnosti so bile ocenjene s strani testirancev bolj homogeno in so pokazale večjo objektivnost ($PV = 3,46$), nujnost in pomembnost ($PV = 3,69$) kriterija za vključitev v merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.

Dobljeni rezultati tretjega testiranja pilotnega merskega instrumenta dokazujejo, da je bila tretja različica pilotnega merskega instrumenta izpopolnjena. Evalvirani kriteriji so bili testiranim študentom v primerjavi s prvo in drugo različico testiranega pilotnega merskega instrumenta bolj razumljivi, uporabni, objektivni, pomembni, relevantni, nujni in primerni za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.

Tabela 6.11 prikazuje mnenja udeležениh študentov, ki so sodelovali pri prvem, drugem in tretjem testiranju pilotnega merskega instrumenta, o zaključnem odprtem vprašanju v merskem instrumentu, ali bi želeli kar koli še izpostaviti, komentirati oz. podati raziskovalcem kakršno koli dodatno povratno informacijo o kriterijih veljavnosti v raziskavah z integracijo

metod in predlaganem merskem instrumentu za njihovo ocenjevanje na osnovi izpolnjevanja celotnega vprašalnika.

Tabela 6.11: Mnenja udeležencev prvega, drugega in tretjega testiranja o pilotnem merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod

Komentar udeležencev testiranja o merskem instrumentu	frekvenca	odstotek
nerazumljiva vprašanja: - Na vprašanja z navodili „pojasniti“ je bilo zelo težko odgovoriti.	1	3,8
 vključena nepomembna vprašanja: - Mislim, da so nekatera vprašanja nerelevantna.	1	3,8
zahtevnost naloge: - Zelo mi je žal, nisem uspel izpolniti vprašalnika najboljše, kot bi lahko, ker sem ga težko razumel. - Se opravičujem, to je pretežko za mene. - To je pretežko. Ne razumem ničesar.	3	11,5
premajhno znanje angleškega jezika za izpolnitev vprašalnika: - Nisem razumel/-a ideje tega testa ali raziskave. Moje znanje angleščine je zelo slabo. - Ne vem. Moje znanje angleščine je preslabo za izpolnitev tega testa. Žal mi je. - Ne razumem analiziranega besedila prispevka. Doslej nismo obravnavali takšnih raziskav niti v finskem jeziku in moja angleščina ni tako dobra, da bi lahko razumel/-a prispevek. Problem je z angleškim jezikom. - Ne razumem. - Se opravičujem, a moje znanje angleščine je zelo slabo, zato sem imel/-a težave z razumevanjem raziskave. - Raziskava bi morala biti v finskem jeziku kot tudi vprašalnik. Celo v tem primeru bi bilo zahtevno. - Integracija metod je zanimiva, vendar bi jo morali najprej študirati v finskem jeziku. Mogoče bi bilo potem možno izpolniti ta vprašalnik. Se opravičujem. - To je bilo pretežko razumeti! Prezahtevna angleščina.	8	30,9
potrebne več časa za testiranje: - Potreboval/-a bi več časa, da grem skozi in preberem celotni prispevek. - Potreboval/-a bi več časa, da preberem, razumem in odgovorim na vprašanja. - Če bi le imeli več časa na razpolago ... - Boljše bi bilo, da bi imeli več časa za izpolnjevanje vprašalnika. - Premalo časa za nalogo, zato je bilo resnično težko narediti. Nisem razumel/-a vseh delov vprašalnika. Če bi imeli več časa, bi bilo mogoče lažje!	6	23,1
zadovoljstvo z izvedeno delavnico: - Zelo entuziastična predavateljica, ki zna narediti, da tema oživi! Hvala vam. - Dobra predstavitev! - Hvala vam! - Zelo zanimivo. - Želim vam veliko sreče! - Dobro je vedeti, da ima vodenje zelo pomembno mesto pri delu v zdravstveni negi. - Ocenjevanje veljavnosti je pomembno, brez tega se ni možno zanesti na raziskavo.	7	26,9
Skupaj (celoten vzorec testirancev, n = 56, 46,4-odstotna realizacija)	26	100,0

Odprti komentarji oz. kvalitativni odgovori udeležencev prvega, drugega in tretjega testiranja pilotnega merskega instrumenta, ki so jih podali na zaključno vprašanje, so pokazali šest osrednjih tem (Tabela 6.11). Ugotovljena nerazumljiva, nepomembna in zahtevna vprašanja so bila izboljšana pri pripravi druge in tretje različice pilotnega merskega instrumenta. Prav

tako je bil korigiran potreben čas za branje prispevka in izpolnitev vprašalnika pri tretjem testiranju. Vpogled v zahtevnost izpolnjevanja merskega instrumenta in jezikovne ovire pa je usmerjal zasnovo revidiranega merskega instrumenta in njegovo testiranje na izkušenih recenzentih.

Tabela 6.12 prikazuje mnenja udeležencev vseh treh testiranj pilotnega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki so jih zabeležili pri evalvaciji merskega instrumenta na vsako posamezno vprašanje oz. ocenjevani kriterij veljavnosti. Prvi vpogled v tabelo kaže, da so največ komentarjev za izboljšave posredovali magistrski študenti na testiranju prve različice pilotnega merskega instrumenta. Pri vseh treh testiranjih pa so udeleženci podali kvalitativne izboljšave za ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem, kvalitativnem in kombiniranem delu raziskave, ocenjevanje integracije metod, preverjanje veljavnosti v sami raziskavi s strani njenih avtorjev ter upoštevanje kulturne občutljivosti. Edini kriterij, pri katerem testiranci niso podali nobenega predloga za izboljšave, je bilo vprašanje o dominantni metodologiji v raziskavi, ki se je pojavilo v tretji različici merskega instrumenta.

Predlogi testirancev pri posameznih kriterijih ocenjevanja veljavnosti (Tabela 6.11) se ujemajo z njihovimi mnenji na zaključno odprto vprašanje (Tabela 6.12) in so bili upoštevani pri izboljšavah druge in tretje pilotne različice merskega instrumenta kot tudi pri zasnovi in metodologiji testiranja revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Testiranci so opozorili na zahtevnost izvedene naloge tako z vidika metodološkega znanja kot tudi znanja angleškega jezika. Predlagali so ločene evalvacije za vsako posamezno vprašanje na merskem instrumentu, izboljšave vprašalnic, terminov in slogovnega zapisa vprašanj. Nadalje so opozorili na testne pogoje, kot je dovolj časa za izvedbo testiranja in mir v razredu, ter na nezastopanost posameznih kriterijev v analiziranih prispevkih (Tabela 6.12).

Tabela 6.12: Odprti komentarji in mnenja udeležencev prvega, drugega in tretjega testiranja o ocenjevanih kriterijih veljavnosti v raziskavah z integracijo metod

Kriterij veljavnosti	Prvo testiranje	Drugo testiranje	Tretje testiranje
kvantitativni del	Ne razumem. Našel/-la sem cilje, vendar ne vem, kateri so za kvantitativni del.	Lepo vprašanje ☺.	Moje znanje angleščine je prešibko za izpolnitev tega vprašalnika. Se opravičujem. Ne razumem. Ne vem. Se ne spomnim. Testiranje je potekalo celo dopoldne, kar je zelo zahtevno.
kvalitativni del	Ne razumem. Našel/-la sem cilje, vendar ne vem, kateri so za kvalitativni del. Ne razumem termina »recorded« [slo. posneti], kaj pomeni. Ne morem oceniti, ker ne razumem terminologije.	Težko najti v tekstu. »Kakšen je namen kvalitativnega dela v raziskavi?« – ne razumem vprašanja. Nisem našel odgovora, kakšen je raziskovalni načrt kvalitativnega dela. »Katero metode so avtorji uporabili za zbiranja podatkov v kvalitativnem delu raziskave?« – ne razumem vprašanja. Moj čas za izpolnjevanje se je zaključil pri tem delu vprašalnika.	Ne vem, kakšen je namen kvalitativnega dela v raziskavi. Ne razumem vprašanja o raziskovalnem načrtu v kvalitativnem delu. Ta del ni zastopan v analizirani raziskavi.
kombinirani del	Terminologijo integracije metod ne najdem v članku – izpolnjevanje je tukaj pomanjkljivo. Ne morem oceniti, ker ne razumem terminologije.	Ne razumem vprašanja.	Ne razumem.
utemeljitev integracije	Možno izboljšati. "Kako sta povezana raziskovalni načrt in raziskovalno vprašanje integracije metod?" – ni možno odgovoriti z da ali ne. Težko odgovoriti, ker je vprašalnica »kako«. Kako naj odgovorim z da ali ne, če vprašanje sprašuje po »kako«? Se opravičujem. Ne razumem vprašanja. Ne razumem terminologije.	/	Ni zastopano v članku.

integracija	"Ali avtorju opišejo, kako je bil narejen kombinirani del raziskave?" – ne razumem vprašanja. Po najboljši volji nisem to našel/-la oz. razumel/-la. Nisem imel/-a dovolj časa, da resnično preberem članek. Tudi razred je bil preglasen.	Opis postopka integracije – ne razumem.	Integracija – ne razumem. Analiza integracije – ne razumem. Ne vem še. Tega nisem našel/-la v nobenem delu članka.
prinaša novo znanje	»Kako, prosim, razloži?« – ne razumem. Vprašanje je predolgo! Ne morem razumeti, kaj je bilo vprašano.	/	/
ocenjevanje veljavnosti	Ocenjevanje veljavnosti bi se moralo osredotočiti na evalvacijo samo enega vprašanja in ne sklopa.	Ne razumem vprašanja.	Ne razumem.
raziskovalni načrt	Ne razumem – nimam dovolj znanja za odgovor na to vprašanje. »Ali metode ocenjevanja veljavnosti ustrezajo raziskovalnemu načrtu v raziskavi?« – Premalo vem o tej metodologiji, da bi lahko odgovoril/-a. »Ali raziskava utemelji rezultate in ugotovitve?« – Ne morem oceniti, ne razumem vprašanja.	Ne vem, kako razložiti.	/
prepričljivost	"Kaj te ne prepriča v tej raziskavi?" – Resnica, ali je vse resnica. Evalvacija tega vprašanja se nanaša na doprinos za družbo.	/	Nisem razumel/-a celotnega vprašanja. Nisem razumel/-a. Zaupam rezultatom.
doprinos za družbo	/	Dobro vprašanje.	Zahtevna formulacija, velja preoblikovati v dve vprašanji.
spoštovanje različnosti	Ne razumem. »Kako, prosim, razloži.«, »Kje?« – ne razumem. Predolgo vprašanje, težko razumeti. Ne razumem vprašanja. Ne morem evalvirati integracije metod, ker sem prvič o njih slišal/-a pred izpolnjevanjem tega vprašalnika. Se opravičujem, tudi tega vprašanja ne razumem.	/	Vsak ima pravico odgovoriti, kar želi. Spoštovati posameznika. Različna kultura ali kontekst nista prisotna. Ne vem.
kulturna občutljivost	Prezahtevno za razumeti. Ne morem evalvirati integracije metod, ker sem prvič o njih slišal/-a pred izpolnjevanjem tega vprašalnika. Ne vem.	Ne razumem vprašanja. Težko razložiti. Resnično ne morem razložiti.	Tega ne vem. V članku nisem našel nič od tega. Zelo kratki odgovori, majhna kvalitativna raziskava. Kulturni kontekst se tukaj ne kaže. Ne moremo vedeti, ali prihajajo udeleženci v raziskavi iz različnih kultur.

6.4 Rezultati III. raziskovalne faze: Razvoj novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod – testiranje revidiranega instrumenta

Z namenom razviti standardizirani merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod kot temeljni vodnik za raziskovalce, zlasti začetnike na področju raziskovanja z metodologijo integracije metod, recenzente in urednike, financerje, tvorce politik, učitelje metodologije, mentorje zaključnih diplomskih/magistrskih/doktorskih del ter druge interesne skupine, je bila na osnovi rezultatov treh testiranj pilotnega merskega instrumenta razvita druga, revidirana različica merskega instrumenta, ki je bil testiran na vzorcu desetih objavljenih raziskav s področja integracije metod z različnih področij znanosti z vidika ocenjevanja treh neodvisnih in izkušenih recenzentov. Pred razvojem in testiranjem revidiranega merskega instrumenta smo se v analizi vrnili na II. raziskovalno fazo, v kateri smo izpopolnili transkripte intervjujev z eksperti in poglobili njihovo kvalitativno vsebinsko analizo. Dobljene kode, kategorije in teme so bile pregledane s strani avtorice doktorske disertacije ter z metodo kolegialnega posveta kot ene izmed temeljnih strategij za preverjanje veljavnosti ugotovitev kvalitativnega raziskovanja recenzirane tudi s strani mentorice doktorske disertacije, in sicer z vidika njihove razumljivosti in interpretacije.

Revidirani merski instrument na osnovi dobljenih ugotovitev predhodnih raziskovalnih faz vključuje 10 temeljnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, njihovo 3-stopenjsko ocenjevalno lestvico ter oblikovno zasnovo, ki omogoča uporabo različnim deležnikom z namenom ovrednotenja kakovosti raziskave z integracijo metod. Prav tako je bila sama evalvacija merskega instrumenta z vidika merjenih značilnosti kriterijev ter ocenjevalne lestvice izpeljana iz ugotovitev evalvacije pilotnega merskega instrumenta. Namesto evalvacije sedmih merskih značilnosti, ki so bile uporabljene pri testiranju pilotnega merskega instrumenta in so pokazale visoko medsebojno soglasnost pri glavnini ocenjevanih kriterijih veljavnosti, je bil revidirani merski instrument evalviran z vidika treh temeljnih merskih značilnosti analiziranih kriterijev veljavnosti, in sicer njihove razumljivosti, uporabnosti in pomembnosti. Dobljeni rezultati so natančneje predstavljeni v nadaljevanju.

Testiranje revidiranega merskega instrumenta je potekalo z individualnimi recenzijami s strani treh neodvisnih in izkušenih recenzentov metodologov, ki so jim sledili trije usklajevalni sestanki recenzentov, na katerih se je iskalo soglasje med njimi v ocenjevanju analiziranih prispevkov po posameznih kriterijih veljavnosti.

6.4.1 Analiza usklajevalnih sestankov recenzentov za doseganje soglasja glede temeljnih kriterijev veljavnosti v raziskavah z integracijo metod

Tabela 6.13: Dogovori prvega usklajevalnega sestanka z dne 13. aprila 2017

Kriterij	Izhodiščni opis kriterija Kategorije (kode)	Dogovorjene spremembe 13. 4. 2017
1. utemeljitev namena raziskovanja in raziskovalnih vprašanj raziskave z integracijo metod	- metodologija (integracija kvantitativnih in kvalitativnih metod) ustreza namenu raziskave; - namen raziskave je osnova za izbor metodologije integracije metod; - jasni cilji ali raziskovalno vprašanje, ki zahteva integracijo metod; - jasen teoretični okvir; - konsistentnost (povezovalna rdeča nit med namenom raziskave in metodologijo); - citiranje aktualne literature s področja integracije metod; - avtorji so opredelili definicijo integracije metod, ki jo uporabljajo v svoji raziskavi.	Opis kriterija: - Kako je metodologija integracije metod vključena v teoretični okvir raziskave? - Kako so teoretična izhodišča vgrajena v raziskovalno vprašanje? - Kako je definirana metodologija integracije metod v raziskavi? - Raziskava ima utemeljena teoretična izhodišča. Uvrstiti pod 2. kriterij: - citiranje aktualne literature s področja integracije metod; - avtorji so opredelili definicijo integracije metod, ki jo uporabljajo v svoji raziskavi (možno uvrstiti pod citiranje aktualne literature). Novo ime 1. kriterija: »namen raziskovanja in raziskovalna vprašanja raziskave z integracijo metod«.
2. utemeljitev integracije metod	- utemeljitev, zakaj raziskava potrebuje integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije; - utemeljitev namena posameznih raziskovalnih delov; - utemeljitev predvidenih rezultatov, pridobljenih z integracijo metod; - utemeljitev doprinosa integracije metod k raziskavi; - pomen integracije metod za celotno raziskavo.	Opis kriterija: - Ali je metodologija integracije metod ustrezna za proučevanje zastavljenega raziskovalnega problema?
3. raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod	- uporaba specifičnega raziskovalnega načrta za integracijo metod; - načrtovanje raziskave z integracijo metod; - raziskovalni načrt je povezan namenom raziskovanja/raziskovalnim vprašanjem; - raziskovalni načrt je povezan z metodami raziskovanja; - raziskovalna načrta za kvantitativni del in kvalitativni del raziskave temeljita na metodološki tradiciji; - raziskava vključuje diagram/shemo raziskovalnega načrta.	Novo ime 3. kriterija: »raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod«, brez termina »kakovost«.
4. integracija	- ali raziskava opiše, kako je bil narejen postopek kombiniranja; - opis kakovosti postopka kombiniranja; - izpostavljen pomen podfaz (kval. in kvan.) za celotno raziskavo; - utemeljitev integracije;	Opis kriterija: - najbolj odločilni kriterij za raziskave z integracijo metod; - specifični kriterij za tovrstne raziskave; - vključen v vse dele raziskave z integracijo metod;

	- integracija doprinese nekaj novega; - integracija ugotovitev; - integracija v analizi; - integracija v razpravi; - vrsta integracije je povezana z raziskovalnim načrtom in je odvisna od raziskovalnega vprašanja; - nivoji integracije.	- Kako sta kvantitativna in kvalitativna raziskovalna faza povezani med seboj? - Kaj novega doprinese integracija kvantitativnega in kvalitativnega dela raziskave? Neuporabna koda: - nivoji integracije.
5. utemeljitev metodologije	- kako natančno je opisan metodološki del raziskave; - veljavnost postopka zbiranja podatkov (zastopanje glasu udeležencev, razumevanje posameznikove notranje perspektive, kvantitativno in kvalitativno zbiranje podatkov, etični vidiki); - strategija vzorčenja; - kakovost analize podatkov; - strukturiran pristop; - merski instrumenti; - zunanji dejavniki (podlaga znanja, razpoložljiv čas, financiranje, stroškovna učinkovitost, umaknitev zunanjih vplivov, sodelavci v raziskavi, multidisciplinarna skupina avtorjev, razpoložljivi udeleženci).	Prestrukturiranje kategorij in kod v kriteriju 5: 1. kako natančno je opisan metodološki del raziskave 2. kakovost postopka zbiranja podatkov (termin kakovost se zamenja s terminom veljavnost): - strategija vzorčenja; - merski instrumenti; - zunanji dejavniki; 3. kakovost analize podatkov (programska oprema za analizo podatkov, metode analize podatkov, inovacije). Sprememba kode: - koda strukturiran pristop se uvrsti pod kategorijo »kako natančno je opisan metodološki del raziskave«.
6. pristop treh stebrov pri ocenjevanju veljavnosti	- ocenjevanje veljavnosti kvantitativnega dela, kvalitativnega dela in procesa kombiniranja kvantitativnih in kvalitativnih metod; - spoštovanje metodološke tradicije.	Opis kriterija: Tri podkategorije ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnem delu, kvalitativnem delu in kombiniranem delu raziskave. Uvrstiti pod 5. kriterij, tj. natančnost opisa metodološkega dela: - spoštovanje metodološke tradicije.
6.1 ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave	- kvantitativna veljavnost (notranja veljavnost, zanesljivost, veljavnost statističnega sklepanja, veljavnost konstrukta, zunanja veljavnost, razvidna ali zdravorazumska veljavnost, stopnja odgovora, veljavnost merskega instrumenta, veljavnost merjenja, objektivnost).	Nova kriterija (kode) za ocenjevanje kvantitativne veljavnosti v raziskavi z integracijo metod: - pilotno testiranje merskega instrumenta; - vsebinska veljavnost. Novo ime kategorije – »kvantitativna veljavnost«: - vrste kvantitativne veljavnosti.
6.2 ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave	- kvalitativna veljavnost (kredibilnost, preverjanje s strani udeležencev v raziskavi, zanesljivost, poglobljenost razumevanja, zasičenost, zunanja veljavnost, širina razumevanja, konsistentnost, veljavnost konstrukta, opisna veljavnost, teoretična veljavnost, interpretativna veljavnost, notranja veljavnost, logična veljavnost, skladnost, radikalnost, celovitost oz. holističen pristop, raznolikost vzorca, protokol izvedbe intervjuja, recenzentski pregled, vključenost,	Nova kriterija (kode) za ocenjevanje kvalitativne veljavnosti v raziskavi z integracijo metod: - zanesljivost kodiranja: 2–3 raziskovalci neodvisno kodirajo kvalitativne podatke; - uporaba programske opreme za kvalitativno analizo podatkov. Novo ime kategorije – »kvalitativna veljavnost«: - vrste kvalitativne veljavnosti.

	kontekstualnost [angl. contextually], prepričljivost, uporabnost).	
6.3 ocenjevanje veljavnosti procesa kombiniranja kvantitativne in kvalitativne metodologije	- uporaba teoretičnih modelov ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod oz. specifičnih kriterijev veljavnosti za integracijo metod (legitimnost, kakovost sklepanja, multipla veljavnost [angl. multiple-validities]).	/
7. družbena občutljivost	- ali ima raziskava doprinos za družbo (korist za ljudi, korist za znanost, korist za raziskovalca); - socialna pravičnost; - kulturna občutljivost; - spoštovanje kompleksnosti konteksta.	Opis kriterija: - potrebnih več pojasnjevalnih kod za boljše razumevanje.
8. upoštevanje razlik	- spoštovanje različnih vrednot; - spoštovanje različnih stališč; - spoštovanje različnih vplivov na ugotovitve; - spoštovanje različnih perspektiv; - spoštovanje različnih razumevanj; - spoštovanje različnih interesnih skupin; - spoštovanje različnih načinov razmišljanja; - spoštovanje različnih kultur; - odprtost duha.	Opis kriterija: - Ali je raziskava dovolj občutljiva, da ujame razlike? - metodologija integracije metod prispeva k zaznavanju mehkih razlik; - integracija metod beleži različne vidike; - potrebnih več pojasnjevalnih kod za boljše razumevanje.
9. prepričljivost raziskave	- prepričljiva raziskava; - prepriča akademsko skupnost; - prepriča splošno javnost; - prepriča same avtorje; - prepriča tvorce politik; - ali verjameš v raziskovalne dokaze.	Opis kriterija: - vseh preostalih devet kriterijev vpliva na prepričljivost raziskave; - pomeni skupno splošno oceno kakovosti raziskave, vključujoč vse posamezne individualne kriterije, ali je raziskava dobra ali ne; - Ali raziskava predstavlja zgodbo? - potrebnih več pojasnjevalnih kod za boljše razumevanje.
10. utemeljitev ugotovitev raziskave	- verodostojnost ugotovitev; - pomen ugotovitev (veljavnost pomena; ustreza proučevanemu pojavu, ustreza zbranim podatkom, dragocene ugotovitve, boljše razumevanje ključnih konstruktov, zaupanje v zaključke); - ustvarja nov vpogled (učenje nečesa novega, posledica različnih načinov razmišljanja, pokaže nepričakovano, predstavi celovito zgodbo); - integracija rezultatov; - razloži kompleksnost proučevanega pojava; - reprezentativnost ugotovitev.	Novo ime kategorije – »integracija rezultatov«: - integracija ugotovitev. Sprememba vrstnega reda kriterijev veljavnosti: Št. 7 – utemeljitev ugotovitev raziskave Št. 8 – družbena občutljivost Št. 9 – upoštevanje razlik Št. 10 – prepričljivost raziskave

Tabela 6.13 prikazuje dogovore prvega usklajevalnega sestanka treh neodvisnih recenzentov, ki je bil namenjen prvemu kvalitativnemu pregledu ocenjevanja 10 analiziranih prispevkov z integracijo metod in razpravi o razumevanju samega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Vsi trije recenzenti so imeli možnost postaviti odprta vprašanja in izpostaviti nejasnosti, s katerimi so se srečevali med recenziranjem izbranih prispevkov. Pregledani so bili vsi temeljni kriteriji veljavnosti v merskem instrumentu z vidika razumljivosti poimenovanja in vsebine njihovega opisa, ki je temeljil na rezultatih kod in kategorij intervjujev z eksperti. Predlagane so bile spremembe poimenovanj, terminološke spremembe ter dopolnitve ali pa umaknitve posameznih kategorij/kod pri opisu kriterijev. Na osnovi izpostavljenih dilem so bile natančneje pojasnjene tudi spremenljivke zaključne evalvacije samega merskega instrumenta (vprašanje o evalvaciji merskega instrumenta v Prilogi F), in sicer razumevanje kriterija, njegova uporabnost oz. prepoznavnost v analiziranem članku ter ocena potrebnosti kriterija za vključitev v standardizirani merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Dogovorjen je bil tabelarni prikaz zbranih ocen za vseh 10 recenziranih člankov z vidika ocenjevanja veljavnosti treh neodvisnih recenzentov in postavljene smernice za analizo podatkov. Sklenjen je bil dogovor, da se analiza podatkov izvede na osnovi metodologije avtorja Splichal (1990, 155). Dogovorjena so bila tudi izhodišča za analizo zbranih podatkov evalvacije samega merskega instrumenta s strani recenzentov. Razvoj merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod se je opredelil kot tridimenzionalni pristop, ki ga sestavljajo analizirani članki ($n = 10$), kriteriji analize ($n = 10$) in recenzenti ($n = 3$).

Po posameznih ocenjevanih kriterijih veljavnosti v merskem instrumentu so si bili udeleženci prvega usklajevalnega sestanka enotni, da raziskavo z integracijo metod od drugih metodoloških pristopov najbolj ločuje kriterij integracije (Tabela 6.13). Gre za specifičen kriterij, ki označuje tovrstno empirično raziskavo, se prepleta v vseh raziskovalnih fazah ter določa njeno prepoznavnost med metodološkimi paradigmami v znanosti. Recenzenti so podali tudi predloge za izboljšave v opisih značilnosti in poimenovanju posameznih kriterijev kot tudi glede zaporedja kriterijev in prestrukturiranja kategorij in kod pri njihovem opisu. Največje spremembe so bile narejene pri kriterijih utemeljitev namena raziskovanja in raziskovalnih vprašanj raziskave z integracijo metod ter utemeljitev metodologije. Preimenovanja kriterijev pa so bila predlagana za ocenjevanje veljavnosti namena raziskovanja in raziskovalnih vprašanj ter ocenjevanje veljavnosti raziskovalnega načrta.

Dogovori prvega usklajevalnega sestanka (Tabela 6.13) se potrjujejo in natančneje pojasnjujejo tudi dobljene ugotovitve ocenjevanja recenzentov po kriterijih veljavnosti v analiziranih prispevkih (Tabela 6.15). Podobno kot kažejo kvantitativne ocene, tudi kvalitativni komentarji izpostavljajo največ težav in razhajanja v razumevanju recenzentov pri ocenjevanju kriterijev družbena občutljivost, upoštevanje razlik in prepričljivost raziskave. Razprave pri analizi ocenjevanja veljavnosti teh kriterijev so bile najdaljše. Za navedene kriterije so recenzenti predlagali obsežnejši vsebinski opis oz. navedbo več kod, ki so bile pridobljene v postopku analize intervjujev z eksperti v drugi raziskovalni fazi.

Podobni predlogi za izboljšave so bili doseženi z dogovori recenzentov na drugem in tretjem usklajevalnem sestanku (Tabela 6.14). Ponovno preimenovanje kriterija je bilo na drugem usklajevalnem sestanku predlagano za ocenjevanje veljavnosti namena raziskovanja in raziskovalnih vprašanj. Sprejet je bil dogovor, da se pri ocenjevanju kriterijev kvantitativne in kvalitativne veljavnosti ter veljavnosti procesa kombiniranja metod upošteva navedba vsaj enega načina ugotavljanja veljavnosti raziskave. Najobsežnejša razprava med recenzenti pa je bila ponovno pri kriteriju upoštevanja razlik. Na drugem usklajevalnem sestanku so bile razlike med recenzenti v razumevanju tega kriterija še vedno prisotne. Na tretjem usklajevalnem sestanku pa je bil na osnovi predstavljenega vsebinskega opisa kod, ki so bile pridobljene pri tej temi v postopku analize intervjujev z eksperti, sprejet konsenz, da presoja recenzentov temelji na upoštevanju različnih perspektiv, pri čemer je zlasti pomembno, da raziskava da glas posameznikom oz. skupinam, ki sicer ne bi bili slišani, ter da vključi različne deležnike, katerih pogledi osvetljujejo ugotovitve raziskave z različnih zornih vidikov.

Tabela 6.14: Dogovori drugega usklajevalnega sestanka z dne 3. maja 2017 in tretjega usklajevalnega sestanka z dne 8. maja 2017

Kriterij (dogovorjeno poimenovanje po prvem usklajevalnem sestanku)	Opis kriterija po prvem usklajevalnem sestanku Kategorije (kode)	Dogovorjene spremembe 3. 5. 2017	Dogovorjene spremembe 8. 5. 2017
1. namen raziskovanja in raziskovalna vprašanja raziskave z integracijo metod	- metodologija (integracija kvantitativnih in kvalitativnih metod) ustreza namenu raziskave; - namen raziskave je osnova za izbor metodologije integracije metod; - jasni cilji ali raziskovalno vprašanje, ki zahteva integracijo metod; - jasen teoretični okvir (utemeljena teoretična izhodišča); - vključitev metodologije integracije metod v teoretična izhodišča; - vključitev teoretičnih izhodišč v raziskovalna vprašanja; - konsistentnost (povezovalna rdeča nit med namenom raziskave in metodologijo).	Opis kriterija: - razlikovanja med recenzenti glede razumevanja kriterija, težave pri ločevanju s kriterijem utemeljitev uporabe integracije metod, razmisliti o spremembi imena. Novo ime 1. kriterija: »utemeljitev raziskovalnega vprašanja«. - prvi, drugi in tretji recenzent ponovno pregledajo in ocenijo analizirane prispevke po tem kriteriju z upoštevanimi spremembami opisa z usklajevalnih sestankov.	/
2. utemeljitev uporabe integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod	- utemeljitev, zakaj raziskava potrebuje integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije; - citiranje aktualne literature s področja integracije metod (navedba definicije integracije metod, ki je uporabljena v raziskavi); - utemeljitev namena posameznih raziskovalnih delov; - ustreznost metodologije integracije metod za proučevanje zastavljenega raziskovalnega problema; - utemeljitev predvidenih rezultatov, pridobljenih z integracijo metod; - utemeljitev doprinosa integracije metod k raziskavi; - pomen integracije metod za celotno raziskavo.	- drugi recenzent ponovno pregleda in oceni analizirane prispevke po tem kriteriju.	/
3. raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod	- uporaba specifičnega raziskovalnega načrta za integracijo metod; - načrtovanje raziskave z integracijo metod; - raziskovalni načrt je povezan z namenom raziskovanja/raziskovalnim vprašanjem; - raziskovalni načrt je povezan z metodami raziskovanja;	- drugi recenzent ponovno pregleda in oceni analizirane prispevke po tem kriteriju.	/

	- raziskovalna načrta za kvantitativni del in kvalitativni del raziskave temeljita na metodološki tradiciji; - raziskava vključuje diagram/shemo raziskovalnega načrta.		
4. integracija	- ali raziskava opiše, kako je bil narejen postopek kombiniranja (kako sta kvantitativna in kvalitativna faza povezani med seboj); - opis kakovosti postopka kombiniranja; - izpostavljen pomen podfaz (kval. in kvan.) za celotno raziskavo; - utemeljitev integracije; - integracija doprinaša nekaj novega; - vrsta integracije je povezana z raziskovalnim načrtom in je odvisna od raziskovalnega vprašanja; - vključitev integracije v vse dele raziskave (integracija ugotovitev, integracija v analizi, integracija v razpravi).	- drugi recenzent ponovno pregleda in oceni analizirane prispevke po tem kriteriju.	/
5. utemeljitev metodologije	- natančnost opisa metodološkega dela raziskave (strukturiran pristop, spoštovanje metodološke tradicije); - kakovost postopka zbiranja podatkov (strategija vzorčenja, zastopanje glasu udeležencev, razumevanje posameznikove notranje perspektive, kvantitativno in kvalitativno zbiranje podatkov, merski instrumenti, etični vidiki, zunanji dejavniki (podlaga znanja, razpoložljiv čas, financiranje, stroškovna učinkovitost, umaknitev zunanjih vplivov, sodelavci v raziskavi, multidisciplinarna skupina avtorjev, razpoložljivi udeleženci)); - kakovost analize podatkov (metode analize podatkov, programska oprema za analizo podatkov, inovacije).	/	/
6. pristop treh stebrov pri ocenjevanju veljavnosti	- ocenjevanje veljavnosti kvantitativnega dela, kvalitativnega dela in procesa kombiniranja kvantitativnih in kvalitativnih metod.	Opis kriterija: - za oceno prisotnosti kriterija pri posameznem delu raziskave zadostuje navedba najmanj ene metode ocenjevanja veljavnosti.	/
6.1 ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave	- vrste kvantitativne veljavnosti (notranja veljavnost, zanesljivost, veljavnost statističnega sklepanja, vsebinska veljavnost, veljavnost konstrukta, zunanja veljavnost, razvidna ali zdravorazumska veljavnost, stopnja odgovora, veljavnost merskega instrumenta, pilotno testiranje merskega instrumenta, veljavnost merjenja, objektivnost).	- prvi, drugi in tretji recenzent ponovno pregledajo in ocenijo analizirane prispevke po tem kriteriju (prisotno izredno nizko soglasje).	Nov kriterij (koda) za ocenjevanje kvantitativne veljavnosti v raziskavi z integracijo metod: - podatkovna zbirka registra.
6.2 ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave	- vrste kvalitativne veljavnosti (kredibilnost, preverjanje s strani udeležencev v raziskavi, zanesljivost, poglobljenost razumevanja, zasičenost, zunanja veljavnost, širina razumevanja, konsistentnost, veljavnost konstrukta, opisna veljavnost, teoretična veljavnost,	/	/

	interpretativna veljavnost, notranja veljavnost, logična veljavnost, skladnost, radikalnost, celovitost oz. holističen pristop, raznolikost vzorca, zanesljivost kodiranja (več raziskovalcev neodvisno kodira podatke), uporaba programske opreme za analizo podatkov, protokol izvedbe intervjuja, recenzentski pregled, vključenost, kontekstualnost, prepričljivost, uporabnost).		
6.3 ocenjevanje veljavnosti procesa kombiniranja kvantitativne in kvalitativne metodologije	- uporaba teoretičnih modelov ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod oz. specifičnih kriterijev veljavnosti za integracijo metod (legitimnost, kakovost sklepanja, multipla veljavnost [angl. multiple-validities].	/	/
7. utemeljitev ugotovitev raziskave	- verodostojnost ugotovitev; - pomen ugotovitev (veljavnost pomena; ustreza proučevanemu pojavu, ustreza zbranim podatkom, dragocene ugotovitve, boljše razumevanje ključnih konstruktov, zaupanje v zaključke); - ustvarja nov vpogled (učenje nečesa novega, posledica različnih načinov razmišljanja, pokaže nepričakovano, predstavi celovito zgodbo); - integracija ugotovitev; - razloži kompleksnost proučevanega pojava; - reprezentativnost ugotovitev.	/	/
8. družbena občutljivost	- ali ima raziskava doprinos za družbo (korist za ljudi, korist za znanost, korist za raziskovalca); - socialna pravičnost; - kulturna občutljivost; - spoštovanje kompleksnosti konteksta.	/	/
9. upoštevanje razlik	- ali je raziskava dovolj občutljiva, da ujame oz. zazna razlike; - ali raziskava beleži različne vidike (spoštovanje različnih vrednot, stališč, perspektiv, razumevanj, načinov razmišljanja, vplivov na ugotovitve, interesnih skupin, kultur); - odprtost duha.	Opis kriterija: - razlikovanja med recenzenti glede razumevanja kriterija, razmisliti o spremembi imena; - iz analize intervjujev z eksperti vključiti več pojasnjevalnih kod, ki opredeljujejo značilnosti kriterija.	Opis kriterija: - na odločitev pri ocenjevanju najmočnejše vpliva obravnava raziskovalnega problema iz različnih perspektiv, da raziskava da glas tistim oz. skupinam, ki ga nimajo (npr. obrobne, marginalne skupine, žrtve), in vključitev različnih deležnikov/skupin/subpopulacij; - vpliv konteksta,

			družbenega okolja; - vpliv namena raziskave in raziskovalnih vprašanj.
10. prepričljivost raziskave	- skupna splošna ocena kakovosti raziskave, vključujoč vse predhodne kriterije (ali predstavlja zgodbo); - prepričljiva raziskava (prepriča akademsko skupnost, splošno javnost, same avtorje, tvorce politik); - ali verjameš v raziskovalne dokaze.	/	/

Dogovori drugega usklajevalnega sestanka, ki je bil namenjen pregledu in razpravi o prvih rezultatih analize zbranih podatkov o ocenjevanju kriterijev veljavnosti v analiziranih raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije, so prikazani v Tabeli 6.14. Na osnovi zbirne preglednice ocen vseh treh recenzentov po desetih kriterijih ocenjevanja pri vsakem izmed desetih analiziranih člankov so se analizirale podobnosti in razlike v ocenah recenzentov po posameznih kriterijih kot tudi po posameznih analiziranih člankih (Tabela 6.15). Soglasje recenzentov je bilo ovrednoteno s frekvenčno analizo. S temno sivo barvo so bili pri posameznih analiziranih prispevkih označeni tisti kriteriji, pri katerih so vsi trije recenzenti izbrali identično oceno in pri tem dosegli 100-odstotno soglasje v ocenjevanju (Tabela 6.15). Posebna pozornost v razpravi pa je bila namenjena kriterijem veljavnosti, pri katerih sta najmanj dva recenzenta izbrala nasprotujoči si oceni, in sicer da raziskava vključuje določen kriterij veljavnosti ter istočasno, da ga ne vključuje. Te ocene so bile označene s svetlo sivo barvo (Tabela 6.15). Pri nasprotujočih si ocenah recenzentov in pri vseh ostalih kriterijih ocenjevanja veljavnosti z nizkim soglasjem recenzentov so bili natančneje pregledani opisi posameznih kriterijev z vidika kategorij, kod in neposrednih izjav ekspertov raziskav z integracijo metod, kot so jih opredelili v samih intervjujih v drugi raziskovalni fazi doktorske disertacije. V razpravi na drugem usklajevalnem sestanku so sodelujoči utemeljili vsebino in značaj posameznih kriterijev, jih po potrebi preimenovali, prestrukturirali in dopolnili njihove opise v merskem instrumentu. Usklajene ocene recenzentov o prisotnosti kriterija v raziskavi z vidika njegove delne vključitve oz. delne odsotnosti niso bile deležne nadaljnje razprave.

Na drugem usklajevalnem sestanku so bili recenzenti opozorjeni tudi na manjkajoče ocene in nejasne izbire dveh ocen v evalvacijskem vprašalniku. Analizirani prispevki, pri katerih so recenzenti izbrali nasprotujoče ocene (prisotnost in istočasno odsotnost kriterija veljavnosti) ali neveljavne ocene, so bili po drugem usklajevalnem sestanku vzeti pod ponoven neodvisni drobnogled s strani vseh treh vključenih recenzentov, ki so preverili svoje odločitve. O svojih pogledih so poročali na tretjem usklajevalnem sestanku, na katerem so poskušali najti soglasje v ocenah po posameznih analiziranih prispevkih in kriterijih veljavnosti.

Tabele 6.15, 6.16 in 6.17 v nadaljevanju prikazujejo ocene treh neodvisnih recenzentov za deset analiziranih prispevkov po posameznih testiranih kriterijih veljavnosti. Vsak recenzent je analiziral vseh 10 izbranih raziskav z integracijo metod, kar pomeni, da gre za 30 evalvacij izbranih raziskav z vidika 10 temeljnih kriterijev. Tabela 6.15 predstavlja ocene recenzentov po prvi individualni analizi, Tabela 6.16 ocene s soglasjem po dveh usklajevalnih sestankih in Tabela 6.17 končno rešitev ocenjevanja veljavnosti analiziranih raziskav z doseženim soglasjem med neodvisnimi recenzenti po treh usklajevalnih sestankih. Vse ocene recenzentov so v tabelah navedene v izvirnih podatkih, s slučajnim vrstnim redom. Vsaka tabela ima označena polja popolnega soglasja med recenzenti kot tudi polja nasprotujočih si mnenj po posameznih ocenjevanih kriterijih in prispevkih.

Tabela 6.15 kaže, da je bilo soglasje recenzentov v analizi izbranih prispevkov raziskav z integracijo metod 100-odstotno pri tistih kriterijih, ki so bili prisotni oz. razvidni iz besedil prispevkov (ocena 3). Nadalje je bila soglasnost dosežena tudi v primeru vidne odsotnosti kriterija (ocena 1). Le v treh primerih so recenzenti dosegli skupno soglasje pri oceni delne prisotnosti oz. delne odsotnosti kriterija (ocena 2). Odstopanja od skladnosti ocen recenzentov so razvidna v primerih manjše prisotnosti oz. slabše razvidnosti kriterija v besedilu prispevka.

Tabela 6.15: Ocenjevanje veljavnosti v izbranih raziskavah z integracijo metod z desetimi osrednjimi kriteriji ocenjevanja veljavnosti *Merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod*: prva analiza podatkov za 2. usklajevalni sestanek – 3. 5. 2017

Kriterij ocenjevanja veljavnosti	1 Wood et al., 2017	2 Pfaff et al., 2014	3 Mascarenhas et al., 2017	4 Maas et al., 2017	5 Li et al., 2017	6 Lee et al., 2016	7 Jalil et al., 2017	8 Alatinga et al., 2016	9 Anttila et al., 2017	10 Charlton et al., 2014	Stopnja konsenza (max = 10)
1. utemeljitev raziskovalnega vprašanja	3, 3, 3*	2, 3, 3	3, 2, 3	2, 1, 3/2	3, 3, 2	2, 1, 1	3, 2, 2	3, 3, 3	3, 3, 1	3, 3, 2	2/20 %
2. utemeljitev integracije metod	1, 3, 1	2, 3, 1	2, 2, 1	1, 1, 1	3, 3, 2	1, 3, 1	2, 2, 1	3, 3, 3	2, 3, 3	2, 2, 1	2/20 %
3. raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod	2, M, 1	3, 3, 2	3, 1, 3	2, 1, 2	3, 3, 2	2, M, 1	3, 3, 2	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 1	2/20 %
4. integracija	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 3	1, 2, 3	2, 3, 2	2, M, 1	2, 2, 3	3, 3, 3	3, 2, 3	1, 1, 1	4/40 %
5. utemeljitev metodologije	2, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 2, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 2	3, 3, 3	6/60 %
6. pristop (quan)	1, 1, 1	2, 2, 2	1, 3, 2	1, 1, 3	1, 3, 3	2, 3, 1	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 1	2, 3, 3	4/40 %
treh (qual)	2, 1, 2	3, 1, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 2	1, 1, 1	3, 3, 2	2, 3, 3	1, 2, 3	2, 2, 2	5/50 %
stebrov (mm)	1, 1, 1	1, 1, 1	1, 1, 1	1, 1, 1	1, 2, 1	1, 1, 1	1, M, 2	2, 3, 3	1, 1, 1	1, 1, 1	7/70 %
7. utemeljitev ugotovitev	2, 2, 3	3, 3, 3	2, 2, 3	2, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 1	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 2	2, 3, 2	4/40 %
8. družbena občutljivost	3, 3, 3	3, 3, 2	3, 2, 3	3, 3, 1	3, 3, 3	2, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	6/60 %
9. upoštevanje razlik	2, 3, 3	2, 3, 1	3, 1, 1	3, 3, 2	2, 3, 2	1, 3, 1	2, 3, 1	3, 3, 2	3, 3, 1	3, 3, 1	0/0 %
10. prepričljivost	2, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 3	3, 3, 3	1, 3, 1	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 2	2, 3, 3	5/50 %
Stopnja konsenza (max = 12)	5/41,7 %	6/50,0 %	3/25,0 %	4/33,3 %	5/41,7 %	2/16,7 %	5/41,7 %	9/75,0 %	3/25,0 %	5/41,7 %	10/12 (100 %)

Legenda: 1 – ne, 2 – delno, 3 – da; * – prikaz ocen prvega, drugega in tretjega neodvisnega recenzenta (slučajno zaporedje); M – manjkajoče vrednosti (recenzija članka brez odločitve recenzenta); quan – kvantitativni del; qual – kvalitativni del; mm – proces kombiniranja kvantitativnih in kvalitativnih metod; temno sive označbe – popolno soglasje recenzentov; svetlo sive označbe – nesoglasje recenzentov; odebeljene vrednosti – neveljavna točkovanja.

Največja odstopanja recenzentov (Tabela 6.15) so razvidna pri kriteriju upoštevanje razlik, pri katerem ni bilo doseženo soglasje med recenzenti niti v enem izmed desetih analiziranih prispevkov. Nižje oz. manj kot četrtinske deleže soglasja so pokazali tudi kriteriji utemeljitev namena raziskovalnega vprašanja, utemeljitev uporabe integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod in raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod.

Največja usklajenost med recenzenti pri prvem ocenjevanju pa je bila dosežena v ocenjevanju metodološkega dela analiziranih člankov, in sicer pri ocenjevanju veljavnosti samega postopka kombiniranja kvantitativnih in kvalitativnih metod (70-odstotna), ki v večini analiziranih prispevkov ni bil prisoten. Slednja ugotovitev potrjuje znanstveno relevantnost in pomen doktorske disertacije o pomanjkanju temeljnih prepoznanih in upoštevanih kriterijev veljavnosti za raziskave z integracijo metod. Precej visoko soglasje (60-odstotno) so recenzenti dosegli tudi pri ocenjevanju utemeljitve metodologije analiziranih raziskav in njihove družbene občutljivosti. Vsaj 50-odstotno soglasje recenzentov je bilo doseženo pri kriteriju ocenjevanja veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave in pri ocenjevanju kriterija prepričljivosti raziskave.

Z vidika posameznih analiziranih člankov je bilo ugotovljeno izstopajoče 75-odstotno soglasje recenzentov pri ocenjevanju veljavnosti prispevka avtorjev Alatinga in Williams (2016), ki je posvečen obravnavi razvoja zdravstvene politike v Afriki z metodologijo integracije metod in je bil objavljen v specializirani reviji za raziskave z metodologijo integracije metod, *Journal of Mixed Methods Research* (2017). Najnižje ujemanje ocen veljavnosti recenzentov pa je bilo doseženo pri prispevku Lee in sodelavcev (2016), katerega veljavnost je bila pri vseh kriterijih tudi med najnižje ocenjenimi.

Tabela 6.16 prikazuje pregled ocenjevanja veljavnosti v izbranih prispevkih s strani treh recenzentov po prvi skupinski analizi in usklajevalnem sestanku dne 3. 5. 2017. Tretji usklajevalni sestanek je bil namenjen pridobitvi soglasja v razhajajočih se ocenah recenzentov v ocenjevanju veljavnosti integracije metod v izbranih prispevkih. Iskali smo kompromis med sočasno izbranima nasprotujočima se opcijama, in sicer prisotnost kriterija veljavnosti in odsotnost le-tega. Izstopajoče ocene, ki so bile po predvidevanju osrednje nosilke nesoglasja, so bile na zbirni preglednici kot gradivo za usklajevalni sestanek označene z odebeljenim tiskom. Vsi kriteriji z nasprotujočima se ocenama pa so bili v Tabeli 6.16 pri vseh analiziranih prispevkih označeni s svetlo sivo barvo. Usklajevanje med recenzenti je potekalo po

posameznih analiziranih prispevkih od prvega do desetega, in sicer samo pri tistih kriterijih veljavnosti, pri katerih je prišlo do odstopanja. Usklajevalni sestanek je vodila avtorica doktorske disertacije, ki je predstavila vsak primer posebej in koordinirala razpravo. Vsak recenzent je predstavil svoje argumente za prisotnost in/ali odsotnost ocenjevanega kriterija veljavnosti, ki jih je navedel v merskem instrumentu. Utemeljevanje razlogov za izbiro posameznih ocen in stališč recenzentov je potekalo toliko časa, da je bil dosežen večinski konsenz vsaj dveh recenzentov pri oceni določenega kriterija v analiziranem prispevku. Razprava je posledično vodila v ponovni premislek in analizo o definiranju vsebine in značaja posameznih kriterijev ter njihovi pomembnosti in potrebnosti v standardiziranem merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.

V primerjavi s prvo analizo (Tabela 6.15) je v Tabeli 6.16 razvidno večje soglasje v ocenah recenzentov, in sicer se je povečalo za 10 % pri treh ocenjevanih kriterijih veljavnosti utemeljitev uporabe integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod, utemeljitev metodologije in utemeljitev ugotovitev raziskave.

Tabela 6.16: Ocenjevanje veljavnosti v izbranih raziskavah z integracijo metod z desetimi osrednjimi kriteriji ocenjevanja veljavnosti *Merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod*: druga analiza podatkov za 3. usklajevalni sestanek – 8. 5. 2017

Kriteriji ocenjevanja veljavnosti	1 Wood et al., 2017	2 Pfaff et al., 2014	3 Mascarenhas et al., 2017	4 Maas et al., 2017	5 Li et al., 2017	6 Lee et al., 2016	7 Jalil et al., 2017	8 Alatinga et al., 2016	9 Anttila et al., 2017	10 Charlton et al., 2014	Stopnja konsenza (max = 10)
1. utemeljitev raziskovalnega vprašanja	3, 3, 3*	2, 3, 3	3, 2, 3	2, 1, 2	3, 3, 2	2, 1, 1	3, 2, 2	3, 3, 3	3, 3, 1	3, 3, 2	2/20 %
2. utemeljitev integracije metod	1, 3, 1	2, 3, 1	2, 2, 1	1, 1, 1	2, 3, 2	1, 3, 1	2, 2, 1	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 1	3/30 %
3. raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod	2, 3, 1	3, 3, 2	3, 1, 3	2, 1, 2	3, 3, 2	2, 1, 1	2, 3, 2	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 1	2/20 %
4. integracija	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 3	1, 2, 3	2, 3, 2	2, 2, 1	2, 2, 3	3, 3, 3	3, 2, 3	1, 1, 1	4/40 %
5. utemeljitev metodologije	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 2, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 2	3, 3, 3	7/70 %
6. pristop (quan)	1, 1, 1	2, 2, 2	1, 3, 2	1, 1, 3	2, 3, 3	2, 3, 1	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 1	2, 3, 3	4/40 %
treh (qual)	3, 1, 2	3, 1, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 2	1, 1, 1	3, 3, 2	2, 3, 3	3, 2, 3	2, 2, 2	5/50 %
stebrov (mm)	1, 1, 1	1, 1, 1	1, 1, 1	1, 1, 1	1, 2, 1	1, 1, 1	1, 1, 2	2, 3, 3	1, 1, 1	1, 1, 1	7/70 %
7. utemeljitev ugotovitev	3, 2, 3	3, 3, 3	2, 2, 3	2, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 1	2, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 2	2, 3, 2	3/30 %
8. družbena občutljivost	3, 3, 3	3, 3, 2	3, 2, 3	3, 3, 1	3, 3, 3	2, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	6/60 %
9. upoštevanje razlik	3, 3, 3	2, 3, 1	3, 1, 1	3, 3, 2	3, 3, 2	1, 3, 1	2, 3, 1	3, 3, 2	3, 3, 1	3, 3, 1	1/10 %
10. prepričljivost	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 3	3, 3, 3	1, 3, 1	2, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 2	2, 3, 3	5/50 %
Stopnja konsenza (max = 12)	8/66,7 %	6/50,0 %	3/25,0 %	4/33,3 %	5/41,7 %	2/16,7 %	3/25,0 %	9/75,0 %	4/33,3 %	5/41,7 %	10/12 (100 %)

Legenda: 1 – ne, 2 – delno, 3 – da; * – prikaz ocen prvega, drugega in tretjega neodvisnega recenzenta (slučajno zaporedje); quan – kvantitativni del; qual – kvalitativni del; mm – proces kombiniranja kvantitativnih in kvalitativnih metod; temno sive označbe – popolno soglasje recenzentov; svetlo sive označbe – nesoglasje recenzentov; odebeljene vrednosti – predvidena ključna nesoglasja med recenzenti; podčrtane vrednosti – recenzenti so ponovno premislili in spremenili lastna točkovanja z 2. usklajevalnega sestanka dne 3. 5. 2017/manjkajoča ali neveljavna točkovanja so bila nadomeščena z veljavnimi vrednostmi.

Pri kriteriju upoštevanje razlik so recenzenti iz začetnega nizkega soglasja (Tabela 6.15) dosegli 100-odstotno soglasje po drugem usklajevalnem sestanku (Tabela 6.16), in sicer pri analizi enega prispevka (Wood in drugi 2017), pri katerem je bil navedeni kriterij po mnenju vseh treh recenzentov prepoznan kot upoštevan. Pri navedenem prispevku (Wood in drugi 2017) se je tudi soglasje recenzentov z izhodiščnih pet kriterijev (Tabela 6.15) občutno povečalo na osem kriterijev ali 66,7-odstotno enotno soglasje v ocenjevanju veljavnosti (Tabela 6.16). Soglasje recenzentov se je povečalo tudi pri prispevku avtorja Anttila s sodelavci (2017) pri kriteriju utemeljitve uporabe integracije metod in zmanjšalo pri kriterijih prepričljivost raziskave in njenih izsledkov ter utemeljitve ugotovitev raziskave v prispevku o zadovoljstvu pacientov z diabetesom glede sodelovanja z zdravnikom v Pakistanu (Jalil in drugi 2017). Najvišje, tj. 75-odstotno soglasje recenzentov pa je tudi po drugem usklajevalnem sestanku dosegel prispevek avtorjev Alatinga in Williams (2016).

Tabela 6.16 nadalje prikazuje z rumeno označena polja nasprotujočih si ocen recenzentov, pri čemer je najmanj eden od recenzentov ocenil določen kriterij veljavnosti kot prisoten in upoštevan v določenem prispevku. Istočasno pa je najmanj eden od recenzentov v enakem prispevku ocenil isti kriterij veljavnosti kot neupoštevan oz. odsoten. V primerjavi s prvo analizo (Tabela 6.15) je druga analiza (Tabela 6.16) dosegla večje soglasje recenzentov pri treh kriterijih veljavnosti, in sicer utemeljitev raziskovalnega vprašanja, ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave ter ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave. Povečana soglasja so bila dosežena v treh analiziranih prispevkih, v vsakem po eno soglasje (Li in drugi 2017; Maas in drugi 2017; Anttila in drugi 2017). Usklajevalni sestanek in ponovni premislek recenzentov o lastnem ocenjevanju analiziranih prispevkov pa je na drugi strani povečal tudi njihovo nesoglasje pri prispevku Wood in sodelavcev (2017), in sicer pri kriterijih raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod ter ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave.

Po tretjem usklajevalnem sestanku so bili dogovori o spremembah in dopolnitvah poimenovanj in opisov kriterijev veljavnosti v raziskavah z integracijo metod upoštevani v končni rešitvi ocenjevanja veljavnosti analiziranih prispevkov z integracijo metod s soglasjem (Tabela 6.17) ter vključeni tudi v analizo kategorij in kod kvalitativnih intervjujev z eksperti (druga raziskovalna faza) v programu za kvalitativno analizo podatkov NVivo 11, Starter (NVivo 2017).

Tabela 6.17: Ocenjevanje veljavnosti v izbranih raziskavah z integracijo metod z desetimi osrednjimi kriteriji ocenjevanja veljavnosti *Merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod*: končna rešitev s soglasjem, dosežena na 3. usklajevalnem sestanku

Kriteriji ocenjevanja veljavnosti	1 Wood et al., 2017	2 Pfaff et al., 2014	3 Mascarenhas et al., 2017	4 Maas et al., 2017	5 Li et al., 2017	6 Lee et al., 2016	7 Jalil et al., 2017	8 Alatinga et al., 2016	9 Anttila et al., 2017	10 Charlton et al., 2014	Stopnja konsenza (max = 10)
1. utemeljitev raziskovalnega vprašanja	3, 3, 3	2, 3, 3	3, 2, 3	2, 1, 2	3, 3, 2	2, 1, 1	3, 2, 2	3, 3, 3	3, 3, <u>3</u>	3, 3, 2	3/30 %
2. utemeljitev integracije metod	1, <u>1</u> , 1	2, <u>2</u> , 1	2, 2, 1	1, 1, 1	2, 3, 2	1, <u>2</u> , 1	2, 2, 1	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 1	4/40 %
3. raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod	2, 3, <u>2</u>	3, 3, 2	3, <u>3</u> , 3	2, 1, 2	3, 3, 2	2, 1, 1	2, 3, 2	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 1	3/30 %
4. integracija	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 3	1, 2, <u>1</u>	2, 3, 2	2, <u>2</u> , 1	2, 2, 3	3, 3, 3	3, 2, 3	1, 1, 1	4/40 %
5. utemeljitev metodologije	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 2, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 2	3, 3, 3	7/70 %
6. pristop (quan)	1, 1, 1	2, 2, 2	3, 3, 3	1, 1, <u>2</u>	2, 3, 3	2, 3, <u>2</u>	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 1	2, 3, 3	5/50 %
treh (qual)	3, <u>3</u> , 3	3, <u>3</u> , 3	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 2	1, 1, 1	3, 3, 2	2, 3, 3	3, 2, 3	2, 2, 2	7/70 %
stebrov (mm)	1, 1, 1	1, 1, 1	1, 1, 1	1, 1, 1	1, 2, 1	1, 1, 1	1, 1, 2	2, 3, 3	1, 1, 1	1, 1, 1	7/70 %
7. utemeljitev ugotovitev	3, 2, 3	3, 3, 3	2, 2, 3	2, 3, 3	3, 3, 3	2, 2, 1	2, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 2	2, 3, 2	3/30 %
8. družbena občutljivost	3, 3, 3	3, 3, 2	3, 2, 3	3, 3, <u>2</u>	3, 3, 3	2, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	6/60 %
9. upoštevanje razlik	3, 3, 3	2, <u>2</u> , 1	<u>2</u> , 1, 1	3, 3, 2	3, 3, 2	1, <u>1</u> , 1	2, 3, <u>3</u>	3, 3, 2	3, 3, <u>2</u>	3, 3, <u>2</u>	2/20 %
10. prepričljivost	3, 3, 3	3, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 3	3, 3, 3	1, <u>2</u> , 1	2, 3, 3	3, 3, 3	2, 3, 2	2, 3, 3	5/50 %
Stopnja konsenza (max = 12)	10/83,3 %	7/58,3 %	5/41,7 %	4/33,3 %	5/41,7 %	3/25,0 %	3/25,0 %	9/75,0 %	5/4,7 %	5/41,7 %	10/12 (100 %)

Legenda: 1 – ne, 2 – delno, 3 – da; * – prikaz ocen prvega, drugega in tretjega neodvisnega recenzenta (slučajno zaporedje); quan – kvantitativni del; qual – kvalitativni del; mm – proces kombiniranja kvantitativnih in kvalitativnih metod; temno sive označbe – popolno soglasje recenzentov; podčrtane in poševno zapisane vrednosti – ponovno obravnavana in usklajena točkovanja, ki temeljijo na dogovoru med recenzenti, doseženem na 3. usklajevalnem sestanku dne 8. 5. 2017.

Tabela 6.17 prikazuje končne ocene posameznih kriterijev veljavnosti v analiziranih prispevkih z doseženim soglasjem recenzentov po tretjem usklajevalnem sestanku. Dobljeni rezultati kažejo na povečano soglasje med recenzenti glede na predhodne analize (Tabeli 6.15 in 6.16), saj ne vključujejo nasprotujočih si ocen ter kažejo na povečano enotnost recenzentov, in sicer tako po kriterijih kot tudi po prispevkih. Z najvišjim, 70-odstotnim soglasjem so bili ocenjeni trije kriteriji veljavnosti, in sicer utemeljitev metodologije, ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave ter ocenjevanje veljavnosti procesa kombiniranja kvantitativne in kvalitativne metodologije. Nad 50-odstotno soglasje recenzentov je bilo doseženo še pri treh kriterijih: družbena občutljivost, ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave ter prepričljivost raziskave in njenih izsledkov. Šest testiranih kriterijev ocenjevanja veljavnosti je tako dobilo ≥ 50 -odstotno soglasje treh različnih recenzentov pri analiziranju izbranih raziskav z integracijo metod iz različnih disciplin. Najnižje, 20-odstotno soglasje recenzentov je bilo ugotovljeno pri kriteriju upoštevanje razlik, kar kaže na njegovo različno razumevanje in ocenjevanje med recenzenti.

Med posameznimi analiziranimi prispevki so bili recenzenti najbolj soglasni pri analizi veljavnosti raziskave Wood s sodelavci (2017) (83,3 %), ki obravnava izkušnje z mehiško policijo pri ameriških in mehiških uporabnikih drog, ter Alatinga s sodelavci (2016) (75 %), ki je posvečen razvoju zdravstvene politike v Afriki z metodologijo integracije metod. Najnižjo, 25-odstotno soglasnost pa so recenzenti dosegli pri prispevkih Lee s sodelavci (2016), ki obravnava uspešnost gibalnega svetovanja kot dopolnitev standardnega programa odvajanja od kajenja v Maleziji, ter Jalil s sodelavci (2017) o zadovoljstvu pacientov z diabetesom glede sodelovanja z zdravniki v Pakistanu. Dokaj neenotni (33,3-odstotna soglasnost) so bili tudi pri ocenjevanju raziskave Maas s sodelavci (2017) o ocenjevanju kakovosti fizioterapevtskih storitev.

Podobno kot rezultati v Tabeli 6.15 tudi usklajene ocene v Tabeli 6.17 kažejo največjo soglasnost recenzentov pri najvišjih ocenah oz. razvidni prisotnosti kriterija veljavnosti v prispevkih raziskav z integracijo metod. Od vseh 56 soglasnih ocenah kriterijev veljavnosti v desetih analiziranih prispevkih jih kar 40 oz. 71,4-odstotno soglasje dosega ob izpolnjevanju prisotnosti kriterija veljavnosti (ocena 3), 13 oz. 23,2 % jih soglasje dosega ob ocenah popolne odsotnosti kriterija (ocena 1) in samo tri soglasne ocene recenzentov oz. 5,4 % jih soglasje dosega ob ocenah delne prisotnosti kriterija (ocena 2).

Tabela 6.18: Predlogi recenzentov o novih kriterijih veljavnosti, za katere menijo, da manjkajo v merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti

Predlagani novi kriteriji veljavnosti	frekvenca	odstotek
4 integracija: ta kriterij ni potreben, ker je že vključen v druge kriterije v nekaterih prispevkih	1	2,8
5 utemeljitev metodologije: - kriterij je treba ločiti na dva dela: A) kakovost postopka zbiranja podatkov, B) kakovost analize podatkov; - pilotno testiranje merskega instrumenta; - opis postopka vnosa podatkov (prikazati, ali so podati elektronsko obdelani ali v pisni obliki); - uporaba posebne programske opreme za analizo podatkov, zlasti za kvalitativne podatke (npr. analiza podatkov je potekala ročno ali z enim izmed posebnih programskih orodij, kot sta NVivo, Atlas.ti); - opis umestitve raziskave.	9	25,0
6 ocenjevanje veljavnosti – kvantitativni del : - razvoj merskega instrumenta na osnovi pregleda literature; - factorska veljavnost; - vpliv manjkajočih podatkov; - predhodno testiranje in preverjanje merskega instrumenta; - standardi za prevajanje in testiranje vprašalnika; - navodila za postopek zbiranja podatkov; - obravnavo neodgovorov - integriteta; - kontrola podatkov pred vnosom in standardni postopek dvojnega vnosa podatkov.	10	27,8
6 ocenjevanje veljavnosti – kvalitativni del raziskave : - dva neodvisna raziskovalca samostojno proučita in kodirata transkripte intervjujev (preverjanje kod in kategorij); - raziskovalna skupina skupaj naredi kodiranje transkriptov; - soavtorji ponovno analizirajo teme, iskanje soglasja za dobljene teme/kategorije; - obrazci za šifriranje kod; - skupina avtorjev za analizo podatkov razpravlja o ugotovitvah in določi konceptualno saturacijo oz. zasičenost; - izračun notranje ocene zanesljivosti kodiranja (koeficient Kappa po Cohenu); - pilotno testiranje navodil za izvedbo intervjuja.	11	30,5
7 utemeljitev ugotovitev raziskave: - zelo težko ocenjevati; uredniki/recenzenti niso pristojni, da odločajo o ustreznih utemeljitvah ugotovitev raziskave (čeprav ravno to pogosto počnejo).	1	2,8
9 upoštevanje razlik: - ni jasno, kako se kaže ta kriterij; - ko se raziskava osredotoča na ranljive skupine, bo ocena za ta kriterij vedno "da"; - ni relevanten za nekatere raziskave.	3	8,3
10 prepričljivost raziskave: - zelo težko ocenjevati, izjemno subjektiven kriterij in zato manj uporaben.	1	2,8
Skupaj	36	100

Recenzenti niso predlagali nobenega novega samostojnega kriterija za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, predlagali pa so dopolnitve pri opisu obstoječih kriterijev, in sicer zlasti pri opisu pristopa treh stebrov ocenjevanja veljavnosti in pri utemeljitvi

metodologije (Tabela 6.18). Največ predlogov so recenzenti podali za nove kriterije pri ocenjevanju veljavnosti kvalitativnega dela raziskave ($n = 11$) in kvantitativnega ($n = 10$).

V kvalitativnem delu so tako predlagali postopke, ki so jih opazili v analiziranih prispevkih, in sicer: vključitev najmanj dveh neodvisnih raziskovalcev pri kodiranju kvalitativnih besedil in iskanju soglasja med kodami/kategorijami/temami kot tudi pri presojanju saturacije v postopku zbiranja podatkov, uporaba obrazcev za kodiranje, izračun notranje ocene zanesljivosti kodiranja in pilotno testiranje navodil pred izvedbo intervjujev. V kvantitativnem delu raziskave pa so na podlagi analiziranih prispevkov predlagali razvoj merskega instrumenta na osnovi pregleda literature, faktorsko veljavnost, ocenjevanje vpliva in obravnavo manjkajočih podatkov, pilotno testiranje merskega instrumenta, razvoj standardov za prevajanje in testiranje merskega instrumenta, pripravo navodil za postopek zbiranja podatkov, upoštevanje integritete, kontrolo podatkov pred vnosom ter postopek dvojnega vnosa podatkov.

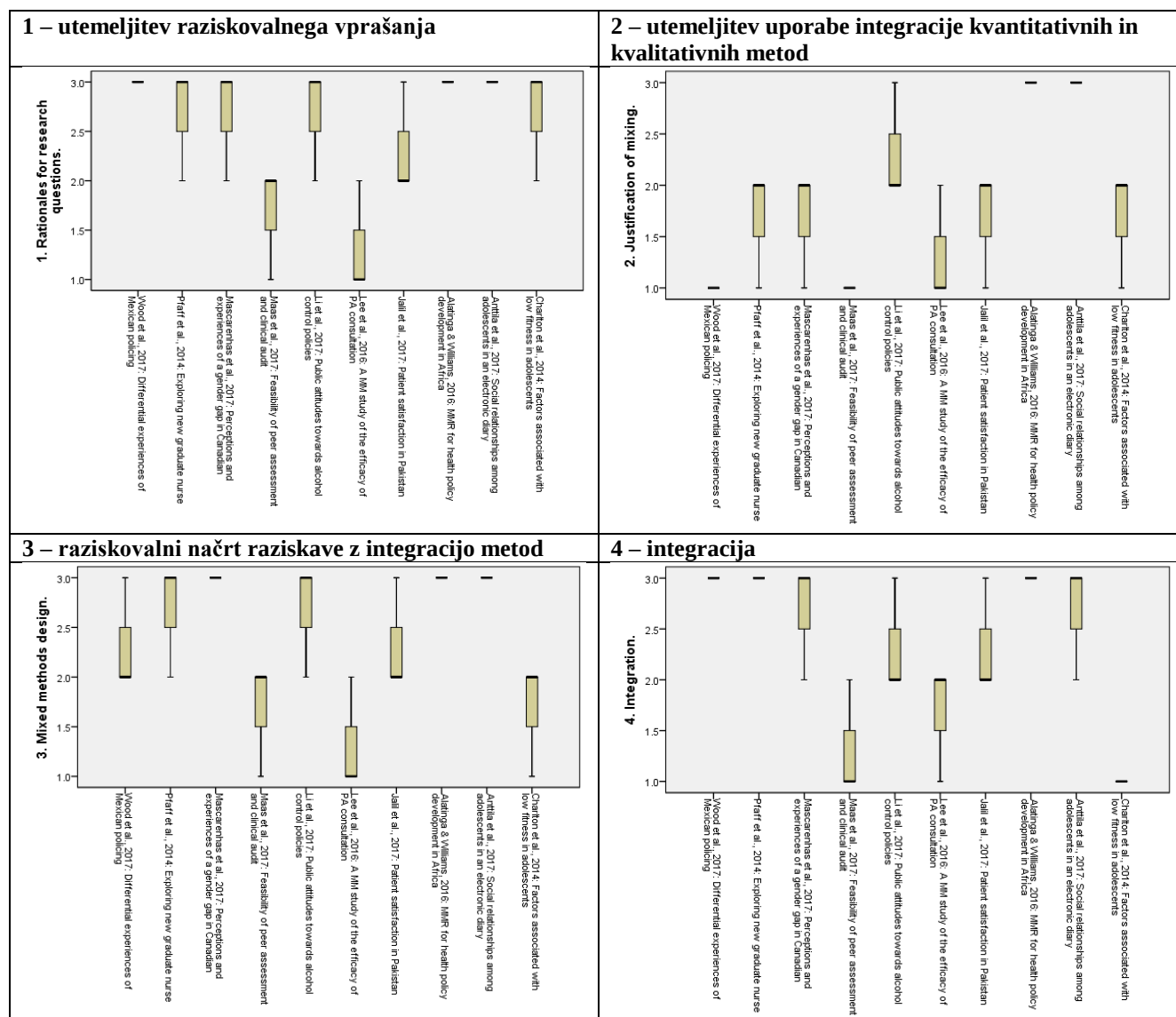
Pri ocenjevanju metodologije so recenzenti izpostavili, da je pomembno, da se ločeno ocenjujeta sam postopek zbiranja podatkov in posebej veljavnost analize podatkov. Pod ocenjevanje postopka zbiranja podatkov se uvrščajo način vzorčenja, kakovost merskega instrumenta in izvedenih meritev, obvladovanje zunanjih dejavnikov in etični vidiki. Pod veljavnost analize podatkov pa sodi ob navedbi uporabljenih metod analize podatkov tudi navedba uporabljene programske opreme za analizo podatkov. Slednji predlog je bil zlasti izpostavljen na področju kvalitativne analize podatkov z uporabo programov NVivo in Atlas.ti.

Pri tem vprašanju se je v skladu s prehodnimi ugotovitvami tudi pokazalo, da je bilo recenzentom najtežje ocenjevati kriterije integracije, verodostojnosti ugotovitev raziskave, upoštevanja razlik in preprečljivosti celotne raziskave. Pri navedenih kriterijih so izpostavili, da so zahtevni za ocenjevanje, saj niso jasno razvidni iz besedil, niso v pristojnosti zunanjih ocenjevanj, lahko so tudi razumljeni subjektivno ter so predvsem odvisni od proučevanega raziskovalnega pojava in zato niso relevantni in uporabni za ocenjevanje vseh raziskav z integracijo metod. Nekateri med njimi, npr. integracija, pa so njihovem mnenju že vzeti v obravnavo pri ocenjevanju drugih kriterijev.

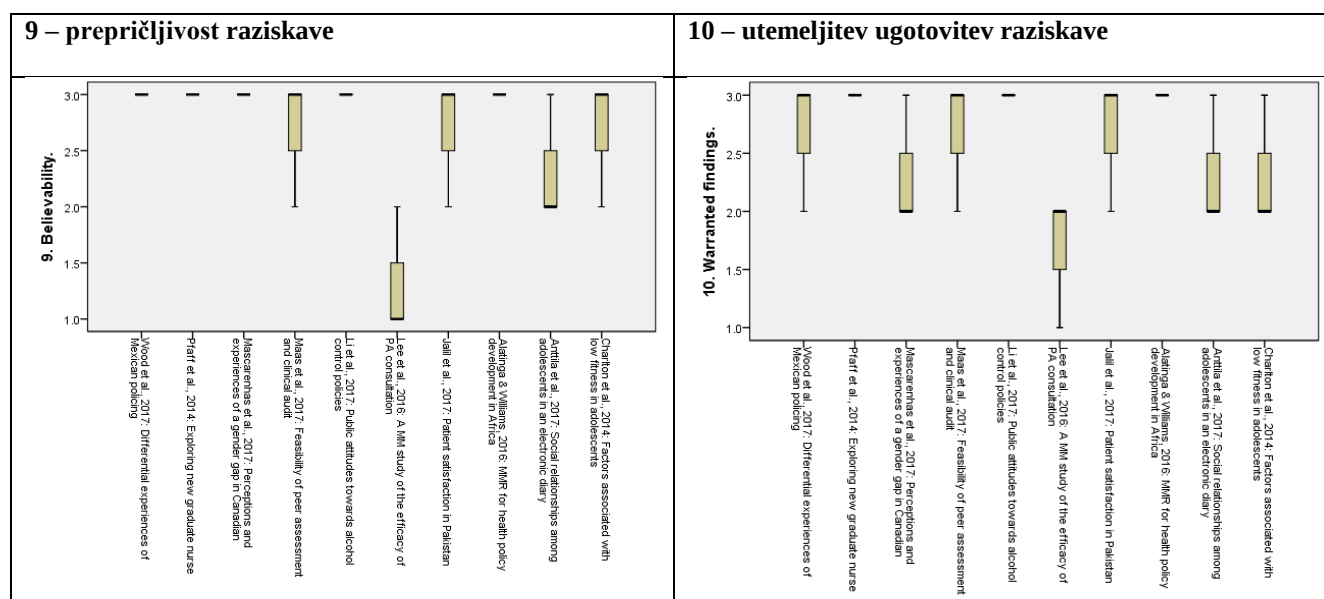
6.4.2 Ocenjena veljavnost v izbranih raziskavah z integracijo metod z vidika treh neodvisnih recenzentov

V nadaljevanju predstavljamo analize ocen recenzentov po posameznih kriterijih veljavnosti, ki so jih določili izbranim analiziranim raziskavam z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Pri ocenjevanju so sledili 3-stopenjski lestvici: 3 – prisotnost, 2 – delna prisotnost, 1 – odsotnost kriterija veljavnosti. Predstavljeni rezultati v navedenem podglavju temeljijo na zaključnih ocenah, pridobljenih s soglasjem med recenzenti po treh usklajevalnih sestankih.

Slika 6.4: Ocenjevanje veljavnosti v izbranih raziskavah z integracijo metod po posameznih kriterijih veljavnosti z vidika treh neodvisnih recenzentov

5 – utemeljitev metodologije 5. Warranted methodology.	6 – pristop treh stebrov: ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave 6. Validity assessment in the quantitative part.
6 – pristop treh stebrov: ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave 6. Validity assessment in the qualitative part.	6 – pristop treh stebrov: ocenjevanje veljavnosti procesa kombiniranja kvantitativne in kvalitativne metodologije 6. Validity assessment of the mixing process.
7 – družbena občutljivost 7. Social sensitivity.	8 – upoštevanje razlik 8. Engagement of difference.

Slika 6.4 prikazuje 12 grafičnih prikazov povprečnih vrednosti in standardnih odklonov ocen treh neodvisnih recenzentov po posameznih kriterijih veljavnosti pri ocenjevanju 10 analiziranih raziskav z integracijo metod. Iz predstavljenih grafičnih prikazov na Sliki 6.4 je razvidno, da so recenzenti v vseh desetih analiziranih raziskavah posegli po najvišji oceni 3 in se za prisotnost kriterijev veljavnosti v analiziranih prispevkih opredelili pri kriteriju utemeljitev metodologije in pri kriteriju družbena občutljivost. Pri obeh navedenih kriterijih je bila s strani recenzentov izbrana najnižja ocena delnega upoštevanja kriterija (v treh oz. štirih raziskavah), v nobeni od analiziranih raziskav ni bilo zaznati odsotnosti teh dveh kriterijev. Visoko zastopanost v analiziranih raziskavah so prejeli tudi kriteriji prepričljivost raziskave (upoštevano v devetih raziskavah), utemeljitev ugotovitev raziskave (upoštevano v devetih raziskavah) in utemeljitev raziskovalnega vprašanja (upoštevano v osmih raziskavah). Najnižja ocena 1 in odsotnost kriterija pa je bila največkrat (v devetih raziskavah) ugotovljena pri kriteriju ocenjevanja veljavnosti samega procesa kombiniranja kvantitativne in kvalitativne metodologije. Analizirane raziskave so manj pozornosti namenile tudi utemeljitvi uporabe integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod, ki kot kriterij veljavnosti ni bil upoštevan v sedmih raziskavah.

Z vidika analize po posameznih prispevkih Slika 6.4 kaže najnižje ocene kriterijev veljavnosti pri raziskavi Lee s sodelavci (2016), ki predstavlja ugotovitve uspešnosti gibalnega svetovanja v programu odvajanja od kajenja pri moških kadilcih v Maleziji. Navedena raziskava je bila v enajstih ocenjevanih parametrih ocenjena s strani vsaj enega recenzenta z najnižjo oceno neizpolnjevanja kriterijev veljavnosti, od tega pri treh parametrih z najnižjo

oceno s strani vseh treh recenzentov. Le pri ocenjevanju veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave je kot najnižjo oceno prejela delno upoštevanje kriterijev. Najbolje pa je bila ocenjena raziskava avtorjev Alatinga in Williams (2016), ki obravnava razvoj zdravstvene politike v Afriki z integracijo metod in je bila objavljena v specializirani reviji za metodologijo integracije metod, *Journal of Mixed Methods Research* (2017). Ta raziskava je bila pri sedmih ocenjevanih kriterijih s strani vseh treh neodvisnih recenzentov ocenjena z najvišjo oceno izpolnjevanja kriterija veljavnosti. Pri treh kriterijih ocenjevanja veljavnosti (ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave, ocenjevanje veljavnosti procesa kombiniranja kvantitativne in kvalitativne metodologije ter upoštevanje razlik) pa je bila ocenjena z najmanj delnim upoštevanjem kriterija veljavnosti.

Opisna statistika v Tabeli 6.19 potrjuje, da sta bila v analiziranih raziskavah s strani treh neodvisnih recenzentov najvišje ocenjena kriterija utemeljitev metodologije (PV = 2,90) in družbena občutljivost (PV = 2,87).

Tabela 6.19: Opisna statistika ocenjenih kriterijev veljavnosti v 10 analiziranih prispevkih z integracijo metod z vidika treh neodvisnih recenzentov¹¹

Kriterij veljavnosti	N	Min.	Max.	PV	SO
1. utemeljitev raziskovalnega vprašanja	30	1	3	2,50	0,68
2. utemeljitev uporabe integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod	30	1	3	1,83	0,79
3. raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod	30	1	3	2,37	0,72
4. integracija	30	1	3	2,30	0,79
5. utemeljitev metodologije	30	2	3	2,90	0,31
6.1 ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave	30	1	3	2,27	0,79
6.2 ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave	30	1	3	2,50	0,68
6.3 ocenjevanje veljavnosti procesa kombiniranja metod	30	1	3	1,23	0,57
7. utemeljitev ugotovitev raziskave	30	1	3	2,57	0,57
8. družbena občutljivost	30	2	3	2,87	0,35
9. upoštevanje razlik	30	1	3	2,30	0,79
10. prepričljivost raziskave	30	1	3	2,67	0,61

Legenda: 1 – ni prisoten, 2 – delno prisoten, 3 – prisoten; n – število ocen merskega instrumenta (za vsak analiziran prispevek recenzije treh neodvisnih recenzentov); Min. – minimalna ocena; Max. – maksimalna ocena; PV – povprečna vrednost; SO – standardni odklon.

¹¹ Revidirani merski instrument je v celoti predstavljen v Prilogi F.

Tabela 6.19 nadalje kaže, da so povprečno oceno upoštevanja kriterija ($\geq 2,50$) v analiziranih prispevkih prejeli še štirje kriteriji veljavnosti, in sicer kriterij prepričljivosti raziskave (PV = 2,67), utemeljitev ugotovitev raziskave (PV = 2,57), utemeljitev raziskovalnega vprašanja (PV = 2,50) ter ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave (PV = 2,50). Povprečne vrednosti v analiziranih raziskavah kažejo na odsotnost kriterija ocenjevanja veljavnosti samega procesa kombiniranja kvantitativne in kvalitativne metodologije (PV = 1,23) ter manjšo zastopanost kriterija utemeljitve uporabe integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod (PV = 1,83).

Razpršenost povprečnih ocen recenzentov se giblje od 0,31 do 0,79, pri čemer so bila ocenjevanja recenzentov najbolj enotna pri najvišje ocenjenih kriterijih veljavnosti v analiziranih prispevkih, kot sta utemeljitev metodologije (SO = 0,31) in družbena občutljivost (SO = 0,35), ter najnižja pri manj prisotnih kriterijih, kot so upoštevanje razlik, upoštevanje integracije (SO = 0,79) ter utemeljitev uporabe integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod v raziskavi (SO = 0,79).

6.4.3 Analiza soglasnosti recenzentov pri ocenjevanju veljavnosti v izbranih raziskavah z integracijo metod po temeljnih kriterijih veljavnosti

V nadaljevanju III. raziskovalne faze in rezultatov testiranja revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod nas je zanimalo, kakšna je bila usklajenost med ocenjevanjem treh neodvisnih recenzentov oz. kakšna so bila odstopanja v njihovem ocenjevanju. V ta namen smo izračunali indekse soglasnosti recenzentov (Tabela 6.20), range kriterijev veljavnosti in range analiziranih prispevkov za vsakega posameznega recenzenta (Tabeli 6.20 in 60.21) ter korelacijo med rangi in recenzenti (Tabela 6.22).

Tabela 6.20 prikazuje indekse soglasnosti recenzentov za ocenjevanje posameznih kriterijev veljavnosti, med katerimi štirje indeksi, ki se gibljejo v območju med 0 in +1, kažejo na soglasnost recenzentov pri ocenjevanju kriterijev utemeljitev metodologije, ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave in veljavnosti procesa kombiniranja kvantitativnih in kvalitativnih metod ter kriterija družbena občutljivost.

Tabela 6.20: Indeks soglasnosti recenzentov, vsota ocen dosežene veljavnosti po recenzentih in rangi veljavnosti za ocenjevane kriterije veljavnosti v izbranih raziskavah

Kriteriji ocenjevanja veljavnosti	Indeks soglasnosti ^a	Prvi ^b recenzent	Drugi ^b recenzent	Tretji ^b recenzent	Rang kriterija ^c	PV rang ^d
1. utemeljitev raziskovalnega vprašanja	-0,4	27	24	24	3, 8, 6	5,7
2. utemeljitev uporabe integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod	-0,2	19	21	15	11, 11, 11	11
3. raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod	-0,4	25	25	21	4, 5, 9	6
4. integracija	-0,2	22	24	23	9, 8, 7	8
5. utemeljitev metodologije	+0,4	29	29	29	1, 1, 1	1
6. pristop treh stebrov (kvantitativna veljavnost)	0	21	24	23	10, 8, 7	8,3
(kvalitativna veljavnost)	+0,4	25	25	25	4, 5, 5	4,7
(veljavnost procesa kombiniranja metod)	+0,4	11	13	13	12, 12, 12	12
7. utemeljitev ugotovitev raziskave	-0,4	24	27	26	7, 4, 4	5
8. družbena občutljivost	+0,2	29	29	28	1, 1, 2	1,3
9. upoštevanje razlik	-0,6	25	25	19	4, 5, 10	6,3
10. prepričljivost raziskave	0	24	29	27	7, 1, 3	3,7

Legenda: ^a – izračun indeksa soglasnosti v območju med -1 in +1 po avtorju Splichal (1990, 155): $I = (O - \frac{1}{2} M) / (1/2 M)$; I – indeks soglasnosti; O – empirično ugotovljena stopnja soglasnosti; M – maksimalna stopnja soglasnosti; ^b – vsota vseh ocen posameznega recenzenta za 10 analiziranih prispevkov po kriterijih veljavnosti (max = 30); ^c – prikaz rangov prvega, drugega in tretjega neodvisnega recenzenta (slučajno zaporedje); ^d – povprečni rang kriterija veljavnosti glede na ocene treh recenzentov z ocenjevanjem veljavnosti v 10 prispevkih.

Noben od ocenjevanih kriterijev ni prejel vrednosti indeksa +1 in s tem popolne soglasnosti recenzentov (Tabela 6.20). Slučajna soglasnost recenzentov (vrednost 0) je bila ugotovljena pri kriterijih ocenjevanja kvantitativne veljavnosti in prepričljivosti analiziranih raziskav. Opozoriti velja na kriterije, ki so dosegli negativne vrednosti indeksa in označujejo soglasnosti, ki so manjše od pričakovanih (Splichal 1990). To so kriteriji utemeljitev integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod, uporaba integracije v raziskavi, utemeljitev raziskovalnega vprašanja, raziskovalni načrt, utemeljitev ugotovitev ter upoštevanje razlik v raziskavi z integracijo metod.

Rangiranje kriterijev veljavnosti po višini seštevka ocen vseh treh recenzentov potrjuje soglasnost recenzentov pri ocenjevanju ustreznosti metodologije analiziranih raziskav (+0,4), prisotnosti veljavnosti procesa kombiniranja metod (+0,4) in tudi pri ocenjevanju utemeljitve integracije metod, pri katerem je indeks (-0,2) pokazal manjšo soglasnost od pričakovane. Rangi potrjujejo visoko soglasnost recenzentov tudi pri kriterijih ocenjevanja veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave (+0,4) in pri kriteriju družbene občutljivosti (+0,2).

Neodvisni recenzenti so si bili enotni, da je v analiziranih raziskavah najbolje zastopan kriterij utemeljitve uporabljene metodologije (rang 1) in takoj za tem kriterij družbene občutljivosti (rang 1,2). Na četrto mesto je bila uvrščena ocena preprečljivosti raziskave in na peto mesto ocenjevanje kvalitativne veljavnosti ter utemeljitev ugotovitev. Na šesto mesto so recenzenti v analiziranih prispevkih po ocenah veljavnosti uvrstili kriterija utemeljitev raziskovalnega vprašanja in ocenjevanje raziskovalnega načrta ter tudi kriterij upoštevanje razlik, ki je sicer prejel najnižjo soglasnost med recenzenti (-0,6). Nižje ocene pa so v analiziranih raziskavah prejeli opis izvedbe integracije metod v raziskavi, prisotnost ocenjevanja kvantitativne veljavnosti, utemeljitev integracije metod in soglasno na zadnjem mestu – prisotnost ocenjevanja veljavnosti samega procesa kombiniranja metod.

Range analiziranih raziskav po ocenjevanjih kriterijih veljavnosti prikazuje Tabela 6.21, korelacije med ocenami recenzentov pa Tabela 6.22. Rezultati v Tabeli 6.21 kažejo soglasnost recenzentov pri ocenjevanju najbolj kakovostnega prispevka (Alatinga in Williams 2016) in najmanj kakovostnega prispevka (Lee in drugi 2016). Prvi in drugi recenzent sta bila soglasna še pri ocenjevanju veljavnosti tretje rangiranega (Pfaff in drugi 2014) in deveto rangiranega prispevka (Maas in drugi 2017). Pri večini ostalih analiziranih prispevkov so bile razlike med prvim in drugim recenzentom v enem rangi, medtem ko so se uvrstitve tretjega recenzenta razlikovale za dva ranga (Wood in drugi 2017), tri range (Anttila in drugi 2017; Li in drugi 2017) ali celo štiri range (Pfaff in drugi 2014). Večja razhajanja med ocenami vseh treh recenzentov so se pojavila pri prispevku Mascarenhas s sodelavci (2017) o doživljanju razlik med spoloma na enem izmed kanadskih raziskovalnih inštitutov, ki ga je tretji recenzent uvrstil na drugo mesto, prvi recenzent na peto mesto in drugi recenzent na osmo mesto z vidika upoštevanja analiziranih kriterijev veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.

Pri ocenjevanju in rangiranju analiziranih prispevkov z integracijo metod je Spearmanov koeficient korelacije rangov pokazal statistično značilne povezave v ocenjevanju prvega in drugega recenzenta ($p = 0,002$) ter veliko podobnost tudi med presojo veljavnosti s strani prvega in tretjega recenzenta ($p = 0,056$) (Tabela 6.22). Glede na korelacijski koeficient nad 0,500, vrednost statistične značilnosti ($p = 0,086$) in velikost vzorca ($n = 3$) lahko sklepamo o veliki podobnosti v ocenjevanju tudi med drugim in tretjim recenzentom. Ugotovitve kažejo na močno povezanost in primerljivost med ocenami vseh treh recenzentov pri ocenjevanju veljavnosti s testiranim merskim instrumentom v analiziranih raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.

Tabela 6.21: Rangi veljavnosti v analiziranih raziskavah z integracijo metod glede na recenzenta

R	Veljavnost raziskav z integracijo metod – prvi recenzent	R	Veljavnost raziskav z integracijo metod – drugi recenzent	R	Veljavnost raziskav z integracijo metod – tretji recenzent
1	Alatinga in Williams, 2016: Mixed methods research for health policy development in Africa	1	Alatinga in Williams, 2016: Mixed methods research for health policy development in Africa	1	Alatinga in Williams, 2016: Mixed methods research for health policy development in Africa
2	Anttila in drugi 2017: Social relationships among adolescents in an electronic diary	2	Li in drugi 2017: Public attitudes towards alcohol control policies	2	Mascarenhas in drugi 2017: Perceptions and experiences of a gender gap in Canadian
3	Pfaff in drugi 2014: Exploring new graduate nurse	3	Pfaff in drugi 2014: Exploring new graduate nurse	2	Jalil in drugi 2017: Patient satisfaction in Pakistan
3	Li in drugi 2017: Public attitudes towards alcohol control policies	3	Anttila in drugi 2017: Social relationships among adolescents in an electronic diary	4	Wood in drugi 2017: Differential experiences of Mexican policing
5	Mascarenhas in drugi 2017: Perceptions and experiences of a gender gap in Canadian	3	Jalil in drugi 2017: Patient satisfaction in Pakistan	5	Li in drugi 2017: Public attitudes towards alcohol control policies
5	Wood in drugi 2017: Differential experiences of Mexican policing	6	Charlton in drugi 2014: Factors associated with low fitness in adolescents	5	Anttila in drugi 2017: Social relationships among adolescents in an electronic diary
7	Jalil in drugi 2017: Patient satisfaction in Pakistan	6	Wood in drugi 2017: Differential experiences of Mexican policing	7	Pfaff in drugi 2014: Exploring new graduate nurse
8	Charlton in drugi 2014: Factors associated with low fitness in adolescents	8	Mascarenhas in drugi 2017: Perceptions and experiences of a gender gap in Canadian	8	Maas in drugi 2017: Feasibility of peer assessment and clinical audit
9	Maas in drugi 2017: Feasibility of peer assessment and clinical audit	9	Maas in drugi 2017: Feasibility of peer assessment and clinical audit	9	Charlton in drugi 2014: Factors associated with low fitness in adolescents
10	Lee in drugi 2016: A MM study of the efficacy of physical activity consultation	10	Lee in drugi 2016: A MM study of the efficacy of physical activity consultation	10	Lee in drugi 2016: A mixed methods study of the efficacy of physical activity consultation

Legenda: R – rangi analiziranih člankov po ocenah veljavnosti za vsakega posameznega recenzenta.

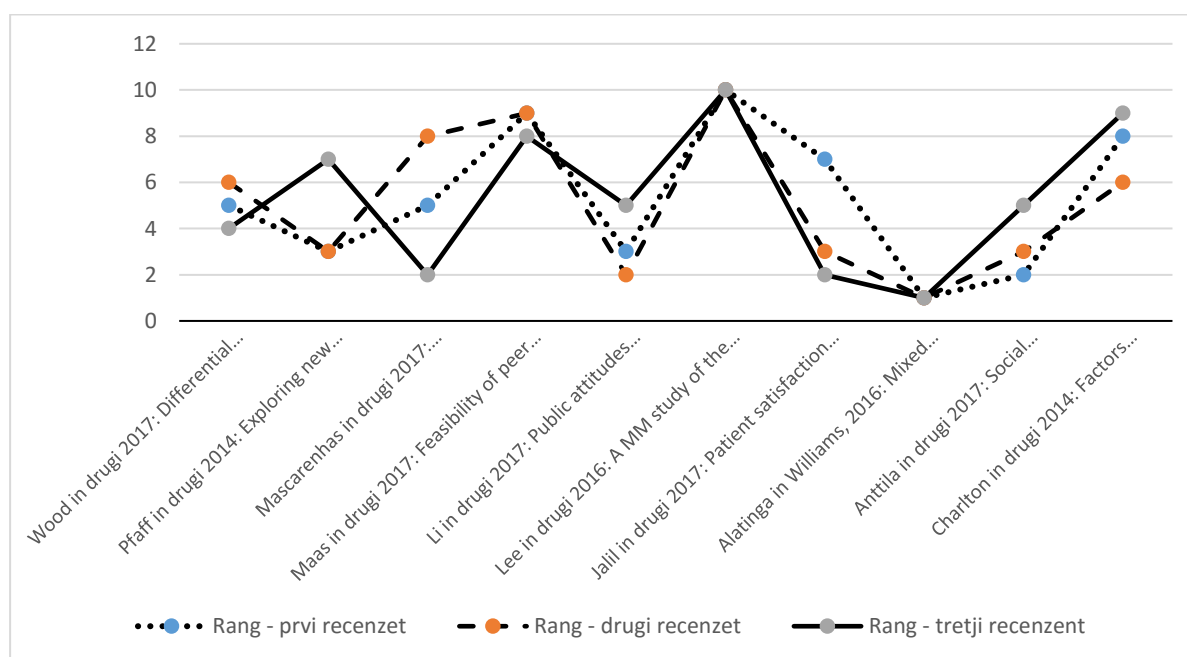
Tabela 6.22: Korelacije med rangi veljavnosti analiziranih raziskav in recenzenti

	Rang veljavnosti – drugi recenzent ro (p)	Rang veljavnosti – tretji recenzent ro (p)
Rang veljavnosti – prvi recenzent ro (p)	0,845 (0,002)	0,620 (0,056)
Rang veljavnosti – drugi recenzent ro (p)	1,000	0,570 (0,086)
Rang veljavnosti – tretji recenzent ro (p)		1,000

Legenda: ro – Spearmanov koeficient korelacije rangov; p – statistična značilnost na ravni $p \leq 0,050$.

Grafični prikaz rangov veljavnosti za analizirane prispevke na Sliki 6.5 razkriva visoko usklajenost recenzentov pri prispevkih Alatinga in Williams (2016), Lee s sodelavci (2016) in Maas s sodelavci (2017). Največja razhajanja v rangih veljavnosti so razvidna pri ocenjevanju prispevka Mascarenhas s sodelavci (2017), ki so ga recenzenti po ocenjeni veljavnosti razvrstili od drugega do osmega mesta med desetimi analiziranimi prispevki. Nadalje sta razvidna tudi soglasnost dveh recenzentov in odstopanje tretjega v rangiranju raziskav po veljavnosti. Rang prvega recenzenta vidno odstopa navzdol k slabši veljavnosti v primerjavi z rangoma drugega in tretjega recenzenta pri analizi prispevka Jalil s sodelavci (2017). Podobno rang tretjega recenzenta odstopa v slabših ocenah pri raziskavah Pfaff s sodelavci (2014), Li s sodelavci (2017) in Anttila s sodelavci (2017). Odstopanje v rangih drugega recenzenta v primerjavi z ostalima pa je razvidno v boljši oceni veljavnosti pri prispevku Charlton s sodelavci (2014).

Slika 6.5 kaže največjo soglasnost recenzentov pri uvrščenih prispevkih v najvišje range veljavnosti (Alatinga in Williams 2016) in najnižje (Lee in drugi 2016; Maas in drugi 2017), dokaj dobro usklajenost v ocenjevanju veljavnosti tudi pri sredinskih rangih (Wood in drugi 2017; Charlton in drugi 2014) ter večja razhajanja v ocenah recenzentov pri izbranih rangih zgornje (2–4) oz. spodnje petine (6–8) (Mascarenhas in drugi 2017; Jalil in drugi 2017; Pfaff in drugi 2014).

Slika 6.5: Grafični prikaz rangov veljavnosti za analizirane prispevke glede na ocene recenzentov

6.4.4 Evalvacija Merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije

Ob zaključku izpolnitve merskega instrumenta – vprašalnika o ocenjevanju veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije je posamezni recenzent po vsakem analiziranem prispevku podal evalvacijo tudi samega merskega instrumenta. Evalvacija se je osredotočila na ocenjevanje uporabljenih kriterijev veljavnosti v merskem instrumentu z vidika njihovega razumevanja, uporabnosti oz. prepoznavnosti v posameznem analiziranem članku ter njihove pomembnosti in potrebnosti pri ocenjevanju veljavnosti raziskav z integracijo metod.

Tabela 6.23: Evalvacija razumljivosti, uporabnosti in potrebnosti kriterijev veljavnosti v merskem instrumentu z vidika treh neodvisnih recenzentov

Kriterij ocenjevanja veljavnosti	Kriterij je razumljiv. (ustrezno opisan, jasen) PV (SO)	p (H)	Kriterij je uporaben. (hitro razviden) PV (SO)	p (H)	Kriterij je potreben. (pomemben, ima smisel) PV (SO)	p (H)
1. utemeljitev raziskovalnega vprašanja	4,87 (0,43)	0,366	4,53 (0,68)	0,001	4,57 (0,73)	< 0,001
2. utemeljitev uporabe integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod	4,87 (0,43)	0,366	3,40 (0,81)	0,075	4,03 (1,10)	0,001
3. raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod	4,83 (0,46)	0,168	4,23 (0,90)	< 0,001	4,53 (0,86)	< 0,001
4. integracija	4,70 (0,60)	0,055	3,83 (0,91)	0,148	4,30 (0,99)	0,004
5. utemeljitev metodologije	5,00 (0,00)	1,000	4,67 (0,61)	0,001	4,70 (0,60)	< 0,001
6. pristop treh stebrov pri ocenjevanju veljavnosti	4,63 (0,49)	< 0,001	4,50 (0,73)	0,003	4,77 (0,50)	0,014
7. utemeljitev ugotovitev raziskave	4,87 (0,51)	0,126	3,17 (1,18)	< 0,001	3,40 (1,33)	< 0,001
8. družbena občutljivost	4,80 (0,55)	0,325	3,20 (1,30)	< 0,001	3,27 (1,20)	< 0,001
9. upoštevanje razlik	4,77 (0,57)	0,223	3,00 (1,08)	0,012	3,27 (1,31)	< 0,001
10. prepričljivost raziskave	4,83 (0,53)	0,317	3,03 (1,16)	< 0,001	3,37 (1,40)	< 0,001

Legenda: 1 – sploh se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – neodločen, 4 – se strinjam, 5 – zelo se strinjam; PV – povprečna vrednost; SO – standardni odklon; H – Kruskal-Wallisov test; p – statistična značilnost na ravni $p \leq 0,050$.

Tabela 6.23 prikazuje povprečne ocene stališč vseh treh neodvisnih recenzentov o posamezni komponenti evalvacije merskega instrumenta, ki so jo ocenjevali pri vsakem izmed desetih uporabljenih kriterijev veljavnosti pri analizi izbranih raziskav z integracijo metod.

Največje strinjanje so recenzenti izrazili pri komponenti razumljivosti posameznih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, pri čemer so se soglasno strinjali s prepoznavnostjo in razumljivostjo kriterija utemeljitev metodologije (PV = 5,00, SO = 0,00). Najnižja povprečna ocena razumljivosti kriterijev veljavnosti (PV = 4,63, SO = 0,49) je bila ugotovljena pri kriteriju ocenjevanje veljavnosti v posameznih delih raziskave (kvantitativni, kvalitativni, proces integracije metod), a je tudi pri tem kriteriju s povprečno oceno 4,63 dosegla stališče razumevanja s strani recenzentov. Evalvacija razumljivosti kriterijev veljavnosti v merskem instrumentu je bila v navedenem kriteriju tudi edina s statistično značilno različnimi pogledi recenzentov ($< 0,001$).

Mnenja recenzentov pa so se v večji meri oz. kar pri osmih kriterijih veljavnosti statistično značilno razlikovala v evalvaciji njihove uporabnosti oz. prepoznavnosti v analiziranih raziskavah. Recenzenti so bili enotni samo pri evalvaciji uporabnosti kriterija utemeljitev uporabe integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod ($p = 0,075$) ter zlasti kriterija upoštevanje integracije ($p = 0,148$). Podobno kot pri evalvaciji razumljivosti kriterijev veljavnosti so se tudi pri evalvaciji njihove uporabnosti recenzenti najbolj strinjali s prepoznavnostjo kriterija utemeljitev metodologije (PV = 4,67, SO = 0,61). V analiziranih prispevkih pa so visoko strinjanje pripisali tudi uporabnosti kriterijev utemeljitev uporabe integracije metod (PV = 4,53, SO = 0,68) ter ocenjevanje veljavnosti (PV = 4,50, SO = 0,73). Največ težav pri prepoznavanju kriterijev veljavnosti v analiziranih prispevkih so recenzentom povzročali kriteriji, kot so upoštevanje razlik (PV = 3,00, SO = 1,08), prepričljivost raziskave (PV = 3,03, SO = 1,16), utemeljitev ugotovitev raziskave (PV = 3,17, SO = 1,18) in družbena občutljivost (PV = 3,20, SO = 1,30). Pri slednjih štirih kriterijih so bila mnenja recenzentov o uporabnosti kriterijev tudi najbolj razpršena.

Evalvacija pomembnosti oz. potrebnosti kriterijev v merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod je po mnenju recenzentov izpostavila zlasti pomen kriterijev, kot so ocenjevanje veljavnosti v posameznih delih raziskave (kvantitativni, kvalitativni, proces integracije metod) (PV = 4,77), utemeljitev metodologije (PV = 4,70), utemeljitev raziskovalnega vprašanja (PV = 4,57), kakovost raziskovalnega načrta (PV =

4,53), upoštevanje integracije (PV = 4,30) ter utemeljitev uporabe integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod (PV = 4,03). Kot manj pomembne kriterije za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo metod pa so recenzenti ocenili družbeno občutljivost (PV = 3,27, SO = 1,20), upoštevanje razlik (PV = 3,27, SO = 1,31), prepričljivost raziskave (PV = 3,37, SO = 1,40) ter utemeljitev ugotovitev raziskave (PV = 3,40, SO = 1,33). Pri slednjih kriterijih so bili standardni odkloni povprečnih vrednosti in s tem razlike v mnenjih recenzentov tudi največje. Pri vseh evalviranih kriterijih veljavnosti so bile ugotovljene statistično značilne razlike med mnenji recenzentov glede pomembnosti oz. potrebnosti analiziranih kriterijev za merjenje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Ugotovitve statistično značilnih razlik v ocenah evalvacije med recenzenti pa velja pri vseh treh evalviranih merskih značilnostih proučevanih kriterijev veljavnosti – razumljivosti, uporabnosti in potrebnosti – sprejetih z določeno mero zadržka. Kljub uporabi neparametričnega Kruskal-Wallisovega testa so bile analize narejene na vzorcu samo treh recenzentov, kar lahko obravnavamo kot študijo primera in se pri zaključevanju naslonimo na opisne analize in kvalitativne podatke.

6.5 Rezultati III. raziskovalne faze: Razvoj novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod – instrument s soglasjem

V zadnjem delu III. raziskovalne faze, ki je bila namenjena razvoju novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, pa predstavljamo dobljene ugotovitve kvantitativnih in kvalitativnih podatkov v združeni obliki oz. integraciji. Najprej se bomo posvetili integriranemu prikazu kvantitativnih in kvalitativnih rezultatov testiranja revidiranega merskega instrumenta (Tabela 6.24). V nadaljevanju prikazujemo 10 temeljnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki temeljijo na ugotovitvah zbranih kvalitativnih in kvantitativnih ugotovitev vseh treh raziskovalnih faz doktorske disertacije (Slika 6.3).

Tabela 6.24 z združenim prikazom kvantitativnih in kvalitativnih rezultatov testiranja revidiranega merskega instrumenta kaže na ujemanja in odstopanja v razumevanju, uporabnosti in pomembnosti posameznih temeljnih kriterijev veljavnosti za raziskave z integracijo metod ter s tem omogoča verodostojnejše in preciznejše zaključevanje v skladno celoto na osnovi različnih vrst pridobljenih podatkov in analiz (Onwuegbuzie in drugi 2010). Iz povprečnih vrednosti evalvacije razumljivosti posameznih kriterijev so razvidna visoka prepričanja recenzentov, da so jim kriteriji, po katerih so ocenjevali 10 izbranih raziskav z integracijo metod, poznani in razumljivi ($PV > 4,60$). Medtem ko indeksi soglasnosti pri ocenjevanju analiziranih prispevkov ter kvalitativne ugotovitve dogovorov na usklajevalnih sestankih in predlogi recenzentov kažejo razhajanje od navedene kvantitativne evalvacije merskega instrumenta. Z integracijo ugotovitev se razkriva manjše razumevanje kriterija in s tem tudi razlike v ocenjevanju med recenzenti pri kriteriju upoštevanje razlik ($I = -0,6$), za katerega so recenzenti predlagali natančnejši opis v merskem instrumentu, ki bi omogočil poenoteno razumevanje in ocenjevanje. Razprava med recenzenti je pokazala, da na ocenjevanje prisotnosti tega kriterija najmočnejše vplivata kategoriji, da raziskava omogoča glas posameznikom/skupinam, ki ga nima(jo), ter vključitev različnih deležnikov/subpopulacij/skupin. Kot zahtevni kriteriji za razumevanje in ocenjevanje so se pokazali še utemeljitev ugotovitev raziskave ($I = -0,4$), utemeljitev raziskovalnega vprašanja ($I = -0,4$), ocena raziskovalnega načrta ($I = -0,4$) ter utemeljitev uporabe ($I = -0,2$) in upoštevanje ($I = -0,2$) integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod. Vsi navedeni kriteriji potrebujejo natančne opise za poenoteno razumevanje in ocenjevanje. Odstopanja v dobljenih ugotovitvah so se pokazala tudi pri kriterijih prepričljivost raziskave in družbena občutljivost,

ki z vidika indeksov soglasnosti in evalvacije merskega instrumenta kažeta na razumljivost in enotnost recenzentov pri njihovem ocenjevanju, vendar pa kvalitativni komentarji opozarjajo, da je potreben podroben opis teh kriterijev za razumevanje, obvladovanje zahtevnosti ter možne subjektivnosti pri njunem ocenjevanju. Največje razumevanje ($PV = 5,00$, $SO = 0,00$) in skladnost ($I = +0,4$) med kvantitativnimi in kvalitativnimi ugotovitvami sta bila dosežena pri kriteriju utemeljitev metodologije. Visoka enotnost v razumljivosti in ocenjevanju je bila ugotovljena tudi za kriterij ocenjevanje veljavnosti s strani samih avtorjev raziskave, in sicer v kvalitativnem ($I = +0,4$) in kombiniranem delu ($I = +0,4$) ter srednja enotnost v kvantitativnem delu raziskave ($I = 0$).

Evalvacija uporabnosti oz. prepoznavnosti temeljnih kriterijev veljavnosti v analiziranih izbranih raziskavah z integracijo metod kaže podobna odstopanja med ugotovitvami različnih kvantitativnih in kvalitativnih podatkov, kot so bila ugotovljena pri razumljivosti kriterijev. Naredili smo primerjavo med povprečnimi vrednostmi evalvacije recenzentov o prepoznavnosti posameznih kriterijev in njihovimi povprečnimi vrednostmi dejanskih ocen prisotnosti kriterijev v analiziranih prispevkih. Rezultati obeh spremenljivk sovpadajo pri ocenjevanju kriterijev, kot so utemeljitev raziskovalnega vprašanja, utemeljitev uporabe integracije metod, ocena raziskovalnega načrta, integracija, utemeljitev metodologije in pristop treh stebrov pri ocenjevanju veljavnosti. Razlike pa so vidne pri kriterijih utemeljitev ugotovitev raziskave, družbena občutljivost in prepričljivost raziskave, ki so po mnenju recenzentov manj uporabni in težje prepoznavni ($PV \leq 3,20$), a so bili hkrati ocenjeni kot pogosto zastopani in prepoznani v analiziranih prispevkih ($PV > 2,50$). Podobno velja tudi za kriterij upoštevanje razlik, katerega uporabnost je bila s strani recenzentov najnižje ocenjena med vsemi kriteriji veljavnosti ($PV = 3,00$), hkrati pa je bila ugotovljena njegova delna prisotnost v analiziranih prispevkih ($PV = 2,30$), ki je bila višja od treh drugih kriterijev in enaka kriteriju integracija. Uporabnost teh kriterijev je bila evalvirana višje.

Evalvacijo pomembnosti oz. potrebnosti posameznih kriterijev smo primerjali s povprečnimi rangi, ki so jih recenzenti pripisali vsakemu kriteriju na osnovi ocenjevanja veljavnosti v 10 raziskavah. Večja nesoglasja v višji oceni rangov ter nižji evalvaciji pomembnosti so pokazali kriteriji utemeljitev uporabe integracije metod, ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem in kombiniranem delu, družbena občutljivost in prepričljivost. Utemeljitev metodologije se je tudi pri tej analizirani komponenti izkazala za najbolj pomemben in potreben kriterij ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije.

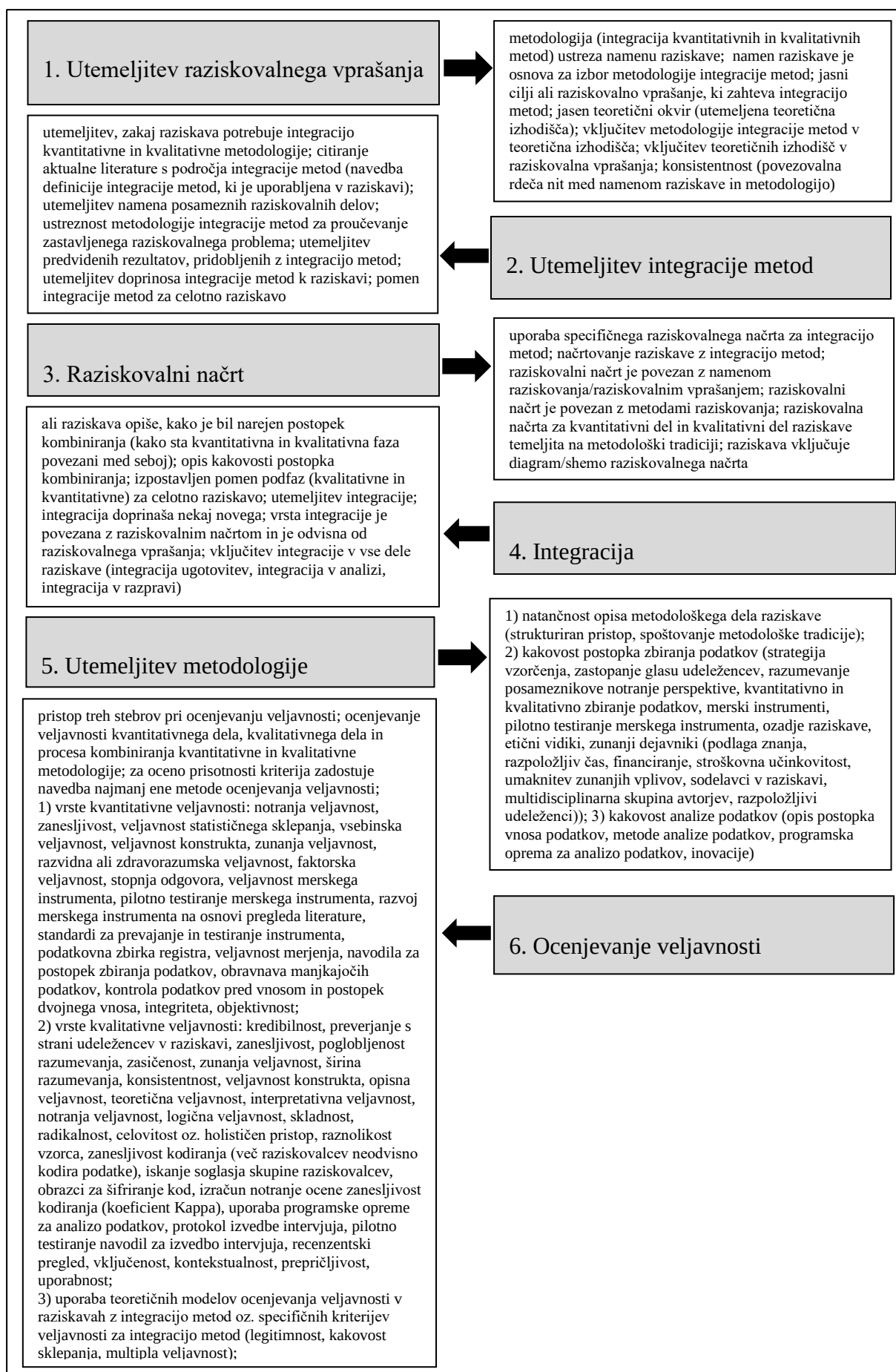
Tabela 6.24: Združeni prikaz kvantitativnih in kvalitativnih rezultatov testiranja revidiranega *Merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod*

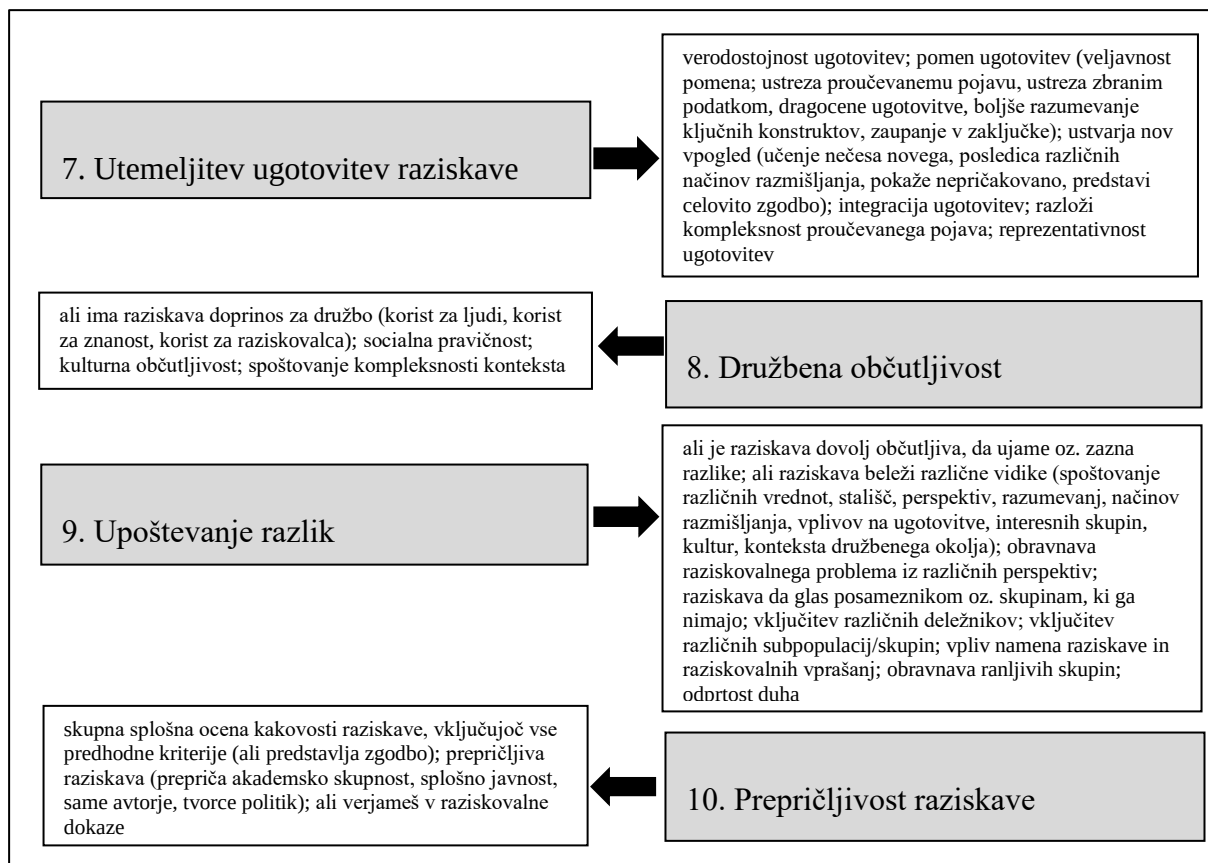
Kriterij ocenjevanja veljavnosti	Analiza 10 raziskav			Evalvacija merskega instrumenta ^b			Kvalitativna analiza		Skupne ugotovitve
	PV (SO) ^a	Indeks ^c soglasja	PV ^d -rang	Razumljivost PV (SO)	Uporabnost PV (SO)	Pomembnost PV (SO)	Dogovori treh usklajevalnih sestankov	Predlogi recenzentov	
1. utemeljitev raziskovalnega vprašanja	2,50 (0,68)	-0,4	5,7	4,87 (0,43)	4,53 (0,68)	4,57 (0,73)	utemeljitev teoretičnih izhodišč; povezava med metodologijo integracije metod in teoretičnim ozadjem; povezava med teoretičnim ozadjem in raziskovalnim vprašanjem; poenostavitev imena kriterija.	/	visoka pomembnost kriterija, pogosta prisotnost, potreben natančen opis kriterija za poenoteno ocenjevanje
2. utemeljitev uporabe integracije metod	1,83 (0,79)	-0,2	11	4,87 (0,43)	3,40 (0,81)	4,03 (1,10)	ocena ustreznosti integracije metod za proučevanje raziskovalnega problema; citiranje aktualne literature integracije metod; opredelitev uporabljene definicije integracije metod.	/	srednja pomembnost kriterija, manjša prisotnost, potreben natančen opis kriterija za poenoteno ocenjevanje
3. raziskovalni načrt raziskave z integracijo metod	2,37 (0,72)	-0,4	6	4,83 (0,46)	4,23 (0,90)	4,53 (0,86)	poenostavitev imena kriterija.	/	visoka pomembnost kriterija, srednja prisotnost, potreben natančen opis kriterija za poenoteno ocenjevanje
4. integracija	2,30 (0,79)	-0,2	8	4,70 (0,60)	3,83 (0,91)	4,30 (0,99)	najbolj odločilen in specifičen kriterij za raziskave z integracijo metod; vključen v vse raziskovalne faze; ocena medsebojne povezanosti kvant. in kvalitativnega dela raziskave; doprinos integracije obeh delov.	kriterij se prepleta z drugimi kriteriji.	srednja pomembnost kriterija, srednja prisotnost, potreben natančen opis kriterija za poenoteno in ocenjevanje

Kriterij ocenjevanja veljavnosti	Analiza 10 raziskav			Evalvacija merskega instrumenta ^b			Kvalitativna analiza		Skupne ugotovitve
	PV (SO) ^a	Indeks ^c soglasja	PV ^d - rang	Razumljivost PV (SO)	Uporabnost PV (SO)	Pomembnost PV (SO)	Dogovori treh usklajevalnih sestankov	Predlogi recenzentov	
5. utemeljitev metodologije	2,90 (0,31)	+0,4	1	5,00 (0,00)	4,67 (0,61)	4,70 (0,60)	ocenjevanje kriterija v treh kategorijah: 1) natančnost opisa metodološkega dela raziskave (spoštovanje metodološke tradicije), 2) kakovost postopka zbiranja podatkov (vzorec, merski instrumenti, zunanji dejavniki), 3) kakovost analize podatkov (programska oprema za analizo podatkov, metode analize, inovacije).	pilotno testiranje merskega instrumenta; opis vnosa podatkov; programska oprema za analizo (NVivo, Atlas.ti).	zelo visoka pomembnost; zelo pogosta prisotnost; visoka enotnost v razumljivosti in ocenjevanju; ocenjevanje kriterija po treh ločenih kategorijah (natatančnost opisa, zbiranje in analiza podatkov)
6. pristop treh stebrov pri oceni veljavnosti	(quan) (qual) (mm) 2,27 (0,79) 2,50 (0,68) 1,23 (0,57)	0 +0,4 +0,4	8,3 4,7 12	4,63 (0,49)	4,50 (0,73)	4,77 (0,50)	tri podkategorije ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnem delu (pilotno testiranje instrumenta, vsebinska veljavnost, podatkovna zbirka registra), v kvalitativnem delu (zanesljivost kodiranja, uporaba programske opreme za analizo) in procesa kombiniranja kvantitativne in kvalitativne metodologije; za prisotnost kriterija zadostuje navedba najmanj ene metode ocenjevanja veljavnosti.	Quan: razvoj merskega instrumenta in njegovo testiranje, faktorska veljavnost, navodila za postopek zbiranja podatkov, obravnava manjkajočih podatkov, vnos podatkov, integriteta; Qual: več raziskovalcev neodvisno kodira podatke, iskanje soglasja skupine, obrazci za šifriranje kod, izračun notranje ocene zanesljivosti kodiranja, pilotno testiranje navodil za izvedbo intervjuja.	zelo visoka pomembnost kriterija, zlasti za kvalitativni del, manjša pomembnost ocenjevanja procesa kombiniranja; pogosta prisotnost v kvalitativnem delu, srednja prisotnost v kvantitativnem delu, majhna prisotnost ocenjevanja procesa kombiniranja metod; visoka enotnost v razumljivosti in ocenjevanju veljavnosti v kvalitativnem in kombiniranem delu, srednja enotnost v kvantitativnem delu.

Kriterij ocenjevanja veljavnosti	Analiza 10 raziskav			Evalvacija merskega instrumenta ^b			Kvalitativna analiza		Skupne ugotovitve
	PV (SO) ^a	Indeks ^c soglasja	PV ^d - rang	Razumljivost PV (SO)	Uporabnost PV (SO)	Pomembnost PV (SO)	Dogovori treh usklajevalnih sestankov	Predlogi recenzentov	
7. utemeljitev ugotovitev raziskave	2,57 (0,57)	-0,4	5	4,87 (0,51)	3,17 (1,18)	3,40 (1,33)	sprememba vrstnega reda kriterijev; sprememba terminologije iz rezultatov v ugotovitve.	zahtevnost kriterija za ocenjevanje; ni v pristojnosti zunanjega ocenjevanja.	srednja pomembnost, pogosta prisotnost, potrben natančen opis kriterija za poenoteno ocenjevanje
8. družbena občutljivost	2,87 (0,35)	+0,2	1,3	4,80 (0,55)	3,20 (1,30)	3,27 (1,20)	potrben podroben opis kriterija za razumevanje.	/	visoka pomembnost, zelo pogosta prisotnost, enotnost v razumljivosti in ocenjevanju
9. upoštevanje razlik	2,30 (0,79)	-0,6	6,3	4,77 (0,57)	3,00 (1,08)	3,27 (1,31)	občutljivost raziskave za odkrivanje razlik; zaznavanje mehkih razlik ter različnih vidikov; obravnavo raziskovalnega problema iz različnih perspektiv; raziskava omogoči glas posameznikom/skupinam, ki ga nimajo; vključitev različnih deležnikov/subpopulacij/ skupin; vpliv konteksta družbenega okolja; vpliv namena raziskave in raziskovalnih vprašanj; potrben podroben opis kriterija za razumevanje.	obravnavo ranljivih skupin; ni relevanten za vse raziskave; zahtevnost kriterija za prepoznavanje ter ocenjevanje.	srednja pomembnost, srednja prisotnost, nizka enotnost v razumljivosti in ocenjevanju, potrben nataneen opis kriterija za poenoteno ocenjevanje; ocenjevanje kriterija po dveh ločenih kategorijah (raziskava omogoči glas tistim, ki ga nimajo, ter vključitev različnih deležnikov/skupin)
10. prepričljivost raziskave	2,67 (0,61)	0	3,7	4,83 (0,53)	3,03 (1,16)	3,37 (1,40)	skupna splošna ocena kakovosti raziskave; ali je predstavljena zgodba; kriterij se prepleta z drugimi kriteriji (vsi ostali se združujejo v njem); potrben podroben opis kriterija za razumevanje.	zahtevnost kriterija za prepoznavanje ter ocenjevanje; subjektivnost kriterija.	srednja pomembnost, pogosta prisotnost, enotnost v razumljivosti in ocenjevanju, generalni kriterij, ki združuje vse predhodne

Legenda: PV – povprečna vrednost; SO – standardni odklon; I – indeks soglasnosti recenzentov; ^a – vrednosti veljajo za 3-stopenjsko ocenjevalno lestvico: 1 – ni prisoten, 2 – delno prisoten, 3 – prisoten; ^b – vrednosti veljajo za 5-stopenjsko ocenjevalno lestvico: 1 – sploh se ne strinjam, 2 – se ne strinjam, 3 – neodločen, 4 – se strinjam, 5 – zelo se strinjam; ^c – izračun indeksa soglasnosti v območju med -1 in +1 po avtorju Splichal (1990, 155); ^d – povprečni rang kriterija veljavnosti glede na ocene 3 recenzentov (max = 12); quan/qual/mm – kvantitativni/kvalitativni/integrirani del raziskave.

Slika 6.6: Končni dogovor o temeljnih kriterijih za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki temelji na ugotovitvah zbranih kvalitativnih in kvantitativnih podatkov

Na Sliki 6.6 je predstavljen združen prikaz 10 temeljnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti, ki smo ga razvili na osnovi treh zaporednih raziskovalnih faz in IDC-modela razvoja novega merskega instrumenta (Onwuegbuzie in drugi 2010). Vsak kriterij je predstavljen v okvirju na sivem polju po zaporednem vrstnem redu. V vzporednih ločenih okvirjih, ki so z navedbo pripadajočega kriterija povezani s puščicami, pa je navedena opredelitev oz. natančnejši opis značilnosti kriterija. Temeljni kriteriji ocenjevanja veljavnosti temeljijo na mnenjih in znanju mednarodno uveljavljenih ekspertov na področju metodologije integracije metod, dosedanjih teoretičnih modelih ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnih, kvalitativnih in integriranih raziskavah, vključujejo rezultate testiranja pilotnega instrumenta na vzorcu tujih študentov in dopolnitve treh neodvisnih izkušenih recenzentov metodologov v opisu posameznih kriterijev.

Predstavljenih 10 kriterijev omogoča evalvacijo veljavnosti vsake raziskave z integracijo metod ne glede na znanstveno disciplino, interesno skupino ali raziskovalno fazo. Pri vsakem kriteriju se za ocenjevanje veljavnosti predlaga tristopenjska ocenjevalna lestvica: 1 – kriterij ni prisoten, 2 – kriterij je delno prisoten, 3 – kriterij je prisoten v celoti.

7 Razprava – analiza rezultatov I., II. in III. raziskovalne faze

Namen doktorske disertacije je bil ugotoviti, kateri so temeljni kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije, ter zasnovati merski instrument za njihovo ocenjevanje, ki bo dostopen deležnikom na različnih področjih znanosti in z različnim metodološkim predznanjem. Raziskava je bila izvedena v obliki treh raziskovalnih faz na osnovi 10-stopenjskega interaktivnega modela IDCV za razvoj novega merskega instrumenta (Onwuegbuzie in drugi 2010). Uporabili smo kvantitativne in kvalitativne metode zbiranja in analize podatkov ter s tem tudi sami izbrali metodološki pristop integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod z raziskovalnim načrtom razvoja (Greene in drugi 1989; Greene 2007), pri katerem so bile kvalitativne ugotovitve sistematičnega pregleda literature in intervjujev z eksperti uporabljene za razvoj in testiranje merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti. Odgovori na raziskovalna vprašanja in glavne ugotovitve doktorske disertacije so predstavljeni v poglavju 7.1, v poglavju 7.2 izpostavljam izvirni doprinos ugotovitev doktorske disertacije k metodološki in statistični znanosti, ob koncu pa smo pozornost posvetili še razpravi o omejitvah raziskave (7.3) in možnostih nadaljnjih raziskav (7.4).

7.1 Odgovori na raziskovalna vprašanja in glavne ugotovitve analize

Prva raziskovalna faza doktorske disertacije je bila namenjena analizi dosedanjega proučevanja kakovosti raziskovanja v raziskavah z integracijo kvalitativne in kvantitativne metodologije. Zanimalo nas je, kateri kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije so bili že razviti in kakšna sta njihov odnos in povezanost s kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah s samo kvantitativno oz. samo kvalitativno metodologijo.

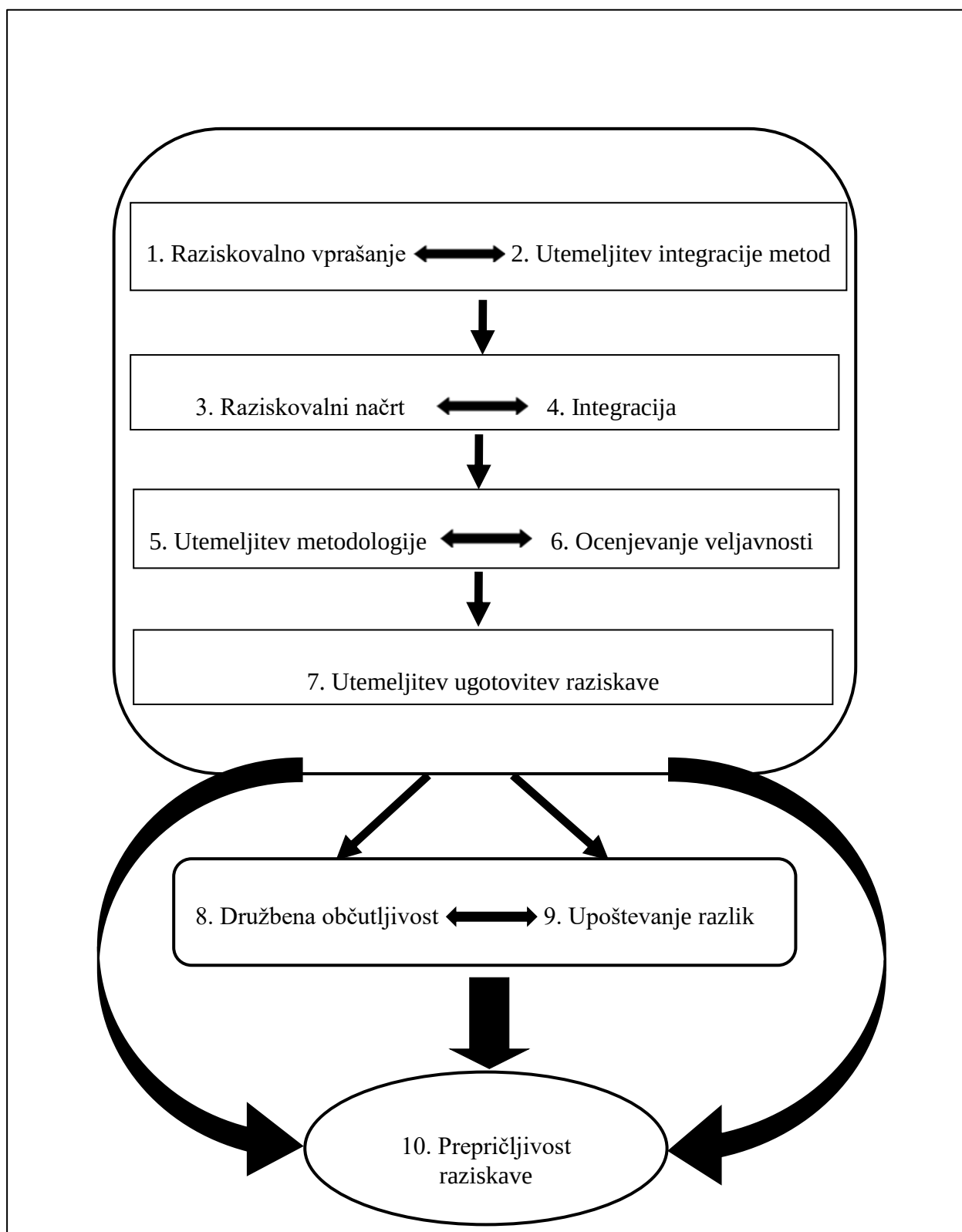
Ugotovitve I. raziskovalne faze oz. metasinteza sistematičnega pregleda metodoloških raziskav daje vpogled v koncept veljavnosti in pristope ter kriterije k ocenjevanju veljavnosti v raziskavah s kvantitativno in kvalitativno metodologijo ter v raziskavah z integracijo obeh metodoloških pristopov. Analiza je pokazala tri tematske kategorije, ki kažejo značilnosti raziskovanja in uporabe veljavnosti v raziskovalni praksi, in sicer: opredelitev koncepta

veljavnosti, vrste in pristopi k ocenjevanju veljavnosti ter razvoj novih specifičnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.

Dobljeni rezultati so pokazali, da se koncept veljavnosti spreminja glede na spreminjanje predmeta ocenjevanja veljavnosti, pri čemer se to spreminjanje dogaja skozi čas vzporedno v vseh metodoloških pristopih – kvantitativnem, kvalitativnem in integriranem. Vsa tri metodološka področja prav tako izpostavljajo veljavnost kot najpomembnejši korak v raziskovalnem procesu. Večja razhajanja so na področju terminologije, zlasti pri raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije, kjer se za poimenovanje veljavnosti pojavljajo tudi alternativni izrazi, npr. »legitimnost«. Prva tematska kategorija koncept veljavnosti je bila najmočnejša kategorija, saj jo je vključevalo devet od skupno 18 analiziranih raziskav. Na področju vrst in pristopov k ocenjevanju veljavnosti je pregledna študija pokazala, da so le-ti najbolj definirani v kvantitativnih raziskavah, kjer se najpogosteje pojavljajo notranja in zunanja veljavnost, vsebinska veljavnost, kriterijska veljavnost in veljavnost konstrukta. Medtem se kvalitativne raziskave in še posebej raziskave z integracijo metod usmerjajo k razvoju novih alternativnih pristopov in kriterijev ocenjevanja veljavnosti, ki bi ustrezali specifikam načrtovanja in izvedbe teh raziskav. Metodološke raziskave z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije se tako usmerjajo v raziskovanje nabora minimalnega števila specifičnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti, njihovega rangiranja po pomembnosti in načina izbora kombinacije kriterijev v posamezni raziskavi. Sale in Brazil (2004) v pregledni študiji nista našla nobene raziskave, ki bi uporabila specifične kriterije za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, zato pa smo le-te našli v teoretičnih modelih in empiričnih raziskavah ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod pri avtorjih, kot so Greene (2007), Bryman in sodelavci (2008), Teddlie in Tashakkori (2009) ter Creswell in Plano Clark (2011) ter jih vključili v nadaljnje raziskovalne faze doktorske disertacije pri intervjujih z eksperti in razvoju novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti.

Dobljeni izsledki so tudi v skladu s primerljivo raziskavo avtorjev Fàbregues in Molina-Azorin (2016). Na vzorcu 64 raziskav sta avtorja proučevala glavne pristope oz. kriterije ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki sta jih razdelila v štiri osrednje raziskovalne faze: načrtovanje, izvajanje, interpretacija in diseminacija ugotovitev. Med osrednjimi odprtimi vprašanji razvoja kakovosti v raziskavah z integracijo metod pa so se

pokazali pomanjkanje empiričnih raziskav, neusklajena terminologija in doseganje soglasja za temeljne kriterije.

Slika 7.1: Povezave med temeljnimi kriteriji veljavnosti v raziskavi z integracijo metod

V drugem raziskovalnem vprašanju doktorske disertacije nas je zanimalo, katere temeljne kriterije ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije mora vključevati standardizirani merski instrument, da bo zadostil zahtevam ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave, veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave ter veljavnosti procesa integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije. Odgovor na postavljeno raziskovalno vprašanje prikazujejo povezave med 10 temeljnimi kriteriji veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije (Slika 7.1), do katerih smo prišli v svoji raziskavi na osnovi razvoja novega merskega instrumenta po modelu IDCIV z 10 interaktivnimi koraki (Onwuegbuzie in drugi 2010), ki so bili izvedeni v obliki treh raziskovalnih faz, in sicer s sistematičnim pregledom literature, polstrukturiranimi poglobljenimi intervjuji z eksperti metodologije integracije metod in s testiranjem novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod.

Na Sliki 7.1 so s puščicami prikazani odnosi, povezave in soodvisnosti med ugotovljenimi temeljnimi kriteriji ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Za ocenjevanje veljavnosti v raziskavi z integracijo metod je tako pomembno, da sledi štirim temeljnim korakom in pri tem vključuje naslednje kriterije: 1) ocenjevanje ustreznosti raziskovalnega vprašanja raziskave, 3) ocenjevanje veljavnosti uporabljenega raziskovalnega načrta, 5) ocenjevanje uporabljenih metodologij, 7) ocenjevanje ugotovitev raziskave. Ustreznost raziskovalnega vprašanja je tesno povezana s kriterijem 2) utemeljitev in zagovarjanje, zakaj raziskava temelji na integraciji kvantitativne in kvalitativne metodologije. Kriterij 4) integracija, ki vključuje uporabo integracije v celotni raziskavi – od teoretičnega ozadja, raziskovalnih vprašanj, metodologije do rezultatov in razprave ugotovitev – je neposredno povezana z izbranim raziskovalnim načrtom integracije metod. Utemeljitev metodološkega dela raziskave pa se neposredno povezuje s kriterijem 6) ugotavljanje in ocenjevanje veljavnosti posebej v kvantitativnem delu raziskave, posebej v kvalitativnem delu raziskave in veljavnosti procesa integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije (t. i. pristop treh stebrov).

Temeljni štirje zaporedni koraki ocenjevanja veljavnosti v raziskavi z integracijo metod, ki sledijo temeljnemu koraku raziskovalnega procesa, se združujejo v kriterijih 8) ocenjevanje družbene občutljivosti in 9) upoštevanje razlik v raziskavi. Vsi navedeni kriteriji ocenjevanja veljavnosti se odražajo v krovnem kriteriju 10) prepričljivost raziskave in njenih izsledkov.

Slednji kriterij veljavnosti ocenjuje, ali bralec na osnovi vseh predhodnih ocenjevanih kriterijev verjame raziskavi kot celoti oz. ali je predstavljena dovolj prepričljivo in verodostojno.

Naši raziskavi je po obravnavanem raziskovalnem problemu in uporabljeni metodologiji najbližja raziskava, ki jo je v okviru doktorske disertacije na Oddelku za sociologijo, Universitat Autònoma de Barcelona v Španiji, izvedel Sergi Fàbregues (2016a, 2016b). Fàbregues se je prav tako posvetil proučevanju operacionalizacije in konceptualizacije kakovosti v raziskavah z integracijo metod z vidika samih raziskovalcev in njihovega družbenokulturnega konteksta. Podobno kot v našem raziskovanju ga je zanimalo, kako raziskovalci opredeljujejo kakovostno raziskavo z integracijo metod, katere kriterije uporabljajo pri tem, kako so seznanjeni z obstoječimi teoretičnimi modeli ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod ter kakšno mnenje imajo o morebitnih standardiziranih kriterijih veljavnosti in njihovi obliki za ocenjevanje, v kateri bi bili sprejeti s soglasjem akademske skupnosti integracije metod. Raziskava je bila izvedena z raziskovalnim načrtom multiple študije primerov ter s tehniko spletnih in telefonskih intervjujev na vzorcu 44 raziskovalcev iz 14 različnih držav na treh kontinentih, ki so imeli različno metodološko znanje in so prihajali z različnih področij znanosti, kot so sociologija, psihologija, zdravstvena nega in izobraževanje. V metodološkem delu sta se primerjani raziskavi razlikovali z vidika udeležencev in načina izvedbe intervjujev, saj smo v II. raziskovalni fazi izvedli intervjuje z eksperti metodologije integracije metod, ki smo jih osebno intervjuvali, medtem ko raziskava avtorja S. Fàbregues (2016a, 2016b) temelji na vpogledu v raziskovalno prakso ocenjevanja kakovosti raziskav z integracijo metod z vidika heterogene skupine raziskovalcev različnih znanstvenih disciplin, metodološke usposobljenosti in raziskovalnih izkušenj kot tudi družbenokulturnih razlik. Prav tako se primerjana raziskava ni nadaljevala z zasnovo in testiranjem merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki v naši raziskavi predstavlja nadaljnji korak oz. tretjo raziskovalno fazo. Kljub navedenim razlikam med raziskavama pa so ugotovitve pokazale, da je 44 intervjuvancev izpostavilo podobne kriterije kakovostne raziskave z integracijo metod kot intervjuvani eksperti v naši raziskavi. Na prvem mestu je vključitev kvantitativnega in kvalitativnega dela raziskave, ki morata biti dobro izvedena in ustrezati svojim kvantitativnim oz. kvalitativnim kriterijem veljavnosti. Slednje se je potrdilo tudi v naši raziskavi v tretji raziskovalni fazi, ki je v obeh delih, in sicer tako pri testiranju pilotnega merskega instrumenta na študentih kot tudi pri testiranju revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti z izkušenimi

recenzenti z metodološkim predznanjem, pokazala, da so med vsemi testiranimi kriteriji veljavnosti najbolj prepoznavni kvantitativni in zlasti kvalitativni kriteriji oz. kriteriji ocenjevanja veljavnosti v kvalitativnem in kvantitativnem delu raziskave z integracijo metod. Ti kriteriji se na Sliki 7.1, ki prikazuje končen nabor temeljnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, pridobljenih skozi vse tri raziskovalne faze doktorske disertacije, kažejo zlasti pri kriterijih: 6) ocenjevanje veljavnosti kvalitativnega dela raziskave, 5) utemeljitev metodologije in 7) utemeljitev ugotovitev raziskave. Kriterija utemeljitev metodologije in ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave z integracijo metod sta se v naši raziskavi izkazala kot najbolj razumljiva, uporabna in potrebna v merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Trije neodvisni izkušeni recenzenti so navedena kriterija najpogosteje prepoznali in ju tudi najbolj enotno ocenili v analiziranih desetih raziskavah z integracijo metod z različnih področij znanosti.

Pomen kriterijev 5) utemeljitev metodologije in 7) utemeljitev ugotovitev raziskave je v pregledni raziskavi na vzorcu 168 raziskav z integracijo metod ugotovila tudi avtorica Östlund s sodelavci (2011). Natančen opis uporabljenega metodološkega pristopa in ugotovitve raziskave sta se izkazala za osrednja kriterija izboljšanja transparentnosti, jasnosti in kakovosti analiziranih raziskav z integracijo metod (Östlund in drugi 2011, 382). Podobno je O'Cathain s sodelavci (2007) na osnovi ugotovitev pregledne študije na vzorcu 75 raziskav z integracijo metod in 20 intervjujev z raziskovalci izpostavila pomen kriterija 7) utemeljitev ugotovitev raziskave, ki ga je mogoče izboljšati z navedbo novih ugotovitev raziskave kot posledice integriranja kvantitativnega in kvalitativnega dela v isti raziskavi. Slednja značilnost se je pokazala v opisu navedenega kriterija tudi v naši raziskavi pri analizi intervjujev z eksperti, in sicer s kategorijo »ustvarja nov pogled«, za katero so značilni učenje nečesa novega, novi načini razmišljanja, nepričakovane ugotovitve, pojasnitev kompleksnosti in celovita zgodba, ki so vsi rezultat integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije.

Dosedanje pregledne raziskave o uporabi kriterijev veljavnosti v raziskavah z integracijo metod na različnih področjih znanosti so najpogosteje proučevale upoštevanje in vključenost kriterija 6) ocenjevanje veljavnosti v raziskavi z vidika pristopa treh stebrov – uporaba kvantitativnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave, uporaba kvalitativnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave in uporaba specifičnih kriterijev za ocenjevanje procesa kombiniranja oz. integracije kvantitativnih in

kvalitativnih delov raziskave. Sale in Brazil (2004) sta tako v pregledni študiji raziskav z integracijo metod, pretežno s področja zdravstvenih in družbenih ved, ugotovila najpogostejšo prisotnost ocenjevanja kvalitativne veljavnosti, in sicer z vidika resničnosti oz. notranje veljavnosti/kredibilnosti in relevantnosti oz. zunanje veljavnosti/prenosljivosti. Podobno so tudi intervjuji z eksperti v naši raziskavi izpostavili prevladujoč razpon različnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave z integracijo metod (26 različnih pristopov), ki sta jim s po desetimi različnimi pristopi sledili ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave in ocenjevanje veljavnosti procesa integracije metod. Najmočnejša zastopanost ocenjevanja veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave z integracijo metod se je v naši raziskavi potrdila tudi kasneje pri testiranju pilotnega in revidiranega merskega instrumenta na vzorcu desetih analiziranih raziskav v tretji raziskovalni fazi. Kredibilnost, notranja in zunanja veljavnost so bili pristopi kvalitativne veljavnosti, ki so se vsi pojavili v naši raziskavi. Kredibilnost oz. notranja veljavnost pa se je ob preverljivosti oz. objektivnosti izkazala za najpomembnejši kriterij ocenjevanja veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave z integracijo metod tudi v raziskavi Brymana s sodelavci (2008), kar je v skladu s teoretičnim modelom štirih konceptov ocenjevanja verodostojnosti metodologije in paradigme v kvalitativnih raziskavah v odnosu glede na kvantitativno raziskovanje po avtorjih Lincoln in Guba (1985 v Sale in Brazil 2004, 354). Avtorica O'Cathain s sodelavci (2008) pa je v primerjavi z izsledki predhodnih študij in ugotovitvami naše raziskave prišla do nekoliko drugačnih ugotovitev. V raziskavi, ki jo je izvedla na vzorcu 251 anketiranih in 28 intervjuvanih raziskovalcev s področja socialne politike, se je pokazala večja prisotnost ocenjevanja veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave oz. kar pri polovici vseh analiziranih raziskav. Vendar je bila tudi v kvalitativnem delu veljavnost ocenjena pri tretjini analiziranih raziskav z integracijo metod.

Ocenjevanje veljavnosti integracije metod je bilo z 88 citati intervjuvanih ekspertov najmočnejša kategorija kriterija 6) ocenjevanje veljavnosti s pristopom treh stebrov. Eksperti so navedli različne specifične kriterije za ocenjevanje veljavnosti integracije metod, kot so: multipla veljavnost, zaporedna veljavnost, notranje-zunanja veljavnost, družbenopolitična veljavnost, veljavnost vzorca, veljavnost integracije, kakovost sklepanja, celostni model ocenjevanja kakovosti ipd. Specifični kriteriji ocenjevanja veljavnosti integracije metod so nedvomno izredno pomemben in nepogrešljiv sestavni del ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki se nanaša neposredno na ocenjevanje procesa oz. načina kombiniranja kvantitativnega in kvalitativnega dela v isti raziskavi ter je povezan z vrsto

izbranega specifičnega raziskovalnega načrta integracije metod (Creswell 2014). Hlebec in Mrzel (Adam in drugi 2012, 82–84) sta na osnovi ugotovitev raziskave na vzorcu 31 raziskav z integracijo metod izpostavili, da je v raziskavi z integracijo metod z zaporednim raziskovalnim načrtom potrebno dodatno preverjanje kakovosti podatkov z vidika daljšega časovnega razmika med kvantitativno in kvalitativno fazo, vzorčenja kot načina zagotavljanja povezanosti med fazama ter načina združevanja. Kljub poudarjenemu pomenu specifičnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki so ga izpostavili intervjuvani eksperti v drugi raziskovalni fazi, pa smo v postopku testiranja merskega instrumenta v tretji raziskovalni fazi ugotovili zelo majhno zastopanost teh kriterijev pri analiziranih raziskavah z integracijo metod. Uporaba specifičnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti procesa integracije metod je bila ocenjena z najnižjo povprečno oceno, pri čemer so recenzenti dosegli visoko soglasnost. Sedem analiziranih raziskav z integracijo metod ni vključevalo nobenega specifičnega kriterija za ocenjevanje veljavnosti, pri dveh raziskavah (Li in drugi 2017; Jalil in drugi 2017) se je po en recenzent odločil za delno upoštevanje kriterija in samo ena raziskava (Alatinga in drugi 2016), ki je bila objavljena v specializirani reviji za razvoj integracije metod, *Journal of Mixed Methods Research* (2017), je po mnenju vseh treh recenzentov uporabila tudi specifične kriterije za ocenjevanje veljavnosti integracije metod. Podobno je O'Cathain s sodelavci (2008) samo pri petini analiziranih študij ugotovila tudi vključitev specifičnih kriterijev, ki so bili uporabljeni pri ocenjevanju procesa integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije. Do podobnih ugotovitev je prišel Bryman (2006b) na osnovi 20 polstrukturiranih intervjujev z raziskovalci na področju družboslovnih znanosti, med katerimi je samo eden od intervjuvancev omenil pomen specifičnih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo metod. V nadaljnji raziskavi (Bryman in drugi 2008) pa so raziskovalci, kljub temu da so večinoma uporabljali kriterije za ocenjevanje veljavnosti v posameznem kvantitativnem oz. kvalitativnem delu raziskave z integracijo metod, izpostavili tudi potrebo po razvoju posebnih kriterijev, s katerimi bi lahko ocenjevali veljavnost procesa integracije kvantitativnega in kvalitativnega dela v isti raziskavi.

V nasprotju s predstavljenimi izsledki pa je raziskava avtorja S. Fàbregues (2016a, 2016b) pokazala, da raziskovalci med ključne kriterije kakovostne raziskave z integracijo metod uvrščajo tudi učinkovito integracijo kvantitativnega in kvalitativnega dela raziskave, navedbo utemeljitve za uporabo metodologije integracije metod v svoji raziskavi ter jasen opis specifičnega raziskovalnega načrta z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Navedeni kriteriji, ki sodijo med specifične kriterije integracije metod, saj se nanašajo na

ocenjevanje integracije oz. na način postopka kombiniranja kvantitativnih in kvalitativnih metodologij v isti raziskavi, ki je unikatna za raziskovanje z integracijo metod in jo opredeljuje kot samostojno oz. tretjo metodološko skupino v znanosti, so se jasno pokazali tudi v II. raziskovalni fazi naše raziskave. Na Sliki 7.1 o povezavah med temeljnimi kriteriji veljavnosti so to kriteriji: 1) utemeljitev raziskovalnega vprašanja, ki zahteva integracijo metod, 2) utemeljitev uporabe integracije metod v raziskavi, 3) uporaba raziskovalnega načrta iz tipologij raziskovalnih načrtov z integracijo metod ter 4) implementacija integracije v posameznih fazah raziskave. Kljub poudarku ekspertov, da je integracija ugotovitev ključna značilnost raziskave z integracijo metod, ki mora biti izpolnjena, če sploh želimo govoriti o raziskavi z integracijo metod, sicer gre za dve ločeni enometodološki raziskavi oz. za nedokončano raziskavo z integracijo metod, pa so rezultati vseh testiranj merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti pokazali, da so navedeni kriteriji ocenjevanja integracije (1–4 na Sliki 7.1) po mnenju testirancev med najbolj zahtevnimi za razumevanje, prepoznavanje in ocenjevanje. Prav tako so bili kriteriji integracije po povprečnih ocenah prisotnosti med najslabše upoštevanimi v analiziranih raziskavah, in sicer tako pri pilotnem testiranju kot tudi pri testiranju revidiranega merskega instrumenta. Na primer pri tretjem testiranju pilotnega merskega instrumenta so študenti ocenili prisotnost opisa postopka integracije kvantitativnega in kvalitativnega dela raziskave v treh analiziranih raziskavah z najnižjimi povprečnimi ocenami med vsemi kriteriji veljavnosti v kar štirih merjenih značilnostih, in sicer z vidika njegove razumljivosti, uporabnosti, pomembnosti in relevantnosti za vključitev v merski instrument za ocenjevanje veljavnosti. Ocene izkušenih recenzentov pri testiranju revidiranega merskega instrumenta pa so pokazale, da sta kriterija 2) utemeljitev uporabe integracije metod in 4) izvedba integracije v raziskavi med najmanj prisotnimi kriteriji veljavnosti v analiziranih desetih raziskavah z integracijo metod. Podobnosti z raziskavo avtorja S. Fàbregues (2016a, 2016b) se kažejo v ugotovitvi, da raziskovalci ocenjevanje integracije uvrščajo med najpomembnejše kriterije ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki so unikatni samo tej metodološki skupini raziskav. Vendar pa jim sami pri izvedbi raziskav z integracijo metod v raziskovalni praksi ne sledijo. Pregledna študija na vzorcu 75 raziskav z integracijo metod je pokazala, da je samo tretjina avtorjev analiziranih raziskav navedla utemeljitev za uporabo integracije metod (O'Cathain in drugi 2007). Navedeno kaže, da se raziskovalci zavedajo pomena specifičnih kriterijev veljavnosti za kakovostno raziskavo z integracijo metod, vendar jim v raziskovalni praksi ne posvečajo dovolj pozornosti. Možno je sklepati, da k temu prispevata tudi njihovo

pomanjkljivo znanje primernih pristopov k ocenjevanju veljavnosti in razumevanje samega procesa integracije kvantitativnih in kvalitativnih ugotovitev v skupni raziskavi.

Baza znanja, ki je potrebna za izvedbo raziskave z integracijo metod, se je v naši raziskavi pokazala kot pomembna značilnost kriterija 5) utemeljitev metodologije. Kvalitativna vsebinska analiza intervjujev z eksperti je razkrila več različnih kod na temo znanja raziskovalcev, kot so poznavanje temeljnih konceptov in terminologije integracije metod, seznanjenost s specifičnimi raziskovalnimi načrti, poznavanje načinov integracije ter pristopov k ocenjevanju veljavnosti v raziskavi z integracijo metod. Vse navedene značilnosti baze znanja o integraciji metod ob razpoložljivem času, finančnih in človeških virih predstavljajo pomembne zunanje dejavnike uspešnosti raziskovanja z integracijo metod, ki se odraža skozi kriterij utemeljitve metodologije. Študija primera, ki smo jo izvedli na namenskem vzorcu 52 podiplomskih študentov družboslovnih in zdravstvenih študijskih smeri, je pokazala, da sta se dve tretjini študentov prvič srečali z integracijo metod šele v okviru metodoloških predmetov na podiplomskem študiju. Samo 19,2 % se jih je s to metodologijo seznanilo že na predhodnih stopnjah študija, v delovnem okolju ali pa s samostojnim učenjem, od navedenih pa je pet študentov že izvedlo lastno raziskavo z integracijo metod. V njihovem dosedanjem izobraževanju in raziskovanju je prevladovala kvantitativna metodologija. Študenti so izrazili močno potrebo po izobraževanju s področja metodologije integracije metod, in sicer zlasti glede izbora ustreznega raziskovalnega načrta in integrirane analize podatkov, nadalje pa tudi glede interpretacije dobljenih ugotovitev, načinov vzorčenja in opredelitve raziskovalnega problema, ki zahteva integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije v isti raziskavi (Zurc 2016e). Avtorica Niglas (2010) je na vzorcu raziskovalcev začetnikov na področju pedagoških znanosti prišla do podobnih ugotovitev. V raziskavah začetnikov z integracijo metod je prevladovala dominantnost kvantitativnega pristopa, na katerem so pričakovano imeli več znanja in bili deležni več izobraževanja v času študija. Po mnenju O'Cathain in sodelavcev (2007) je poznavanje načinov integriranja podatkov in različnih vrst tipologij raziskovalnih načrtov integracije metod z vidika dominantnosti in zaporednosti raziskovalnih faz, načinov vzorčenja, zbiranja in analize podatkov ter njihovih omejitev ključno za izboljšanje kakovosti raziskav z integracijo metod.

Fàbregues (2016a, 2016b) je v svoji raziskavi kritično izpostavil, da so intervjuvani raziskovalci v zelo majhnem obsegu izpostavili kriterije veljavnosti, ki so povezani z

epistemologijo in filozofijo integracije metod. Navedeno, meni avtor, je v nasprotju s pomembnostjo obravnavane tematike v literaturi, a na drugi strani odraža pomanjkljiva sistematična stališča raziskovalcev o tej problematiki. Naša raziskava z eksperti integracije metod in testiranjem novega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti pa je nasprotno razkrila in postavila v ospredje tudi t. i. paradigmatске (epistemološke, filozofske) kriterije ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki jih na Sliki 7.1 o povezavah med temeljnimi kriteriji veljavnosti predstavljajo kriteriji: 8) družbena občutljivost, 9) upoštevanje razlik in 10) prepričljivost raziskave. Gre za unikatne in specifične kriterije presojanja veljavnosti raziskave z integracijo metod, s katerimi se ta metodologija razlikuje od enometodološkega kvantitativnega oz. kvalitativnega pristopa. Navedeni kriteriji veljavnosti predstavljajo krovne kriterije vseh predhodnih kriterijev veljavnosti (1–7), pri čemer se prvih sedem kriterijev združuje v kriterij družbene občutljivosti in upoštevanja razlik, vseh devet kriterijev pa v generalni krovni kriterij prepričljivost raziskave oz. verjetje v raziskavo kot celoto. Med paradigmatskimi kriteriji je bil v analiziranih raziskavah z integracijo metod pri testiranju pilotnega in revidiranega merskega instrumenta najbolj prepoznan kriterij družbene občutljivosti. Največ različne interpretacije in razumevanja pa je pri testiranih in recenzentih vzbudil kriterij upoštevanja razlik. To je bil edini kriterij, za katerega so recenzenti tudi na zadnjem, tretjem usklajevalnem sestanku sprejeli dogovore o izboljšavah v merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod. Različno razumevanje kriterija med recenzenti je bilo predmet razprave že na predhodnih usklajevalnih sestankih in je zahtevalo obsežnejšo izmenjavo mnenj in stališč med recenzenti ter dodatna pojasnjevanja s strani avtorice doktorske disertacije. Končno soglasno sprejeto stališče recenzentov je bilo, da kriterij upoštevanje razlik ocenjuje tri ključne koncepte, in sicer 1) obravnavo raziskovalnega problema iz različnih perspektiv; 2) omogočanje oz. dajanje glasu tistim posameznikom ali skupinam, ki ga nimajo oz. so v deprivilegiranem položaju, kot so na primer posamezniki na družbenem obrobju, marginalne in diskriminirane skupine, žrtve nasilja; ter 3) vključitev različnih deležnikov/skupin/subpopulacij. Kvalitativni komentarji testiranja merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod so potrdili kvantitativne ugotovitve in izpostavili, da je za boljše razumevanje, poenoteno ocenjevanje ter obvladovanje zahtevnosti in možne subjektivnosti kriterija upoštevanje razlik kot tudi kriterijev družbene občutljivosti in prepričljivosti raziskave z integracijo metod nujno potrebno, da so njihove značilnosti natančneje opisane v merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti. Razvoj paradigmatskih kriterijev veljavnosti, ki so unikatni za raziskave z integracijo metod, kot so družbena občutljivost, upoštevanje razlik in prepričljivost raziskave,

pomeni pomemben doprinos doktorske disertacije k znanosti na področju metodologije integracije kvantitativnih in kvalitativnih metod.

Ugotovitve tretje raziskovalne faze doktorske disertacije so ob temeljnih kriterijih veljavnosti integracije metod nadalje pokazale, da so bili recenzenti pri ocenjevanju najbolj enotni pri tistih kriterijih veljavnosti, pri katerih so v analiziranih raziskavah posegli po najvišjih ocenah njihove prisotnosti oz. kjer so bili kriteriji v raziskovalnih poročilih najbolj razvidni. Najbolj enotni so bili tako v ocenah kriterijev utemeljitev metodologije in spoštovanje družbene občutljivosti raziskave, ki sta bila tudi najbolj zastopana v analiziranih raziskavah. Na drugi strani pa so bili kriteriji utemeljitev uporabe integracije metod, izvedba integracije, ocenjevanje veljavnosti v kvantitativnem in integriranem delu ter upoštevanje razlik ocenjeni kot manj pomembni in prisotni v analiziranih raziskavah ter so hkrati izkazovali najmanjšo soglasnost v ocenah recenzentov med analiziranimi kriteriji veljavnosti. Spearmanov koeficient korelacije rangov je pokazal statistično značilne povezave med ocenjevanjem prvega in drugega recenzenta, pa vendar sta bili tudi korelaciji med ocenjevanjem prvega in tretjega recenzenta ter med ocenjevanjem drugega in tretjega recenzenta močni in blizu statistični značilnosti. Cankar in Bajec (2003) sta opozorila, da je pri zaključevanju statistične značilnosti po uveljavljenem normativu $p \leq 0,050$ treba biti previden. Namreč, rezultat testa statistične značilnosti je odvisen tudi od tega, kakšna je velikost vzorca in s tem statistična moč testa. Opozorila sta, da je meja statistične značilnosti za sprejetje alternativnih hipotez odvisna od raziskovalnega načrta, razpršenosti v populaciji in velikosti učinka v populaciji ter posledično od velikosti vzorca. Prav tako navajata (Cankar in Bajec 2003, 101–102), da stopanja tveganja, na kateri zavrnilo ničelno hipotezo ($p \leq 0,050$), ni povezana z verjetnostjo, da je zavrnitev ničelne hipoteze pravilna, temveč je možno samo trditi, da so na vzorcu dobljeni rezultati zelo malo verjetni, če bi v populaciji držala ničelna hipoteza. Zato statistično testiranje po njunem mnenju nikakor ne more služiti kot edini kriterij interpretacije pomena rezultatov. Avtorja sta predlagala uporabo mere velikost učinka kot dopolnila statističnemu testiranju značilnih razlik, ki združuje različne računske mere za opis velikosti vpliva spremembe v neodvisni spremenljivki na odvisno spremenljivko in daje oprijemljivejše smernice, vezane na velikost vzorca v raziskavi. V raziskavah na majhnih vzorcih je namreč možno, da relativno velike razlike oz. povezave med spremenljivkami še ne pokažejo statistično značilnih razlik oz. povezav med rezultati. Zato vrednosti $p \leq 0,050$ ne gre razumeti in interpretirati togo (Cankar in Bajec 2003, 109–111).

V skladu z navedenimi spoznanji velja razumeti tudi rezultate statistično značilnih razlik med recenzenti pri evalvaciji revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo metod. Pri merjeni spremenljivki o uporabnosti kriterija smo namreč dobili statistično značilne razlike v ocenah recenzentov na ravni manj kot 1 % tveganja kar pri osmih od skupno desetih evalviranih kriterijev veljavnosti v merskem instrumentu. Medtem ko smo pri merjeni spremenljivki o potrebnosti kriterija dobili statistično značilne razlike v ocenah recenzentov na ravni manj kot 1 % tveganja pri vseh desetih ocenjevanih kriterijih. K navedenemu je zagotovo prispevalo različno razumevanje merjenih spremenljivk med recenzenti, ki je bilo izpostavljeno na prvem usklajevalnem sestanku in podrobneje tudi na drugem. Kljub poglobljeni razpravi, dodatnim utemeljitvam in dogovorjenemu soglasju, da se uporabnost kriterija nanaša na njegovo uporabnost oz. prepoznavnost ali hitro razvidnost v posamezni analizirani raziskavi z integracijo metod, evalvacija potrebnosti kriterija pa na njegovo potrebnost oz. pomembnost ali smiselnost za umestitev v merski instrument za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo metod, pa so izračuni p-vrednosti z neparametričnim Krukal-Wallisovim testom ohranili statistično značilne razlike med ocenami recenzentov vse do tretjega usklajevalnega sestanka in končne rešitve s soglasjem. Na osnovi študije Cankar in Bajec (2003) je mogoče sklepati, da so dobljene ugotovitve v naši raziskavi tudi posledica majhnosti proučevanega vzorca in da stopnja tveganja ($p \leq 0,010$) samo kaže, da so na namenskem vzorcu dobljeni rezultati zelo malo verjetni, če bi v populaciji držala ničelna hipoteza. Ob navedenem pa ne gre spregledati kvalitativnih ugotovitev, ki prek komentarjev in dogovorov na usklajevalnih sestankih kažejo na nedvoumno različne interpretacije in razhajanja v mnenjih recenzentov o značilnostih evalviranih spremenljivk, ki so jim sledili pri svojem ocenjevanju. Slednji so dobro razumeli evalvacijo razumljivosti kriterijev veljavnosti, ki je vključevala ocenjevanje razumljivosti, jasnosti in ustreznosti opisa posameznega kriterija. Enotnost v razumevanju se je pokazala tudi pri evalvaciji uporabnosti kriterija načina integracije v analiziranih raziskavah, medtem ko ocene uporabnosti ostalih kriterijev veljavnosti in evalvacija potrebnosti proučevanih kriterijev v merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti zahtevajo podrobnejše pojasnitve pri izvedbi nadaljnjih raziskav.

Zadnje raziskovalno vprašanje doktorske disertacije je bilo posvečeno proučevanju, kakšna mora biti vsebinska in didaktična zasnova merskega instrumenta, da bo uporaben za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod pri različnih skupinah uporabnikov ne glede na temo raziskovanja ali metodološko predznanje. Odgovor na to raziskovalno vprašanje so nam dale predvsem ugotovitve druge in tretje raziskovalne faze. Najprej smo

eksperte integracije metod v polstrukturiranih intervjujih povprašali o njihovem mnenju glede razvoja možnega standardiziranega merskega instrumenta, ki bi ga lahko raziskovalci in drugi zainteresirani deležniki uporabili za načrtovanje in predvsem ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo metod. Ugotovitve analize intervjujev so pokazale, da eksperti menijo, da je razvoj novega merskega instrumenta dobrodošel, in sicer zlasti za raziskovalce začetnike ter urednike in recenzente znanstvenih revij, ki bi imeli poenotene standarde ocenjevanja kakovosti predloženih raziskav v objavo. Pomembno pa je premisliti o obliki merskega instrumenta in izboru temeljnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti. Temeljnih kriterijev veljavnosti po mnenju ekspertov ne bi smelo biti preveč, ker sta resnica in s tem tudi znanost vedno preprosti in ne bi smeli biti zgolj naštet v obliki seznama, temveč zasnovani v obliki večdimenzionalnega modela, ki bi zaobjel ocenjevanje veljavnosti najrazličnejših raziskovalnih problemov, znanstvenih disciplin in raziskovalnih načrtov integracije metod. Pri didaktični obliki merskega instrumenta so intervjuvanci izpostavili pomen oblike, ki bo razumljiva za uporabnike, z dobro predstavljenimi in opisanimi kriteriji veljavnosti ter enostavno mersko lestvico. Glavni pomisleki ekspertov glede razvoja standardiziranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod so bili v preozkem naboru kriterijev ocenjevanja veljavnosti, kar je v nasprotju z raznolikostjo raziskav z integracijo metod in bi zaviralo njen nadaljnji metodološki razvoj, vključitev prevelikega števila kriterijev ter neustreznost numeričnega ocenjevanja veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave z integracijo metod. Fàbregues (2016a, 2016b) je v svoji raziskavi podobno ugotovil, da se večina intervjuvanih raziskovalcev z integracijo metod strinja z razvojem standardnih kriterijev veljavnosti za raziskave z integracijo metod. Specialni kriteriji so nujni zaradi unikatnih značilnosti raziskovanja z integracijo metod in bodo v pomoč pri obvladovanju slabih praks. Osrednji pomisleki intervjuvanih raziskovalcev pa so bili, da bi bili standardi veljavnosti preobsežni in prekompleksni s premajhnim poudarkom na interaktivnem povezovanju med raziskovalnimi fazami, kot so trenutno nekateri obstoječi teoretični modeli za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, in da bo na drugi strani preveč določujoči seznam kriterijev kot kontrolne liste zaustavil razvoj integracije metod. Zato je večina podprla izbor t. i. »mehkih« kriterijev za ocenjevanje veljavnosti, kar so podobno podprli tudi eksperti v naši raziskavi.

Predloge in pomisleke intervjuvanih ekspertov integracije metod smo skrbno upoštevali pri zasnovi pilotnega kot tudi revidiranega merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki smo ga testirali v tretji raziskovalni fazi. Držali smo se

usmeritve po razvoju obvladljivega števila kriterijev veljavnosti (deset), ki pa so hkrati dovolj splošni, da je z njimi mogoče ocenjevati vsako raziskavo z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Prav tako smo pri obliki merskega instrumenta sledili danim usmeritvam recenzentov, da mora biti merski instrument razumljiv in enostaven za uporabo za različne interesne skupine ne glede na njihovo metodološko usposobljenost. Izbrali smo obliko vprašalnika s priloženimi natančnimi opisi vključenih desetih temeljnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti, ki temeljijo na pridobljenih kodah intervjujev z eksperti, ter tristopenjsko ocenjevalno lestvico upoštevanja kriterija v raziskavi z integracijo metod (kriterij ni prisoten, delno prisoten, prisoten).¹² Razviti merski instrument omogoča predvsem kvalitativno ocenjevanje veljavnosti raziskave z integracijo metod. V njegovem razvoju in izpopolnjevanju so zato še rezerve. Potrebne so nadaljnje raziskave in testiranje merskega instrumenta na reprezentativnejših vzorcih, da bi lahko razvili tudi kvantitativno mero oz. izračun indeksa veljavnosti raziskave, ki bi raziskovalcem omogočala hitro in objektivno oceno veljavnosti ter tudi primerjavo z drugimi raziskavami. V tem primeru je pomembno upoštevati, da vsi dobljeni kriteriji niso enako pomembni oz. imajo različno dominantnost v merskem instrumentu, kar je ob zaključku pokazala evalvacija merskega instrumenta v naši raziskavi. Utemeljitev metodologije in družbena občutljivost sta se izkazali za kriterija veljavnosti, ki sta bila v primerjavi z ostalimi ocenjena z večjo pomembnostjo in potrebnostjo v merskem instrumentu za ocenjevanje veljavnosti raziskave z integracijo metod.

7.2 Izvirni doprinos doktorske disertacije k znanosti

Izvedena pregledna raziskava daje vpogled v pristope k ocenjevanju veljavnosti v empiričnem kvantitativnem, kvalitativnem in kombiniranem raziskovanju ter pomeni doprinos k proučevanju metodologije raziskovanja. Poznavanje kriterijev ocenjevanja veljavnosti je ključno za ocenjevanje kakovosti izvedenih raziskav s strani različnih interesnih skupin, kot so raziskovalci, financerji, tvorci politik, učitelji metodologije, mentorji in člani komisij zaključnih diplomskih/magistrskih/doktorskih del, udeleženci v raziskavi, uredniki in recenzenti.

Izvirni prispevek doktorske disertacije k znanosti je na področju razvoja metodologije raziskovanja z razvojem novega standardiziranega merskega instrumenta optimalnih

¹² Celoten merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod je objavljen v Prilogi F.

indikatorjev ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Doktorska disertacija je z dobljenimi ugotovitvami dala odgovor na vprašanje, kaj je treba narediti za preverjanje veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. S tem dobljeni rezultati doktorske disertacije dajejo priporočila raziskovalcem za samoocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije ne glede na raziskovalno tematiko ali njihovo metodološko predznanje. Podiplomskim študentom in raziskovalcem je dano praktično orodje – strukturirani merski instrument za samoocenjevanje kakovosti zasnove in izvedbe raziskave z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Doktorska disertacija z navedenim prinaša izvirni prispevek k znanosti na področju kakovosti znanstvenoraziskovalnega dela.

Pričakovati je, da bo naša opredelitev kriterijev ocenjevanja kakovosti v raziskavah z integracijo metod omogočila objektivnejše merjenje in ocenjevanje dobljenih rezultatov raziskav, kar bo olajšalo delo njihovim uporabnikom, in sicer raziskovalcem, financerjem, avtorjem preglednih študij, tvorcem politik, udeležencem v raziskavi (O'Cathain 2010, 532–533), urednikom, članom diplomskih/magistrskih/doktorskih komisij (Creswell in Plano Clark 2011, 251) in drugim strokovnjakom. Pričakovati je, da se bo na osnovi novega merskega instrumenta ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod v prvi vrsti spremenilo in izboljšalo delo samih raziskovalcev, ki se bodo trudili doseči opredeljene kriterije (Bryman in drugi 2008, 274).

Doprinos doktorske disertacije k znanosti je tudi na področju metodološkega pristopa k razvoju novega merskega instrumenta. V raziskavi smo uporabili in testirali deset interaktivnih faz razvoja novega merskega instrumenta in veljavnosti konstrukta po modelu IDCIV, ki temeljijo na interaktivnem krožnem procesu in pristopu integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije (Onwuegbuzie in drugi 2010, 60–68). S končno evalvacijo samega metodološkega postopka razvoja novega merskega instrumenta (10. faza) za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, ki spada pod tretjo raziskovalno fazo doktorske disertacije, smo dobili vpogled v uspešnost postavljenega teoretičnega modela razvoja novega merskega instrumenta po avtorjih Onwuegbuzie s sodelavci (2010) ter odkrili morebitna nepokrita področja in na tej osnovi predlagali izboljšave metodološkega procesa razvoja novega merskega instrumenta.

Neposreden izvirni prispevek doktorske disertacije k znanosti je tako razvoj metodologije raziskovanja v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije ne glede na znanstveno vedo ali disciplino. Na osnovi ugotovitev dosedanjih raziskav, da so raziskave z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije najpogostejše na področju marginalnih skupin in življenjskega sloga prebivalstva, ki jih praviloma obravnavajo družbene in zdravstvene vede (Lobe 2006a; Andrew in Halcomb 2006; Collins in drugi 2007; Barnes in drugi 2008; Bushy 2008; Hopson in Steiker 2008; Curtis in drugi 2009; Schaetti in drugi 2009; Sverker in drugi 2009; Colarossi in drugi 2010; Östlund in drugi 2011; Palinkas in drugi 2011; Zurc 2013; Chiang-Hanisko in drugi 2016), je pričakovati največji doprinos ugotovitev doktorske disertacije v raziskovalni praksi na navedenih področjih znanosti.

7.3 Omejitve raziskave

Dobljeni rezultati pregledne študije veljajo za dostopne iskalne baze podatkov in revije, izbrano časovno omejitev objav zadnjih deset let ter analizirana dostopna celotna besedila člankov, ki predstavljajo možnost, da v analizo niso bile vključene temeljne raziskave, ki jih iskanje in analiza nista dosegla.

Intervjuji z eksperti so potekali na mednarodni znanstveni konferenci MMIRA (2014), kar pomeni, da je bil čas izvedbe intervjuja s posameznim ekspertom praviloma omejen in ni dopuščal daljših prostih razprav. Intervjuji so bili časovno umeščeni med različne aktivnosti in sestanke ekspertov in so bili dogovorjeni vnaprej. Predvidevati je, da je omejen čas za izvedbo med številnimi dogovorjenimi aktivnostmi prispeval h krajšim in bolj jedrnatim odgovorom intervjuvancev, ki bi bili predvidoma daljši, če bi intervjuji potekali v njihovem vsakodnevnem delovnem okolju.

Izpostaviti velja tudi problematiko, da nekateri intervjuji niso potekali v popolni zasebnosti. Pri enem intervjuju je tako predhodni intervjuvanec zaradi zamujenega prihoda prekoračil čas, naslednji intervjuvani ekspert pa je prišel nekoliko prej. Intervjuvanca sta se srečala in drugi intervjuvanec je poslušal zaključne dele predhodnega intervjuja. Predvidevati je, da je navedeno vplivalo na odgovore obeh intervjuvancev. Predhodni intervjuvanec je pokazal tudi nujno potrebno, da čim prej, kot je mogoče, zaključi z intervjujem in preda besedo naslednjemu.

Največje težave pri ocenjevanju veljavnosti v analiziranih izbranih raziskavah so recenzentom pri testiranju revidiranega merskega instrumenta v III. raziskovalni fazi po njihovem mnenju povzročali opisi posameznih kriterijev oz. kategorije in kode, ki natančneje opredeljujejo vsebino, značaj in namen posameznega kriterija. Slednji naj bi bili nasprotno recenzentom v pomoč pri ocenjevanju, vendar se je na prvem usklajevalnem sestanku dne 13. 4. 2017 izkazalo, da jim je navedba več različnih opisov kriterijev v nekaterih primerih tudi otežila sodelovanje. Najbolj je bilo slednje razvidno pri kriteriju šest – ocenjevanje veljavnosti v posameznih delih raziskave (kvantitativnem, kvalitativnem in procesu kombiniranja). Pri vsakem izmed treh podskupin ocenjevanja veljavnosti v raziskavi v integracijo metod je bilo navedenih več možnih kriterijev in načinov ocenjevanja veljavnosti. Dvomi recenzentov so se izrazili v vprašanju, koliko kriterijev med navedenimi morajo avtorji upoštevati, da kot recenzenti lahko ocenijo, da je raziskava upoštevala in preverjala veljavnost svoje raziskave v posameznem delu. K reševanju navedene dileme so recenzenti pristopili z različnimi pristopi, in sicer na eni strani z diagonalnim branjem opisov kriterijev in ustvarjanjem celostnega splošnega vtisa ter na drugi strani z natančnim pregledovanjem in ocenjevanjem števila upoštevanih kriterijev. Recenzenti so nadalje izpostavili, da so pri nekaterih kriterijih določene kategorije in kode njihovih opisov bolj dominantne in imajo večjo težo pri ocenjevanju kot preostale. Določeni kriteriji, kot so na primer družbena občutljivost, upoštevanje razlik in prepričljivost raziskave, pa so pokazali veliko soodvisnost in tesno prepletenost z vsebino raziskovalnih vprašanj, kar posledično zmanjšuje njihovo objektivno presojanje. Pri ocenjevanju kriterija upoštevanje razlik so recenzenti navedli, da na ocenjevanje vpliva poznavanje teme in problema raziskovanja. Poznavanje teme raziskovanja pomeni tudi poznavanje interesnih skupin, ki bi lahko bile vključene v raziskavo, ter prepoznavanje, katera izmed pomembnih skupin deležnikov manjka v določeni raziskavi.

Razumevanje evalvacije merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod je prav tako povzročalo določena odstopanja med recenzenti pri ocenjevanju veljavnosti v izbranih raziskavah. Razjasnitev kriterijev evalvacije je potekala na drugem usklajevalnem sestanku dne 3. 5. 2017, in sicer so bili opredeljeni naslednji termini:

- evalvacija uporabnosti kriterijev [angl. »Criterion is useful«]: ocenjuje uporabnost analiziranega kriterija veljavnosti v posameznem recenziranem članku raziskave z integracijo metod; evalvacija uporabnosti je namenjena prepoznavanju določenega kriterija veljavnosti v konkretnem članku ter s tem razlikovanju med dobrim in slabim člankom raziskave z integracijo metod;

- evalvacija potrebnosti kriterijev [angl. »Criterion is needed«]: ocenjuje pomembnost kriterija veljavnosti z vidika njegove potrebnosti pri evalvaciji kakovosti raziskave z integracijo metod ne glede na znanstveno disciplino ali proučevano temo;
- evalvacija kriterija pristop treh stebrov: pri nekaterih člankih se dva recenzenta nista mogla odločiti za enotno oceno evalvacije tega kriterija v posameznih komponentah raziskave z integracijo metod, temveč sta navedla ločene evalvacijske ocene za ocenjevanje veljavnosti kvantitativnega in kvalitativnega dela raziskave ter procesa integracije obeh delov. V tovrstnih primerih je evalvacijska analiza vključila povprečno skupno oceno. Primer:
 - članek Maas in drugi (2017): *Feasibility of peer assessment and clinical audit to self-regulate the quality of physiotherapy services: a mixed methods study*: kriterij treh stebrov je bil ocenjena z vidika potrebnosti v merskem instrumentu z oceno 2 za kvantitativni del in z oceno 5 za kvalitativni del, v analizo se je vključilo povprečje navedenih ocen (PV = 3,5).
- določeni kriteriji veljavnosti so bili v posameznih člankih težje prepoznani. Na primer pri kriteriju pristop treh stebrov so recenzenti izbrali prisotnost tega kriterija tudi v primerih, ko avtorji članka niso eksplicitno poročali o preverjanju veljavnosti in zanesljivosti svoje raziskave. Navedeno so recenzenti pripisali omejitvi prostora za objavo, uporabi že uveljavljenih merskih instrumentov ali pa sami politiki revije. Eno izmed tovrstnih del je tudi članek avtorjev Alatinga in Williams (2016), ki je sicer prejel najvišje ocene upoštevanja kriterijev veljavnosti med vsemi analiziranimi članki v III. raziskovalni fazi doktorske disertacije;
- manjkajoče vrednosti pri ocenjevanju posameznih kriterijev ali neveljavno ocenjevanje (npr. izbrani dve različni oceni, označen vprašaj pri izbrani oceni ipd.) so bili obravnavani na drugem usklajevalnem sestanku dne 3. 5. 2017. Recenzenti so dopolnili oz. popravili svoje recenzije do tretjega usklajevalnega sestanka dne 8. 5. 2017. Končni rezultati, sprejeti s soglasjem recenzentov, niso vključevali manjkajočih ali neveljavnih vrednosti izpolnjenih vprašalnikov pri analizi izbranih raziskav z integracijo metod.

Različna razumevanja in interpretacije recenzentov o spremenljivkah evalvacije merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod kažejo, da je potrebno evalvacijske ocene sprejeti z določenim zadržkom, saj so nanje vplivali tako

razumevanje, znanje in interpretacije recenzentov kot tudi kakovost in vsebina posameznega recenziranega članka.

Tashakkori in Teddlie (2008) opozarjata, da je mnogo področij v raziskovanju, kjer iskanju odgovora na raziskovalno vprašanje bolj ustreza samostojna ali kvantitativna ali kvalitativna raziskovalna orientacija. Zato je pomembno, da se raziskava z integracijo metod uporablja samo v situacijah, v katerih kombinacija pristopov prispeva k boljšemu razumevanju raziskovalnega fenomena proučevanja. Temu pritrjujejo tudi ugotovitve vseh treh raziskovalnih faz naše doktorske disertacije.

7.4 Možnosti nadaljnjih raziskav

Naša raziskava je pokazala pomen kriterijev veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, pomanjkanje prepoznanih in strukturiranih kriterijev za ocenjevanje veljavnosti, za katere bi bilo doseženo soglasje v akademski skupnosti integracije metod, ter tesno prepletenost med kriteriji ocenjevanja veljavnosti in proučevanim fenomenom raziskovanja. Prihodnje raziskave in zlasti empirična testiranja so potrebna na področju modelov in kriterijev ocenjevanja kakovosti v raziskavah z integracijo metod. Prihodnost razvoja standardov ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod je v kombinaciji več različnih modelov (Teddlie in Tashakkori 2009, 311). Postavlja se vprašanje razlik v dominantnosti med najpomembnejšimi kriteriji veljavnosti, ki jih je pokazala naša raziskava. Pri prihodnjem raziskovanju pa je ključna vključitev tudi pogovorov z eksperti in izkušenimi kvantitativnimi in kvalitativnimi raziskovalci ter raziskovalci z integracijo metod (Guetterman 2017; Zurc 2016e). Ob svoji raziskavi smo namreč na področju veljavnosti raziskav z integracijo metod zasledili le eno podobno empirično raziskavo, in sicer raziskavo Fàbregues (2016a, 2016b).

Dobljene ugotovitve so v skladu z navedbami avtorice O'Cathain (2010, 552), ki poudarja, da je treba zasnovane teoretične modele ocenjevanja veljavnosti v raziskavah z integracijo metod v prihodnje tudi empirično preizkusiti na več primerljivih raziskavah. Prav tako tudi Fàbregues in Molina-Azorin (2016) izpostavljata potrebo po povečanju empiričnih raziskav na področju razvoja metodologije integracije metod, zlasti z vidika kakovosti in njenih kriterijev ocenjevanja.

Ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo metod tako ostaja izziv za prihodnja raziskovanja – tako s konceptualnega vidika kot tudi s postopkovnega. Številne možnosti omogočajo in hkrati zahtevajo ustvarjalnost in kreativnost kot sestavni del racionalnega ocenjevanja, kar je odraz načina razmišljanja in raziskovanja z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije (Greene 2007, 174).

Izvedena raziskava doktorske disertacije je pokazala, da je znanje ključna komponenta zasnove in izvedbe kakovostne raziskave z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Zato se v prihodnjih raziskovanjih odpirajo možnosti razvoja, testiranja in evalvacije izobraževalnih programov na področju integracije metod, in sicer tako z vidika njihove vsebine, strukture kot tudi didaktičnih pristopov. Guetterman (2017) na primer navaja, da je – kljub temu da narašča uporaba integracije metod med različnimi državami in znanstvenimi disciplinami in se posledično vedno več raziskovalcev izobražuje na področju te metodologije – doslej le peščica empiričnih raziskav proučevala načine poučevanja in učenja integracije metod. Pa vendarle je proučevanje pogledov in izkušenj raziskovalcev na področju uporabe raziskovalne metodologije ključnega pomena za razumevanje raziskovalne prakse in hkrati za razvoj metodologije integracije metod (Zurc 2016e).

V okviru študije primera na vzorcu 52 podiplomskih študentov iz družboslovnih in zdravstvenih študijskih programov, ki so predstavljali raziskovalce začetnike na področju metodologije integracije metod, sta bila izvedena izobraževanje in učna delavnica z naslovom »*Načrtovanje raziskav z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije*« (Zurc 2016e). Test znanja, ki je bil izveden ob koncu izobraževalne delavnice, je pokazal uspešnost tovrstnega pristopa k spoznavanju in uporabi integracije metod (92,3 % pravilnih odgovorov), kar pa se ni razlikovalo glede na stopnjo ali smer študija. Ugotovitve navedene raziskave predstavljajo izhodišča za zasnovo izobraževalnih programov za raziskovalce začetnike na področju integracije metod (Zurc 2016e). Do podobnih ugotovitev so prišli tudi raziskovalci v sorodnih raziskavah (Bryman 2006a; Plano Clark in drugi 2008; Bergman 2011; Guetterman 2017). Guetterman (2017) navaja, da raziskovanje z integracijo metod zahteva znanje, ki se praviloma pridobi skozi formalno izobraževanje in nadgrajuje z raziskovalnimi izkušnjami. Za začetek raziskovanja z integracijo metod in usvojitve temeljnih znanj in spretnosti pa je nujna udeležba na delavnici, tečaju ali seminarju, kjer se udeleženci seznani s filozofijo pragmatizma in temeljnimi raziskovalnimi načrti integracije metod. Avtor poudarja primanjkljaj empiričnih raziskav o didaktičnih pristopih poučevanja integracije metod.

8 Zaključek

Doktorska disertacija se je posvetila obravnavi veljavnosti, njenim temeljnim kriterijem in merjenju v raziskavah z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije. Dobljene ugotovitve, ki so bile pridobljene s tremi raziskovalnimi fazami in IDCW-modelom razvoja novega merskega instrumenta, dajejo pomemben vpogled v ključne kriterije ocenjevanja veljavnosti in s tem doseganja ustrezne kakovosti raziskave z integracijo metod.

Ugotovitve naše raziskave z naborom desetih temeljnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti so pokazale, da podobno kot v raziskavah kvantitativne ali kvalitativne metodologije je tudi za raziskave z integracijo metod pomembno, da imajo dobro utemeljeno raziskovalno vprašanje, natančno izbran in opisan raziskovalni načrt, utemeljeno metodologijo z ocenjevanjem kakovosti merjenja in utemeljene ugotovitve raziskave. Dodatne specifične kriterije ocenjevanja veljavnosti za raziskave z integracijo metod pa predstavljajo utemeljitev uporabe integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije v raziskavi, upoštevanje in implementacija integracije v celotni raziskavi, zaznavanje družbene občutljivosti, upoštevanje razlik in prepričljivost raziskave. Navedeni kriteriji veljavnosti temeljijo na specifičnih značilnostih raziskovanja z integracijo metod, ki jih monometodološko raziskovanje ne vključuje, in na ta način dajejo integraciji metod potrditev v prepoznavnosti kot tretje metodološke skupine v znanosti.

Opozoriti pa velja, da veljavnost raziskave z integracijo metod temelji tudi na veljavnosti obeh posameznih delov raziskave. Dobljeni kriterij pristopa treh stebrov k ocenjevanju veljavnosti zato poudarja presojanje veljavnosti raziskave z integracijo metod prek treh komponent, in sicer veljavnosti v kvantitativnem delu raziskave, veljavnosti v kvalitativnem delu raziskave in veljavnosti procesa integracije obeh delov v isti raziskavi. Kot so izpostavili eksperti na področju te metodologije, ne more biti dobre raziskave z integracijo metod, ki ne temelji na prepoznanih kriterijih veljavnosti kvantitativne in kvalitativne metodološke tradicije, iz katerih izhaja. Anketna raziskava ali fenomenološka študija imata na primer vsaka svoje kriterije veljavnosti, ki kot taki veljajo tudi v raziskavi z integracijo metod.

Namen doktorske disertacije je bil tudi razvoj merskega instrumenta, ki bi bil v pomoč v prvi vrsti samim raziskovalcem, zlasti začetnikom na področju metodologije integracije metod pa

tudi financerjem, tvorcem raziskovalne politike, študentom, recenzentom, urednikom, mentorjem in članom komisij ter vsem drugim interesnim skupinam, da s pomočjo preprostega orodja ne glede na metodološko predznanje ali znanstveno vedo presodijo kakovost raziskave z integracijo metod. Merski instrument bo služil tudi kot orodje pri zasnovi in izvedbi raziskave z integracijo metod, in sicer zlasti pri raziskovalcih, ki se prvič srečujejo s to metodologijo. Pri zasnovi merskega instrumenta smo sledili mnenju intervjuvanih ekspertov, da naj merski instrument vključuje obvladljivo število kriterijev, ki naj bodo tudi dovolj splošni, z namenom možne uporabe na raziskavah integracije metod z različnimi kompleksnimi raziskovalnimi vprašanji in pri različnih skupinah uporabnikov. Prek intervjujev z eksperti, treh testiranj pilotne verzije merskega instrumenta in obsežnejšega testiranja revidirane verzije smo prišli do njegove zasnove. Merski instrument za ocenjevanje veljavnosti raziskav z integracijo metod, ki smo ga razvili, vključuje 10 temeljnih kriterijev ocenjevanja veljavnosti z njihovimi opisi značilnosti in 3-stopenjsko ocenjevalno lestvico.

Možnosti nadaljnjega razvoja merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod so v razvoju kvantitativne mere – indeksa veljavnosti. S to mero bi lahko vsak raziskovalec izračunal indeks veljavnosti raziskave z integracijo metod, kar bi ob obstoječem kvalitativnem ocenjevanju veljavnosti (npr. kriterij ni prisoten, delno prisoten in je prisoten) dalo bolj celosten vpogled v oceno veljavnosti raziskave z integracijo metod. Za razvoj indeksa veljavnosti so potrebni nadaljnje raziskave in testiranje merskega instrumenta na reprezentativnejših vzorcih.

Uporaba kvantitativne in kvalitativne metodologije, ki smo jo uporabili pri razvoju merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod, je dala poglobljen vpogled in možnost primerjave skladnosti ugotovitev več zbranih kvantitativnih in kvalitativnih nizov podatkov. Model IDCv se je podobno kot v sorodnih raziskavah (Koskey in drugi 2016) tudi v naši raziskavi potrdil za uspešen pristop razvoja novega merskega instrumenta z 10 interaktivnimi fazami, ki temeljijo na kvantitativni in kvalitativni metodologiji ter njuni integraciji.

Dobljene ugotovitve doktorske disertacije dajejo dragocen doprinos na področju metodološke teorije in razumevanja integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije kot tudi na področju raziskovalne prakse. Raziskovalcem ponujajo praktično orodje z 10 temeljnimi kriteriji za zasnovo kakovostne raziskave z integracijo metod. Dobljeni izsledki doktorske

disertacije nadalje predstavljajo izhodišča za zasnovo izobraževalnih programov za raziskovalce začetnike na tem metodološkem področju kot tudi za prenovu vsebin, ciljev in kompetenc metodoloških predmetov na podiplomskih študijskih programih v visokem šolstvu. Ključno poslanstvo dobljenih ugotovitev pa je dvig kakovosti raziskovanja in znanosti v najširšem pomenu besede, in sicer tako na področju kvantitativne metodologije, kvalitativne metodologije in integracije metod.

9 Literatura

- Adam, Frane, Valentina Hlebec, Matic Kavčič, Urša Lamut, Maja Mrzel, Darka Podmenik, Tonka Poplas Susič, Danica Rotar Pavlič in Igor Švab. 2012. *Kvalitativno raziskovanje v interdisciplinarni perspektivi*. Ljubljana: Inštitut za razvojne in strateške analize.
- Alatinga, Kennedy A. in John J. Williams. 2016. Mixed methods research for health policy development in Africa: The case of identifying very poor households for health insurance premium exemptions in Ghana. *Journal of Mixed Methods Research* 1–16. Dostopno prek: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1558689816665056> (1. junij 2017).
- Alwin, Duane F. 2010. How good is survey measurement? Assessing the reliability and validity of survey measures. V *Handbook of Survey Research (Second Edition)*, ur. Peter V. Marsden in James D. Wright, 405–434. Bingley, Velika Britanija: Emerald Group Publishing Limited.
- Andrew, Sharon in Elizabeth J. Halcomb. 2006. Mixed methods research is an effective method of enquiry for community health research. *Contemporary Nurse* 23 (2): 145–153.
- Anguera, Teresa M. in Conrad Izquierdo. 2006. Methodological approaches in human communication: From complexity of perceived situation to data analysis. V *From Communication to Presence: Cognition, Emotions and Culture towards the Ultimate Communicative Experience*, ur. Giuseppe Riva, M. Teresa Anguera, Brenda K. Wiederhold in Fabrizia Mantovani, 207–226. Amsterdam: IOS Press.
- Anttila, Katriina I., Minna J. Anttila, Marjo H. Kurki in Maritta A. Välimäki. 2017. Social relationships among adolescents as described in an electronic diary: A mixed methods study. *Patient Preference and Adherence* 11: 343–352.
- Barnes, Meghan, Kim Bigari, Tiffany Culler, Heather Gregory, Julianne Hamilton, Stacy Krawczyk, Donald Earley in Ellen Herlache. 2008. Healthy lifestyles through an Adaptive Living Program: a pilot study. *Occupational Therapy International* 15 (4): 269–283.
- Benge, Cindy L., Anthony J. Onwuegbuzie in Mary E. Robbins. 2012. A model for presenting threats to legitimation at the planning and interpretation phase in the quantitative,

- qualitative, and mixed research components of a dissertation. *International Journal of Education* 4 (4): 65–124.
- Beran, Tanya N. 2003. The role of validity in psychological measurement for school psychology applications. *Canadian Journal of School Psychology* 18 (1–2): 223–243.
- Bergman, Manfred Max. 2011. The good, the bad, and the ugly in mixed methods research and design. *Journal of Mixed Methods Research* 5 (4): 271–275.
- Bleijenbergh, Inge, Hubert Korzilius in Piet Verschuren. 2011. Methodological criteria for the internal validity and utility of practice oriented research. *Quality & Quantity* 45 (1): 145–156.
- Brod, Meryl, Laura E. Tesler in Torsten L. Christensen. 2009. Qualitative research and content validity: developing best practices based on science and experience. *Quality of Life Research: An International Journal of Quality of Life Aspects of Treatment, Care and Rehabilitation* 18 (9): 1263–1278.
- Bryman, Alan. 2006a. Integrating quantitative and qualitative research: How is it done? *Qualitative Research* 6 (1): 97–113.
- 2006b. Paradigm peace and the implications for quality. *International Journal of Social Research Methodology* 9 (2): 111–126.
- 2008. Why do Researchers Integrate/Combine/Mesh/Blend/Mix/Merge/Fuse Quantitative and Qualitative Research? V *Advances in Mixed Methods Research: Theories and Applications*, ur. Manfred Max Bergman, 87–100. London, Velika Britanija: Sage Publications Ltd.
- Saul Becker in Joe Sempik. 2008. Quality criteria for quantitative, qualitative and mixed methods research: a view from social policy. *International Journal of Social Research Methodology* 11 (4): 261–276.
- Bucik, Valentin. 1993. *Komparativno preverjanje veljavnosti metod za merjenje hitrosti procesiranja informacij in njihov odnos do klasičnega konstrukta splošne (g) inteligentnosti*. Doktorska disertacija, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- 1997. *Osnove psihološkega testiranja*. Ljubljana: Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta.
- 1999. Kriteriji za presojanje kakovosti evalvacijske študije. *Sodobna pedagogika* 50 (4): 8–18.
- Bushy, Angeline. 2008. Conducting culturally competent rural nursing research. *Annual Review of Nursing Research* 26 (1): 221–236.

- Caffrey, Erin, Douglas Fuchs in Lynn S. Fuchs. 2008. The predictive validity of dynamic assessment: A review. *The Journal of Special Education* 41 (4): 254–270.
- Cankar, Gašper in Boštjan Bajec. 2003. Velikost učinka kot dopolnilo testiranju statistične statistične pomembnosti razlik. *Psihološka obzorja* 12 (2): 97–112.
- Charlton, Richard, Michael B. Gravenor, Anwen Rees, Gareth Knox, Rebecca Hill, Muhammad A. Rahman, Kerina Jones, Danielle Christian, Julien S. Baker, Gareth Stratton in Sinead Brophy. 2014. Factors associated with low fitness in adolescents: A mixed methods study. *BMC Public Health* 14 (1): 764–774.
- Chiang-Hanisko, Lenny, David Newman, Susan Dyess, Duangporn Piyakong in Patricia Liehr. 2016. Guidance for using mixed methods design in nursing practice research. *Applied nursing research* 31: 1–5. Dostopno prek:
https://www.researchgate.net/publication/291012568_Guidance_for_Using_Mixed_Methods_Design_in_Nursing_Practice_Research (20. april 2016).
- Colarossi, Lisa, Vicki Breitbart in Gabriela Betancourt. 2010. Barriers to screening for intimate partner violence: a mixed-methods study of providers in family planning clinics. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health* 42 (4): 236–243.
- Collins, Kathleen M. T., Anthony J. Onwuegbuzie in Qun G. Jiao. 2007. A mixed methods investigation of mixed methods sampling designs in social and health science research. *Journal of Mixed Methods Research* 1 (3): 267–294.
- Covell, Christine L., Souraya Sidani in Judith A. Ritchie. 2012. Does the sequence of data collection influence participants' responses to closed and open-ended questions? A methodological study. *International Journal of Nursing Studies* 49 (6): 664–671.
- Creswell, John W. 2014. *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches (Fourth Edition)*. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- Vicki L. Plano Clark. 2007. *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- Vicki L. Plano Clark. 2011. *Designing and Conducting Mixed Methods Research (Second Edition)*. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- Vicki L. Plano Clark in Amanda L. Garret. 2008. Methodological issues in conducting mixed methods research designs. V *Advances in Mixed Methods Research: Theories and Applications*, ur. Manfred Max Bergman, 66–83. London, Velika Britanija: Sage Publications Ltd.

- Curtis, Rebecca S., Karen Rabren in AmySue Reilly. 2009. Post-school outcomes of students with disabilities: a quantitative and qualitative analysis. *Journal of Vocational Rehabilitation* 30 (1): 31–48.
- Dellinger, Amy B. in Nancy L. Leech. 2007. Toward a unified validation framework in mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research* 1 (4): 309–332.
- DeVellis, Robert F. 2003. *Scale Development: Theory and Application (Second Edition)*. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- Drost, Ellen A. 2011. Validity and reliability in social science research. *Education Research and Perspectives* 38 (1): 105–123.
- Fàbregues, Sergi F. 2016a. *La Conceptualización y operacionalización de la calidad de la investigación basada en métodos mixtos: un estudio de casos múltiples de cuatro disciplinas*. Doktorska disertacija, Barcelona, Španija: Departament de Sociologia, Universitat Autònoma de Barcelona. Dostopno prek: <https://ddd.uab.cat/record/166150> (8. april 2017).
- 2016b. Conceptualising quality in mixed methods research: A multiple case study of four disciplines. V *Moving Beyond the Linear Model: the Role of Mixed Methods Research in an Age of Complexity: Abstract Booklet of MMIRA Conference*, 3-5 August 2016, Durham, UK, 45. Durham, Velika Britanija: Durham University. Dostopno prek: <https://www.dur.ac.uk/sass/events/events/mmira2016/> (1. avgust 2017).
- Jose F. Molina-Azorin. 2016. Addressing quality in mixed methods research: a review and recommendations for a future agenda. *Quality & Quantity*: 1–17. Dostopno prek: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11135-016-0449-4> (20. junij 2017).
- Ferligoj, Anuška. 1989. *Razvrščanje v skupine: teorija in uporaba v družboslovju*. Ljubljana: Raziskovalni inštitut, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, Metodološki zvezki 4.
- 2010a. *Faktorska analiza: doktorski program Statistika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani.
- 2010b. *Razvrščanje v skupine: doktorski program Statistika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani.
- Karmen Leskošek in Tina Kogovšek. 1995. *Zanesljivost in veljavnost merjenja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Metodološki zvezki 11.
- Gigliotti, Larry M. 2011. Comparison of an internet versus mail survey: a case study. *Human Dimensions of Wildlife* 16 (1): 55–62.

- Godfrey, Marjorie M., Boel Andersson-Gare, Eugene C. Nelson, Mats Nilsson in Gerd Ahlstrom. 2014. Coaching interprofessional health care improvement teams: The coachee, the coach and the leader perspectives. *Journal of Nursing Management* 22 (4): 425–464.
- Gorard, Stephen in Chris Taylor. 2004. *Combining methods in educational and social research*. New York, USA: Open University Press.
- Greene, Jennifer C. 2007. *Mixed Methods in Social Research*. San Francisco, California: Jossey Bass.
- Valerie J. Caracelli in Wendy F. Graham. 1989. Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs. *Educational Evaluation and Policy Analysis* 11 (3): 255–274.
- Groves, Robert M., Floyd J. Fowler, Mick P. Couper, James M. Lepkowski, Eleanor Singer in Roger Tourangeau. 2004. *Survey Methodology*. Hoboken, New Jersey: Wiley-Interscience.
- Guba, Egon G. in Yvonna S. Lincoln. 2005. Paradigmatic controversies, contradictions, and emerging confluences. V *The Sage Handbook of Qualitative Research (Third Edition)*, ur. Norman K. Denzin in Yvonna S. Lincoln, 191–215. London, Velika Britanija: Sage Publications Ltd.
- Guest, Greg. 2013. Describing mixed methods research: an alternative to typologies. *Journal of Mixed Methods Research* 7 (2): 141–151.
- Guetterman, Timothy C. 2017. What distinguishes a novice from an expert mixed methods researcher? *Quality and Quantity* 51 (1): 377–398.
- Hammersley, Martyn. 1992. Ethnography and realism. V *What's wrong with ethnography?: Methodological explorations*, ur. Martyn Hammersley, 43–56. London: Routledge.
- 2008. Troubles with triangulation. V *Advances in Mixed Methods Research: Theories and Applications*, ur. Manfred Max Bergman, 22–36. London, Velika Britanija: Sage Publications Ltd.
- Hesse-Biber, Sharlene Nagy in Burke R. Johnson. 2015. *The Oxford Handbook of Multimethod and Mixed Methods Research Inquiry*. Oxford, Velika Britanija: Oxford University Press, Oxford Library of Psychology. Dostopno prek: https://books.google.si/books?id=jMv9CAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=sl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (30. januar 2017).
- Hlebec, Valentina, Tina Kogovšek in Germá Coenders. 2012. Measurement quality of social support survey measurement instruments. *Metodološki zvezki* 9 (1): 1–24.

- Hopson, Laura M. in Lori K. H. Steiker. 2008. Methodology for evaluating an adaptation of evidence-based drug abuse prevention in alternative schools. *Children & Schools* 30 (2): 116–127.
- Ihantola, Eeva-Mari in Lili-Anne Kihn. 2011. Threats to validity and reliability in mixed methods accounting research. *Qualitative Research in Accounting & Management* 8 (1): 39–58.
- Jalil, Aisha, Rubeena Zakar, Muhammad Zakria Zakar in Florian Fischer. 2017. Patient satisfaction with doctor-patient interactions: A mixed methods study among diabetes mellitus patients in Pakistan. *BMC Health Services Research* 17 (1): 155–168.
- Johnson, Burke R. in Anthony J. Onwuegbuzie. 2004. Mixed methods research: a research paradigm whose time has come. *Educational Researcher* 33 (7): 14–26.
- Anthony J. Onwuegbuzie in Lisa A. Turner. 2007. Toward a definition of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research* 1 (2): 112–133.
- Journal of Mixed Methods Research*. 2017. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc. Dostopno prek: <http://journals.sagepub.com/home/mmr> (31. julij 2017).
- Kogovšek, Tina. 1998. *Kvaliteta podatkov v kvalitativnem raziskovanju*. Magistrsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Koller, Monika in Elizabeta Sinitsa. 2009. Mixed methods in online research: conceptualisation and future research agenda. V *General Online Research Conference (GOR)*. Vienna: University of Vienna. Dostopno prek: <http://www.websm.org/db/12/13265/rec/> (11. junij 2013).
- Koskey, Kristin L. K., Toni A. Sondergeld, Victoria C. Stewart in Kevin J. Pugh. 2016. Applying the mixed methods instrument development and construct validation process: the transformative experience questionnaire. *Journal of Mixed Methods Research*: 1–28. Dostopno prek: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1558689816633310> (20. junij 2017).
- Lakshimi, Iyer S. in Akbar M. Mohideen. 2013. Issues in reliability and validity of research. *International Journal of Management Research and Review* 3 (4): 2752–2758.
- Lee, Yui Yi, Selina Khoo, Tony Morris, Clare Hanlon, Lei-Hum Wee, Eng Wah Teo in Yuhani Adnan. 2016. A mixed-method study of the efficacy of physical activity consultation as an adjunct to standard smoking cessation treatment among male smokers in Malaysia. *SpringerPlus* 5 (1): 2012.

- Leech, Nancy L., Amy B. Dellinger, Kim B. Brannagan in Hideyuki Tanaka. 2010. Evaluating mixed research studies: a mixed methods approach. *Journal of Mixed Methods Research* 4 (1): 17–31.
- Li, Jessica, Melanie Lovatt, Douglas Eadie, Fiona Dobbie, Petra Meier, John Holmes, Gerard Hastings in Anne Marie MacKintosh. 2017. Public attitudes towards alcohol control policies in Scotland and England: Results from a mixed-methods study. *Social Science & Medicine* 177: 177–189.
- Lincoln, Yvonna S., in Egon G. Guba. 1985. *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- Lobe, Bojana. 2006a. Združevanje kvalitativnih kvantitativnih metod – stara praksa v novi preobleki? *Družboslovne razprave* 22 (53): 55–73.
- 2006b. *Mixing Qualitative and Quantitative Methods in the Environment of New Information-Communication Technologies [Spletanje kvalitativnih in kvantitativnih metod v okolju novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij]*. Doktorska disertacija, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- 2008. *Integration of Online Research Methods*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani.
- Vasja Vehovar. 2009. Towards a flexible online mixed method design with a feedback loop. *Quality & Quantity* 43 (4): 585–597.
- Locatelli, Igor. Meta-analiza. 2010. Ljubljana: Fakulteta za farmacijo, Univerza v Ljubljani.
- Maas, Marjo J. M., Maria W. G. Nijhuis-van der Sanden, Femke Driehuis, Yvonne F. Heerkens, Cees P. M. van der Vleuten in Philip J. van der Wees. 2017. Feasibility of peer assessment and clinical audit to self-regulate the quality of physiotherapy services: A mixed methods study. *BMJ Open* 7 (2): e013726.
- Mascarenhas, Alekhya, Julia E. Moore, Andrea C. Tricco, Jemila Hamid, Caitlin Daly, Julie Bain, Sabrina Jassemi, Tara Kiran, Nancy Baxter in Sharon E. Straus. 2017. Perceptions and experiences of a gender gap at a Canadian research institute and potential strategies to mitigate this gap: a sequential mixed-methods study. *CMAJ Open* 5 (1): e144–e151.
- Maxwell, Joseph A. 1992. Understanding and validity in qualitative research. *Harvard Educational Review* 62 (3): 279–300.
- Mertens, Donna M. 2011. Publishing mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research* 5 (1): 3–6.

- Miller, Steven. 2003. Impact of mixed methods and design on inference quality. V *Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*, ur. Abbas Tashakkori in Charles Teddlie, 423–455. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- Mixed Methods International Research Association (MMIRA). 2014. *Mixed Methods International Research Association Inaugural Conference: Challenges, Advances, and Diversity*, 27–29 junij 2014. Boston, Massachusetts: Boston College. Dostopno prek: <https://mmira.wildapricot.org/page-1859599> (25. avgust 2017).
- Morgan, David L. 1998. Practical strategies for combining qualitative and quantitative methods: applications to health research. *Qualitative Health Research* 8 (3): 362–376.
- Morse, Janice M. in Linda Niehaus. 2009. *Mixed Method Design: Principles and Procedures*. Walnut Creek, California, ZDA: Left Coast Press, Inc.
- Neuman, Lawrence W. 2011. *Social research methods: qualitative and quantitative approaches (Sixth Edition)*. Boston, Massachusetts: Pearson Education, Inc.
- Niglas, Katrin. 2009. How the novice researcher can make sense of mixed methods design. *International Journal of Multiple Research Approach* 3 (1): 34–46.
- 2010. The multidimensional model of research methodology: an integrated set of continua. V *Handbook of Mixed Methods Research in Social & Behavioral Research: (Second Edition)*, ur. Abbas Tashakkori in Charles Teddlie, 215–236. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications Ltd.
- 2011. *Quality Issues Revisited: Mixed Methods Designs*. Ljubljana: ECPR Summer School.
- NVivo. 2017. *NVivo 11 Starter for Windows: Getting Started Guide*. Victoria, Australia: QSR International Pty Ltd. Dostopno prek: <http://download.qsrinternational.com/Document/NVivo11/11.4.0/en-US/NVivo11-Getting-Started-Guide-Starter-edition.pdf> (25. avgust 2017).
- O'Cathain, Alicia. 2010. Assessing the quality of mixed methods research: toward a comprehensive framework. V *Handbook of Mixed Methods Research in Social & Behavioral Research (Second Edition)*, ur. Abbas Tashakkori in Charles Teddlie, 531–555. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- Kate J. Thomas. 2004. »Any other comments?«: open questions on questionnaires – a bane or a bonus to research? *BMC Medical Research Methodology* 4: 25–31. Dostopno prek: <http://www.biomedcentral.com/1471-2288/4/25> (11. junij 2013).

- Elizabeth Murphy in Jon Nicholl. 2007. Why, and how, mixed methods research is undertaken in health services research in England: a mixed methods study. *BMC Health Services Research* 7: 85–95. Dostopno prek: <http://www.biomedcentral.com/1472-6963/7/85> (11. junij 2013).
- Elizabeth Murphy in Jon Nicholl. 2008. The quality of mixed methods studies in health services research. *Journal of Health Services Research & Policy* 13 (2): 92–98.
- Öhlen, Joakim. 2011. Review: Janice M. Morse & Linda Niehaus (2009). Mixed method design: principles and procedures. *Forum: Qualitative Social Research* 12 (1): 1–8. Dostopno prek: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1523> (24. avgust 2017).
- Oluwatayo, James A. 2012. Validity and reliability issues in educational research. *Journal of Educational and Social Research* 2 (2): 391–400.
- Onwuegbuzie, Anthony J. 2003. Expanding the framework of internal and external validity in quantitative research. *Research in the Schools* 10 (1): 71–90.
- Larry G. Daniel. 2005. Editorial: Evidence-based guidelines for publishing articles in *Research in the Schools* and beyond. *Research in the Schools* 12 (2): 1–11.
- Burke R. Johnson. 2006. The validity issue in mixed research. *Research in the Schools* 13 (1): 48–63.
- Nancy L. Leech. 2007. Validity and qualitative research: an oxymoron? *Quality & Quantity* 41 (2): 233–249.
- Rebecca M. Bustamante in Judith A. Nelson. 2010. Mixed research as a toll for developing quantitative instruments. *Journal of Mixed Methods Research* 4 (1): 56–78.
- Burke R. Johnson in Kathleen M. T. Collins. 2011. Assessing legitimation in mixed research: a new framework. *Quality & Quantity* 45 (6): 1253–1271.
- Östlund Ulrika, Lisa Kidd, Yvonne Wengström, Neneh Rowa-Dewar. 2011. Combining qualitative and quantitative research within mixed method research designs: a methodological review. *International Journal of Nursing Studies* 48 (3): 369–383.
- Palinkas, Lawrence A., Sarah M. Horwitz, Patricia Chamberlain, Michael S. Hurlburt in John Landsverk. 2011. Mixed-methods designs in mental health services research: A review. *Psychiatric Services* 62 (3): 255–263.
- Patton, Michael Q. 2015. *Qualitative Research & Evaluation Methods: Integrating Theory and Practice (Fourth Edition)*. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.

- Pfaff, Kathryn A., Pamela E. Baxter, Susan M. Jack in Jenny Ploeg. 2014. Exploring new graduate nurse confidence in interprofessional collaboration: A mixed methods study. *International Journal of Nursing Studies* 51 (8): 1142–1152.
- Plano Clark, Vicki L., Catherine A. Huddleston-Casas, Susan L. Churchill, Denise O'Neil Green in Amanda L. Garrett. 2008. Mixed methods approaches in family science research. *Journal of Family Issues* 29 (11): 1543–1566.
- Podlesek, Anja in Klas M. Brenk. 2009. *Osnove psihološkega merjenja: psihofizikalna metodologija (1. ponatis)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Popping, Roel. 1984. On agreement indices for nominal data. V *International Conference on Methodological Research*, 3-5 Oktober 1984, Amsterdam, Nizozemska, 1-16.
Amsterdam, Nizozemska: International Sociological Association, Dutch Sociometric Society. Dostopno prek:
https://www.researchgate.net/publication/242785896_On_Agreement_Indices_for_Nominal_Data (27. avgust 2017).
- Revilla, Melanie. 2010. Quality in unimode and mixed-mode designs: a multitrait-multimethod approach. *Survey Research Methods* 4 (3): 151–164.
- Ritchie, Jane in Jane Lewis. 2006. *Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers*. London, Velika Britanija: Sage Publications Ltd.
- Roberts, Paula, Helena Priest in Michael Traynor. 2006. Reliability and validity in research. *Nursing Standard* 20 (44): 41–45.
- Rolfe, Gary. 2006. Validity, trustworthiness and rigour: quality and the idea of qualitative research. *Journal of Advance Nursing* 53 (3): 304–310.
- Sale, Joanna E.M. in Kevin Brazil. 2004. A strategy to identify critical appraisal criteria for primary mixed-method studies. *Quality & Quantity* 38 (4): 351–365.
- Sánchez-Algara, Pedro in M. Teresa Anguera. 2013. Qualitative/quantitative integration in the inductive observational study of interactive behaviour: impact of recording and coding among predominating perspectives. *Quality & Quantity* 47 (2): 1237–1257.
- Schaetti, Christian, Raymond Hutubessy, Said M. Ali, Al Pach, Mitchell G. Weiss, Claire-Lise Chaignat in Ahmed M. Khatib. 2009. Oral cholera vaccine use in Zanzibar: socioeconomic and behavioural features affecting demand and acceptance. *BMC Public Health* 9: 99. Dostopno prek: <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/9/99/> (11. junij 2013).

- Silverman, David. 2003. *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction (Second Edition)*. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- 2005. *Doing Qualitative Research: A Practical Handbook (Second Edition)*. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- Splichal, Slavko. 1990. *Analiza besedil: Statistična obravnava jezikovnih podatkov v družboslovnih raziskavah*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo, Raziskovalni inštitut.
- Stoddart, Kathleen, Carol Bugge, Ashley Shepherd in Barbara Farquharson. 2014. The new clinical leadership role of senior charge nurses: A mixed methods study of their views and experience. *Journal of Nursing Management* 22 (1): 49–59.
- Sverker, Annette, Gunnel Östlund, Claes Hallert in Gunnel Hensing. 2009. 'I lose all these hours...': exploring gender and consequences of dilemmas experienced in everyday life with coeliac disease. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 23 (2): 342–352.
- Tashakkori, Abbas in Charles Teddlie, ur. 2003a. *Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- Charles Teddlie. 2003b. The past and future of mixed methods research: From data triangulation to mixed model designs. V *Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*, ur. Abbas Tashakkori in Charles Teddlie, 671–701. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- Charles Teddlie. 2008. Quality of Inferences in Mixed Methods Research: Calling for an Integrative Framework. V *Advances in Mixed Methods Research: Theories and Applications*, ur. Manfred Max Bergman, 101–119. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- Teddlie, Charles in Abbas Tashakkori. 2009. *Foundations of Mixed Methods Research: Integrating Quantitative and Qualitative Approaches in the Social and Behavioral Sciences*. Thousand Oaks, California, ZDA: Sage Publications, Inc.
- Wood, Emily F., Dan Werb, Leo Beletsky, Gudelia Rangel, Jazmine Cuevas Mota, Richard S. Garfein, Steffanie A. Strathdee in Karla D. Wagner. 2017. Differential experiences of Mexican policing by people who inject drugs residing in Tijuana and San Diego. *International Journal of Drug Policy* 41: 132–139.
- Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1-UPB1)*. Ur. l. RS 94/2007. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r06/predpis_ZAKO3906.html (11. junij 2013).

- Zohrabi, Mohammad. 2013. Mixed method research: instruments, validity, reliability and reporting findings. *Theory and Practice in Language Studies* 3 (2): 254–262.
- Zurc, Joca. 2011. Mixed methods: backgrounds, findings and challenges: a systematic review. V *Minimizing and Handling Non-response in Sample Surveys: Quantitative Methods in the Social Sciences – QMSS 2*, 25. Leuven: Leuven Biostatistics and statistical Bioinformatics Centre.
- 2013. Integracija kvantitativne in kvalitativne metodologije v raziskavah v zdravstvu: sistematična pregledna študija. *Zdravstveno varstvo* 52 (3): 225–359.
- 2016a. *Mixed methods research methodology: developing standardized measurement tool for self-assessment validity of the mixed methods study*: presented lectures to master and international students at Turku University of Applied Sciences, Faculty of Health and Well-being, from 16th of August to 17th of November, Finland. Turku, Finland: Faculty of Health and Well-being, Turku University of Applied Sciences.
- 2016b. *Mixed methods as a tool of developing nursing practice: lecture for the group B: [testing of the second version of mixed methods as a tool of developing nursing practice]*: presented lectures to bachelor students at Turku University of Applied Sciences, Faculty of Health and Well-being, from 16th of August to 17th of November, Finland. Turku, Finland: Faculty of Health and Well-being, Turku University of Applied Sciences.
- 2016c. *Mixed methods as a tool of developing nursing practice: lecture for the group A: testing of the third version of mixed methods as a tool of developing nursing practice*: presented lectures to bachelor students at Turku University of Applied Sciences, Faculty of Health and Well-being, from 16th of August to 17th of November, Finland. Turku, Finland: Faculty of Health and Well-being, Turku University of Applied Sciences.
- 2016d. *Mixed methods research methodology: developing standardized measurement tool for self-assessment validity of the mixed methods study: Internal material*. Ljubljana, Slovenia: Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana.
- 2016e. Stališča podiplomskih študentov do raziskovanja z integracijo kvantitativne in kvalitativne metodologije [Postgraduate students attitudes towards mixed-methods research]. V *Humanistične, družboslovne in druge aktualne teme postmoderne družbe: zbornik prispevkov z recenzijo [Humanities, social sciences and other current topics in the post-modern society: proceeding book with peer review]*, ur. Bojana Filej, 194–203. Maribor: Alma Mater Europea – Evropski Center Maribor.

10 Imensko in stvarno kazalo

- anketna raziskava, 112, 115
- avtentičnost, 40, 68
- Creswell, 19, 20, 32, 39, 41, 47, 48, 53, 59, 61, 71, 72, 73, 78, 82, 92, 94, 117, 216
- definicija, 41, 112
- druga raziskovalna faza, 18, 22, 82, 85, 94
- družbena občutljivost, 20, 113, 121, 154, 156, 159, 162, 165, 167, 168, 172, 173, 174, 175, 176, 180, 181, 183, 184, 187, 207
- eksperti, 18, 20, 81, 82, 85, 86, 91, 94, 109, 110, 111, 115, 116, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 126, 156, 159, 166, 193, 209
- evidentna veljavnost, 113, 153, 158
- Ferligoj, 14, 15, 17, 21, 42, 52, 59, 60, 61, 229, 231, 232, 234, 235
- Greene, 33, 34, 45, 74, 76, 92, 210, 218
- Guba, 17, 21, 40, 45, 62, 64, 65, 196, 218
- Hlebec, 49, 101, 102, 104, 214, 218
- IDCV model razvoja merskega instrumenta, 18, 22, 189
- indeks soglasnosti, 17, 176
- integracija, 17, 20, 23, 24, 48, 49, 72, 109, 111, 112, 113, 114, 117, 118, 124, 134, 137, 138, 142, 150, 152, 153, 154, 157, 158, 159, 162, 165, 167, 169, 170, 171, 174, 176, 180, 184, 185, 197
- integracija metod, 17, 20, 19, 24, 48, 49, 109, 111, 114, 117, 118, 137, 154
- interpretativna veljavnost, 113, 153, 158
- Ivankova, 92
- Johnson, 17, 21, 19, 21, 24, 25, 39, 41, 47, 76, 92, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 218, 219, 222
- Journal of Mixed Methods Research, 85, 92, 163, 166, 174, 214, 215, 217, 218, 219, 220, 222
- kakovost raziskovanja, 20, 79, 190
- Kogovšek, 15, 17, 21, 39, 42, 45, 62, 64, 217, 218, 219
- konsistentnost, 64, 65, 74, 105, 112, 113, 152, 153, 157, 158
- konstruktna veljavnost, 113, 120, 153, 158
- kredibilnost, 48, 49, 65, 75, 102, 105, 107, 113, 153, 158, 196
- kulturna občutljivost, 113, 134, 135, 138, 142, 150, 154, 159
- legitimnost, 72, 76, 77, 102, 103, 104, 109, 110, 113, 121, 154, 159, 191
- Lincoln, 17, 21, 40, 45, 62, 64, 65, 92, 196, 218
- logična veljavnost, 113, 261
- Mertens, 47, 48, 92, 220
- meta-sinteza, 18, 82, 85, 94
- Morgan, 32, 35, 37, 92, 221
- Neuman, 17, 21, 42, 44, 51, 221
- Niglas, 24, 92, 221
- notranja veljavnost, 53, 54, 75, 113, 153, 158
- NVivo, 94, 122, 166, 169, 170, 186

O'Cathain, 17, 21, 22, 47, 49, 76, 78, 83,
 101, 102, 104, 106, 107, 121, 205, 209,
 221
 Onwuegbuzie, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 19,
 21, 25, 41, 47, 76, 78, 81, 82, 84, 92,
 101, 103, 104, 105, 106, 183, 189, 190,
 193, 205, 214, 216, 219
 poglobljenost razumevanja, 113, 153, 158
 pomembnost, 134, 138, 142, 180, 185, 186,
 187
 postpozitivistična paradigma, 64
 pozitivistična paradigma, 64
 pragmatizem, 24
 predlogi recenzentov, 17, 169, 185, 186,
 187
 prenosljivost, 48, 76, 102, 105, 107, 196
 prepričljivost, 20, 109, 113, 124, 134, 136,
 138, 142, 144, 150, 153, 154, 156, 158,
 160, 162, 165, 166, 167, 168, 169, 173,
 174, 176, 180, 181, 182, 183, 184, 187,
 207
 pripovedna študija, 112
 pristop treh stebrov, 20, 86, 113, 119, 153,
 158, 172, 176, 184
 prva raziskovalna faza, 85, 94
 raziskovalni načrt, 20, 21, 34, 36, 38, 75,
 108, 112, 115, 116, 117, 121, 129, 134,
 138, 149, 150, 152, 157, 162, 163, 165,
 166, 167, 171, 174, 176, 180, 185, 199
 razumljivost, 134, 138, 142, 180, 185, 186,
 187
 recenzentski pregled, 113, 120, 153, 158
 reprezentativnost, 113, 124, 154, 159
 Silverman, 17, 21, 42, 62, 63, 67, 69, 224
 sistematični pregled literature, 18, 82, 85,
 86, 94
 skladnost, 113, 153, 158, 184
 standardi raziskovanja, 41
 stopnja odgovora, 113, 120, 153, 158
 Tashakkori, 17, 21, 19, 23, 25, 32, 39, 41,
 42, 47, 53, 65, 69, 72, 75, 110, 121, 191,
 209, 221, 224
 Teddlie, 19, 23, 25, 32, 39, 41, 42, 47, 53,
 65, 69, 72, 75, 110, 121, 191, 209, 221,
 224
 tretja raziskovalna faza, 86, 95, 131
 triangulacija, 34, 64, 103, 112, 113, 115
 Turku University of Applied Sciences, 19,
 23, 83, 85, 87, 92, 132, 225, 232, 234,
 236, 241, 248
 ugnezden načrt, 112, 115
 uporabnost, 134, 138, 142, 180, 185, 186,
 187
 upoštevanje razlik, 20, 113, 122, 123, 154,
 156, 159, 162, 163, 165, 166, 167, 168,
 169, 172, 174, 175, 176, 177, 180, 181,
 182, 183, 184, 187, 207
 utemeljitev integracije metod, 112, 114,
 122, 152, 162, 165, 167, 177
 utemeljitev metodologije, 20, 112, 117,
 153, 155, 158, 162, 164, 165, 167, 168,
 169, 172, 173, 174, 175, 176, 180, 181,
 184, 186
 utemeljitev raziskovalnega vprašanja, 20,
 157, 162, 165, 166, 167, 171, 173, 174,
 175, 176, 177, 180, 181, 183, 185

utemeljitev ugotovitev raziskave, 20, 113,
154, 159, 164, 169, 173, 174, 175, 176,
180, 181, 182, 183, 184, 187
varuh meje, 113, 124
veljavnost merskega instrumenta, 95, 113,
120, 153, 158
veljavnost statističnega sklepanja, 113,
120, 153, 158

verodostojnost, 40, 64, 65, 75, 109, 143,
154, 159
Weisner, 92
zanesljivost, 40, 49, 64, 101, 107, 109,
113, 129, 153, 158, 169, 186, 208
zaporednji pojasnjevalni načrt, 112
zunanja veljavnost, 64, 102, 113, 120, 153,
158, 191

11 Priloge

Priloga A: Pisni zavestni pristanek ekspertov integracije kvantitativne in kvalitativne metodologije za sodelovanje v intervjujih o kriterijih veljavnosti in razvoju merskega instrumenta za ocenjevanje veljavnosti v raziskavah z integracijo metod

Joca Zurc, PhD candidate
Faculty of Social Sciences
University of Ljubljana
Slovenia

Boston, June 27th 2014

SEMI-STRUCTURED IN-DEPTH INTERVIEW FOR THE MIXED METHODS EXPERTS

Dear professor and scientist – mixed methods expert!

My name is Joca Zurc and I am the principal researcher in an empirical qualitative study on the validity assessment criteria in mixed methods research. The research project is based at the Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana, Slovenia (<https://www.uni-lj.si/eng/>) under the supervision of Professor Anuška Ferligoj, PhD. The study explores experts' views on validity assessment criteria in mixed methods research. The sample of respondents includes mixed methods experts from the USA and Europe; nine in total will be invited to participate in our study. Purposive sampling will be used to obtain the interviewers who meet the following criteria: recognized international expert in the mixed methods field, such as a pioneer of mixed methods, author of a worldwide recognized mixed methods textbook, invited key note speaker at mixed methods international conferences, and willingness to participate in the study. The interviews will be conducted at the *Inaugural Mixed Methods International Research Association Conference* in Boston, Massachusetts in June 2014.

The purpose of our study is to identify the most appropriate set of criteria and standards for assessing the validity in mixed methods research as a key aspect of research quality measurement. Currently, this field is characterized by a lack of knowledge and empirical testing of existing theoretical frameworks related to validity assessment in mixed methods research. The increasing importance of research quality is generating the need for systematic regulation of the existing wide range of theoretical criteria. The findings of our study will contribute to the development of a measurement tool which will assist researchers and other stakeholders (founding bodies, policy makers, scientist, and teachers) in designing and evaluating mixed methods research of high quality.

Regarding your outstanding expertise in mixed methods methodology, we would like to invite you to participate in our study. The interview will be semi-structured, with the questions being designed to lead you from the initial topics and ideas towards elaborating on validity in mixed methods research. The estimated time to answer all questions ranges from 15 minutes to no more than 1 hour. Your participation is voluntary, you have the right to withdraw from the study at any time without any consequences. Your anonymity will be strongly protected. All collected data will be used only for scientific purposes. All published study findings will respect confidentiality and anonymity of the respondents. Personal identity of individual participants will not be revealed. Only if a participant would explicitly like to be named in an article, will she/he receive the transcript of her/his statements in advance for authorization before publishing. Each participant in the study will receive the final research report.

Your contribution in our study is very important and valuable. By participating in the interview, you will contribute to the methodology science and practice in the field of mixed methods research quality. We would like to kindly and honestly thank you for your effort and valuable time taken to participate in our study.

Yours sincerely,
Joca Zurc

Informed consent agreement for participation in the study “Validity assessment criteria for the mixed methods research”

The undersigned.....
(name and last name of the participant) confirm that I have been informed about the purpose and methodology of the study “*Validity assessment criteria for the mixed methods research*” carried out by Joca Zurc under the supervision of Professor Anuška Ferligoj, PhD, at the Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana. I declare that I am willing to participate in this study on a voluntary basis. I am aware of the possibility to withdraw from the study without any consequences and that my data anonymity is guaranteed. In the exceptional case that my name will be provided within the statements in the article, I will receive the transcript of my statements in advance to authorize them before publication. All data will be used exclusively for scientific purposes. Based on my request, I will receive the final research project report and the presentation of the final study results.

Place and date: Boston, June 27th 2014

Name and last name of the participant: _____

Signature of the participant: _____

Contact details (telephone number, e-mail address) for sending the final study report:

Priloga B: Pridobitev soglasja Faculty of Health and Well-being na Turku University of Applied Sciences za izvedbo tretje raziskovalne faze doktorske disertacije

Joca Zurc, PhD candidate
Faculty of Social Sciences
University of Ljubljana
Slovenia

Marjut Putkinen, Dean
Faculty of Health and Well-being
Turku University of Applied Sciences
Finland

Turku, 14th of October 2016

Dear Mrs. Marjut Putkinen, Dean,

the undersigned visiting professor at TUAS, Joca Zurc, would kindly like to ask your permission to evaluate the mixed methods quality self-assessment tool for the purposes of the doctoral dissertation “VALIDITY ASSESSMENT CRITERIA FOR THE MIXED METHODS RESEARCH”, which I am writing as part of the interdisciplinary doctoral programme in statistics under the supervision of Professor Anuška Ferligoj, PhD, at the University of Ljubljana. The third research phase of the dissertation study is aimed at developing a measurement tool for students and novice researchers in mixed methods for assessing the quality of their own and other mixed methods studies. The measurement tool for validity self-assessment of mixed methods research will be tested in exercise activities after the lecture in mixed methods methodology in health sciences, which will be presented to the students of the Faculty of Health and Well-being at Turku University of Applied Sciences. The following student groups will be included in the lecture and further evaluation of the mixed methods quality assessment measurement tool:

- Master's students of Health Promotion, Monday 17th of October, 10.00-11.30 (first version of measurement tool),

- Bachelor students of the elective course held in the English language: “Development, Leadership, Management and Entrepreneurship”, Tuesday 8th of November, 9.00-11.40 (group B) (second, improved version of the tool), Wednesday 9th of November, 9.00-11.40 (group A) (third, improved version of the tool).

Thank you very much for your consideration and support of my application!

Yours sincerely,

Joca Zurc

Annexes:

- *Measurement tool for validity self-assessment of mixed methods research,*
- three selected journal articles for practicing mixed methods quality assessment with students.

I am approving the above research at the Faculty of Health and Well-being at TUAS, Turku, Finland:

Signature: _____

Place, date: _____

**Priloga C: Pisni zavestni pristanek študentov Faculty of Health and Well-being na
Turku University of Applied Sciences za sodelovanje v doktorski raziskavi**

Joca Zurc, PhD candidate
Faculty of Social Sciences
University of Ljubljana
Slovenia

Turku, 15th of October 2016

**PARTICIPATION IN TESTING OF THE MEASUREMENT TOOL FOR VALIDITY
SELF-ASSESSMENT OF THE MIXED METHODS RESEARCH**

Dear student of the Turku University of Applied Sciences!

My name is Joca Zurc and I am the principal researcher in an empirical study on the validity assessment criteria in mixed methods research. The research project is based at the Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana, under the supervision of Professor Anuška Ferligoj, PhD. The purpose of our study is to identify the most appropriate set of criteria and standards for assessing the validity in mixed methods research as a key aspect of research quality measurement. Currently, this field is characterized by a lack of knowledge and empirical testing of existing theoretical frameworks related to validity assessment in mixed methods research. The increasing importance of research quality is generating the need for systematic regulation of the existing wide range of theoretical criteria. The findings of our study will contribute to the development of a measurement tool which will assist researchers and other stakeholders (founding bodies, policy makers, scientist, and teachers) in designing and evaluating mixed methods research of high quality.

Your contribution to our study is very important and valuable. By participating in the testing of the measurement tool for self-assessing the validity of mixed methods research, you will contribute to the methodology science and practice by developing mixed methods research. Your participations is voluntary, you have right to withdraw from the study at any time without any consequences. Your anonymity will be strongly protected. All collected data will

be used only for scientific purposes. All published study findings will respect the confidentiality and anonymity of the respondents.

We would like to kindly and honestly thank you for your readiness, effort and valuable time taken to participate in our study.

Yours sincerely,

Joca Zurc

**Informed consent agreement for participation in the study “Validity
assessment criteria for the mixed methods research”**

The undersigned.....
(name and last name of the participant) confirm that I have been informed about the purpose and methodology of the study “*Validity assessment criteria for the mixed methods research*” carried out by Joca Zurc under the supervision of Professor Anuška Ferligoj, PhD, at the Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana. I declare that I am willing to participate in this study on a voluntary basis. I am aware of the possibility to withdraw from the study without any consequences and that my data anonymity is guaranteed. All data will be used exclusively for scientific purposes. Based on my request, I will receive the final research project report and the presentation of the final study results.

Place and date: Turku, _____ 2016

Name and last name of the participant: _____

Signature of the participant: _____

Contact details (telephone number, email address) for sending the final study results:

Priloga Č: Merski instrument za samo-oceno veljavnosti raziskave z integracijo metod – prvo testiranje prvega pilotnega instrumenta na Turku University of Applied Sciences

Code: S-T1-

MEASUREMENT TOOL FOR VALIDITY SELF-ASSESSMENT OF THE MIXED METHODS RESEARCH

Please fill the questionnaire based on the quality assessment of the submitted article. In the right column, please provide your opinion on the questionnaire itself. Thank you very much for your answers which will help us develop a guiding instrument for novice researchers in mixed methods.

Your participation in the study is voluntary and anonymous, you have the possibility to withdraw from it at any time without any consequences. Thank you very much for your cooperation!

Joca Zurc, PhD candidate

Demographic data (mark with X or write the answer):

Gender:		Your age: _____ years	Year of study:		Where do you live?	
Female		Study program: BSc / MSc (circle) Program name: _____	1.		City	
Male			2.		Village	
			3.		Suburb	

Article assessment:

Please read the mixed methods article and assess the study validity. First, answer the left part of the table in the whole questionnaire. Afterwards, please also assess the measurement tool itself by filling the right part of the table. Thank you!

1. Does the research have a quantitative part? Yes No	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
2. What is the purpose of this part of the study? _____	
3. Which research design is used in this part (e.g. survey)? _____	
4. Which methods were used for data collection (e.g. questionnaire)? How were the data recorded? _____ _____	

5. Does the research have a qualitative part? Yes No 6. What is the purpose of this part of the study? _____ 7. Which research design was used in this part (e.g. phenomenology, ethnography)? _____ 8. Which methods were used for data collection (e.g. interviews, focus groups)? How were the data recorded? _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
9. Does the research present an integration of quantitative and qualitative parts – mixed methods part? Yes No In which chapters did the authors bring both parts of the study in dialogue with each other? _____ 10. Which mixed methods research design was used in the study (e.g. triangulation, development, explanatory, exploratory)? _____ Which methodology is more dominant? A. Quantitative methodology B. Qualitative methodology C. Both methodologies are equally represented.	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
11. Are the selected mixed methods research design and research questions related in the study? Yes No Could be improved: _____ 12. Is there any stated justification for mixing quantitative and qualitative parts in the same study? Yes No Did the authors justify their selection of MM methodology, why they used this methodology in their study? _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

13. Are study results of the quantitative and the qualitative parts of mixed methods study integrated? Yes No What kind of analysis was used to integrate study results? In which research phase was the integration done (e.g. during the study, at the end)? _____ 14. Do the authors describe how the mixing part of the mixed methods study was done? Yes No How did the integration process occur? Is there any description of it so that you can repeat it? _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
15. Does the study bring and emphasize any new knowledge or perspectives based on the combinations of different ways of thinking through different methodological paradigms/approaches (1+1=3)? Yes No How, please explain? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
16. Do the authors use any validity assessment measurement tools, approaches or principles (e.g. validity, reliability, objectivity, credibility, persuasiveness, engagement, conceptuality, usefulness)? Yes No If yes, in which part and with which methods? _____ 17. Do the validity assessment methods correspond and respect the traditional quantitative and qualitative methodologies? A. Yes, both quantitative and qualitative parts of the study. B. Only the quantitative part. C. Only the qualitative part. D. No, neither the quantitative nor the qualitative part.	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

18. Are there any special mixed methods criteria used for assessing the study quality (e.g. legitimization, quality inference)? _____	
19. Do the validity assessment methods correspond to the selected research design in the study? Yes No How, please explain? _____ _____ 20. Does the study justify the results and findings? Yes No What supports the study findings, claims or new knowledge? What kind of data sources, evidence, procedures or analysis was used by the authors to construct their claims and justify the study findings? _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
21. Believability – do you believe the author and the results, does the study convince you that the findings are true? Yes No Partially What does not persuade you in this study (methods, design, sample, analysis, results, discussion, or theoretical backgrounds)? _____ _____ 22. Does the study meet the criteria of usefulness, is it contributing meaning/benefit to society, participants or to you as a reader? Yes No How, please explain? _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

23. Does the study respect the differences and offer respectful space for engagement of differences, such as different ways of thinking, different values, different attitudes, different standpoints in society, different culture or context, different stakeholders? Yes No How, please explain? _____ 24. Is mixing as a way of thinking, i.e. open-mindedness and comparison of different perspectives, recognised in the study? Yes No Where? _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
25. Does the study explain the complexity of the studied phenomenon in the cultural context, is it context sensitive? Yes No How, please explain? _____ 26. Any other comments about validity assessment in the mixed methods study: _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

THANK YOU FOR YOUR PARTICIPATION! KIITOS!

Priloga D: Merski instrument za samo-oceno veljavnosti raziskave z integracijo metod – drugo testiranje prvega pilotnega instrumenta na Turku University of Applied Sciences

Code: S-T2-

MEASUREMENT TOOL FOR VALIDITY SELF-ASSESSMENT OF THE MIXED METHODS RESEARCH

Please fill the questionnaire based on the quality assessment of the submitted article. In the right column, please provide your opinion on the questionnaire itself. Thank you very much for your answers which will help us develop a guiding instrument for novice researchers in mixed methods.

Your participation in the study is voluntary and anonymous, you have the possibility to withdraw at any time without any consequences. Thank you very much for your cooperation!
Joca Zurc, PhD candidate

Demographic data (mark with X or write the answer):

Gender:		Your age: _____ years	Year of study:		Where do you live?	
Female		Study program: BSc / MSc (circle) Program name: _____	1.		City	
Male			2.		Village	
			3.		Suburb	

Article assessment:

Please read the mixed methods article and assess the study validity. First, answer the left part of the table in the whole questionnaire. Afterwards, please also assess the measurement tool itself by filling the right part of the table. Thank you!

1. Does the research have a quantitative part? Yes No	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
2. What is the purpose of this part of the study? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable

	Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
3. Which research design is used in this part (e.g. survey)? _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
4. Which methods were used for data collection (e.g. questionnaire)? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
5. Does the research have a qualitative part? Yes No	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

6. What is the purpose of this part of the study? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
7. Which research design was used in this part (e.g. phenomenology, ethnography)? _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
8. Which methods were used for data collection (e.g. interviews, focus groups)? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

9. Does the research present an integration of quantitative and qualitative parts – mixed methods part? Yes No In which chapters did the authors bring the quantitative and qualitative parts of the study in dialogue with each other? _____ _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
10. Which mixed methods research design was used in the study (e.g. triangulation, development, explanatory, exploratory)? _____ Which methodology is more dominant? A. Quantitative methodology B. Qualitative methodology C. Both methodologies are equally represented.	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
11. Is there any stated justification for mixing quantitative and qualitative parts in the same study? Yes No Did the authors justify their selection of MM methodology, why they used this methodology in their study? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

12. Are study results of the quantitative and the qualitative parts of mixed methods study integrated? Yes No What kind of analysis was done to integrate quantitative and qualitative study results? In which research phase was the integration done (e.g. during the study, at the end)? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
13. Do the authors describe how the mixing part of the mixed methods study was done? Yes No How did the integration process occur? Is there any description of it so that you can repeat it? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
14. Are there any special mixed methods criteria used for assessing the study quality (e.g. legitimation, quality inference)? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

15. Do the validity assessing methods correspond to the selected research design in the study? Yes No How, please explain? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
16. Believability – do you believe the author and the results, does the study convince you that the findings are true? Yes No Partially What does not persuade you in this study (methods, design, sample, analysis, results, discussion, or theoretical backgrounds)? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
17. Does the study meet the criteria of usefulness, is it contributing meaning/benefit to society, participants or to you as a reader? Yes No How, please explain? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

18. Does the study respect the differences such as different ways of thinking, different values, different attitudes, different standpoints in society, different culture or context, different stakeholders? Yes No How, please explain? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
19. Does the study explain the complexity of the studied phenomenon in the cultural context? Yes No How, please explain? _____ _____ 20. Any other comments about validity assessment in the mixed methods study: _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

THANK YOU FOR YOUR PARTICIPATION! KIITOS!

Priloga E: Merski instrument za samo-oceno veljavnosti raziskave z integracijo metod – tretje testiranje prvega pilotnega instrumenta na Turku University of Applied Sciences

Code: S-T3-

MEASUREMENT TOOL FOR VALIDITY SELF-ASSESSMENT OF THE MIXED METHODS RESEARCH

Please fill the questionnaire based on the quality assessment of the submitted article. In the right column, please provide your opinion on the questionnaire itself. Thank you very much for your answers which will help us develop a guiding instrument for novice researchers in mixed methods.

Your participation in the study is voluntary and anonymous, you have the possibility to withdraw at any time without any consequences. Thank you very much for your cooperation!

Joca Zurc, PhD candidate

Demographic data (mark with X or write the answer):

Gender		Your age: _____ years	Year of study:		Where do you live?	
Female		Study program: BSc / MSc (circle) Program name:	1.		City	
Male			2.		Suburb	
			3.		Village	

Article assessment:

Please read the mixed methods article and assess the study validity. First, answer the left part of the table in the whole questionnaire. Afterwards, please also assess the measurement tool itself by filling the right part of the table. Thank you!

1. Does the research have a quantitative part? Yes No	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
---	--

2. What is the purpose of the quantitative part of the study? _____ _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
3. Which research design is used in the quantitative part of the study (e.g. survey)? _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
4. Which methods were used for the quantitative data collection (e.g. questionnaire)? _____ _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

5. Does the research have a qualitative part? Yes No	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
6. What is the purpose of the qualitative part of the study? _____ _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
7. Which research design is used in the qualitative part of the study (e.g. phenomenology, ethnography)? _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

8. Which methods were used for qualitative data collection (e.g. interviews, focus groups)? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
9. Does the research present an integration of quantitative and qualitative parts – mixed methods part? Yes No	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
10. In which chapters did the authors bring the quantitative and qualitative parts of the study in dialogue with each other? _____ _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

11. Which mixed methods research design was used in the study (e.g. triangulation, development, explanatory, exploratory)? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
12. Which methodology is more dominant in the study? A. Quantitative methodology B. Qualitative methodology C. Both methodologies are equally represented D. Others: _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
13. Is there any stated justification for mixing quantitative and qualitative parts in the same study? Yes No	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

14. How did the authors justify their selection of mixed methods methodology, why they used this methodology in their study? _____ _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
15. Are the study results of the quantitative and the qualitative parts integrated (connected) in the mixed methods study? Yes No In which research phase was the integration done (e.g. results, discussion, during the study, at the end)? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
16. What kind of analysis was done to integrate quantitative and qualitative study results? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

17. How did the integration process occur? Is there any description of it so that you can repeat it? _____ _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
18. Were any special criteria used for assessing the quality in the quantitative, qualitative or mixing parts of the study (e.g. validity, reliability, credibility, trustworthiness, legitimation, quality inference)? For the quantitative part: _____ For the qualitative part: _____ For the mixing part: _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
19. Believability – do you believe the author and the results, does the study convince you that the findings are true? Yes No Partially What does not persuade you in this study (methods, design, sample, analysis, results, discussion, or theoretical backgrounds)? _____ _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

20. Does the study meet the criteria of usefulness, is it contributing meaning/benefit to society, participants or to you as a reader? Yes No How, please explain? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
21. Does the study respect the differences such as different ways of thinking, different values, different attitudes, different standpoints in society, different culture or context, different stakeholders? Yes No How, please explain? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:
22. Does the study explain the complexity of the studied phenomenon in the cultural context? Yes No How, please explain? _____ _____	To me, this question on validity assessment in the process of designing/evaluating a mixed methods study is: (1-strongly disagree, 2-disagree, 3-neither agree or disagree, 4-agree, 5-strongly agree) – please circle one number for each variable Understandable 1 2 3 4 5 Useful 1 2 3 4 5 Objective 1 2 3 4 5 Important 1 2 3 4 5 Relevant 1 2 3 4 5 Unnecessary 1 2 3 4 5 Inappropriate 1 2 3 4 5 Your comments/feedback:

23. Any other comments about validity assessment in the mixed methods study:

THANK YOU FOR YOUR COOPERATION! KIITOS!

**Priloga F: Merski instrument za ocenjevanje veljavnosti v raziskavi z integracijo metod
–testiranje revidiranega instrumenta na vzorcu treh ekspertov in desetih raziskav**

**MEASUREMENT TOOL FOR VALIDITY ASSESSMENT OF THE
MIXED METHODS RESEARCH**

Dear reviewer!

This questionnaire will guide you in reading mixed methods articles and assessing their validity. Selected articles cover different disciplines and research designs, but all are based on the mixed methods research methodology. Please read each article carefully and complete the following questions corresponding to the ten main validity assessment criteria of the mixed methods research. Each criterion includes a 3-grade scale and the possibility of writing down open comments.

At the end of each review, we kindly ask you to express your opinion on each question in terms of its understanding, usefulness and necessity in the measurement tool for validity assessment.

Thank you very much for your answers which will help us develop the guiding instrument for novice researchers aimed at designing high-quality mixed methods research. Your participation in the study is voluntary and anonymous, with the possibility to withdraw from it at any time without consequences.

Your valuable contribution is most appreciated!

Joca Zurc, PhD candidate in Statistics at the University of Ljubljana

Reviewed article title: _____

First author's last name: _____

1. Rationales for mixed methods research purposes and research questions.

YES

NO

PARTIAL

Comments: _____

2. Justification of mixing.

YES

NO

PARTIAL

Comments: _____

3. Mixed methods design quality.

YES

NO

PARTIAL

Comments: _____

4. Integration.

YES

NO

PARTIAL

Comments: _____

5. Warranted methodology.

YES

NO

PARTIAL

Comments: _____

6. Three-column approach:

Validity assessment in quantitative part of the research.

YES	NO	PARTIAL
-----	----	---------

Validity assessment in qualitative part of the research.

YES	NO	PARTIAL
-----	----	---------

Validity assessment of the mixing process.

YES	NO	PARTIAL
-----	----	---------

Comments: _____

7. Society sensitivity.

YES	NO	PARTIAL
-----	----	---------

Comments: _____

8. Engagement of difference.

YES	NO	PARTIAL
-----	----	---------

Comments: _____

9. Believability.

YES	NO	PARTIAL
-----	----	---------

Comments: _____

10. Warranted findings.

YES	NO	PARTIAL
-----	----	---------

Comments: _____

Detailed description of validity assessment criteria for the mixed methods research:

1. **Rationales for mixed methods research purposes and research questions:** methodology (mixed methods) corresponds to the study purpose; study purpose is the basis for selecting mixed methods methodology; clear goals or mixed methods research questions; clear framework; consistency (a clear connection between purpose and methodology); citation of the current mixed methods literature; the authors have specified the mixed methods definition used in the study.
2. **Justification of mixing:** justification why the research requires mixed methods methodology; justification of the purpose of separate research parts (quantitative, qualitative); justification of the results; justification of the benefit; importance of mixed methods use for the whole study.
3. **Mixed methods design quality:** use of specific mixed methods design; planning mixed methods study; design is connected with research purpose/research questions; design is connected with methods; design for quantitative and qualitative part of the study based on the methodology tradition; the article includes design diagram/scheme.
4. **Integration:** does the study describe how the mixing was done; description of the quality of the process of mixing; emphasize on the value of subset (quantitative or qualitative) for the whole study; justification of integration; integration brings something new; integration of findings; integration analysis; integration in discussion; type of integration is connected with the design and depends on research question; levels of integration.
5. **Warranted methodology:** how well the methodology part is described in detail; validity of data collection process (representing the participants' voices; understanding participants' inner perspective; quantitative and qualitative data collections; ethical standards); sampling strategy; quality of data analysis; structured approach; measurement tools; external criteria (knowledge foundation, time available, funding, cost effectiveness, withdrawn external impact, collaborators in study, multidisciplinary team of authors, available participants).
6. **Three-column approach:** validity assessment of the quantitative part, qualitative part and of the mixing process; use of theoretical mixed methods validity frameworks or specific MM

validity criteria (e.g. legitimation, inference quality; multiple-validities); qualitative validity (e.g. credibility, member checking, trustworthiness, depth of understanding, saturation, external validity, breadth of understanding, consistency, construct validity, descriptive validity, theoretical validity, interpretative validity, internal validity, logical validity, coherence, radicality, holism, sample diversity, interview protocol, peer review, engagement, contextuality, persuasiveness, usefulness); quantitative validity (e.g. internal validity, reliability, statistical conclusion validity, construct validity, external validity, face validity, response rate, validity of measurement instruments, measurement validity, objectivity); respect of methodology tradition.

7. **Society sensitivity:** does the study have a benefit for society (benefit for the people, benefit for the science, benefit for the researcher); social justice; cultural sensitivity; respecting the complexity of the context.

8. **Engagement of difference:** respecting different values, different standpoints, different impact on findings, different perspectives, different understandings, different stakeholders, different ways of thinking, different cultures, open-mindedness.

9. **Believability:** convincing study; persuade the academic community; persuade the general public; persuade the authors themselves; persuade policy makers; do you believe the research evidence.

10. **Warranted findings:** credibility of the findings; meaning of the findings (validity of the meaning; corresponds to studied phenomenon; corresponds to collected data; valuable findings; better understanding of key constructs; confidence in conclusions); generates a new insight (learning something new; result of different ways of thinking; showing unexpected; tell a comprehensive story); integration of results; explaining complexity of the studied phenomenon; representativeness of the findings.

Evaluation of the *Measurement tool for validity assessment of the mixed methods research*

Based on your review process of this particular mixed methods article, how do you feel about each validity assessment criterion? Please indicate your opinion on a 5-point scale: 5-strongly agree, 4-agree, 3-neither agree nor disagree, 2-disagree, 1-strongly disagree.

Validity assessment criteria	Criterion is understandable (not enough defined, vague, clear)	Criterion is useful (simple to use in reviewing)	Criterion is needed (meaningful, makes sense)
1. Rationales for MM research purposes and research questions.			
2. Justification of mixing.			
3. Mixed methods design quality.			
4. Integration.			
5. Warranted methodology.			
6. Three-column approach.			
7. Society sensitivity.			
8. Engagement of difference.			
9. Believability.			
10. Warranted findings.			

In your opinion, are there any other validity criteria missing in this particular article review?
